

23124/5.

BIBLIOTEKARZY POLSKICH
SEKCJA BIBLIOTEK MUZYCZNYCH
POLSKA GRUPA NARODOWA IAML

POLISH LIBRARIANS ASSOCIATION
MUSIC LIBRARIES SECTION
POLISH NATIONAL BRANCH OF IAML

BIBLIOTEKA MUZYCZNA
MUSIC LIBRARY
2007-2009

WARSZAWA 2010

STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH
SEKCJA BIBLIOTEK MUZYCZNYCH
POLSKA GRUPA NARODOWA IAML

POLISH LIBRARIANS ASSOCIATION
MUSIC LIBRARIES SECTION
POLISH NATIONAL BRANCH OF IAML

BIBLIOTEKA MUZYCZNA
MUSIC LIBRARY
2007-2009

WARSZAWA 2010

Redagują członkowie Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych
Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
– Polskiej Grupy Narodowej IAML

Edited by the Board Members of the Music Libraries Section
of the Polish Librarians Association
– the Polish National Branch of IAML

www.iaml.pl

Redakcja:
Stanisław Hrabia, Andrzej Spóz

Skład:
Stanisław Hrabia

© Copyright by Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich

ISBN 978-83-61464-76-1

23124/5 wyt.

ww inw. 27906

CIP - Biblioteka Narodowa
Biblioteka muzyczna 2007-2009 / [red. Stanisław
Hrabia, Andrzej Spóz]; Stowarzyszenie
Bibliotekarzy Polskich. Sekcja Bibliotek
Muzycznych. Polska Grupa Narodowa IAML. - Warszawa
: Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich, 2010

Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
00-335 Warszawa, ul. Konopczyńskiego 5/7, tel. (22) 827-52-96
Warszawa 2010. Wydanie I. Ark. druk. 19,0
Druk i oprawa: SOWA sp. z o.o.
01-209 Warszawa, ul. Hrubieszowska 6 a, tel. (22) 431-81-40

0.05.11. Kup SBR; 35.00

SPIS TREŚCI

Od Redakcji	7
Karolina Skalska <i>Kolekcje muzyczne na przestrzeni wieków, czyli kilka słów o tworzeniu bibliotek muzycznych</i>	9
Jolanta Woźniak <i>Rękopisy muzyczne w zbiorach Archiwum Państwowego w Gdańsku</i>	23
Danuta Szlagowska <i>„Danziger Bestand” w Staatsbibliothek zu Berlin Preussische Kulturbesitz — Musikabteilung mit Mendelssohn-Archiv</i>	39
Ewa Hauptman-Fischer <i>Kolekcja osiemnastowiecznych rękopisów muzycznych Braci Czeskich z Niesky w zbiorach BUW</i>	57
Hanna Nizińska <i>Polskie druki muzyczne z XIX wieku w Bibliotece Katedry Muzykologii UAM w Poznaniu</i>	69
Jolanta Byczkowska-Sztaba <i>Zbiory muzyczne w Muzeum Polskim w Ameryce. Spuścizna Antoniego Mallka i jego rodziny</i>	87
Mariusz Wrona <i>Chopin 2010. Kolekcja Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina u progu obchodów dwusetnej rocznicy urodzin kompozytora</i>	111
Andrzej Jazdon <i>Archiwum Profesora Adolfa Chybińskiego</i>	123
Elżbieta Jasińska-Jędrasz <i>Wojciech Łukaszewski — postać, którą warto przybliżyć</i>	133
Jeremiusz Glensk <i>Polonika w prywatnej kolekcji muzykologów Ewy i Jeremiusza Glenskich z Poznania</i>	145
Liliana Bether <i>Kolekcja mikrofilmów prof. Kurta von Fischera — źródła rękopiśmienne i drukowane</i>	167
Małgorzata Witowska <i>O współpracy Pomorskiego i Śląskiego Związku Kół Śpiewaczych</i> ..	189
Marta Walkusz <i>Problem praw autorskich dla dokumentów udostępnianych w bibliotece cyfrowej</i>	207
Magdalena Gaisiek <i>Digitalizacja a nowe rozwiązania systemowe na przykładzie programu Athena obsługującego Cyfrową Bibliotekę Polskiej Piosenki</i>	219

Anna Michalska „...najbardziej intrygowal mnie człowiek, mniej — wytwory jego rąk”. Jerzy Marian Michalak. «Od Förstera do Frühlinga. Przyczynki do dziejów życia muzycznego i teatralnego dawnego Gdańska»	231
Stanisław Hrabia <i>Działalność Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP — Polskiej Grupy Narodowej IAML w latach 2007–2009</i>	237
Sylvia Heinrich Agnieszka Mietelska-Ciepierska (20 X 1939 – 14 I 2008)	255
Andrzej Spóz <i>Bibliografia bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 2007–2009 i uzupełnienia za lata 2000–2006</i>	257

CONTENTS

Editorial	7
Karolina Skalska <i>Music collections over the centuries, a few words about the creation of music libraries</i>	9
Jolanta Woźniak <i>Music manuscripts in the collection of the National Archive in Gdańsk.</i> ...	23
Danuta Szlagowska <i>„Danziger Bestand” in the Staatsbibliothek zu Berlin Preussische Kulturbesitz — Musikabteilung mit Mendelssohn-Archiv</i>	39
Ewa Hauptman-Fischer <i>Eighteenth century music manuscripts of the Bohemian Brethren from Niesky in the collection of the University of Warsaw Library</i>	57
Hanna Nizińska <i>Polish printed music of the nineteenth century at the Library of the Department of Musicology of the Adam Mickiewicz University in Poznań</i>	69
Jolanta Byczkowska-Sztaba <i>Music collections in the Polish Museum of America. The archive of Antoni Mallek and his family</i>	87
Mariusz Wrona <i>Chopin 2010. The collection of the Fryderyk Chopin Institute at the threshold of two hundredth anniversary of the composer's birth</i>	111
Andrzej Jazdon <i>The archive of Professor Adolf Chybiński</i>	123
Elżbieta Jasińska-Jędraszek <i>Wojciech Łukaszewski — the figure worth to be presented</i>	133
Jeremiusz Glensk <i>Polonica from the private music collection of Ewa and Jeremiusz Glensk from Poznań</i>	145
Liliana Bether <i>The microfilm collection of Prof. Kurt von Fischer — handwritten and printed sources</i>	167
Małgorzata Witowska <i>The cooperation of the Pomeranian and Silesian Associations of Singers' Circles</i>	189
Marta Walkusz <i>The problem of copyrights for documents made available in digital library</i> ..	207
Magdalena Gaisek <i>Digitalization and new system solutions on the example of the Athena software supporting the Digital Library of Polish Song</i>	219

Contents

Anna Michalska „... a man intrigued me the most, less — products of his hands”. Jerzy Marian Michalak. «From Förster to Frühling. Contributions to the history of musical and theatrical life in old Gdańsk»	231
Stanisław Hrabia <i>The activity of the Music Libraries Section of the Polish Librarians Association — the Polish National Branch of IAML in the years 2007–2009</i>	237
Sylwia Heinrich <i>Agnieszka Mietelska-Ciepierska (20 Oct. 1939 – 14 Jan. 2008)</i>	255
Andrzej Spóz <i>Bibliography of music librarianship in Poland from years 2007–2009 and supplements from years 2000–2006</i>	257

OD REDAKCJI

Siódmy tom periodyku Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP — Polskiej Grupy Narodowej IAML „Biblioteka Muzyczna 2007–2009” zawiera referaty wygłoszone podczas XII Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych, która odbyła się w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku w dniach 4–6 listopada 2009 roku.

Wprowadzeniem do tematyki kolekcji muzycznych jest artykuł ukazujący rozwój bibliotek muzycznych na przestrzeni wieków. Poprzez analizę przyczyn wyodrębnienia kolekcji muzykaliów, potrzeb kulturowych, momentów przełomowych, dostępności zbiorów oraz omówienie twórców kolekcji ukazuje się obraz zmian i przeobrażeń, które doprowadziły do powstania współczesnej biblioteki muzycznej.

Z uwagi na miejsce, w którym odbywała się Konferencja część referatów dotyczy tematyki gdańskiej. Dwa referaty poświęcono historycznym zbiorom, znajdującym się w Archiwum Państwowym w Gdańsku oraz Bibliotece Gdańskiej PAN. Zbiory te były dokumentowane przez zespół Oddziału RISM (Répertoire International des Sources Musicales — Międzynarodowego Katalogu Źródeł Muzycznych) działający przy Akademii Muzycznej w Gdańsku.

Na bazie analogicznych prac, prowadzonych przez Ośrodek RISM w Warszawie, powstał artykuł mówiący o kolekcji rękopisów Braci Czeskich z Niesky, przechowywanych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie.

Zagadnienie XIX-wiecznych kolekcji nutowych zawsze pojawia się w programie konferencji bibliotekarzy muzycznych. Wynika to z powszechnej obecności tych zbiorów w bibliotekach polskich. Tematyka jednego z referatów dotyczy tym razem bardzo interesującej kolekcji muzycznej Muzeum Polskiego w Ameryce, gdzie znajduje się liczny zbiór dokumentów, świadczących o bogatej działalności muzycznej, wydawniczej i rozwijającym się ruchu śpiewaczym Polonii amerykańskiej.

Część zamieszczonych referatów dotyczy kolekcji związanych z postaciami życia muzycznego, wśród których pierwsze miejsce zajmuje Fryderyk Chopin, z racji dwusetnej rocznicy jego urodzin. Uzupełnieniem tej tematyki są prezentacje archiwów: Adolfa Chybińskiego — muzykologa i Wojciecha Łukaszewskiego — kompozytora i animatora życia muzycznego.

Dwa referaty poświęcono kolekcjom gromadzonym przez osoby prywatne. Stanowią one bardzo ciekawy przykład realizowania pasji kolekcjonerskich i naukowych.

Wśród współczesnej problematyki bibliotekarstwa muzycznego znajdują się referaty, omawiające zagadnienie digitalizacji zbiorów muzycznych w aspekcie prawa autorskiego oraz nowych rozwiązań systemowych.

Powracamy do tradycji pierwszych zeszytów „Biblioteki Muzycznej”, w których zamieszczane były omówienia wydawnictw oraz sprawozdania i komunikaty dotyczące Sekcji Bibliotek Muzycznych. Recenzja książki Jerzego Mariana Michalaka jest niejako pretekstem do ukazania postaci pianisty, dyrygenta, wykładowcy, a zwłaszcza badacza życia artystycznego dawnego Gdańska. W niniejszym tomie znajduje się też podsumowanie działalności Sekcji za lata 2007–2009 oraz krótkie wspomnienie o zmarłej 14 stycznia 2008 roku Agnieszce Mietelskiej-Ciepierskiej, która całe swoje zawodowe życie poświęciła pracy w Oddziale Zbiorów Muzycznych Biblioteki Jagiellońskiej.

Tradycyjnie już, zeszyt kończy bibliografia bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 2007–2009 wraz z uzupełnieniami za okres 2000–2006.

Bieżący tom ukazuje dużą różnorodność tematyczną wygłoszonych referatów, choć podejmowane są wątki, będące kontynuacją z poprzednich tomów, jak na przykład tematyka śląskiego ruchu śpiewaczego. Zamieszczone są w nim też liczne aneksy, szczegółowo dokumentujące poszczególne kolekcje oraz bogaty zbiór ilustracji, pozwalający zapoznać się z najciekawszymi przykładami druków i rękopisów muzycznych. Mamy nadzieję, że ta publikacja spotka się z dużym zainteresowaniem nie tylko bibliotekarzy muzycznych, ale też muzykologów i innych osób zainteresowanych historią i dokumentacją życia muzycznego.

Stanisław Hrabia

Andrzej Spóz

Karolina Skalska

Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych, Biblioteka Narodowa, Warszawa

KOLEKCJE MUZYCZNE NA PRZESTRZENI WIEKÓW, CZYLI KILKA SŁÓW O TWORZENIU BIBLIOTEK MUZYCZNYCH

W ciągu kilku stuleci, na polu tworzenia bibliotek muzycznych dokonały się radykalne zmiany. Bezpośredni wpływ na te przeobrażenia miał stały wzrost kultury muzycznej na przestrzeni wieków oraz wiążącej się z nią wiedzy muzycznej. Zaowocowało to powstaniem instytucji specjalistycznych, które zaczęły kolekcjonować zbiory muzyczne będące efektem działalności muzycznej i życia muzycznego w danym kraju. Historia kolekcji muzycznych, to historia bibliotek, ale też kolekcjonerów i miłośników muzyki. Przede wszystkim problem ten jest głęboko związany z jednej strony z przemianami kultury bibliotek, co daje pewien ogólny obraz kolekcji muzycznych jako części kultury książki, z drugiej strony zaś z kulturą muzyki, co przedstawia kolekcje muzyczne jako wytwór i wynik pewnej działalności muzycznej. Oba aspekty przeplatają się ze sobą, uzupełniają i tworzą kulturę bibliotek muzycznych. Tematem niniejszego referatu będzie przeanalizowanie pewnych zmian i przeobrażeń, jakie dokonały się na przestrzeni wieków, a które doprowadziły do etapów formułowania się muzykaliów jako odrębnych zbiorów, kolekcji, działów i wreszcie bibliotek muzycznych. Punktem wyjścia będzie próba przedstawienia kilku wydarzeń zwrotnych w historii tworzenia kolekcji muzycznych, które radykalnie wpłynęły na ich kształtowanie, a w dalszej konsekwencji na powstanie instytucji książki muzycznej.

Dla szerszego przedstawienia wyżej scharakteryzowanego problemu należy odpowiedzieć na kilka pytań:

- co prowadziło do wyodrębnienia kolekcji muzycznych?
- jakie były potrzeby kulturowe?
- które etapy były przełomowe?
- kto tworzył kolekcje muzyczne na przestrzeni wieków?
- jak zmieniała się dostępność do zbiorów?

Ramy czasowe referatu obejmują kolekcje muzyczne do końca XIX wieku, a więc okres, kiedy krystalizowały się i formowały biblioteki *sensu stricto*, od po-

jedynczych egzemplarzy w ramach zbiorów ogólnych, przez kolekcje wyodrębnione w ramach bibliotek, po okres, kiedy zaczęto tworzyć biblioteki muzyczne jako instytucje książki muzycznej.

Posiadamy skromną wiedzę na temat wczesnych kolekcji muzycznych. Po części ze względu na małą wiedzę o historii dawnych bibliotek ogólnych, a po części ze względu na brak informacji o tym, czy biblioteki te zawierały książki o muzyce. Za pierwsze kolekcje muzyczne uznać można pojedyncze tomy książek dotyczące muzyki umieszczane w bibliotekach ogólnych przy szkołach katedralnych w XI wieku. Były one potrzebne studentom do nauki i przyswojenia wiedzy na ówczesnych uczelniach przykościelnych. W późniejszym czasie stanowiły one podstawowy księgozbiór dla bibliotek wczesnych uniwersytetów. Najstarsze księgi chorałowe (mszały, graduały, antyfonarze, psalterze, itp.) oraz średniowieczne traktaty na temat muzyki znajdowały swe miejsce wśród ksiąg liturgicznych przy kościołach i klasztorach. Traktowane były jako zwykłe narzędzie pracy.

Wraz z powstaniem pierwszych uniwersytetów zaczęto organizować biblioteki. Powstawały one z darów członków społeczności uniwersyteckiej, królów, arystokracji, biskupów i innych kolekcjonerów. Ponadto, nabywano zbiory ze zlikwidowanych monasterów, praktykowano również dotacje finansowe oraz wymianę duplikatów z innymi bibliotekami. Wiadomo, że w średniowieczu muzyka zaliczana do siedmiu „sztuk wyzwolonych” stanowiła element uniwersyteckiego *quadrivium*. Weszła tym samym do systemu wiedzy i programu nauczania średniowiecznych szkół i uniwersytetów, stąd nauczano jej na równi z innymi naukami. Sprzyjało to rozwojowi teorii, powstawaniu i mnożeniu się traktatów dotyczących różnych aspektów sztuki muzycznej. Z tego względu traktaty oraz manuskrypty muzyczne znalazły swe miejsce w ówczesnych bibliotekach, a uniwersytety rozwijały ich kolekcje. Głównymi ośrodkami tworzenia kolekcji tamtego czasu były: Padwa, Oxford, Bolonia i Paryż. Gromadzono przede wszystkim prace takich autorów jak: Boecjusz, Filip de Vitry, Jakub z Liège, czy Jan z Muris. W miarę rozwijania zbiorów bibliotecznych przygotowywano wykazy informujące o zasobie biblioteki. Wiadomo, że wyodrębniały one również kolekcje muzyczne, na przykład wykaz przygotowany na uniwersytecie w Pradze i Heidelbergu¹.

Impulsem dla tworzenia zbiorów muzycznych w średniowieczu były przede wszystkim reformy gregoriańskie oraz powstanie polifonii. Zaczęto wtedy podkreślać rolę muzyki jako równoważnego, ale też ozdobnego elementu w liturgii, dlatego była wykonywana nie tylko przez celebransów, lecz także przez specjalnie do tego powołane zespoły muzyczne. W związku z tym, pojawiły się bardziej wy-

¹ Za: Guy A. Marco, *Music Libraries and Collections*, w: *Encyclopedia of Library and Information Science*, vol. 18, ed. Allen Kent, Harold Lancour, New York, M. Dekker, 1976, s. 340–358.

specjalizowane zbiory, które zaspakajały potrzeby wykonawcze tych zespołów. Kolekcje zawierały zapisy nutowe, książki i inne piśmiennictwo na temat muzyki.

W XV wieku nastąpiła również odnowa muzyki religijnej. W tym czasie ujawniło się grono wybitnych kompozytorów z tzw. szkoły burgundzkiej, później ze szkoły flamandzkiej. To właśnie dzięki nim nastąpiło owo odrodzenie muzyki religijnej, któremu towarzyszyła odbudowa sił Kościoła pod panowaniem silnych papieży. Wówczas zaczęto organizować zbiory muzyczne na potrzeby kapel śpiewaczych, a ich kolekcje odzwierciedlały ówczesny repertuar muzyczny. Utrzymywane przy dworach książęcych chóry posiadały swoje biblioteki, na które składały się archiwa oraz przechowywane robocze wersje wykonywanego aktualnie repertuaru. Niekiedy dwory książęce przechowywały również ozdobne, iluminowane rękopisy muzyczne, ale nie były one przeznaczone do ich bezpośredniego użycia, czyli do celów wykonawczych. Przykładem mogą być burgundzkie *channsonieres* z XV wieku, czy kodeksy menzuralne z bibliotek florenckich. Należy nadmienić, że z tego okresu pochodzą pierwsze dokumenty typu inwentarzewego wymieniające księgi muzyczne.

Ciekawym przykładem tworzenia kolekcji muzycznych na potrzeby kapel śpiewaczych była biblioteka Kaplicy Sykstyńskiej XV wieku. Szczególną rolę w tym przedsięwzięciu odegrał papież Sykstus IV (1471–1484) powołując do życia Kaplicę Sykstyńską² na Watykanie — miejsce, w którym kultywowano wykonywanie religijnej polifonii. Fakt ten dał impuls do założenia kolegium śpiewaczego³, czyli chóru papieskiego jako odrębnej instytucji w ramach kurii rzymskiej, a miejscem do wykonywania ich pracy była właśnie Kaplica Sykstyńska. Z uwagi na to, że powiększający się wciąż repertuar chóru papieskiego wymagał miejsca, gdzie można przechowywać liczne kompozycje, tym samym powołano bibliotekę Kapeli Sykstyńskiej, w której przechowywano nie tylko wielką ilość nut, ksiąg chorałowych oraz pierwszych edycji drukowanych, ale też dokumenty regulujące życie codzienne śpiewaków. Ten ogromny zbiór muzykaliów w późniejszym czasie stał się częścią Biblioteki Watykańskiej. Wiadomo także, że kapela papieska zatrud-

² Ponieważ na Watykanie brakowało prywatnej kaplicy, w której by odprawiano mniej wystawne nabożeństwa, Sykstus IV polecił architektom, aby w gmachu watykańskim wybudować mały kościółek. Tak powstała Kaplica Sykstyńska, nazwana imieniem papieża. Kaplicę otworzono w 1483 r., a dokonał tego na prośbę papieża Giuliana della Rovere (późniejszy papież Juliusz II (1503–1513)).

³ Instytucjonalny charakter chóru Sykstusa IV został przypieczętowany wyznaczeniem odrębnego miejsca dla śpiewaków i stworzeniem dla nich sekretariatu, gdzie regulowano sprawy organizacyjne i administracyjne oraz wydaniem bulli, która potwierdzała przywileje kolegium kapeli śpiewaczej. Zob. Richard Sherr, *Music and the Renaissance Papacy: the Papal Choir and the Fondo Cappella Sistina*, w: *Rome Reborn: the Vatican Library and Renaissance Culture*, ed. by Anthony Gratton, Washington, Library of Congress, 1993, s. 204.

niała skrybę, który kopiował utwory polifoniczne. W tym czasie również na dwór papieski przywędrowała książka drukowana, która wymusiła małe formaty ksiąg chórowych. Od tego momentu każdy głos miał swą własną księgę⁴, co znacznie zwiększyło ilość woluminów przechowywanych w bibliotece Kapeli Sykstyńskiej.

Idee renesansu przyniosły zasadnicze zmiany w podejściu do kultury książki. Z jednej strony wielkie, wręcz fanatyczne zainteresowanie dla zbierania książek, z drugiej strony każdy humanista interesował się sztuką i czuł się w obowiązku gromadzić jej wytwory. Centralnym ośrodkiem renesansowego kolekcjonowania książek oraz intensywnej działalności muzycznej stały się dwa najważniejsze dla ówczesnej kultury miasta — Wenecja i Florencja. Książki zbierali najwięksi myśliciele tamtych czasów: Petrarca, Boccaccio, Bracciolini, Gafori, Botrigari i inni. Ponadto dla splendoru i chwały, ówczesnej mody, a nawet znaczenia politycznego, swoje księgozbiory gromadziły największe rody i książęta włoscy tacy jak Medyceusze, ale również kardynałowie, a nawet ówczesni papieże⁵.

Zgodnie z ideami kultywowania sztuki, każdy ówczesny możnowładca ubiegał się o stworzenie na swoim dworze własnej kapeli śpiewaczej, a czasem nawet zespołu instrumentalnego. Miały one dodać splendoru i chwały dworowi i samemu władcy. W tym celu sprowadzano na dwory najlepszych śpiewaków i muzyków, za których wykup często oddawano pokaźny majątek. Oczywiście konsekwencją było to, że na potrzeby tych kapel i zespołów gromadzono księgi z religijną polifonią i inne manuskrypty o tematyce muzycznej. Te kolekcje muzykaliów powstawały na potrzeby praktyczne kapel śpiewaczych, a ich zawartość odzwierciedlała ich repertuar. Opiekunem tego zbioru był zazwyczaj *maestro di capella* lub inny przez niego wyznaczony śpiewak. Książęta-mecenaszi zatrudniali również na swych dworach kopistów do przepisywania partytur, a manifestacja kultu książki i muzyki przyczyniła się do stworzenia bogatych kolekcji muzycznych na ich dworach. Aby tego dokonać sprowadzano liczne rękopisy z dalekich krajów. Jednak dzieła muzyczne były pielęgnowane i dostępne tylko dla ścisłego grona mającego przywilej korzystania z biblioteki. Byli to zazwyczaj możnowładcy, uczniowie oraz inni posiadacze książek i miłośnicy kultury.

Oczywiście największym wydarzeniem XV wieku, który na trwałe odbił się w wielu aspektach kultury książki, a w konsekwencji bibliotek, było wynalezienie

⁴ Tamże, s. 208. Zob. też Richard Sherr, *The Singers of the Papal Chapel and Liturgical Ceremonies in the Early Sixteenth Century. Some documentary evidence*, w: *Rome in the Renaissance. The City and the Myth*, ed. by P. A. Ramsey, Binghamton, N.Y., Center for Medieval & Early Renaissance Studies, 1982, s. 260.

⁵ Od połowy XV wieku, dzięki Mikołajowi V (1447–1455), który przeniósł idee odrodzenia do Rzymu, rozpoczęła się era papieży-mecenasów, miłośników sztuki i literatury. Do największych mecenasów wśród ówczesnych papieży należeli: Sykstus IV (1471–1484), Innocenty VIII (1484–1492), Aleksander VI (1492–1503), Juliusz II (1503–1513) i Leon X (1513–1521).

nie druku i rozwój drukarstwa. Ten rodzaj aktywności bardzo szybko zastosowano także do edycji muzycznych⁶ i w niedługim czasie drukowano jednogłosową muzykę chorałową, która wówczas była głównym przedmiotem zainteresowania odbiorców⁷. Już z początku XVI wieku książki muzyczne były łatwo dostępne, a okres czekania na nową publikację znacznie się skrócił. Zaczęto tworzyć wyspecjalizowane kolekcje gromadzące muzykalia. Obejmowały one materiał wykonawczy dla zawodowych muzyków i amatorów z kręgów arystokratycznych. Swoje biblioteki posiadali zarówno indywidualni nabywcy książek muzycznych jak i instytucje⁸. Do tych pierwszych należeli monarchowie i arystokracja, ale też handlarze, profesjonalisci, nauczyciele i studenci. Do drugiej kategorii należały instytucje wszelkiego typu, zarówno organizacje religijne jak i świeckie. Były to przede wszystkim akademie, instytucje kościelne i uniwersytety, które tworzyły biblioteki muzyczne dla potrzeb ich członków.

Największe oraz szczególnie ciekawe zbiory posiadali w tym czasie monarchowie i bogata arystokracja. Nie tylko kolekcjonowali, ale również pomagali finansować publikacje książek muzycznych. Biblioteka księcia Albrechta Pruskiego w Królewcu założona w 1544 roku razem z uniwersytetem, gromadziła cenne rękopisy i starodruki. Ponadto na swoim dworze, książę utrzymywał kapelę, w której zatrudniał wybitnych kompozytorów tamtego czasu. Ciekawą kolekcję muzyczną na potrzeby własnej kapeli śpiewaczej El Escorial posiadał też król hiszpański Filip II. Podobnie, król Portugalii Jan IV kolekcjonował szesnastowieczne edycje muzyczne. Równie interesującą kolekcję muzykaliów posiadała biblioteka Estense w Ferrarze — kolekcja Alfonsa II. Godne uwagi były też biblioteki niemieckich patrycjuszy: rodziny Fuggerów i Herwartów z Ausburga.

Ważną rolę intelektualną i kulturalną w XVI wieku odgrywały akademie. Accademia Filarmonica w Weronie w końcu XVI wieku zgromadziła całkiem pokaźną kolekcję muzyczną, którą poszerzała przez zakup nowych druków muzycznych bezpośrednio z Wenecji, ale też poprzez prywatnych donatorów, kompozytorów i członków akademii, na przykład cenne edycje muzyczne ofiarował

⁶ Daty wynalezienia druku muzycznego nie można ściśle ustalić. Pierwszą znaną księgą zawierającą drukowane nuty było *Graduale Constantiense*. Niestety brak w nim nazwiska drukarza i miejscowości oraz daty wydania, ale czcionki użyte przy jego tłoczeniu są identyczne z czcionkami użytymi w *Brewiarzu Konstancjańskim* rubrykowanym w 1473 r. Za: Maria Przywecka-Samecka, *Drukarnictwo muzyczne w Europie do końca XVIII wieku*, Wrocław, Ossolineum, 1987, s. 10.

⁷ Tamże, s. 11.

⁸ Zob. Jane A. Bernstein, *Buyers and Collectors of Music Publications. Two sixteenth-century Music Libraries Recovered*, w: *Music in Renaissance Cities and Courts. Studies in Honor of Lewis Lockwood*, ed. by Jessie Ann Owens, Anthony M. Cummings, Warren, Mich., Harmonie Park Press, 1997, s. 21–33.

jej Bartolomeo Cartero. Innym fundatorem tej biblioteki był Giovanni Severino⁹. Duże zasoby religijnej muzyki chóralnej posiadały ówczesne kapele śpiewacze centralnej Europy: Freising, Göss, Göttweig, Kremsmünster, Kremnitz, Litovel, St. Pauli, St. Urban¹⁰.

Znaczne kolekcje muzyczne gromadziły również szesnastowieczne uniwersytety. Ciekawym przykładem może być Uniwersytet w Jenie, gdzie w 1548 roku założono tam bibliotekę. Jej fundatorem był Johann Friedrich der Großmütige, elektor Saksonii. Jego kolekcja zawierała imponującą liczbę muzycznych manuskryptów i edycji drukowanych. Jednocześnie na uniwersytetach podejmowano działania mające na celu informowanie o zasobach bibliotek. Rezultatem była praca nad katalogami bibliotecznymi. Miały za zadanie pokazywać wciąż wzrastający zasób biblioteczny.

Kolekcje muzyczne XVI wieku zawierały najwybitniejsze kompozycje epoki. Wśród nich były msze Palestriny oraz utwory mistrzów hiszpańskich, ale również madrygały czy repertuar na lutnię, a w końcu wieku dzieła odzwierciedlające początki opery. Prace teoretyczne również znalazły swoje miejsce w wielkich bibliotekach epoki. Szeroko dyskutowane traktaty Zarlino, Galilei, Gafori leżały obok prac Boecjusza, Augustyna, Izydora i de Muris.

Z biegiem czasu ilość partytur i nut do użytku praktycznego była tak duża, że wymagały one specjalnej organizacji. Wydzielono więc pomieszczenia i przydzielano ludzi do ich obsługi. Wyodrębniane kolekcje muzyczne w XVI wieku miały sprostać wymaganiom krystalizującego się repertuaru muzyki świeckiej, a szczególnie religijnej. Ponadto, wciąż rosnąca produkcja wydawnicza spowodowała potrzebę spisywania i opisywania książek. Tego typu działalność pozwalała zorientować się w świecie zbiorów muzycznych tworząc odmiennego typu kolekcje. Początkowe spisy muzykaliów i książek o muzyce pojawiły się jako wykazy tytułów przy bibliografiach ogólnych oraz przy katalogach księgarskich, kiedy handel nutami w Niemczech zaczął się usamodzielniać i z konieczności zaczęły się pojawiać katalogi muzykaliów. Pierwszymi więc bibliografiami muzycznymi są katalogi targów księgarskich we Frankfurcie nad Menem i w Lipsku XVI wieku. Każdy z takich katalogów zawierał dział muzykaliów głównie niemieckich, ale w niektórych okresach i innych krajów. Jednak pierwsze próby fachowej, opartej na krytycznych zasadach bibliografii muzycznej pojawiają się dopiero w XVIII wieku¹¹.

⁹ Donald W. Krummel, *Music Libraries*, w: *Encyclopedia of Library History*, ed. by Wayne A. Wiegand, Donald G. Davis Jr., New York–London, Garland Publ., 1994, s. 442–444.

¹⁰ Tamże, s. 443.

¹¹ Kornel Michałowski, *Wprowadzenie do bibliografii muzycznej*, Kraków, [PWSM], 1975, s. 7–8.

Warto nadmienić, że ważne miejsce w procesie rozwoju kolekcji muzycznych XVI wieku miała reformacja. Złączenie idei reformacji z energią nowych procesów związanych z drukowaniem oraz potrzeba nowych wiar protestanckich, aby mieć swój własny materiał liturgiczny, a co za tym idzie i muzykę, prowadziło do wzmożonej potrzeby i aktywnego kolekcjonowania zbiorów muzycznych głównie o tematyce religijnej.

Wiek XVII był ciężkim czasem dla bibliotek. Powodem była wojna trzydziestoletnia rozpoczęta z początku wieku. Wiele bibliotek tamtego czasu zostało splądrowanych, zarekwirowanych, wywiezionych, a nawet zniszczonych przez zwycięskie państwa. Na trzydzieści lat nastąpił upadek kultury, literatury i sztuki. Ale to również okres pierwszych aukcji książek, które wzięły swój początek z Holandii, czas rozwoju bibliofilstwa, które to zjawisko rozwinęło na wielką skalę we Francji za panowania Ludwika XV i Ludwika XVI oraz znacznych przemian w architekturze bibliotek¹².

Po zakończeniu wojny trzydziestoletniej w 1648 roku biblioteki zaczęły się odbudowywać. Swoje miejsce odnalazły przede wszystkim w licznych arystokratycznych dworach, gdzie przebywali ówcześni miłośnicy książek i bibliofile. Byli nimi przede wszystkim wysocy dostojnicy kościoła oraz dworzacy: książęta, ministrowie, sekretarze. W tym czasie również uniwersytety stawiały na rozwój bibliotek. Rozpoczął się okres nabywania wspaniałych kolekcji muzycznych muzyki dawnej.

W Anglii otworzono w tym czasie jedną z największych bibliotek — Bodleian Library w Oxfordzie (w 1602 roku). W pierwszym drukowanym katalogu z Bodleian Library, który ukazał się trzy lata później, kolekcje muzyczne zajmowały jedną z sekcji. Jednak poważna kolekcja muzyczna w tej bibliotece powstaje nie wcześniej, jak dopiero w XIX wieku¹³. Biblioteka ta jest bardzo bogata w muzyczne manuskrypty z XVII wieku i wcześniejsze, jak również w edycje drukowane. Jak pokazują zachowane katalogi tamtego czasu, również znaczące biblioteki muzyczne znajdowały się w Anglii za czasów Stuartów. W 1638 roku stworzono podwaliny dla największej biblioteki akademickiej świata — Harvard College, która kolekcjonowała również zbiory muzyczne. Ponadto, tego typu materiały miały swoje miejsce już w najważniejszych bibliotekach tego czasu: Anglica (Rzym, 1605), Ambrosiana (Mediolan, 1608) — przechowywały one wczesne

¹² W tym czasie zaniechano układania książek na pulpitych. Pomieszczenia biblioteczne obrały formę sali, w której książki stały na półkach regałów ustawionych wzdłuż ścian. Ponadto, sale książkowe przypominały sale muzealne. Na środku sali ustawiano globusy, gabloty, popiersia, przedmioty sztuki i wszelkie osobliwości. Było to związane z tym, że liczni zbieracze książek byli również kolekcjonerami dzieł sztuki.

¹³ Guy A. Marco, op. cit., s. 340–358.

manuskrypty muzyczne zarekwirowane z klasztoru Bobbio i innych monasterów, których fundatorem był w XVI wieku kardynał Carlo Borromeo. Zbiory muzykałów tworzyły również nowo powstałe uniwersytety tamtego czasu: Uniwersytet w Padwie (1629), Uniwersytet w Budapeszcie (1635), Uniwersytet w Turku, później przeniesiony do Helsinek (1640), Duńska Biblioteka Królewska (ok. 1662) i Narodowa Biblioteka Szwecji (1682).

Należy podkreślić, że w tym czasie zbiory biblioteczne miały nadal charakter międzynarodowy pod względem językowym, a pod względem treści rozciągały się na wszystkie dyscypliny. Ponieważ zaczęła się epoka polihistorów, kiedy nauka była uniwersalna, a specjalizacja pojęciem jeszcze nieznanym, uczeni zajmowali się prawie wszystkimi dziedzinami wiedzy. Stąd wiek XVII nie przyniósł znaczących zmian na polu tworzenia wyspecjalizowanych bibliotek muzycznych. Głośne ówczesne idee upublicznienia zbiorów głoszone przez wielkich myślicieli i bibliotekarzy tamtego czasu, takich jak Gabriel Naudé czy Gottfried Wilhelm Leibniz, nie znalazły podatnego gruntu na polu kultury książki muzycznej, a oni sami nie zajmowali się zbiorami specjalnymi¹⁴. Ich idee tworzenia bibliotek publicznych nie miały również wpływu na upublicznienie kolekcji specjalnych tamtego czasu. Wciąż pozostawały one niedostępne, luksusowe, a czas sprzyjał tworzeniu prywatnych zbiorów muzycznych, do których dostęp mieli nieliczni.

Wiek XVIII był przełomowym czasem dla tworzenia i wyodrębniania kolekcji muzycznych. Istotny wpływ na tego typu działania miał następujący ówczesny rozwój bibliofilstwa. Choć w wieku poprzednim gromadzenie książek było sprawą mody wśród wyższych klas, to w dobie oświecenia ta sfera działalności znalazła coraz szersze kręgi wyznawców i coraz bardziej wyrafinowane formy. Kolekcjonowano przeróżne publikacje; zbierano książki z jednej strony dla ich walorów merytorycznych, z drugiej zaś za ich wspaniały wygląd lub typ wydawnictwa, od książek bogato zdobionych, po książki o różnej tematyce: opisy podróży, literaturę minionych wieków, wydania luksusowe z dziedziny historii sztuki, przyrodoznawstwa, wydania map oraz muzykalia. Dzięki szczególnym zainteresowaniom kolekcjonerów i wyrafinowanym praktykom doboru czy pielęgnowania zbiorów, wydaje się, że bibliofilstwo właśnie miało ważny krok w historii kultury książki prowadzący do potrzeby wyspecjalizowania się bibliotek w konkretnym typie wydawnictw, a w konsekwencji do tworzenia odrębnych instytucji tego typu.

¹⁴ Gabriel Naudé „uważał, że biblioteka utworzona do użytku publicznego musi być uniwersalna, a to oznacza, że powinna zawierać wszystkie rodzaje książek z dostępnych dziedzin nauki, sztuki i literatury, w tym także dzieła najślawniejszych heretyków”. Za: Andrzej Drożdż, *Gabriel Naudé o sposobach zdobywania książek przez bibliotekarza*, „Biuletyn EBIB” [on-line], 2006, nr 1 (71) grudzień/styczeń, dostępny w Internecie: <http://www.ebib.info/2006/71/drozd.php> [dostęp 10 grudnia 2010].

Tak więc w duchu osiemnastowiecznego oświecenia rozprzestrzeniły się prywatne biblioteki muzyczne. Bibliofilami byli najprzedniejsi przedstawiciele życia muzycznego tamtego czasu. Byli wśród nich kompozytorzy, teoretycy i historycy muzyki, nauczyciele muzyki, krytycy muzyczni i mecenasi muzyki. Jednym z nich był Thomas Britton¹⁵, który zgromadził obszerną bibliotekę obejmującą dzieła teologiczne, chemiczne, astrologiczne, a przede wszystkim książki o muzyce. Jego kolekcja muzykaliów obejmowała zarówno dzieła teoretyczne, jak i praktyczne. Innym zbieraczem książek tamtego czasu był Johann Christoph Pepusch¹⁶, który był znanym miłośnikiem antykwariatów. Jego zamiłowania do książek zaowocowały obszerną i ważną kolekcją muzyki dawnej, a wśród niej zbiór muzyki na wirginał. Historyczną kolekcję posiadał też Sebastian de Brossard¹⁷. Swoją kolekcję muzykaliów przekazał w 1726 roku bibliotece królewskiej w Paryżu (obecnie Bibliothèque Nationale). Do dziś stanowi on podstawowy zespół rękopisów i starodruków muzycznych w tej księżnicy. Stworzony przez Brossarda katalog księgozbioru zawiera wiele cennych informacji dla historyków muzyki. Okazałą kolekcję stworzył również Giovanni Battista Martini¹⁸ (Padre Martini). Jeden z najbardziej wpływowych teoretyków i nauczycieli tamtego czasu, skompletował kolosalny zbiór muzyki dawnej. Obecnie znajduje się on w Civico Museo w Bolonii. Wybitną kolekcję włoskiej muzyki średniowiecznej i renesansowej posiadało również konserwatorium w Bolonii¹⁹.

Warto wspomnieć również dwóch najważniejszych historyków muzyki tamtego czasu: Johna Hawkinsa²⁰ i Charlesa Burneya²¹. Pierwszy, dzięki swej niezłomnej pracy zgromadził liczne traktaty i kompozycje muzyczne zarówno w formie rękopisu, jak i drukowane. Drugi był uczonym wielkiego formatu. Burney zasłynął jako wielki odkrywca kolekcji muzycznych w największych bibliotekach europejskich tamtego czasu. Dzięki jego ważnym podróżom (Francja i Włochy (1770); Niderlandy, Niemcy i Austria (1772)) oraz opublikowaniu sprawozdania z tych wypraw, posiadamy wiedzę na temat zawartości ówczesnych zbiorów muzycznych złożonych w bibliotekach. Przewodniki po bibliotekach Charlesa Burneya,

¹⁵ Thomas Britton (1644–1714), angielski mecenas i miłośnik muzyki.

¹⁶ Johann Christoph Pepusch (1667–1752), niemiecki kompozytor i teoretyk.

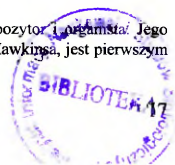
¹⁷ Sebastien de Brossard (1655–1730), francuski pisarz muzyczny i kompozytor.

¹⁸ Giovanni Battista Martini (1706–1784), włoski pisarz o muzyce, kompozytor, teoretyk i pedagog.

¹⁹ Donald W. Krummel, op. cit., s. 443.

²⁰ Sir John Hawkins (1719–1789), angielski historyk muzyki.

²¹ Charles Burney (1726–1814), angielski historyk muzyki, kompozytor i organista. Jego dziełem życia jest *A General history of music*, praca obok publikacji J. Hawkinsa, jest pierwszym opracowaniem syntetycznym całej historii muzyki.

pod tytułem *The present state of music in France and Italy*²² oraz *The present state of music in Germany, the Netherlands and the United Provinces*²³ stanowią cenne źródło poznania kultury muzycznej XVIII wieku. Burney okazał się baczny obserwatorem i zabawnym komentatorem, odnotował w przewodnikach swe spostrzeżenia o muzyce i życiu muzycznym oraz zrelacjonował rozmowy przeprowadzone z muzykami²⁴. Jednak najważniejsze jest to, że Burney odbył swe podróże w celu wyszukania nieznanych dotąd zbiorów, materiałów muzycznych i źródłowych przydatnych dla jego działalności naukowej. Jego praca doskonale odzwierciedla i dokumentuje zachowane kolekcje muzyczne do tamtych czasów. We Francji ogromne wrażenie zrobiła na nim Biblioteka Królewska w Paryżu (Paris Bibliothèque du Roi), której muzyczne źródła były „prawie niezliczone”. Biblioteka posiadała około 150.000 książek i manuskryptów. Inna wielka kolekcja opisywana przez Burneya należała do opata Roussier szanowanego teoretyka tamtych czasów. We Włoszech znalazł wielką kolekcję o tematyce ogólnej z kilkoma pojedynczymi starymi muzykaliami, które teraz są w Biblioteca Nazionale di Torino. Widział również kilka średniowiecznych muzykaliów w Ambrosiana, które wymienił później w swej pracy historycznej podczas omawiania notacji menzuranej. Wenecja, która była kolebką wczesnych druków muzycznych posiadała według Burney’a niespodziewanie mało muzykaliów.

Znakomite okazały się również prywatne kolekcje muzyczne, którymi Burney był oczarowany, na przykład w Bolonii biblioteka Padre Martini (17.000 woluminów), we Florencji i Campioni, gdzie zanotował liczne madrygały oraz wyborowa kolekcja w Palazzo Rinuccini²⁵. Jednakże Florencja rozczarowała Burney’a. Ważnym zbiorem były również kolekcje na Watykanie²⁶, w Bibliotece Burgundzkiej, bogate kolekcje muzyczne w Monachium i w Bibliotece Electorskiej²⁷ oraz Biblioteka Cesarska w Wiedniu.

²² Charles Burney, *The Present State of Music in France and Italy, or the Journal of a Tour through those Countries, undertaken to collect Materials for a General History of Music*, Vol. 1–2, London, T. Beckett, 1771, 2/1773.

²³ Charles Burney, *The Present State of Music in Germany, the Netherlands, and the United Provinces, or the Journal of a Tour through these Countries, undertaken to collect Materials for a General History of Music*, Vol. 1–2, London, T. Beckett, 1773, 2/1775.

²⁴ Charles Burney spotkał się wówczas z: P. Metastasio, J. A. Hasse, Ch. W. Gluckiem i C. F. E. Bachem.

²⁵ Burney odkrył tam partyturę pierwszej znanej opery „Dafne” Periego i Cacciniego.

²⁶ Więcej zob. Guy A. Marco, op. cit., s. 340–358.

²⁷ Lista tytułów tej kolekcji zawiera przeważnie szesnastowieczną muzykę, która wypełnia 20 arkuszy papieru. Charles Burney sklasyfikował tę bibliotekę i uporządkował. Obecnie, biblioteka ta uchodzi za jedną z najświetniejszych bibliotek w Europie.

Pod koniec swego życia Burney pracował między innymi nad organizacją swej obszernej biblioteki. Po jego śmierci bibliotekę rozdzielono na trzy partie. Miscellanea i kolekcja muzykaliów została sprzedana na dwóch osobnych aukcjach. Obszerny zbiór książek o muzyce sprzedano według woli Burney'a w całości do British Museum.

Choć w wieku XVIII rozprzestrzeniła się idea bibliotek publicznych i abonamentowych, nie znalazła ona odzwierciedlenia w tworzeniu publicznych bibliotek muzycznych. Wciąż powiększające się muzykalia znajdowały swoje miejsce w ramach najstarszych bibliotek tamtego czasu. Idea bibliotek specjalnych, a zarazem instytucjonalne wyodrębnienie kolekcji muzycznych, miała dopiero nadejść.

Trzeba nadmienić, że liczne kolekcje muzyczne tamtego czasu oraz rozwój ducha oświecenia przyniosły nowy aspekt działalności muzycznej. Dzięki osiemnastowiecznemu bibliofilstwu rozwinęły się na szeroką skalę tradycje bibliografii i opisywania źródeł. Tego typu prace były prowadzone na przełomie XVIII i XIX wieku przez kompozytorów i wielkich kolekcjonerów muzykaliów. Jednym z pierwszych bibliografów muzycznych był Aloys Fuch w Wiedniu, wielki kolekcjoner i kompozytor, czy François-Joseph Fétis, nauczyciel. Sławnymi kolekcjonerami tamtych czasów byli również Paul Sacher z Bazylei i James J. Fuld. W tym czasie wydano pierwszą standardową bibliografię stanowiącą ważną do dziś pozycję piśmiennictwa muzycznego. Było to dzieło Johanna Nikolausa Forkela *Allgemeine Literatur der Musik*²⁸, podstawowe źródło dla coraz liczniej powstających w następnym stuleciu bibliografii muzycznych.

Zmiany, jakie dokonały się w obszarze tworzenia bibliotek muzycznych w XIX wieku były pochodnymi dziewiętnastowiecznych przeobrażeń w innych dziedzinach związanych z książką. To właśnie w tym czasie zaczęto tworzyć biblioteki specjalistyczne, a co za tym idzie wyodrębniać ze zbiorów bibliotecznych poszczególne grupy materiałów, zbiory wyróżniające się zarówno pod względem treści, jak i cech wydawniczo-formalnych, ustalano ich specyfikę, zasady gromadzenia, katalogowania, udostępniania oraz organizację księgozbioru. Ponadto, pogłębienie specjalizacji zbiorów wymuszało odpowiednie zaplecze biblioteczne. Na tego rodzaju działania miało wpływ wiele czynników zewnętrznych i wewnętrznych. Do tych pierwszych należą: wzrost ówczesnej produkcji literackiej dzięki gwałtownemu postępowi technicznemu, rozwój badań naukowych i ich narastająca specjalizacja, czy wreszcie rosnące rzesze czytelników oraz dążenie do oświaty wśród szerokich warstw społecznych. Od połowy stulecia zmieniły się zasadniczo podstawy działalności bibliotek i ich obowiązków jako instytucji publicznych. Zaczęto podkreślać ich użyteczny charakter, więc od tej pory celem bibliotek nie było gromadzenie książek jako eksponatów muzealnych, ale stworze-

²⁸ Johann Nikolaus Forkel, *Allgemeine Literatur der Musik*, Leipzig, Schwickert, 1792.

nie ośrodka krzewienia kultury²⁹ i powszechnego udostępniania swoich zbiorów. Dzięki takim przekonaniom powstawały i rozwijały się biblioteki publiczne.

Konsekwencją tych przeobrażeń był fakt, że od połowy XIX wieku w wielkich bibliotekach publicznych Stanów Zjednoczonych zaczęto gromadzić zbiory muzyczne i tworzyć dla nich osobne działy. W Europie zaś równolegle powstawały specjalne biblioteki muzyczne, których liczba znacznie wzrosła w XX wieku. Rozpoczął się okres systematycznego kolekcjonowania materiałów muzycznych na szeroką skalę. Dodatkowego rozpędu nadał rozwój nowej dyscypliny — muzykologii, której badania naukowe wpłynęły na realne potrzeby czytelników. W związku z tym powstawały nowe instytucje, a nowa dyscyplina musiała mieć zaplecze w postaci bibliotek i wciąż rozwijających się i powiększających kolekcji muzycznych. Przystąpiono więc do gromadzenia muzykaliów także w wielkich bibliotekach naukowych (narodowych, uniwersyteckich) organizujących dla nich specjalne działy, gromadząc materiały historyczne. Obok nich były też biblioteki o charakterze użytkowym zakładane przy ośrodkach muzykologicznych na uniwersytetach, szkołach muzycznych, operach, filharmoniach itp. Ważne biblioteki muzyczne powstawały również przy organizacjach społecznych. Wiele z ówczesnych bibliotek posiadały przede wszystkim depozyty autorskie oraz depozyty prywatnych ofiarodawców³⁰.

U progu XIX wieku ważną rolę w kolekcjonowaniu muzykaliów odegrały biblioteki konserwatoriów muzycznych (Paryż, Praga, Parma i inne), a w niedługim czasie pojawiły się również pierwsze kolekcje stowarzyszeń kompozytorskich (np. *Société des Auteurs, Compositeurs et Éditeurs de Musique*, Paryż 1850). Jednak najwięcej bibliotek muzycznych powstało od połowy XIX wieku.

Wśród publicznych bibliotek muzycznych tamtego czasu wyróżniała się biblioteka królewska w Berlinie, która była oficjalnie pierwszą biblioteką posiadającą dział zbiorów muzycznych. Stało się tak za sprawą Siegfrieda Dehna³¹, który w roku 1842 założył dział muzyczny w tejże bibliotece i był jego pierwszym kustoszem. Najważniejsze lata dla tej instytucji to lata, kiedy Dehn był dyrektorem. Przede wszystkim uporządkował kolekcję i skatalogował zbiory oraz obdarował biblioteki ówczesnych Prus kopią swego katalogu.

²⁹ Biblioteki publiczne najmocniej rozwijały się w Anglii i Stanach Zjednoczonych w połowie XIX w. Dzięki rozwiązaniom ustawodawczym (wydano ustawy uprawniające państwo do pobierania specjalnego podatku na wznoszenie bibliotek publicznych) biblioteki służyły przede wszystkim zaspokojeniu potrzeb ogółu społeczeństwa w dziedzinie czytelnictwa. Wiele kolekcjonerów w tych krajach udostępniało swe księgozbiory publiczności, względnie ofiarowywało je bibliotekom publicznym.

³⁰ Zob. Guy A. Marco, op. cit., s. 340–358.

³¹ Siegfried (Wilhelm) Dehn (1799–1858), niemiecki wydawca, nauczyciel i bibliotekarz.

British Museum swoje przewodnictwo wśród uniwersyteckich kolekcji muzycznych osiągnęło nieco później, dzięki opiekunom i kustoszom Pokoju Muzycznego (Music Room), a szczególnie Williamowi Barclay'owi Squire³². W 1885 roku mianowano go kustoszem zbiorów muzycznych, gdzie wykonywał samodzielnie swoje obowiązki do 1900 roku³³. Prace Squire'a dotyczyły uporządkowania zbiorów, ulepszenia katalogu oraz rozbudowy kolekcji dzięki ogromnym staraniom o liczne nabytki. Przygotował również dwutomowy katalog muzycznych edycji drukowanych z przed 1800 roku (wydany w 1912 roku) oraz katalog książek drukowanych i librett operowych, który zawierał 4 miliony pozycji.

Należy nadmienić, że wiele bibliotek amerykańskich wzięło swój początek właśnie w XIX wieku, organizując materiały potrzebne do wykonywania muzyki. Dział Muzyczny założony w ramach Library of Congress w 1897 roku jest dzisiaj największą biblioteką muzyczną na świecie. Jej wielkość zawdzięcza głównie swoim kustoszom poczynając od Oscara Sonnecka³⁴. Sonneck został kierownikiem nowo utworzonego Music Division w 1902 roku. Jego główną zasługą było zorganizowanie i rozwijanie kolekcji muzycznej biblioteki, która uchodziła za jedną z największych na świecie oraz najbardziej wszechstronnych. Zawierała ogromną ilość manuskryptów, druków muzycznych oraz książek o muzyce.

Do innych bibliotek posiadających pokaźne zbiory muzyczne tamtego czasu należą: Bibliothèque Nationale w Paryżu, Bibliothèque Royale w Brukseli i Österreichischer Nationalbibliothek w Wiedniu.

Kształtowanie kolekcji muzycznych na przestrzeni wieków to bardzo wolny i złożony proces. Od XI do XIX wieku można prześledzić stopniową krystalizację zbiorów muzycznych, początkowo jako pojedyncze egzemplarze w postaci manuskryptów muzycznych, drukowanych edycji nutowych, traktatów, a potem partytur i książek o muzyce, które znalazły swoje odrębne miejsce w przestrzeni bibliotecznej.

Prawie każda epoka przyniosła znaczny postęp i trwałe zmiany w poglądach, ideach i swą siłą wpłynęła na powstanie i wyodrębnienie specjalnych kolekcji. W historycznym rozwoju bibliotek muzycznych ważne wydaje się kilka zasadniczych przyczyn usamodzielnienia się specyficznych zbiorów, jakimi są muzykalia. Pierwszą jest, zmieniające się sposoby społecznego obiegu książki muzycznej. Wczesne muzykalia stanowiły własność instytucji, przy których były gromadzone, a więc przede wszystkim Kościoła (klasztory, monastery, szkoły przyklasztor-

³² William Barclay Squire (1855–1927), angielski muzykolog i bibliotekarz.

³³ W tym roku dołączył do niego William C. Smith.

³⁴ Oscar George Theodore Sonneck (1873–1928), amerykański muzykolog, bibliotekarz, edytor i kompozytor. Jest autorem klasyfikacji muzyki, która stanowi podstawę organizacji kolekcji muzycznych w Library of Congress.

ne) oraz dworów możnowładców. Wraz z upływem czasu oraz zmian w zakresie potrzeb społecznych wzrastało zainteresowanie zbiorami muzycznymi szerszych kręgów odbiorców (uczniów, nauczycieli, krytyków), aż do XIX wieku, kiedy to kładziono nacisk na powszechny obieg książki muzycznej.

Drugim powodem są ciągłe zmiany w nauce i technice, które wpłynęły na miejsce i rolę tych bibliotek i ich kolekcji w społeczeństwie. Wynalezienie druku oraz ciągłe udoskonalenia techniki drukarskiej umożliwiły większą produkcję wydawniczą książki muzycznej. W konsekwencji znaczne poszerzenie i wzbogacenie kolekcji muzycznych, przyczyniło się do umocnienia i utrwalenia bibliotek muzycznych jako instytucji kultury książki muzycznej. Natomiast ciągłe zmiany na polu nauki i wyodrębnienie muzykologii jako nauki o muzyce, spowodowały konieczność tworzenia bibliotek muzycznych na potrzeby tej dyscypliny. Odtąd biblioteki nie tylko zaspakajały praktyczne potrzeby wykonawców muzyki, ale również miały sprostać wymaganiom naukowym. Na przestrzeni wieków zauważamy pewien postęp w zakresie gromadzenia różnych materiałów bibliotecznych: od zbiorów potrzebnych tylko do działalności praktycznej — wykonawczej i dydaktycznej (księgi chorałowe, nuty, partytury, traktaty muzyczne), przez kolekcjonowanie muzykaliów dla ich walorów estetycznych (bogato ilustrowane manuskrypty muzyczne), po potrzeby naukowe (wielkie kolekcje historyczne).

Na rozwój kolekcji muzycznych miały wpływ również miejsca i ludzie. Jak można zauważyć, tworzenie kolekcji muzycznych koncentrowało się zawsze w ośrodkach, gdzie rozwijała się intensywnie kultura muzyczna i działali najaktywniejsi z kompozytorów. Najważniejszymi ośrodkami były: Anglia, Niemcy, Francja, Włochy oraz od XIX wieku Stany Zjednoczone.

Historia pokazuje również, że kolekcjonerami i osobami, które znacznie wpłynęły na kształtowanie muzykaliów byli przede wszystkim ludzie o muzycznej wrażliwości, miłośnicy książek muzycznych, bibliofile i mecenasi oraz ludzie zawodowo zajmujący się muzyką: kompozytorzy, teoretycy i historycy muzyki, krytycy i nauczyciele oraz muzykologowie. Od połowy XIX wieku nastąpiła profesjonalizacja opiekunów kolekcji muzycznych, zbiorami tymi zajmują się przede wszystkim bibliotekarze muzyczni.

Na koniec warto zwrócić uwagę na wzrastające w ciągu wieków potrzeby użytkowników w stosunku do bibliotek muzycznych. Wciąż rosnące rzesze czytelników oraz dążenie do oświaty szerokich warstw społecznych, radykalnie zmieniły się w XIX wieku, kiedy to kładziono nacisk na powszechny dostęp do kolekcji muzycznych jako zbiorów specjalnych. Idea pieczołowicie kultywowana przede wszystkim przez biblioteki muzyczne Stanów Zjednoczonych, ale również odzwierciedlona w bibliotekach Europy. Współcześnie, myśl ta jest nadal kontynuowana poprzez powszechny dostęp do bibliotek muzycznych drogą elektroniczną.

Jolanta Woźniak

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, Gdańsk

RĘKOPISY MUZYCZNE W ZBIORACH ARCHIWUM PAŃSTWOWEGO W GDAŃSKU

Archiwum Państwowe w Gdańsku ze względu na charakter i zakres gromadzonych pomorskich archiwaliów należy do największych i najstarszych archiwów państwowych w Polsce. Powstało w 1901 roku¹. Przejęło zbiory dawnych archiwów miejskich Gdańska i Elbląga (Archiv der Stadt Danzig, Stadtarchiv Elbing) oraz zbiory pochodzące z terenu Pomorza Gdańskiego, ówczesnej Prowincji Prusy Zachodnie Cesarstwa Niemieckiego, przechowywane wcześniej w Archiwum Państwowym w Królewcu (Staatsarchiv Königsberg). Materiały źródłowe przejęte z tych trzech dawnych archiwów pochodziły z okresu od XII do XIX wieku. Dzieje Archiwum Państwowego w Gdańsku oraz charakterystykę jego zasobu przedstawiono w szeregu publikacjach, zarówno autorów niemieckich jak i polskich².

Muzykalia w zbiorach Archiwum Państwowego w Gdańsku stanowią niewielką, ale cenną jego część. Obejmują zarówno rękopisy pochodzące z okresu od przełomu XVI/XVII wieku do połowy wieku XX, a także dziewiętnastowieczne druki muzyczne.

¹ Nazwa Archiwum Państwowego w Gdańsku podlegała zmianom uwarunkowanym aktualną sytuacją polityczną Gdańska: Königliche Staatsarchiv für Westpreussen in Danzig (1901–1921), Staatsarchiv für Freie Stadt Danzig (1921–1939), Reichsarchiv Danzig (1940–1945). Obecną nazwę — Archiwum Państwowe w Gdańsku — przyjęto w 1945 roku (w latach 1951–1983 funkcjonowała nazwa: Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Gdańsku).

² Por. Max Bär, *Das K. Staatsarchiv zu Danzig, seine Begründung, seine Einrichtungen und seine Bestände*, «Mitt. d. K. Preuß. Archivverwaltung» H. 21, Leipzig, S. Hirzel, 1912; Czesław Biernat, *Spór archiwalny polsko-gdańsko-niemiecki w okresie międzywojennym, 1919–1939*, Warszawa, PWN, 1969; Peter Letkemann, *Die Geschichte der westpreussischen Stadtarchiv*, «Beiträge zur Geschichte Westpreussens» Nr. 5, Münster, Nicolaus-Copernicus, 1976, s. 5–96; Czesław Biernat, *Archiwum Państwowe w Gdańsku. Przewodnik po zasobie do 1945 roku*, Warszawa–Łódź, Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992; *100 lat Archiwum Państwowego w Gdańsku. Sesja jubileuszowa 8. VI. 2001*, red. Aniela Przywuska, Izabella Rdzanek, Gdańsk, Archiwum Państwowe, 2001.

Rękopiśmienne muzykalia Archiwum Państwowego w Gdańsku, podobnie jak Biblioteki Gdańskiej PAN oraz tzw. „gdańskiego zasobu” berlińskiej Staatsbibliothek, w latach 1997–2004 poddane zostały dokumentacji przez zespół Gdańskiego Oddziału RISM działający przy Akademii Muzycznej w Gdańsku. W latach 2007–2008 na podstawie prac dokumentacyjnych opublikowano dwa tomy katalogów tematycznych rękopiśmiennych muzykaliów w serii *Music Collections from Gdańsk*³. Tom wydany w 2008 roku dotyczy rękopiśmiennych muzykaliów w zbiorach Archiwum Państwowego w Gdańsku. Moja wypowiedź stanowiła będzie próbę syntetycznego omówienia wyników prac przedstawionych w tym tomie.

Zachowana kolekcja składa się z 71 rękopisów pojedynczych, w których zapisano po jednym utworze oraz 13 rękopisów zbiorczych, w których znajduje się od 3 do 260 kompozycji. W rękopisach zbiorczych zapisano w sumie 1252 utwory. Łącznie rękopisy pojedyncze i zbiorcze obejmują 1323 kompozycji. W przypadku 1031 utworów znany jest ich kompozytor, 292 utwory przetrwały jako anonimowe. Rękopisy pochodzą z kilku stuleci: od przełomu XVI/XVII wieku do połowy XX wieku, w zdecydowanej większości z XVIII i XIX wieku.

Rękopisy muzyczne w Archiwum Państwowym w Gdańsku przechowywane są w pięciu zespołach. Są to:

— archiwalia dwóch zespołów z dawnego zasobu archiwum miasta Gdańska: tzw. rękopisy nieurzędowe z „Bibliotheca Archivi” (APG 300,R)⁴ oraz z zespołu określonego współcześnie jako „Nauka i Sztuka” (APG 300,36)⁵, por. tabela 1;

— archiwalia z trzech zespołów kościelnych: z kościoła Mariackiego w Gdańsku (APG 354)⁶, z kościoła św. Jerzego w Malborku (APG 959)⁷ oraz z kościoła w Pomorskiej Wsi (Pomehrendorf) pochodzące z zasobu dawnego archiwum miasta Elbląga (APG 383)⁸, por. tabela 2.

³ Danuta Szlagowska, Barbara Długońska, Danuta Popinigis, Jolanta Woźniak, *Music Collections from Gdańsk*, vol. 2. *Thematic Catalogue of Music in Manuscript from the Former Stadtbibliothek Danzig Kept at the Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz Musikabteilung mit Mendelssohn-Archiv*, Kraków, Musica Iagellonica, Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2007; Jolanta Woźniak, Barbara Długońska, Danuta Popinigis, Danuta Szlagowska, *Music Collections from Gdańsk*, vol. 3. *Thematic Catalogue of Music in Manuscript in the State Archive in Gdańsk*, Kraków, Musica Iagellonica, Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2008.

⁴ Por. Czesław Biernat, *Archiwum Państwowe w Gdańsku...*, op. cit., s. 268–269.

⁵ Tamże, s. 249.

⁶ Tamże, s. 172.

⁷ Tamże, s. 175.

⁸ Tamże, s. 177.

Tabela 1. Archiwalia z dawnego zasobu archiwum miasta Gdańska.

Opracowania chorałów protestanckich na carillon Głównego Miasta w Gdańsku: Theodor Friedrich Gülich (1733–1776) — rękopis zbiorczy z 1769 roku: 221 utworów, APG 300,R/Pp,q9 — rękopis zbiorczy z 1775 roku: 176 utworów, APG 300,R/Pp,q10 — rękopis zbiorczy z 1775 roku: 136 utworów, APG 300,R/Pp,q10a Paul Friedrich Knaack (XVIII/XIX) — rękopis zbiorczy z I połowy XIX wieku: 120 utworów, APG 300,R/Uu,q9
Opracowania chorałów protestanckich na carillon kościoła św. Katarzyny w Gdańsku: Johann Ephraim Eggert (1728–1803) — rękopis zbiorczy z 1784 roku: 260 utworów, APG 300,R/Pp,45
„Tabulatura Gdańska” — rękopis zbiorczy z przełomu XVI/XVII wieku — 42 utwory na organy lub inny instrument klawiszowy, APG 300,R/Vv,123
Anonimowy <i>Danzigs Hymne</i> z 1930 roku, APG 300,R/Uu,q7
Marcin Gremboszewski (1600c–1655) — 3 instrumentalne utwory, APG 300,36/58: <i>Aria voce sola per un Cornetto</i> <i>Canzoneto a 2 voci</i> <i>Contrapunctum</i>
Daniel Jacobi (1605–1676) — motet koncertujący <i>Pax aeterna</i> z 1656 roku, APG 300,36/59

W zespole rękopisów nieurzędowych „Bibliotheca Archivi” z dawnego zasobu archiwum miasta Gdańska najliczniej reprezentowane są opracowania chorału protestanckiego przeznaczone na dwa gdańskie carillon: ratusza Głównego Miasta (cztery rękopisy) i kościoła św. Katarzyny (jeden rękopis). Rękopisy zawierają w sumie 913 utworów. Są to zabytki z drugiej połowy XVIII i pierwszej połowy XIX wieku.

Autorami opracowań chorałów na carillon ratusza Głównego Miasta byli Theodor Friedrich Gülich, odpowiedzialny za ustawianie melodii na carillonie od 1764 do 1776 roku oraz Paul Friedrich Knaack pełniący tę samą funkcję w latach 1808–1847. Opracowania Th. F. Gülicha znajdują się w trzech rękopisach: APG 300,R/Pp,q9 (221 melodii chorału protestanckiego w układzie na kolejne tygodnie roku i święta); APG 300,R/Pp,q10 (176 melodii chorału protestanckiego bez określonego porządku gry); APG 300,R/Pp,q10a (136 melodii chorałowych przeznaczonych dla kościoła reformowanego bez określonego porządku gry). Czwarty rękopis APG 300,R/Uu,q9 (120 melodii chorału protestanckiego w układzie na kolejne tygodnie roku i święta) jest autorstwa P. F. Knaacka. Rękopisy na carillon

Tabela 2. Archiwalia kościołów ewangelickich.

Rękopis zbiorczy z kościoła w Pomorskiej Wsi (Pomehrendorf), przechowywany w dawnym archiwum miejskim w Elblągu — 210 anonimowych opracowań chorałowych, APG 383/38,1	
Rękopis z kościoła Mariackiego w Gdańsku — fragmenty anonimowej kompozycji pasyjnej z 1734 roku, APG 354/2026	
Rękopisy z kościoła św. Jerzego w Malborku	
Repertuar muzyki religijnej:	
August Wilhelm Bach (1796–1869)	<i>Der hunderste Psalm</i> , APG 959/272 (2)
Gottlob Benedict Bierey (1772–1840)	<i>Oster Kantata</i> , APG 959/275a
Ernst Friedrich Gaebler (1807–1893)	<i>Fest-Hymne</i> , APG 959/278
Otto Christian Gladau (1770–1853)	4 kantaty, APG 959/274 I (1–3), APG 959/274 II
Carl Heinrich Graun (1703c–1759)	<i>Der Tod Jesu</i> , APG 959/275
Joseph Haydn (1732–1809)	<i>Heiligmesse</i> , APG 959/268 motet <i>Abendlied zu Gott</i> , APG 959/272 (3)
Julius Otto (1804–1877)	<i>Pfingst-Cantate</i> , APG 959/275b
Karl Gottlieb Reissiger (1798–1859)	<i>Der Herr macht Alles wohl</i> , APG 959/276 (3) <i>Es ist ein köstlich Ding</i> , APG 959/272 (1)
Johann Jacob Rowald (1718–1775)	43 kantaty, aria, chorał. APG 959/273 (1–7, 9–46)
Johann Otto Heinrich Schaum (XVIII/XIX)	<i>Oster Musick</i> , APG 959/276 (2)
Anonimowa kantata <i>Lobe den Herrn o meine Seele</i> z 1810 roku, APG 959/276 (1)	
Repertuar muzyki świeckiej:	
Max Carl Eberwein (1814–1875)	<i>Frühlingsnacht</i> , APG 959/279c
Niels Wilhelm Gade (1817–1890)	<i>Erkönigs Tochter</i> op. 30, APG 959/279d
4 rękopisy zbiorcze z XIX wieku zawierające utwory na chór męski:	
	4 pieśni, APG 959/279b
	8 pieśni, APG 959/272 (4)
	19 pieśni, APG 959/279 (1)
	19 pieśni, APG 959/279 (2)
Muzyka instrumentalna:	
rękopis zbiorczy z XVIII wieku:	
	34 anonimowe utwory klawesynowe, APG 959/294
Joseph Haydn (1732–1809)	<i>Symfonia B-dur</i> nr 102, APG 959/267
<i>Sonate Pour le Piano-forte...</i>	anonimowa aranżacja fortepianowa na 4 ręce <i>Kwintetu smyczkowego C-dur</i> op. 29 Ludwiga van Beethovena, APG 959/279a

ratusza Głównego Miasta ze względu na zapis w systemie tabulaturowym są zabytkami unikatowymi w skali światowej⁹ (por. ilustracje 1–2).

Utwory na carillon kościoła św. Katarzyny, zanotowane systemem tradycyjnym na dwóch pięcioliniach, znajdują się w pochodzącym z 1784 roku rękopisie APG 300,R/Pp,45 (260 opracowań melodii chorału protestanckiego bez określonego porządku gry). Ich autorem był Johann Ephraim Eggert, pełniący w latach 1766–1803 funkcję carillonisty Starego Miasta¹⁰.

Do cennych zabytków zespołu „Bibliotheca Archivi” należy tzw. „Tabulatura Gdańska”, (APG 300,R/Vv,123) pochodząca z przełomu XVI/XVII wieku. Jest to manuskrypt zawierający obok zapisów utworów muzycznych również różnego rodzaju dokumenty miejskie m.in. spisy członków gdańskiej Rady Miejskiej w latach 1457–1619, rachunki członków kapeli kościoła Mariackiego w Gdańsku z lat 1604 i 1605. Zanotowana na okładce data „1591” to prawdopodobnie rok dokonania oprawy manuskryptu. Litery „PWSP” nie zostały do tej pory zidentyfikowane (por. ilustracja 3). Natomiast co do skryptora księgi miejskiej jak i części muzycznej „Tabulatury Gdańskiej” przypuszcza się, iż był to Cajus Schmiedtlein, notariusz w kancelarii Rady Miejskiej (1591–1611) i organista w kościele Mariackim w Gdańsku. Utwory muzyczne w „Tabulaturze Gdańskiej” przeznaczone na organy lub inny instrument klawiszowy są zapisane na dwóch systemach liniowych. Jest to przykład nie często występującej w tamtych czasach w Europie środkowej notacji klawiszowej (por. ilustracja 4). Tym samym „Tabulatura Gdańska” stanowi cenne źródło dla poznania ewolucji notacji muzycznej. „Tabulatura Gdańska” zawiera 42 utwory, wśród nich 24 intawolacje szesnastowiecznych utworów wokalnych oparte na pierwowzorach świeckich i religijnych oraz 18 oryginalnych utworów instrumentalnych¹¹. Autorami wzorców intawolacji są głównie kompozytorzy franko-flamandzcy (m.in. Clemens non Papa, Thomas Crecquillon, Orlando di Lasso, Jean De Latre, Jaches de Wert, Jachet de Berchem, Alexander Utendal). W „Tabulaturze Gdańskiej” odnajdujemy także cztery intawolacje twórców włoskich (Baldassare Donato, Domenico Maria Ferrabosco, Jakob Meiland, Germano

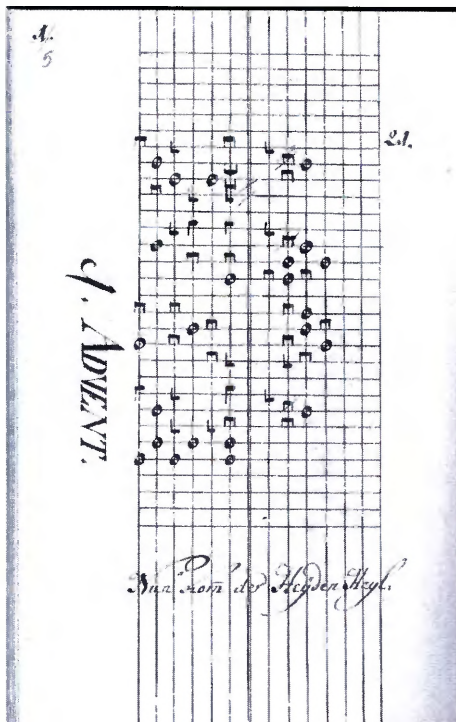
⁹ Małgorzata Fiebig-Drzewiecka, Janusz Grabowski, Grzegorz Szychliński, *Notacja kolko-wa bębna carillonu Ratusza Głównego Miasta w Gdańsku*, „D’Oriana. Awiza biblioteczne”, 2000, [wol.] 5, s. 5–25.

¹⁰ Johann Ephraim Eggert, *Choral-Lieder zu dem Glocken-Spiel der Altstädtischen Ober-Pfarr-Kirche zu St. Catharinen ausgesetzt mit Variationes*, Danzig 1784, Facsimile, red. Danuta Popinigis, Dariusz Kaczor, Gdańsk, Muzeum Historyczne Miasta Gdańska, 2006.

¹¹ *Keyboard Music from Polish Manuscripts*, vol. 3, *Fantasias. From Ms 300.R.Vv,123, Archiwum Wojewódzkie, Gdańsk*, ed. by Jerzy Gołos, Adam Sutkowski, «Corpus of Early Keyboard Music» 10, Rome, American Institute of Musicology, 1967; *Danziger Orgel-Musik des 16. bis 18. Jahrhunderts*, hrsg. von Franz Kessler, Neuhausen-Stuttgart, Hänssler-Verlag, 1988; *Gdańska Tabulatura Organowa 1591*, wyd. Jerzy Erdman, Łódź, Polski Instytut Muzyczny, 1993.

Ilustracja 1. APG 300,R/Pp,q9: Theodor Friedrich Gülich, *Thurm-Buecher*, strona tytułowa.

Ilustracja 2. APG 300,R/Pp,q9: Theodor Friedrich Gülich, *Thurm-Buecher*, strona 5.

Ilustracja 3. APG 300,R/Vv,123: „Gdańska Tabulatura”, okładka przednia.

Ilustracja 4. APG 300,R/Vv,123: „Gdańska Tabulatura”, f.23v.

Pallavicino), dwie intawolacje kompozytorów francuskich (Pierre Sandrin, Claudin de Sermisy), jedną intawolację kompozytora niemieckiego (Johann Walther). W przypadku trzech opracowań utworów wokalnych oraz 18 instrumentalnych (17 fantazji i 1 utwór bez tytułu) twórcy pozostają nieznanymi.

W zespole „Bibliotheca Archivi” obok „Tabulatury Gdańskiej” znajduje się rękopis zawierający anonimowy zapis melodii zatytułowanej „Danzigs Hymne” dołączony do drukowanego tekstu hymnu w czasopiśmie „Zoppoter Zeitung” z 6 maja 1930 roku (APG 300,R/Uu,q7).

W drugim zespole z dawnego archiwum miasta Gdańska, określonym wspólnie jako „Nauka i Sztuka”, znajdują się dwa siedemnastowieczne rękopisy muzyczne zawierające utwory kompozytorów działających w Gdańsku: Marcina Gremboszewskiego (c. 1600–1655) i Daniela Jacobiego (1605–1676).

W rękopisie zbiorczym (APG 300,36/58) zapisane są trzy kompozycje Marcina Gremboszewskiego, od 1629 roku śpiewaka i instrumentalisty w Kapeli Rady Miejskiej w Gdańsku, a także od 1632 roku śpiewaka w kościele Mariackim. W rękopisie tym obok ćwiczenia kontrapunktycznego (*Contrapunctum*) znajdują się unikatowe w muzyce staropolskiej, jedne z najwcześniejszych solowych i kameralnych kompozycji koncertujących (*Aria* na cornetto i *basso continuo* oraz *Canzoneto* na cornetto, fagot i *basso continuo*). Utwory te pochodzą prawdopodobnie z 1629 roku¹².

W drugim rękopisie z zespołu „Nauka i Sztuka” (APG 300,36/59) znajduje się motet koncertujący Daniela Jacobiego, kompozytora i organisty w gdańskim kościele Mariackim w latach 1637–1676. Utwór dedykowany władzom kościelnym pochodzi z 1656 roku, reprezentuje gatunek motetu wielkoobsadowego z tekstem łacińskim *Pax aeterna ab aeterno patre*. Napisany jest na pięć głosów wokalnych, smyczki i *basso continuo*. Motet *Pax aeterna* stanowi jedną z zaledwie czterech zachowanych kompozycji Jacobiego. Pozostałe również należą do twórczości religijnej. Przechowywane są w rękopiśmiennych zbiorach bibliotek Gdańska, Berlina i Uppsali.

Ważne miejsce w zbiorach Archiwum Państwowego w Gdańsku zajmują archiwalia z trzech kościołów ewangelickich. Z dawnego archiwum miejskiego w Elblągu, a wcześniej z kościoła w Pomorskiej Wsi (Pomehrendorf) pochodzą anonimowe opracowania chorału protestanckiego (210 utworów na organy), które stanowią zawartość osiemnastowiecznego rękopisu zbiorczego (APG 383/38,1).

Z kościoła Mariackiego w Gdańsku pochodzi tylko jeden rękopis muzyczny, zawierający fragmenty anonimowej kompozycji pasyjnej z 1734 roku (APG 354/2026).

¹² Por. Danuta Szlagowska, *Repertuar muzyczny z siedemnastowiecznych rękopisów gdańskich*, Gdańsk, Wydawnictwo Akademii Muzycznej, 2005, s. 191.

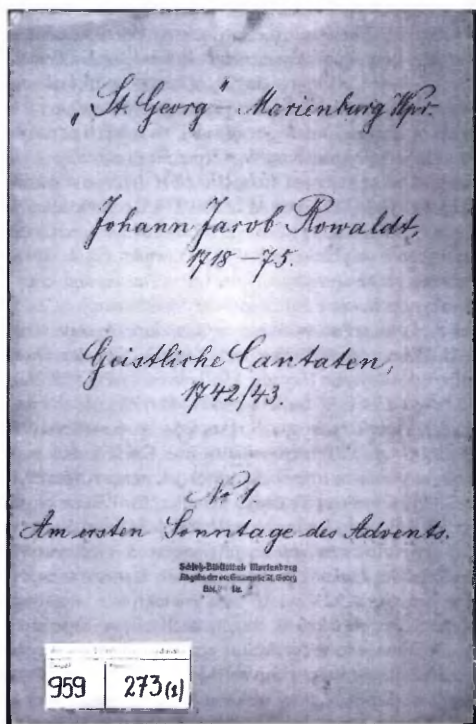
Najliczniej reprezentowane są rękopisy z kościoła św. Jerzego w Malborku. Obszerną grupę kompozycji zapisanych w rękopisach pojedynczych stanowią dzieła religijne. Wśród nich na szczególną uwagę zasługuje 45 utworów Johanna Jacoba Rowalda (1718–1775), w latach 1738–1775 kompozytora i organisty w kościele św. Jerzego w Malborku. Są to 43 kantaty przeznaczone na rok kościelny 1742/43 oraz aria *Um deiner bitteren Todesschmerzen* z 1745 roku i niedatowane opracowanie chorału protestanckiego *Vollendeter bei deinen Schmerzen* (APG 959/273, 1–7, 9–46). Niekompletny zbiór kantat na rok kościelny zachował się zarówno w zapisie partyturowym jak i głosowym. Wszystkie zachowane kantaty posiadają nie oryginalne, późniejsze okładki, na których odnotowano proveniencje zbioru: „St.Georg-Marienburg Wpr” (por. ilustracja 5).

Godne uwagi są także należące do kościoła św. Jerzego w Malborku, cztery rękopisy (APG 959/274 I (1–3) oraz APG 959/274 II) zawierające kantaty Otto Christiana Gladaua (1770–1853), w latach 1791–1849 kantora katedry w Królewcu. Kantaty pochodzą z przełomu XVIII/XIX wieku. Są to: *Weinachtkantate*, dwie kantaty przeznaczone do wykonania *auf den Churfreytag*, jedna z nich datowana na 1794 rok, oraz *Kantate auf Erndtefest* z 1795 roku¹³.

W zbiorach Archiwum Państwowego w Gdańsku pozostałe rękopisy proveniencji malborskiej z muzyką religijną pochodzą z XIX wieku. Do tej grupy należą dwie kompozycje Josepha Haydna: *Heiligmesse* (APG 959/268) oraz motet *Abendlied zu Gott* do słów C. F. Gellerta (APG 959/272 (3)).

Większość dziewiętnastowiecznych rękopisów zawierających repertuar muzyki religijnej to głównie kompozycje kantatowe. Część z nich sygnowana jest nazwiskami kompozytorów niemieckich, takich jak m.in.: August Wilhelm Bach, Gottlob Benedict Bierey, Ernst Friedrich Gaebler, Carl Heinrich Graun, Julius Otto, Karl Gottlieb Reissiger, Johann Otto, Heinrich Schaum. Powszechnie znaną kantatą wymienionych twórców jest kantata pasyjna z 1755 roku *Der Tod Jesu* C. H. Grauna do tekstu Carla Wilhelma Ramlera. Kantata ta wydana drukiem w 1760 roku w Lipsku, w XIX wieku była wielokrotnie wznawiana nie tylko w zapisie partyturowym, ale także we fragmentach jako wyciąg fortepianowy lub w opracowaniach na różne instrumenty. O popularności tej kantaty świadczą także liczne rękopiśmienne zapisy utworu, zwykle we fragmentach. Przykładem jest malborski rękopis zawierający głosy wokalne kompozycji. Proveniencje utworu

¹³ W rękopiśmiennych muzykaliach będących w posiadaniu Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej w Gdańsku znajdują się manuskrypty kolejnych kantat O. Ch. Gladaua. Ich pierwotnym miejscem przechowywania był także kościół św. Jerzego w Malborku. Por. Anna Michalska, *Rękopisy kantat Otto Christiana Gladaua z Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej w Gdańsku*, w: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach*, red. Aleksandra Patalas, Stanisław Hrabia, Kraków, Musica Iagellonica, 2008, s. 221–237.

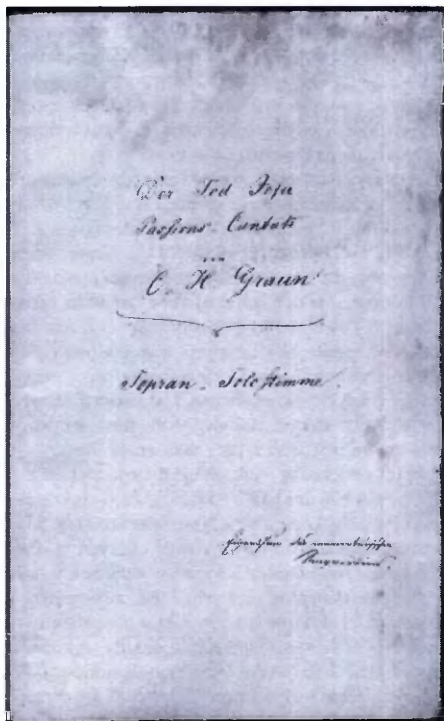
Ilustracja 5. APG 959/273 (1): Johann Jacob Rowaldt, *Geistliche Cantaten*, strona tytułowa.

jednoznacznie określa inskrypcja na stronie tytułowej partii sopranu solowego: „Eingenthum des marienburgischen Singvereins” (por. ilustracja 6).

W zbiorach pochodzących z kościoła św. Jerzego w Malborku odnajdujemy również kompozycje kantatowe należące do repertuaru muzyki świeckiej. Są to *Frühlingsnacht* Maxa Carla Eberweina (APG 959/279c) oraz *Erkönigs Tochter* op. 30 Nielsa Wilhelma Gade (APG 959/279d). Utwór powstał w 1853 roku i wydany był drukiem w Kopenhadze pt. *Elverskud*. Zachowane wśród rękopisów proveniencji malborskiej głosy wokalne ballady norweskiego kompozytora potwierdzają użyteczność rękopiśmiennych kopii dla potrzeb malborskiego towarzystwa śpiewaczego, które nie tylko koncentrowało się na wykonywaniu muzyki religijnej, ale także sięgało po repertuar świecki.

Muzyka świecka pochodząca ze zbiorów należących wcześniej do kościoła św. Jerzego w Malborku reprezentowana jest także w czterech dziewiętnastowiecznych rękopisach zbiorczych zawierających utwory pieśniowe: APG 959/272 (4), APG 959/279b, APG 959/279 (1), APG 959/279 (2). Repertuar zapisany w tych rękopisach to 50 utworów na chór męski, w większości popularny w XIX wieku gatunek pieśni „Liedertafel” takich kompozytorów, jak m.in. Franz Xaver Eisenhofer, Johann Friedrich Reichardt, Carl Friedrich Zelter. Część repertuaru pieśni na chór męski zapisana została jako kompozycje anonimowe (22 utwory).

Ze zbiorów biblioteki kościoła św. Jerzego w Malborku pochodzą także trzy rękopisy zawierające muzykę instrumentalną. Jest to osiemnastowieczny rękopis zbiorczy (APG 959/294), w którym zapisano 34 anonimowe utwory na instrument klawiszowy, zarówno formy taneczne, jak i nietaneczne. Rękopisy dziewiętnastowieczne z muzyką instrumentalną reprezentują dwie kompozycje. Jest to *Symfonia B-dur* nr 102 Josepha Haydna (APG 959/267). Zachowały się zarówno partytura jak i poszczególne głosy kompozycji. Na uwagę zasługuje fakt, iż w obsadzie wykonawczej utworu znajduje się partia klarnetu. Haydn w obsadzie *Symfonii B-dur* nr 102 nie zastosował klarnetu, chociaż w ostatnich symfoniach londyńskich kompozytor już często wprowadzał partie tego instrumentu. W malborskim dziewiętnastowiecznym manuskrypcie tej symfonii obserwujemy tendencję, aby poprzez wprowadzenie dodatkowo klarnetu do obsady wykonawczej haydnowskiej symfonii wzbogacić kolorystykę brzmieniową orkiestry. Wśród utworów instrumentalnych w zbiorach pochodzących z kościoła św. Jerzego w Malborku znajduje się jeszcze jedna kompozycja klasyka wiedeńskiego. Jest to anonimowa aranżacja fortepianowa na cztery ręce *Kwintetu smyczkowego C-dur* op. 29 Ludwiga van Beethovena. Ten kwintet smyczkowy w latach 1803–1828 doczekał się kilku wydanych drukiem fortepianowych aranżacji na cztery ręce. Charakterystyczne, iż w tych publikacjach często dokonywano aranżacji tylko trzech pierwszych części kwintetu pomijając finał. Taka właśnie rękopiśmienna wersja

Ilustracja 6. APG 959/275: Carl Heinrich Graun, *Der Tod Jesu*, strona tytułowa partii sopranu.

zatytułowana *Sonate Pour le Pianoforte á quatre mains de Louis v. Beethoven Oeuvr.* 29 zachowała się w malborskich zbiorach (APG 959/279a).

Podsumowując charakterystykę zawartości zbioru rękopiśmiennych muzykaliów Archiwum Państwowego w Gdańsku należy stwierdzić, iż w porównaniu z bardzo bogatym zasobem gdańskich rękopisów muzycznych przechowywanych w bibliotekach Gdańska i Berlina, stanowią one niewielką ich część. Jednak znaczenia tej kolekcji nie można przecenić. Specyfiką rękopiśmiennych muzykaliów w zbiorach gdańskiego archiwum jest bogaty repertuar opracowań melodii chorałowych na carillon, unikalny w skali europejskiej i jednocześnie charakterystyczny dla przestrzeni miejskiej Gdańska. Ponadto w Archiwum Państwowym w Gdańsku przechowywana jest słynna „Tabulatura Gdańska” stanowiąca ważny krok w rozwoju notacji muzycznej na instrumenty klawiszowe. W zbiorach archiwum odnajdujemy utwory gdańskich kompozytorów XVII wieku (Marcina Gremboszewskiego i Daniela Jacobiego) niespotykane w innych kolekcjach muzycznych. Bardzo cenne są również zbiory muzykaliów przejęte z poza gdańskich archiwaliów, przede wszystkim kolekcja proveniencji malborskiej zawierająca kompozycje Johanna Jacoba Rowalda i Otto Christiana Gladau’a. Dają one bowiem obraz repertuaru muzycznego kultywowanego w różnych ośrodkach Pomorza Gdańskiego a także dawnych Prus Wschodnich.

Danuta Szlagowska

Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, Gdańsk

„DANZIGER BESTAND” W STAATSBIBLIOTHEK ZU BERLIN PREUSSISCHE KULTURBESITZ — MUSIKABTEILUNG MIT MENDELSSOHN-ARCHIV

Terminem „Danziger Bestand” („zasób gdański”) określa się zbiór rękopisów muzycznych z berlińskiej Staatsbibliothek, który do II wojny światowej był własnością Biblioteki Miejskiej w Gdańsku. Zbiór ten stanowił część kolekcji muzykaliów, która gromadzona była przez kilka stuleci, od początku istnienia założonej w roku 1596 *Bibliotheca Senatus Gedanensis*. Zbiory muzyczne tej biblioteki, funkcjonującej na przestrzeni stuleci pod różnymi nazwami (od 1821 roku — Danziger Stadtbibliothek, od 1945 roku — Biblioteka Miejska w Gdańsku, od 1955 roku — Biblioteka Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku i wreszcie od 1957 roku obecna nazwa — Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk), należą nadal do najbogatszych w Europie, choć straty wojenne — tylko w obrębie rękopisów muzycznych — szacuje się na około 30%; z ogólnej liczby prawie tysiąca manuskryptów zachowało się około siedmiuset. Część kolekcji, określana jako „zasób gdański”, przez wiele lat również uważana była za zaginioną. Dziś znane są koleje losu tej kolekcji: wywieziona z Gdańska w wyniku działań wojennych została umieszczona w bibliotece moskiewskiej, a następnie w latach pięćdziesiątych XX wieku przekazana do berlińskiej Staatsbibliothek. Dopiero jednak na początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku na nowo ją „odkryto” i obecnie stanowi wydzielony zbiór w Staatsbibliothek zu Berlin Preussische Kulturbesitz — Musikabteilung mit Mendelssohn-Archiv¹. Gdańska proveniencja zaznaczona jest w sygnaturze każdego z manuskryptów jako „Ms Danzig”.

Szczegółowe dane katalogowe o kompozycjach znajdujących się w tej kolekcji zostały po raz pierwszy opublikowane w 2007 roku w pracy z serii *Music*

¹ Elżbieta Wojnowska, *Straty wojenne muzykaliów gdańskich z XVI i XVII wieku*, w: *Źródła muzyczne. Krytyka — analiza — interpretacja*, red. Ludwik Bielawski i J. Katarzyna Dadak-Kozicka, Warszawa, ZKP, IS PAN, 1999, s. 45–61; Danuta Popinigis, *Rękopisy muzyczne gdańskiej proveniencji w berlińskiej Staatsbibliothek — odnalezione uzupełnienia siedemnastowiecznego repertuaru barokowego*, „Barok” VII/1 (13) 2000, s. 217–228.

*Collections from Gdańsk*². Informacje te funkcjonują również w bazie danych RISM w Internecie³ oraz na nośniku elektronicznym — płycie CD wydanej przez RISM⁴. Prace dokumentacyjne nad gdańskimi rękopisami prowadzone były w ramach projektów badawczych finansowanych przez Komitet Badań Naukowych⁵ oraz Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej⁶. Projekty badawcze obejmowały opracowanie nie tylko rękopisów z biblioteki berlińskiej, także wszystkich pozostałych rękopisów znajdujących się w Gdańsku — w Archiwum Państwowym w Gdańsku⁷ oraz w Bibliotece Gdańskiej PAN⁸.

Kolekcja „Danziger Bestand” składa się z 68 rękopisów, w których utrwalonych jest niemal dwa tysiące utworów muzycznych. Są to zarówno rękopisy pojedyncze, w których zapisano po jednym utworze (36 pozycji), jak i rękopisy zbiorcze, w których znajduje się od dwóch do ponad dwustu sześćdziesięciu kompozycji (32 pozycje). Zdecydowana większość utworów przetrwała do naszych czasów jako anonimowe; tylko około 1/3 kompozycji sygnowanych jest nazwiskiem twórcy lub monogramem (por. tabela 1).

Tabela 1. „Danziger Bestand” w Staatsbibliothek zu Berlin.

Rodzaj rękopisów	Liczba ms	Liczba utworów w ms	Autorstwo utworów	Liczba utworów
Pojedyncze	36	36	Anonimy	1364
Zbiorcze	32	1895	Kompozytorzy znani z nazwiska	543
			Monogramiści	24
Suma	68	931		1931

² Danuta Szlagowska, Barbara Długońska, Danuta Popinigis, Jolanta Woźniak, *Music Collections from Gdańsk*, vol. 2. *Thematic Catalogue of Music in Manuscripts from the Former Stadtbibliothek Danzig Kept at the Staatsbibliothek zu Berlin Preußischer Kulturbesitz Musikabteilung mit Mendelssohn-Archiv*, Kraków, Musica Iagellonica, Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2007.

³ *RISM Series A/II Database: Music Manuscripts after 1600 online*. Dostępny w Internecie: <http://opac.rism.info/> [dostęp 10 listopada 2010].

⁴ *RISM Series A/II: Musikhandschriften nach 1600* [CR-ROM], Munich, K.G. Saur, 2008.

⁵ Projekty badawcze nr IH01E02212 i 5H01E00121 realizowane przez Barbarę Długońską, Danutę Popinigis, Danutę Szlagowską i Jolantę Woźniak (kierownik projektu: Danuta Szlagowska).

⁶ Projekty badawcze nr 5897/00/AC i 7539/03/TB realizowane przez Barbarę Długońską, Danutę Popinigis, Danutę Szlagowską i Jolantę Woźniak (kierownik projektu: Danuta Popinigis).

⁷ Jolanta Woźniak, Barbara Długońska, Danuta Popinigis, Danuta Szlagowska, *Music Collections from Gdańsk*, vol. 3. *Thematic Catalogue of Music in Manuscripts in the State Archive in Gdańsk*, Kraków, Musica Iagellonica, Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2008.

⁸ Danuta Popinigis, Barbara Długońska, Danuta Szlagowska, Jolanta Woźniak, *Music Collections from Gdańsk*, vol. 1. *Thematic Catalogue of Music in Manuscripts in the Gdańsk Library of the Polish Academy of Sciences*, (w druku).

Rękopisy powstawały w różnym czasie, na przestrzeni trzech stuleci — od wieku XVII po XIX wiek.

Szczególnie cenne manuskrypty pochodzą z wieku XVII (por. Tabela 2), co odzwierciedla poziom kultury muzycznej dawnego Gdańska⁹. Wiadomo, że właśnie schyłek wieku XVI i wiek XVII, a zwłaszcza pierwsza jego połowa, to „złoty okres” w historii miasta znaczonego wybitnymi osiągnięciami w dziedzinie nauki i sztuki, o których rozwój w sposób szczególny dbały ówczesne władze.

Tabela 2. Rękopisy z XVII wieku

Sygnatura	Liczba utworów	Kompozytorzy	Gatunki	Czas powstania Ms
Ms Danzig 4022	229	Anonim, Ballard, Barino, D. B., Gaultier J., Jakub Polak, Mercure, Nanni di Milann, Piccinini, V. B.	Tańce, intawolacje pieśni (Tabulatura lutniowa)	1 p. XVII
Ms Danzig 4230	92	Anonim (22), Dubut, Dupre, Gautier [?], Gaultier E., Gaultier J., Gumprecht, J. S., Mercure, Mouton, Niewerth, Pinel, Pohle, Rasch, Rick l'aine, Strobel, V. G.	Tańce, intawolacje pieśni (Tabulatura lutniowa)	2 p. XVII
Ms Danzig 4033	3	Thobias von Düren	Koncerty wokalne 1. 3 gł., 3 instr., bc 2. 2 gł., ork., bc 3. 2 chóry, bc	1630 (ded. Radzie Miasta Gd.)
Ms Danzig 4034	5	Bernardino Borlasca	2 madrygały 1. 2 gł., bc 2. 2 gł., bc 2 motety 1. 2 gł., 2 instr., bc 2. chór, instr., bc 1 sinfonia 5 instr., bc	1633 (ded. Radzie Miasta Gdańska)
Ms Danzig 4035	1	Gregor Bohle	Motet 2 chóry, org.	1634 (ded. Radzie Miasta Gdańska)

⁹ Danuta Szlagowska, *Repertuar muzyczny z siedemnastowiecznych rękopisów gdańskich*, Gdańsk, Wydawnictwo Akademii Muzycznej, 2005.

Ms Danzig 4036	2	Daniel Jacobi	Msza 2 chóry, ork., bc Motet 2 chóry, ork., bc	1652 (ded. Radzie Miasta Gdańska)
Ms Danzig 4038	2	Johann Valentin Meder	Motety 1. 3 chóry, ork., bc 2. 3 chóry, ork., bc	1. 1687 2. 1688 wersja niem. 2. 1692 wersja łac. (ded. Radzie Miasta Gdańska)
7 MS	334			

Jak wskazuje tabela 2, trzynaście utworów powstałych w wieku XVII dedykowanych jest właśnie Radzie Miasta Gdańska, której roli jako mecenas a i protektora artystów nie sposób przecenić. Dziewięć kompozycji dedykowanych Radzie Miasta pochodzi z lat trzydziestych, dwie z połowy wieku XVII i dwie z końca stulecia. Twórcami tych dzieł są zarówno kompozytorzy zatrudnieni wówczas w Gdańsku, w kapeli kościoła Najświętszej Marii Panny (Jacobi i Meder), jak i kompozytorzy, których związki z Gdańskiem nie są w pełni znane (Borlasca, Bohle, Düren).

Daniel Jacobi¹⁰ pełnił funkcję drugiego organisty przy organach chórowych przez niemal 40 lat, od momentu przybycia do Gdańska w 1637 roku do swej śmierci w roku 1676, natomiast Johann Valentin Meder¹¹ był kapelmistrzem w latach 1687–1699. Zanim został zatrudniony w Gdańsku był śpiewakiem w kapelach dworskich w różnych miastach niemieckich (w Eisenach, Gotha, Bremie, Hamburgu i Lubece) oraz na dworze królewskim w Kopenhadze, następnie objął posadę kantora w gimnazjum w Rewalu (obecnie Tallin). Ówczesnie bardzo wysoko oceniano kunszt kompozytorski Medera — na przykład Mattheson zaliczał go do grona „wybornych kompozytorów”¹². Jeszcze kilkadziesiąt lat po śmierci nazywano go „słynnym kapelmistrzem z Gdańska” i uznawano za jednego z „najważniejszych kompozytorów swoich czasów”¹³.

¹⁰ Danuta Popinigis, *Der Danziger Organist Daniel Jacobi und seine geistliche Werke*, „Schütz-Jahrbuch” 2002, s. 47–57.

¹¹ Erik Kjellberg, *Meder Johann Valentin*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, vol. 16, ed. Stanley Sadie, New York, Oxford University Press, London, Macmillan Pub., 2002, s. 217.

¹² Johann Mattheson, *Grundlage einer Ehren-Pforte*, Hamburg 1740; wyd. nowe, hrsg. von Max Schneider, Berlin, Bärenreiter, 1910, s. 218.

¹³ Ernst Ludwig Gerber, *Historisch-Biographisches Lexicon der Tonkünstler*, Bd 1., Leipzig, Breikopf, 1790, szp. 921–922.

Tylko szczątkowe informacje istnieją na temat dwóch innych twórców, którzy dedykowali Radzie Miasta swoje dzieła: Gregora Bohle i Thomasa von Dürena. Pochodzą one z oduktorskich dedykacji zamieszczonych przed utworami. Na stronie tytułowej manuskryptu zawierającego motet Gregora Bohle znajduje się następująca dedykacja:

Mężom wspaniałym, najszlachetniejszym, najdosłojniejszym, najmądrzejszym Panom, rajcom Gdańska, ojcom Ojczyzny najbardziej godnym szacunku ofiaruje z najwyższym i należnej duszy oddaniem harmonie te Gregorius Bohle. Obywatel i klient... (por. ilustracja 1).

Podpis kompozytora pod dedykacją „civis et cliens” sugerować może, że był obywatelem Gdańska. Niestety brak źródeł nie pozwala zweryfikować tych przypuszczeń.

Natomiast na stronie tytułowej zbioru kompozycji Dürena znajduje się krótka laudacja:

Szlachetnym, czcigodnym, wielce szanownym, wielce uczonym panom burmistrzom i Radzie królewskiego, wielce sławnego miasta Gdańsk, moim sprzymierzeńcom, wielce poważanym panom i potężnym protektorom...¹⁴.

Następuje po niej rozbudowany tekst dedykacji, z której wynika, że w roku 1630, kiedy to Düren ofiarował Radzie Miasta swoje utwory, był muzykiem działającym w Królewcu. Możliwe jednak, że urodził się i był związany z Gdańskiem, skoro jego ojciec, Mathias von Düren, przez ponad trzydzieści lat pozostawał w służbie miasta. Trudno dziś stwierdzić, jaki był powód dedykowania Radzie Miasta utworów i czego dotyczy sformułowanie pojawiające się w tekście dedykacji „...będziecie mi Panowie życzliwi i zostaniecie moimi mecenasami”. Możliwe, że liczył na objęcie w Gdańsku jednego ze stanowisk muzycznych lub tylko ubiegał się o wsparcie finansowe. Nie byłby to zresztą przypadek odosobniony, gdyż wielu ówczesnych muzyków przysyłało do bogatego, hanzeatyckiego Gdańska swoje kompozycje z nadzieją otrzymania sowitego wynagrodzenia. Są wśród nich także twórcy tak wówczas słynni jak Philipp Dulichius, zwany „pomorskim Lasseem”, czy wybitny niemiecki kompozytor Michael Praetorius.

Na szczególną uwagę zasługuje postać kolejnego twórcy, który dedykował Radzie Miasta swoje dzieła — włoskiego kompozytora Bernardina Borlasca¹⁵.

¹⁴ „Denen Wohledlenn, Gestrengenn Hoch-Achtbahren, Hoch-Weisenn, Fürsichtigenn, Hoch unnd Wolgelarten Herren Bürgermeistern und Ratt der Königl. Hochberümbtern Stadt Danzigk, meinen Hochgünstigen, Hochgeelertenn Herren und Machtigen Patronis”.

¹⁵ Danuta Szlagowska, *Bernardino Borlasca's Compositions Dedicated to the Gdańsk Senate*, w: *Musica Baltica. Im Umkreis des Wandels — von den cori spezzati zum konzertierenden Stil*, red. Danuta Szlagowska, Gdańsk, Akademia Muzyczna, 2004, s. 277–293.

Ilustracja 1. Ms Danzig 4035: Gregor Bohle, *Ad Dominum cum tribularer*.

Ówczesnie musiał być on cenionym muzykiem, skoro piastował zaszczytne stanowisko wice-kapelmistrza i kapelmistrza w słynnej monachijskiej kapeli Maksymiliana I, a później przebywał w kapeli cesarza Ferdynanda II w Wiedniu. W gdańskim Archiwum Państwowym zachował się dokument¹⁶ potwierdzający wypłacenie mu kwoty, będącej rekompensatą wydatków związanych z podróżą do Gdańska i przekazaniem Senatowi kilku utworów. Rękopis ofiarowany gdańskiemu Senatowi zapisany jest ręką samego kompozytora i obok rękopisu *Fioretti musicali...*, dedykowanego w roku 1630 władzom Regensburga, należy do jedy-nych zachowanych do dziś autografów Borlaski. Przed utworami muzycznymi kompozytor zamieścił literacką dedykację skierowaną do rajców miasta Gdańska (por. ilustracja 2).

W manuskrypcie ofiarowanym gdańskiej Radzie Miasta oprócz utworów muzycznych znajdują się dwa teksty poetyckie — prawdopodobnie autorstwa samego Borlaski. Jeden z nich, zatytułowany *Madrigale panegirico*, jest uroczystą laudacją na cześć Gdańska. Ten niewielki poemacik ma znaczną wartość dla kultury dawnego Gdańska, ponieważ *laudes urbis*, tak typowe dla poezji barokowej, stanowią zaledwie skromną część bogatej, siedemnastowiecznej poezji gdańskiej.¹⁷ Tekst drugi ma również charakter laudacyjny, a w roli adresata zbiorowego występuje godny najwyższego szacunku i podziwu *Magistratus Gedanensis*.

Pobyt Borlaski w Gdańsku i utwory dedykowane Senatowi mogą sugerować, że kompozytor ubiegał się o pracę w tym mieście. Możliwe, że chciał zająć eksponowane, a wówczas wolne stanowisko organisty w kościele NMP. Nie został jednak zatrudniony w Gdańsku i nie wiadomo, jak potoczyły się jego dalsze losy.

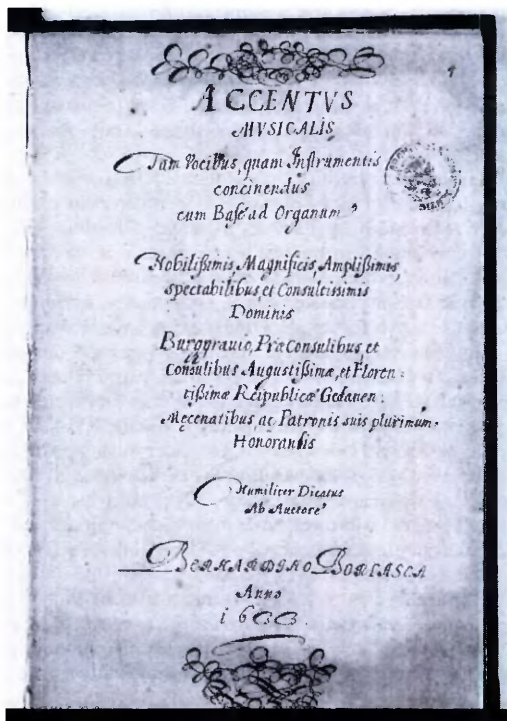
Większość dzieł wokально-instrumentalnych dedykowanych gdańskiej Radzie Miasta reprezentuje wokально-instrumentalną muzykę kościelną: są to małoobsadowe koncerty kościelne, wielkoobsadowe motety koncertujące i msza. Jedynie dwa włoskie madrygały oraz instrumentalna sinfonia Borlaski należą do gatunku muzyki świeckiej (por. tabela 2).

Siedemnastowieczne utwory wokально-instrumentalne znajdujące się w omawianych rękopisach — za wyjątkiem opracowanego w tradycyjnym, polichóralnym stylu motetu Gregora Bohle — wykorzystują technikę koncertującą, a więc są przykładami nowoczesnego wówczas *stile concertato*, którego ojczyzną były Włochy.

Dwa pozostałe manuskrypty pochodzące z wieku XVII (Ms Danzig 4030, Ms Danzig 4022) to cenne tabulatury lutniowe zawierające ponad 300 różnorodnych utworów. Z pewnością świadczą one o popularności muzyki lutniowej w siedem-

¹⁶ GDap, sygn. 300, 12/67, k. 197.

¹⁷ Edmund Kotarski, *Gdańska poezja okolicznościowa XVII wieku*, Gdańsk, Instytut Bałtycki, 1993.

Ilustracja 2. Ms Danzig 4034: Bernardina Borlasca, *Accentus Musicali*.

nastowiecznym Gdańsku. Wiadomo, że w kapeli Rady Miasta zatrudniony był lutnista, m.in. stanowisko to piastował wybitnie utalentowany gdańszczanin Paweł Roszkowicz (zm. 1673), który wcześniej przebywał we Włoszech i w warszawskiej kapeli królewskiej. Gdańsk gościł również tak słynnych lutnistów jak Esaias Reusner jun., który swą wyjątkową grą uświetniał pobyt w Gdańsku w roku 1646 przyszłej królowej Ludwiki Marii Gonzagi, czy wcześniej Diomedes Cato, który był w grupie muzyków podróżujących wraz z królem Zygmuntem III Wazą przez Gdańsk do Szwecji (w roku 1593). Istnieją podstawy by przypuszczać, że Cato przebywał przez jakiś czas w Gdańsku, skoro w roku 1628 został pochowany na cmentarzu przy gdańskim kościele św. Mikołaja¹⁸.

Tabulatura oznaczona sygnaturą Ms Danzig 4022 powstała prawdopodobnie w połowie wieku XVII w Gdańsku. Znajduje się w niej 40 tańców polskich oznaczonych jako „B. P.” (Balletto Polacco) oraz inne tańce — o proveniencji włoskiej, francuskiej, hiszpańskiej, angielskiej — należące do modnego wówczas repertuaru europejskiego. Sporą grupę stanowią zwłaszcza tańce włoskie, takie jak bergamaska, galiarda, intrada, maskarada, passamezzo, pawana, saltarello. Z innych tańców obcych reprezentowane są allemande, branle, canarie, courante, pavaniglia, sarabanda, spagnoletta i volta. Niekiedy przy nazwie gatunkowej tańca pojawia się określenie, które może wskazywać jego proveniencję lub właściwości etniczne: *Pavan d'Espagne*, *Gagliarda Englese*, *Englisch Galiard*, *Anglica Galiard*. Czasami dopełnienie nazwy gatunkowej tańca kieruje ku określonej miejscowości lub narodowości: *Balletto di Florentia*, *Balletto Dantichano*, *Balletto Ungaro*, *Hayducken Tanz*. Poza tańcami tabulatura ta zawiera trzydzieści dwie kompozycje, które są opracowaniami utworów wokalnych, co wywodzi się jeszcze z tradycji renesansowych. Wszystkie incipity tekstowe, poza dwoma wyjątkami, wskazują na wzory pieśni niemieckiej, w tym wiele chorałowych. Jeden tylko utwór ma tytuł w języku polskim i stanowi lutniowe opracowanie popularnej pieśni polskiej *Jechal chop do miasta*; pojawia się także jeden tytuł łaciński — *Tutti venite armati*.

Zdecydowana większość kompozycji to dzieła anonimowe, autorami pozostałych są lutniści francuscy (Robert Ballard, John Mercure, przedstawiciele rodziny Gaultier) i działający we Francji Jakub Polak oraz pochodzący z włoskiej rodziny lutnistów Alessandro Piccinini i pewnie również twórcy włoscy — Jan Barino i Nani di Milann, których miejsca i dat życia nie ustalono.

Druga tabulatura, oznaczona sygnaturą Ms Danzig 4230, jest późniejsza niż Ms Danzig 4022; zestaw tańców, które w niej występują wyraźnie sugeruje jej

¹⁸ Danuta Popinigis, *Zur Biographie von Diomedes Cato*, w: *Musica Baltica. Danzig und Musikkultur Europas*, red. Danuta Popinigis, Gdańsk, Wydawnictwo Akademii Muzycznej, 2000, s. 178–182.

powstanie nie wcześniej niż w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych siedemnastego stulecia. Przewagę zyskują bowiem tańce typowe dla suity barokowej — *allemande*, *courante*, *sarabanda*, *gigue*, które bywają zestawiane ze sobą na sposób typowy dla suity. Ponadto niemal zupełnie wyeliminowane są intawolacje utworów wokalnych (zaledwie jedna intawolacja pieśni).

Trudno określić, w jakim ośrodku tabulatura powstała. W zasadzie brak argumentów, które świadczyłyby, że była znana w Gdańsku w XVII wieku, nie można jednak takiej ewentualności wykluczyć. Badacze repertuaru tej tabulatury wskazują na związki z Prusami oraz ze źródłami szwedzkimi¹⁹.

Twórcami utworów sygnowanych nazwiskami są lutniści francuscy (Dubut, Dupré, przedstawiciele rodziny Gaultier, Mercure, Pinel) oraz kompozytorzy niemieccy (Gumprecht, Mouton, Pohle, Rasch, Strobel), a także działający na dworze królewskim w Sztokholmie Hinrich Niewerth, ponadto nieznaný twórca o nazwisku Rick L'aïne

Duża liczba tańców występująca w obu tabulaturach lutniowych odzwierciedla zamiłowanie ówczesnych gdańszczan do zabawy i tańca. Gdańsk był miastem znanym z hucznego balowania w całej Rzeczypospolitej. Sława gdańskich balów była tak wielka, że nawet próbowano wywodzić nazwę miasta — „Danzk” — od niemieckiego słowa „Tanz”²⁰. Interpretacja ta, choć etymologicznie nieprawidłowa, trafnie oddaje atmosferę miasta.

Kolejne dwa stulecia, wiek XVIII i XIX, aczkolwiek przynoszą zdecydowanie większą liczbę rękopisów i kompozycji w nich zawartych, to jednak trudniej znaleźć wśród nich pozycje wyjątkowo cenne. W kolekcji berlińskiej jest w sumie 61 manuskryptów spisanych w XVIII i XIX wieku, w których znajduje się niemal 1600 kompozycji (por. tabela 3).

Tabela 3. Rękopisy z XVIII i XIX wieku.

		Liczba Ms	Liczba utworów
Opracowania chorałów	Na organy	5	803
	Na chór	1	35
Muzyka instrumentalna	Tańce, air, koncerty, symfonie, sonaty, preludia, fantazje, fugi, wariacje, fragmenty z oper	22	462
Muzyka wokalna świecka	Pieśni solowe i chóralne, fragmenty z oper	17	280
Muzyka wokalna religijna	Kantaty, msze	16	17
		61	1597

¹⁹ Kenneth Sparr, *Lutenist at the Swedish Court 1620–1720*, „The Lute”, XXIV 1984/2, s. 69–75; dostępne także w Internecie: <http://www.tabulatura.com/NIEWERTH.htm> [dostęp 10 listopada 2010].

²⁰ Csombor Marton, *Podróż po Polsce*, tłum. Jan Ślaski, współpraca Sándor Kovács, Warszawa, Czytelnik, 1961, s. 45, 48.

W rękopisach powstałych w XVIII i XIX wieku najliczniejszą grupę stanowią opracowania chorałów na organy, zapisane w kilku rękopisach zbiorczych oraz opracowania chorałów na chór, utrwalone w jednym rękopisie zbiorczym (por. tabela 4).

Tabela 4. Rękopisy z XVIII i XIX wieku: opracowania chorałów.

Sygnatura Ms Danzig	Liczba utworów	Kompozytor	Obsada	Czas powstania MS
4020	29	Anonim	Organy	1811
4222	174	Anonim		XVIII/XIX
4252	155	Siewert B. G.		1810
4254	184	Kaschinsky C. A. (kopista), Anonim, Becker C. F., Dreyer C. J., Frantz K. W., Gaebler E. F., Gleitz C. A., Graun C. H., Klügling F. A., Kniewel T. F., Kronberger V., Leube E. G., Neander J., Proch J. W., Richter C. F., Scandello A., Siewert B. G., Volckmar W. A.		1846–1849
4255	261	Anonim	Chór	XVIII
4223	35	Anonim, Bach J. S., Doles J. F., Graun C. H., Homilius F. W., Markull F. W., Riem F. W., Schicht J. G., Wagner C. G.		XIX
6 MS	838			

W grupie tej przeważają manuskrypty pisane w pierwszej połowie wieku XIX, jedynie jeden rękopis powstał w wieku XVIII i jeden na przełomie XVIII i XIX stulecia. W sumie jest ponad 800 opracowań chorałów, większość zachowana anonimowo. Znanych jest zaledwie kilkanaście nazwisk muzyków, którzy dokonali opracowań chorałów; z muzyków działających w Gdańsku przede wszystkim Benjamin Gotthold Siewert i Theodor Friedrich Kniewel. O życiu Siewerta wiadomo niewiele ponad to, iż w latach 1782–1811 pełnił funkcję kapelmistrza w kościele NMP. Również z jego twórczości zachowało się — poza opracowaniami chorałów — zaledwie siedem kantat oraz teksty sześciu kantat okolicznościowych, pisanych dla uświetnienia wyborów do Rady Miasta²¹. Znacznie więcej informacji istnieje o życiu i działalności Kniewela. Był wielce zasłużony dla kultury muzycznej dziwnastowiecznego Gdańska — przez ponad 30 lat aktywnie działał jako organizator życia muzycznego, był inicjatorem kilku stowarzyszeń śpiewaczych działających w mieście; opublikował śpiewnik chorałowy

²¹ Barbara Skrodzka, *Twórczość kantatowa Benjaminina Gottholda Siewerta*, w: *Muzyka w Gdańsku wczoraj i dziś*, «Kultura Muzyczna Północnych Ziem Polski» 3, Gdańsk, Akademia Muzyczna, 1988, s. 209–223.

przeznaczony dla społeczności luterńskiej. Z jego spuścizny kompozytorskiej zachowały się jednak tylko pojedyncze utwory — dwie kantaty oraz dwa utwory instrumentalne²².

Wiadomo również, że kopistą ponad 180 chorałów (por. Ilustracja 3) był Carl Anton Kaschlinsky, carillonista Ratusza Starego Miasta, działający w Gdańsku w połowie wieku XIX.

Drugą grupę pod względem liczebności stanowią świeckie utwory instrumentalne (por. tabela 5).

Ilustracja 3. Ms Danzig 4254: *Choral-Buch zum neuen Gesangbuche für den evangelischen Gottesdienst.*

²² Jolanta Woźniak, *Gran Sonata per il Cembalo... Theodora Friedricha Kniewela*, w: *Complexus effectuum musicologiae Studia Mirosłao Perz septuagenario dedicata*, red. Tomasz Jeż, Kraków, Rabid, 2003, s. 123–131.

Tabela 5. Rękopisy z XVIII i XIX wieku: utwory instrumentalne.

Sygnatura Ms Danzig	Liczba utworów	Kompozytor	Gatunek	Czas powstania Ms
4023a, b	65,22	Anonim	Utwory instrumentalne	XVIII
4026	123	Anonim, Locatelli P. A.		XVIII
4029	216	Anonim, H., Mozart W. A., Müller W., R., Vranicky P.		1794
4236-37	9	Bach W. F., Förster, Mozart W. A., Westphalen F.		XVIII/XIX
4053	6	Graun C. H.		XVIII
4054	1	Hasse J. A.		XVIII
4056-57	2	Alberti G. M., Janitsch		XVIII
4059	1	Mohrheim F. Ch.		XVIII
4241-46	15	Bach J. S., Haydn J., Markull F. W., Mozart W. A., Pleyel I., Renner, Spielberg L.		XVIII/XIX
4248	1	Labitzky J.		XIX/XX
4251	3	Jelinek J., Strauss J., Reimann		XIX
22 MS	463			XVIII

Świeckie utwory instrumentalne w zdecydowanej większości zapisane są w manuskryptach powstałych w wieku XVIII. Występują wśród nich takie gatunki i formy muzyczne jak koncerty, sonaty, symfonie, preludia, fantazje, fugi, wariacje, fragmenty instrumentalne z oper i przede wszystkim tańce — liczne allemande, anglaise, contredanse, gigue, menuety, polonezy, quadrille, schleifery, walce i reprezentowane pojedynczymi przykładami inne rodzaje tańców (takie jak taniec kozacki, szkocki, węgierski, myśliwski, galop) oraz marsze i arie instrumentalne. Przeważają kompozycje zachowane anonimowo, ale obok nich pojawiają się dzieła Albertiego, Jana Sebastiana Bacha i Wilhelma Friedemana Bacha, Grauna, Haasego, Haydna, Locatello, Mozarta, Johanna Straussa i kompozycje mniej znanych twórców takich jak Peter Hänsel czy Josef Labitzky. Twórców „gdańskich” reprezentują koncerty Friedricha Christiana Mohrheima²³, kapelmistrza gdańskiego kościoła NMP (w latach 1764–1780) oraz symfonia (c-moll op. 59) zatrudnionego w kościele NMP organisty, pianisty, nauczyciela

²³ Karla Neschke, *Der Bachschüler Friedrich Christian Samuel Mohrheim (1719–1780) als Danziger Kapellmeister und Konzertveranstalter*, w: *Vom rechten Thon der Orgeln und anderer Instrumenten. Festschrift Christian Ahrens zum 60. Geburtstag*, hrsg. von Birgit Abels, «Köstritzer Schriften» Bd. 2, Bad Köstritz, Forschungs- und Gedenkstätte Heinrich-Schütz-Haus, 2003, s. 210–221.

w Gimnazjum Akademickim i krytyka muzycznego w *Danziger Zeitung* Friedricha Wilhelma Markulla²⁴.

Kolejną kategorię utworów tworzą kompozycje wokalne (por. tabela 6).

Tabela 6. Rękopisy z XVIII i XIX wieku: utwory wokalne.

Sygnatura Ms Danzig	Liczba utworów	Kompozytor	Gatunek	Czas powsta- nia MS
4039	5	Durante F.	Utwory świeckie	XVIII
4183	9	Anonim, Harder A., Mozart W. A., Reichardt J. F.		XIX
4236	1	Schumacher		XIX
4244	15	Anonim, Crescentini G.		XVIII/XIX
4248	11	Anonim, Gnüge, Hänsel P., Kreutzer C., Lortzing G. A., Proch H., Rastrelli J., Schubert F.		XIX
4246-51	123	Anonim, Abeille J., Asiola B., Auber D., Blum J., Bornhardt J. H., Call L. von, Fasch C. F., Fink G. W., Gabler C., Heidenreich, Hering C. G., Himmel F. H., Holtei C. E. von, Kallenbach G. F., Kauer F., Kreutzer C., Krug, Mehul E., Methfessel, Miller J. Liebmann H., Reissiger K. G., Righini V., Ritschel, Ritter, Sarti G., Schreiber J.E., Schultz F. A., Weber C. M., Westenholz C. A., Zumsteeg J.		XIX
4256-60	91	Anonim, Abeille J. C., Boieldieu F.-A., Eckert K. A., Esser H., Graben-Hoffmann G. H., Gumbert F., Häser K., Hauptmann M., Haydn J., Himmel F. H., Hurka F., Kirchner T. F., Kreutzer C., Kücken F. W., Küntzer C. B., Lindpaintner P. J., Loewe J. C., Marschner H. A., Mendelssohn-Bartholdy F., Meyerbeer G., Preyer G., Proch H., Reissiger C. G., Schäffer A., Schnabel K., Schubert F., Schulz J., Speyer W., Taubert W., Tiehsen O., Truhn F. H., Vogler		XIX
4258	25	Anonim, Bellini V., Donizetti G., Hackel A., Hensel G. M., Keller, Proch H., Reissiger C., Schubert F., Spohr L., Zeidlitz O.		XIX
17 Ms	280			

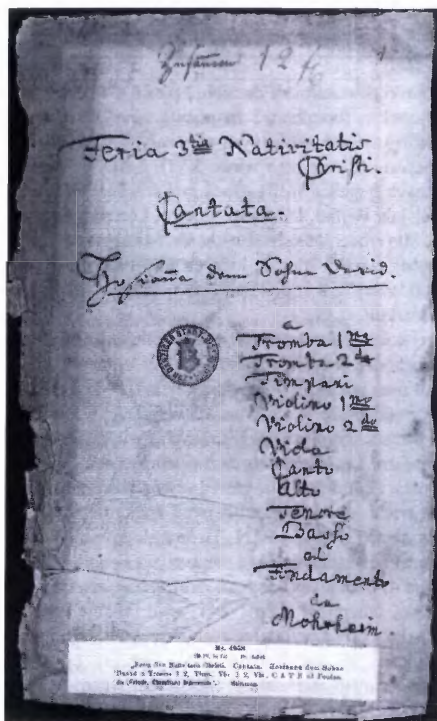
²⁴ Jolanta Woźniak, *Friedrich Wilhelm Markull (1816–1887). Organist an St. Marien zu Danzig, w: Orgelbau, Orgelmusik und Organisten des Ostseeraums im 17. und 19. Jahrhundert*, hrsg. von Matthias Schneider, Walter Werbeck, «Greifswalder Beiträge zur Musikwissenschaft» Bd. 14, Frankfurt am Main–New York, P. Lang, 2006, s. 203–208.

058	1	Mohrheim F.Ch.	Utwory religijne	XVIII
4220	1	Mašek P.L.		XIX
4235	1	Pampani A.G.		XVIII
4238	1	Reichard J.G.		XVIII
4239	1	Leo L.		XVIII
4063–73	11	Tag Ch.G.		XVIII/XIX
16 Ms	17			

Wśród kompozycji wokalnych dominują pieśni świeckie, w większości solowe z towarzyszeniem fortepianu i fragmenty oper. W przeważającej mierze występują one w rękopisach zbiorczych powstałych w wieku XIX. Tylko dwa manuskrypty pochodzą z przełomu wieku XVIII i XIX i również dwa zbiorcze i kilka pojedynczych z wieku XVIII. Obok powszechnie znanych nazwisk kompozytorów, takich jak: Bellini, Donizetti, Loewe, Lortzing, Marschner, Mendelssohn-Bartholdy, Meyerbeer, Mozart, Reichardt, Schubert czy Johann Strauss pojawiają się nazwiska wielu twórców, których sława nie przetrwała próby czasu. Kompozytorzy „gdańscy” — to podobnie jak w przypadku opracowań chorałów — Mohrheim i Markull.

W omawianej kolekcji jest stosunkowo niewiele wokalnych dzieł religijnych. Z wieku XIX pochodzą jedynie wspomniane już opracowania chorałów przeznaczone na chór oraz manuskrypt zawierający mszę Maška. Pozostałe wokalne utwory religijne znajdują się w omawianych wcześniej rękopisach siedemnastowiecznych oraz w manuskryptach pochodzących z wieku XVIII. W tych ostatnich zapisane jest *Miserere* Leonarda Leo, msza Pampaniego, hymn Reicharda oraz 11 kantat Christiana Gotthilda Taga, którego twórczość musiała być w Gdańsku popularna skoro wiele jego kantat religijnych znajduje się do dziś w zbiorach muzykaliów gdańskiej Biblioteki PAN. Twórczość kompozytorów działających w Gdańsku reprezentują zaledwie dwie kompozycje — jedna autorstwa Mohrheima (por. Ilustracja 4) oraz jedna Johanna Balthasara Christiana Freislicha²⁵, który od 1731 do swej śmierci (w roku 1764) pełnił funkcję kapelmistrza kościoła NMP. Freislich należy do najwybitniejszych muzyków działających w Gdańsku. Tworzył kantaty kościelne, pasje, magnifikaty, psalmy, opracowania chorałów i kantaty okolicznościowe: związane z obchodami ważnych rocznic historycznych (100-lecie pokoju oliwskiego, 300-lecie wyzwolenia Gdańska z niewoli krzyżackiej), ku czci królów polskich Augusta II i Augusta III, przeznaczone na uroczystości Gimnazjum Akademickiego oraz uroczystości rodzinne gdańszczan. Jego kompozycje, pisane w stylu późnobarokowym, wykazują wpływy zarówno

²⁵ Karla Neschke, *Johann Balthasar Christian Freislich. Leben, Schaffen und Werküberlieferung*, Oschersleben, Ziethen, 2000.

Ilustracja 4. Ms Danzig 4058: Friedrich Christian Mohrheim, *Hosianna dem Sohn David*.

włoskie jak i niemieckie. Większość utworów Freislicha przetrwała w przekazach rękopiśmiennych, które przechowywane są obecnie w bibliotekach Gdańska i Sondershausen, gdzie przed przybyciem do Gdańska (w latach 1720–1729) był kapelmistrzem dworskim.

Reasumując stwierdzić należy, iż rękopiśmienny „zasób gdański” znajdujący się obecnie w berlińskiej Staatsbibliothek, jest kolekcją interesującą i wartościową, poszerzającą dotychczasową wiedzę o życiu muzycznym Gdańska na przestrzeni trzech stuleci — od wieku XVII po wiek XIX; wskazującą na zainteresowania i gusty muzyczne mieszkańców grodu nad Motławą. Godne uwagi są nie tylko utwory obcych twórców zapisane w rękopisach gdańskich, ale przede wszystkim dzieła kompozytorów aktywnych w Gdańsku, którzy w sposób szczególny przyczyniali się do tworzenia kultury muzycznej miasta. Niektóre z ich dzieł stanowią nie tylko ważne źródła historyczne, posiadają także wysokie walory artystyczne i w pełni zasługują na włączenie ich do współczesnego repertuaru koncertowego.

Ewa Hauptman-Fischer

Gabinet Zbiorów Muzycznych, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

KOLEKCJA OSIEMNASTOWIECZNYCH RĘKOPISÓW MUZYCZNYCH BRACI CZESKICH Z NIESKY W ZBIORACH BUW

Rękopisy należące do protestanckiej wspólnoty Braci Czeskich nie były dotąd przedmiotem zainteresowań badaczy, choć znajdują się one w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie od 1952 roku. Muzykalia te zostały przywiezione wraz z innymi rękopisami z tak zwanej „kolekcji wrocławskiej” z Zakładu Muzykologii Uniwersytetu Wrocławskiego, którego zasoby stanowiły w większości zbiory należące wcześniej do Musikalisches Institut bei der Universität Breslau. Rękopisy Braci Czeskich zostały oddane w depozyt Bibliotece Uniwersytetu w Breslau w 1930 roku, o czym informują pieczęcie na każdym z nich: „Amtlich aufgenommen unter der Nr.... im Jahre 1930. Sichere Aufbewahrung erbeten!” Zbiór pochodził z Niesky. Miał zostać uporządkowany i skatalogowany. Obecnie większość rękopisów przechowywana jest w kopertach z 1930 roku (na części z nich wpisano adnotację „Niesky”). Kolekcja liczy około 600 rękopisów. Najstarszy datowany rękopis powstał w 1748 roku i jest to jedyne datowane źródło z pierwszej połowy XVIII wieku. Zdecydowana większość muzykaliów pochodzi z drugiej połowy tego stulecia. Tylko 12 rękopisów powstało w XIX wieku, ostatni pochodzi z 1876 roku. Rękopisy datowane stanowią około 40% kolekcji. Niewykluczone, że w zbiorach muzycznych BUW mogą się jeszcze znajdować nieliczne rękopisy, które wprawdzie nie mają wpisanej noty proveniencyjnej, ale jednak należą do tej kolekcji.

Wspólnota Braci Czeskich wywodzi się z husytyzmu. Powstała w drugiej połowie XV wieku. Dzieje tego kościoła i jego wyznawców, które są bardzo burzliwe — wszak przypadają na czas rozłamu religijnego i kontrreformacji — nie są przedmiotem mojego wystąpienia. Istotny jest dla nas fakt, że po wygnaniu z Czech i Moraw wyznawcy Wspólnoty Braterskiej osiedlili się w Niemczech. Gościny udzielił im graf Mikołaj Ludwig von Zinzendorf (1700–1760) w swojej saksońskiej posiadłości — Berthelsdorf. W 1722 roku powstała w okolicy pierwsza osada Braci Czeskich — Herrnhut, która do dziś jest głównym ośrodkiem koś-

ciola morawskiego. Kilka lat później graf Zinzendorf został wygnany ze swoich włości i osiadł w miejscowości Barby. Tam też w latach 1747–1807 skupiało się życie religijne wyznawców wspólnoty. W tym czasie powstawały też inne ośrodki, m.in. Niesky (1742, Górne Łużyce, Dolny Śląsk), Gnadenfrey (1743, Dolny Śląsk, obecnie Piława Górna), Ebersdorf (1746) i wiele innych.

Ośrodki Braci Czeskich z założenia tworzone przy głównych szlakach komunikacyjnych. Ich układ urbanistyczny był zbliżony, wzorowany na Herrnuth. W centrum na dużym placu mieścił się kościół (Gemeinsaal). Wzdłuż placu stały zaś domy braci żyjących w celibacie (Brüderhaus), sióstr celibatariuszek (Schwesternhaus), oraz osobne domy dla rodzin, wdów i wdowców. W osadzie powstawały warsztaty rzemieślnicze, szpitale oraz szkoły prowadzone przez Morawian¹.

Jak wspomniałam wyżej, znajdująca się w BUW kolekcja rękopisów wcześniej była przechowywana w Niesky. Już w XVIII wieku był to duży ośrodek wspólnoty, choć powstał dopiero w 1742 roku. Wybudowano tam salę modlitw, domy braci i sióstr oraz szkołę. W 1760 przeniesiono z Herrnuth do Niesky „Pedagogium” (seminarium nauczycielskie)². Przechowywane w BUW muzykalia pochodziły jednak z różnych ośrodków Morawian, o czym informują nas noty proveniencyjne na okładkach. Nie wiemy z jakiego powodu i kiedy zbiory z poszczególnych ośrodków trafiły do Niesky. Zachowane na kartach tytułowych noty proveniencyjne mają najczęściej formę określającą na jaki dzień dany utwór był przeznaczony i dla którego ośrodka, na przykład „Zum grossen Sabbath d. 13 Apr. 1767 in Herrnuth”³. Na kartach tytułowych wymienione są następujące miejscowości: Barby, Ebersdorf, Gnadenfrey, Herrnuth oraz Niesky. W każdym z tych ośrodków działał zespół wokально-instrumentalny, określany jako „Collegium Musicum”. Ta nazwa również pojawia się na rękopisach, niekiedy podawana była jednocześnie z nazwą miejscowości czy miejsca (instytucji), w którym działał zespół, na przykład: „Collegium Musicum Niesky”, „Collegium Musicum Barby” czy „Collegium Musicum Seminarium Barby”.

¹ Informacje te pochodzą między innymi z mapy i bardzo szczegółowego opisu ukazanych tam posiadłości Braci Czeskich w 1758 roku. Dokument ten został przetłumaczony i zamieszczony na stronie „Bethlehem Digital History Project”. Projekt digitalizacji dokumentów archiwalnych podjęli Bracia Czescy w Bethlehem w Stanach Zjednoczonych, dokumenty te są dostępne pod adresem: <http://bdhp.moravian.edu/> [dostęp: 10 listopada 2010].

² Niesky [hasło], w: *Schlesisches Musiklexikon*, hrsg. von Lothar Hoffmann-Erbrecht, Augsburg, Wissner, 2001, s. 521.

³ RM 6721.

Proweniencja

Problemów w badaniu proveniencji tego zbioru jest sporo. Pierwszy z nich dotyczy faktu, że na wielu rękopisach przeznaczonych dla danego ośrodka, odnotowana jest ołówkiem inna proveniencja. Tak jest między innymi w przypadku 107 rękopisów, na których wpisano później „Seminario”. Dla 96 manuskryptów jest to jedyne określenie wcześniejszego miejsca przechowania. Z pozostałych zaś jedenastu, cztery mają wcześniejszą notę proveniencyjną „Herrnhut”⁴, jeden rękopis powstał w Ebersdorf⁵, dwa rękopisy mają wpisaną notę „Collegium Musicum Barby”⁶, na jednym widnieje dopisek ołówkowy „Barby”⁷.

Przyjrzyjmy się teraz muzykaliom z adnotacją „Herrnhut”. Trzy z nich mają zachowaną jedną kartę tytułową, na której dopisano później słowo „Seminario”⁸. Przy ustalaniu ich proveniencji można rozważyć dwie hipotezy:

1. rękopisy powstały dla Herrnhut, a później zostały przeniesione do seminarium, kiedy to sporządzono ołówkową notę na kartach tytułowych. W tym przypadku, wpisując do systemu informację o proveniencji, należałoby podać zarówno „Herrnhut” jak i „Seminario”.

2. seminarium sporządziło dla własnych potrzeb odpis rękopisu, który powstał dla Herrnhut. Kopista skrupulatnie przepisał pierwotne przeznaczenie utworu. Zastanawiające jest jednak, dlaczego słowo „seminario” zostało dopisane ołówkiem, a nie atramentem przez kopistę. W tym przypadku, wypełniając w procesie katalogowania pole dotyczące proveniencji, należałoby wpisać wyłącznie „Seminario”.

Moim zdaniem w przypadku tych, a także wielu innych rękopisów mamy do czynienia z pierwszą sytuacją — przeniesienia rękopisów z Herrnhut do seminarium. Hipotezę tę może pośrednio potwierdzić rękopis RM 6759, który ma zachowane dwie karty tytułowe. Na nowszej widnieje dopisek ołówkowy „Seminario”, który wskazuje na nowe miejsce przechowania rękopisu. Starsza karta tytułowa podaje wyłącznie pierwotną proveniencję „Herrnhut”. Możemy zatem założyć, że omawiane wyżej rękopisy przeniesiono z Herrnhut do seminarium Braci Czeskich. Pierwsza taka uczelnia mieściła się w Herrnhag. W 1744 roku została przeniesiona do Lindheim, a później w 1750 roku do Barby⁹. Analizowane rękopi-

⁴ RM 7236, RM 6721, RM 7130, RM 6759.

⁵ RM 7074.

⁶ RM 7033, RM 7051.

⁷ RM 7231.

⁸ RM 7236, RM 6721, RM 7130.

⁹ Anja Wehrend, *Musikanschauung, Musikpraxis, Kantatenkompositionen in der Herrnhuter Brüdergemeine*, Frankfurt am Maine, Peter Lang, 1995, s. 242.

sy powstały w drugiej połowie XVIII wieku, więc w tym przypadku napis „Seminario” może wskazywać wyłącznie na miejscowość Barby. Takie więc określenie proveniencji wydaje się najwłaściwsze.

Aby podsumować kwestię migracji rękopisów pomiędzy ośrodkami, spróbujmy ustalić jakieś prawidłowości. W zbiorze znajduje się 57 rękopisów z wpisaną nazwą „Herrnhut”, w tym 41 nie ma żadnej innej proveniencji. Wśród pozostałych zaś interesujące są te, w których na karcie tytułowej odnotowano ołówkiem inne miejsce przechowania, co, jak stwierdziliśmy, mogło zostać uczynione po przeniesieniu muzykaliów. Jest pięć takich rękopisów; na czterech z nich widnieje dopisek „Seminario”¹⁰, na jednym „Barby”¹¹. Możemy stwierdzić, że na kilku rękopisach z Herrnhut pozostał ślad przeniesienia ich do seminarium w Barby. Podobna sytuacja miała miejsce z nutami z Gnadenfrey; analiza pozwoliła stwierdzić, że z 24 rękopisów powstałych dla tego miasta na trzech odnotowano migrację do Barby. Muzykaliów powstałych pierwotnie dla Barby jest natomiast 10. Jedyny ślad przemieszczania zbioru z tego miejsca to adnotacja na dwóch kartach tytułowych — „Collegium Musicum Niesky”¹². Natomiast 209 rękopisów powstałych dla Niesky nie ma wpisanej żadnej innej proveniencji (poza dwoma opisanymi wyżej, a przeniesionymi z Barby). Z żalem muszę stwierdzić, że żmudna analiza 597 not proveniencyjnych w przypadku tego zbioru nie przyniosła zadowalającego rezultatu. Zbyt mało jest śladów na to, że rękopisy z Herrnhut i Gnadenfrey trafiły najpierw do Barby a potem wszystkie rękopisy z Barby przeniesiono do Niesky. Hipoteza ta musi być zatem jeszcze poddana kolejnym badaniom.

Interesujące informacje przyniosło pogrupowanie zachowanych nut pod względem starych sygnatur. Uczyniłam to w przypadku tych rękopisów, które nie mają wpisanej żadnej proveniencji. Jest ich 174, a 154 mają wpisane stare sygnatury, które układają się w jeden, niekompletny wprowadzie ciąg liczb od 2 do 256. Prawdopodobnie cała ta grupa muzykaliów pochodzi z jednego miejsca. Zestawiałam ze sobą wspomniane wyżej źródła bez proveniencji z rękopisami z Herrnhut. Stare sygnatury nut z Herrnhut uzupełniły wcześniejszy ciąg liczb. Powstała grupa 215 rękopisów, których początkową sygnaturą jest 2 a ostatnią 256, z tym, że kilka numerów jest podwójnych. Prawie na pewno muzykalia te stanowią jeden zbiór pochodzący z Herrnhut.

¹⁰ RM 7236, RM 6721, RM 7130, RM 7239.

¹¹ RM 7003.

¹² RM 8277, RM 6720.

Datowanie

Inną trudnością jaką napotkałam katalogując zbiór muzykaliów Wspólnoty Braterskiej było datowanie zachowanych źródeł. W pojedynczym rękopisie zapisywano kilka utworów. W przypadku gdy pierwszy utwór ma adnotację: „Zum 8. Aug 1770. in Nisky”, drugi zaś: „Zum 29 Aug 1770 in Nisky”¹³, datą powstania rękopisu jest rok 1770. Wątpliwości pojawiły się przy źródłach, w których zapisane utwory powstawały w różnych latach. W rękopisie o sygnaturze RM 6721 pierwszy utwór datowany jest następująco: „Zum grossen Sabbath d. 18. Apr. 1767 in Hhut”, drugi natomiast: „Zu Oster d. 3. Apr 1768 in Herrnhut”. Przyjawszy akademicką zasadę, że najwcześniejsza data w źródle może być datą powstania rękopisu, wskazujemy rok 1767. Jednak w przypadku drugiego utworu data ta jest wątpliwa, bowiem w XVIII wieku utwory liturgiczne komponowano zgodnie z aktualnym zapotrzebowaniem, nie tworono utworów na uroczystości mające się odbyć w następnym roku. Ponieważ karta tytułowa pisana jest przez jednego kopistę, oznacza to, że powstała w 1768 roku. Zachowała się grupa rękopisów, które mają dwie karty tytułowe. Na nowszej wymienione są dwa utwory, na starszej zaś tylko pierwszy — wcześniejszy utwór. Wydaje się, że w przypadku tych źródeł chronologia ich sporządzania była następująca: najpierw powstał rękopis zawierający wcześniejszy utwór, potem zaś, z niewiadomych powodów, powstawał nowy rękopis zawierający już oba utwory. Zatem datą powstania źródła jest data przeznaczenia drugiego utworu. Co ciekawe, na nowej karcie tytułowej bardzo dokładnie odpisywano proveniencję z datą wykonania pierwszej kompozycji. Charakterystyczną cechą tego zbioru są skrupulatnie podawane noty proveniencyjne.

Przeznaczenie repertuaru

W osadzie Braci Czeskich wszyscy członkowie społeczności byli podzieleni na grupy zależnie od płci i stanu. Grupy te nazywano chórami. Był zatem chór braci żyjących w celibacie, siostr celibatariuszek, wdów, wdowców oraz rodzin. Członkowie poszczególnych chórów mieszkali razem. Dzięki adnotacjom na rękopisach wiemy o praktyce wypożyczania nut do domu. Na trzech rękopisach naniesiono uwagi: „Das zweite Chor haben die Schwestern“ (Drugi chór mają Siostry)¹⁴. Nie wiemy, dlaczego siostry pożyczały wyłącznie partie drugiego chóru. Podobna praktyka została udokumentowana w innej osadzie Braci Czeskich,

¹³ RM 6795.

¹⁴ RM 7000, RM 7002, RM 6945. W rękopisach tych brakuje przewidzianych w utworach partii drugiego chóru.

w Salem w USA¹⁵. Znajdują się tam dwa osobne zbiory nut. Jeden ogólny, należący do zboru, a drugi należący do siostr „Salem Sisters Collection”. Autorka cytowanej dysertacji stwierdziła, że nie wiadomo w jakim celu wyodrębniono drugą kolekcję nut. Nazwa zbioru sugeruje, że repertuar zawarty w rękopisach przeznaczony jest wyłącznie na chór żeński — tak jednak nie jest. Zastanawiające jest to, że duża część nut z tej kolekcji oznaczona jest jako „Drugi chór”, analogicznie do omawianych powyżej muzykaliów. Po co siostry wypożyczały nuty przeznaczone na chór mieszany pozostaje nadal nierozwiązaną zagadką. Wracając do trzech wspomnianych wyżej rękopisów z BUW, istnieje szansa, że rękopisy (partie drugiego chóru) wypożyczone przez siostry do domu zachowały się w innym miejscu, na przykład w ich domu w miejscu nam niewiadomym. Poszukując w bazie RISM źródeł, które miały proveniencję „Schwesternhaus” i zawierały wyłącznie drugi chór interesującej mnie kompozycji, znalazłam dwa rękopisy, które mogą pasować do naszych niekompletnych źródeł¹⁶. Oba pochodzą z Hermhut.

Wspomniałam wcześniej o chórach, na jakie dzieliła się społeczność Braci Czeskich. Każdy chór miał w ciągu roku swoją uroczystość. Obchodzono więc dzień braci celibatariuszy, dzień siostr żyjących w celibacie, dzień wdów, itp. W trakcie takiego święta spożywano wspólnie skromny posiłek (tradycja ta wywodziła się z wczesnochrześcijańskiej uczty miłości zwanej Agapą), czytano fragmenty Pisma Świętego, duchowny wygłaszał kazanie. Takim uroczystościom zazwyczaj towarzyszyła muzyka. W omawianej kolekcji zachowało się wiele nut przeznaczonych na takie okazje, między innymi:

— RM 8301: „Zur Loosung am Chorfest den Ledigen Brüder d. 29|ten August 1764” (por. ilustracja 1),

— RM 7238: „Fest der Witwen 1765” | „Musik zum Feste der verrvitwetten Geschwister am 2|ten Febr. 1765 in Hhut”,

— RM 7008: „Zum led. Schwestern Fest d. 4 Mai 1763 in Hhut”.

Na wielu rękopisach nie podano nazwy święta, jedyną możliwością jego określenia jest znajomość kalendarza uroczystości. Przy okazji tego typu utworów, wspomnę o trudnościach związanych z określeniem ich formy muzycznej. Na kartach tytułowych pojawiają się takie nazwy jak: psalm, kantata, muzyka. Sugerują one, że zawarte w rękopisie utwory stanowią jedną całość. Również w literaturze przedmiotu odnajdujemy sugestię, by katalogować te utwory jako jedno dzieło¹⁷. Uznano jednak, po głębokim zespołowym namyśle, że każdy utwór będzie kata-

¹⁵ Martha Secrest Asti, *The Moravian music of Christian Gregor (1723–1801) his anthems, arias, duets and chorales*, praca doktorska, University of Miami, 1982, s. 31.

¹⁶ CD-ROM RISM A/II: 220.016.146 oraz 220.016.071.

¹⁷ Andrea Hartmann, *Musik zu den Festtagen der Brüdergemeine 1759–1800*, „Unitas Fratrum: Zeitschrift für Geschichte und Gegendwartsfragen der Brüdergemeine”, 2000, nr 47, s. 29–40.

Nr 1.

3ter Leetung
am 1ten Sept
der ledigen Brüder
ist ein Lieder von 1764
am 29ten August 1764

Quartoprimo
Secundo
Alto & Bass
Violino primo
Violino secundo
Viola
Violoncello

di Gregor.

Choral Mucken

Nr. 2.

3tem Singzug
ist ein Lied von 1764
ist ein Lied von 1764
ist ein Lied von 1764

Quartoprimo
Secundo
Alto & Bass
Violino primo
Violino secundo
Viola
Violoncello

di Gregor.

Ilustracja. 1. BUW, sygn. RM 8301.

logowany osobno. Powód jest prosty. Zauważono, że poszczególne części takiego psalmu czy kantaty funkcjonują również osobno i są wykorzystywane przy okazji innych uroczystości. W tym przypadku opracowanie ich jako osobne utwory ułatwiłoby czytelnikowi dotarcie do nich. Niestety, podczas korekty opisów, redakcja RISM we Frankfurcie scaliła sporne rekordy. Utwory zawarte w omawianych rękopisach zostały zapisane jako części jednego utworu i odszukać je można jedynie poprzez tytuł całości, czyli najczęściej poprzez tytuł pierwszego utworu (części).

Uroczystości poszczególnych chórów stanowią jedną grupę repertuaru. Pozostałe rękopisy możemy pogrupować na:

— **związane z codzienną liturgią**; w tym przypadku na karcie tytułowej wpisywano często „Losung zum” oraz datę dzienną (słowo „Losung” oznacza wybór tekstów na dany dzień). Bracia Czescy otrzymywali codziennie do rozważania konkretny fragment Pisma Świętego. Teksty wykonywanych w trakcie liturgii utworów korespondowały treścią z wybranym na dany dzień fragmentem Pisma Świętego.

— **związane ze świętami liturgicznymi**; często wtedy podawana jest na karcie tytułowej nazwa święta, na przykład „Zum grossen sabbath” (na wielką sobotę), która była obchodzona przez Morawian bardzo uroczyście. Niekiedy jednak wpisywano tylko datę dzienną. W tym przypadku ciekawą grupę stanowią cztery rękopisy zawierające utwory na 24 grudnia w Niesky i Herrnhut¹⁸. Nie wiemy, czy ta „podwójna” proveniencja wskazuje na wspólne świętowanie Wigilii Bożego Narodzenia, czy też kompozytor pisał utwór z myślą o dwóch ośrodkach.

— **związane z uroczystościami zaślubin, pogrzebów, urodzin**; na tego typu rękopisach pojawiają się zazwyczaj imiona, nazwiska członków konkretnej społeczności. W tej grupie interesujące są rękopisy powstałe na urodziny brata Stocka („Br. Stocks Geb.Tag”)¹⁹. Nie mają one określonej proveniencji. Zachowały się jednakże trzy inne źródła, na których brat Stock wskazany jest jako właściciel bądź użytkownik nut, a pochodzą one z Herrnhut²⁰. Możemy założyć, że wspomniane wyżej rękopisy urodzinowe również powstały dla tego ośrodka. Bardzo rzadko pojawiają się nuty, na których wpisane jest nazwisko właściciela, gdyż z zasady muzykalnia należały po prostu do całej wspólnoty. W przypadku Stocka, nazwisko to wskazuje raczej na użytkownika nut, bowiem Georg Leonard Stock (1721–1799) — nauczyciel muzyki, greki oraz matematyki — grał także na flecie traverso²¹.

¹⁸ RM 6710, RM 6906. RM 6909. RM 7013.

¹⁹ RM 6903, RM 6723.

²⁰ RM 6705, 6830, 6961.

²¹ Anja Wehrend, op. cit., s. 77.

— **związane z ważnymi dla danej społeczności wydarzeniami** takimi jak otwarcie domu dla braci w Gnadenfrey w 1766 roku, czy inauguracja nowego kościoła tamże w 1768 roku²².

Kompozytorzy

Kompozytorzy reprezentowani w omawianym zbiorze wywodzili się głównie ze społeczności Braci Czeskich, stąd ogromnej większości ich nazwisk nie odnajdziemy ani we współczesnych ani dawniejszych leksykonach. Na ogółem 100 kompozytorów tylko 24 nie należało do Kościoła Morawskiego. W tej grupie znajdują się twórcy mniej i bardziej znani. Nazwiska kompozytorów takich jak Haydn, Mozart, Beethoven czy Mendelssohn pojawiają się jednak w późniejszych, dziewiętnastowiecznych rękopisach. Ich utwory kontrafakturowano, to znaczy oryginalny tekst zastąpiono tekstem zgodnym z wymogami Morawian. Utwory kompozytorów nie należących do wspólnoty często upraszczano, tak by były bardziej użyteczne w liturgii²³. Podczas katalogowania, w przypadku kontrafaktów, starano się zawsze ustalić nazwisko kompozytora i tytuł oryginalnej kompozycji.

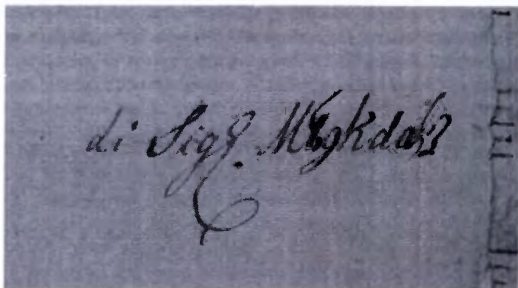
Szczególne trudności pojawiły się w przypadku ustalenia nazwiska kompozytora utworu z rękopisu o sygnaturze RM 6887. W procesie katalogowania w komputerowych bazach danych, w rubryce „kompozytor” trzeba wprowadzić nazwisko w formie ujednoliconej, a nie takiej jaką udało nam się odczytać z rękopisu. W tym przypadku kilka dni zajęło poszukiwanie w różnych encyklopediach nietypowo brzmiącego nazwiska „Migkdał”. Niestety bez rezultatu. Kiedy kolejny raz próbowałam odczytać nazwisko z rękopisu dostrzegłam, że mam tu do czynienia z praktyką znaną ze szkolnego doświadczenia. Otóż najprawdopodobniej ponad 200 lat temu jakiś znudzony chórzysta umilał sobie czas próby chóru przerabianiem istniejącego napisu. Dzięki temu spostrzeżeniu udało się ustalić nazwisko, które w rzeczywistości brzmiało „Michael” i należy do popularnego wśród Braci Czeskich kompozytora (por. ilustracja 2).

Gatunki i dobór tekstów

Wszystkie utwory z kolekcji Braci Czeskich przeznaczone są na zespół wokalno-instrumentalny. Nie ma utworów wyłącznie instrumentalnych. Nieliczne są również przypadki kompozycji a cappella. Muzykę tworzone do tekstów sakralnych, które w ogromnej większości są parafrazami Pisma Świętego bądź kompilacjami różnych jego fragmentów z ówczesnie powstałymi tekstami religijnymi.

²² RM 6988, RM 6732.

²³ Martha Secrest Asti, op. cit., s. 23.

Ilustracja 2. BUW, sygn. RM 6887. Przerobione nazwisko kompozytora: Michael.

Katalogując rękopisy stosowano określenie „pieśń sakralna”, bowiem w większości są to niezbyt rozbudowane utwory przeznaczone na czterogłosowy chór z towarzyszeniem zespołu instrumentalnego. Takie pieśni przeważają licznie nad duetami, czy ariami również obecnymi w zbiorze. Innym typem utworów były wspomniane wyżej psalmy, bądź kantaty przeznaczone na różne uroczystości. Poszczególne utwory składające się na psalm miały formę chóralnej pieśni, recytatywu, duetu czy arii. Bracia Czescy posiadali drukowane zbiory chorałów, dlatego tej formy nie odnajdujemy w zachowanych rękopisach, w których jednak odnajdujemy ślad chóralowej praktyki wykonawczej. W niektórych rękopisach pomiędzy zapisanymi utworami odnotowano tytuł chorału, który powinien być śpiewany w tym miejscu. Stąd też można wnioskować, że utwory wokально-instrumentalne były wykonywane naprzemiennie z chorałami, którym towarzyszyły wyłącznie organy²⁴.

Najczęściej spotykana obsada wokalna pieśni sakralnych to dwa soprały, alt i bas (SSAB). Zdarzają się również utwory przeznaczone na typowy skład chóralny (SATB) jak również przeznaczone na trzy głosy (SSB, SSA), bądź na dwa chóry. Zespół instrumentalny towarzyszący chórowi składał się zazwyczaj z kwartetu smyczkowego i organów. M. Asti stwierdza, że instrumenty dęte były używane

²⁴ W Gabinetie Starych Druków BUW przechowywany jest kancjonał Braci Czeskich wydany w Szamotułach w 1561 roku. Egzemplarz drugiego wydania tego zbioru z roku 1576 znajduje się w Bibliotece Muzeum Narodowego w Warszawie. Zob. Paweł Gancarczyk, *Druki muzyczne XVI–XVII wieku w Bibliotece Muzeum Narodowego w Warszawie*, „Polski Rocznik Muzykologiczny”, 2006, t. 5, s. 90.

okazjonalnie²⁵. W przypadku naszego zbioru teza ta nie ma potwierdzenia, gdyż w bardzo wielu rękopisach zachowały się partie instrumentów dętych. Być może wynika to z faktu, że większość zachowanych rękopisów przeznaczona była na różnego rodzaju uroczystości a nie na zwykłe niedziele.

Styl zachowanych kompozycji

Określenie stylu kompozycji zapisanej jedynie w głosach jest bardzo trudne. Wnioski formułowane są bowiem na podstawie oglądu pojedynczych głosów. Kompozytorzy wywodzący się ze wspólnoty, ceniąc prostotę i kładąc nacisk na zrozumiałość tekstu, odrzucili skomplikowaną barokową polifonię²⁶. Potwierdzają to zachowane utwory, w których dominuje prosty homofoniczny styl, bliższy utworom wczesnoklasycyzmu. W utworach tych nie znajdziemy partii wirtuozowskich, dotyczy to także arii czy duetów. Głosy wokalne zazwyczaj zapisane są homorytmicznie (jednakowy rytm dla wszystkich głosów), a harmonia nie jest skomplikowana. Dominują proste połączenia harmoniczne. Wykorzystywane są tonacje z maksymalnie czterema znakami przykluczowymi. W zasadniczej większości utworów rozpoczyna się i kończy w tej samej tonacji. Wiele pieśni rozpoczyna się instrumentalnym wstępem, który może liczyć od kilku do kilkudziesięciu taktów. Zdaję sobie sprawę, że powyższe stwierdzenia są ogólnikowe, ale analiza utworów zapisanych w niemalże 600 rękopisach jest na tym etapie opracowania zbioru niemożliwa, chciałam jednak wskazać z jakiego typu repertuarem będą mieli do czynienia przyszli badacze.

Niniejszy tekst jest jedynie wstępnym omówieniem zachowanej w BUW kolekcji rękopisów Braci Czeskich z Niesky. Powstał niejako na marginesie prac katalogowych. Wnioski płynące z oglądu zachowanych muzykaliów są więc tylko hipotezami, które powinny być weryfikowane w miarę kolejnych prac badawczych.

²⁵ Martha Secrest Asti, op. cit., s. 34.

²⁶ Tamże, s. 22.

Hanna Nizińska

Biblioteka Katedry Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

POLSKIE DRUKI MUZYCZNE Z XIX WIEKU W BIBLIOTECE KATEDRY MUZYKOLOGII UAM W POZNANIU

Polskie druki muzyczne XIX wieku stanowią nieznaczną, ale cenną część całego księgozbioru Biblioteki Katedry Muzykologii. Nie są grupą specjalnie wydzieloną, lecz elementem całości. Zostały po raz pierwszy dostrzeżone w trakcie prac inwentaryzacyjnych prowadzonych w ostatnich latach w bibliotece. Z racji swej wartości i „sędziwego wieku” są godne uwagi i krótkiego komentarza.

Większość z nich pochodzi z darów od osób prywatnych, które napływały do biblioteki od roku 1921, kiedy na Uniwersytecie Poznańskim powstała placówka muzykologiczna na Wydziale Filozoficznym nazywana początkowo Seminarium Muzykologicznym¹.

Wnikliwa penetracja najstarszych zbiorów biblioteki pozwoliła wyodrębnić druki najbardziej wartościowe. Autorka nie rości sobie prawa do badania i analizy poszczególnych wydawnictw. Na temat druków muzycznych napisano już bardzo wiele. Znane są doskonałe prace Wojciecha Tomaszewskiego² oraz Andrzeja i Ireny Spózów³. Jej celem jest krótka prezentacja najciekawszych wydawnictw. Przeważającą grupę dziewiętnastowiecznych muzykaliów stanowią kompozycje polskich kompozytorów takich, jak:

Damse, Józef (1789–1852)

Hertz, Michał (1844–1918)

Jaroński, Felix (1823?–1895?)

Jarecki, Henryk (1846–1918)

¹ Marian Obst, *Muzykologia Poznańska w okresie międzywojennym 1922–1939*, w: *50-lecie powołania Katedry Muzykologii przy Uniwersytecie im. A. Mickiewicza w Poznaniu*, Poznań, PTM, 1974, s. 21.

² Wojciech Tomaszewski, *Bibliografia warszawskich druków muzycznych 1801–1805*, Warszawa, Biblioteka Narodowa, 1992.

³ Andrzej i Irena Spózowie, *Katalog polskich druków muzycznych 1801–1875 w zbiorach Biblioteki, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. Stanisława Moniuszki*, «Katalog Polskich Druków Muzycznych 1801–1875 w Bibliotekach Polskich» 2, Warszawa, Warszawskie Towarzystwo Muzyczne im. Stanisława Moniuszki, 2000.

Kamieński, Maciej (1734–1821)	Orda, Napoleon (1807–1883)
Kania, Emanuel (1827–1887)	Pankiewicz, Eugeniusz (1857–1989)
Kątski, Antoni (1817–1889)	Radwan, August (poł. XIX wieku)
Kątski, Apolinary (1825–1979)	Rastawiecki, Edward (I poł. XIX w.)
Kątski, Stanisław (1820–?)	Rudnicki, Bolesław (II poł. XIX w.)
Kessler, Joseph Christoph (1800–1872)	Sonnenfeld, Adolf Gustav (1837–1914)
Kleczyński, Jan (1756–1828)	Sosnkowski, Józef (poł. XIX w.)
Komorowski, Ignacy (1824–1857)	Sowiński, Wojciech (1805–1880)
Krzyżanowski Ignacy (1826–1905)	Studziński, Karol (1828–1883)
Krogulski, Władysław (1840–1926)	Studziński, Wincenty (1815–1854)
Krogulski, Józef (1815–1842)	Szopski, Felicyan (1865–1939)
Leszetycki, Teodor (1830–1915)	Teichmann, Antoni (1798–1877)
Łusakowski, Jan (ok. 1857)	Tokarzewski, Stanisław (?–1887)
Mirecki, Stanisław (1828–1900)	Witwicki, Józef (I poł. XIX wieku)
Mirecki, Franciszek (1791–1862)	Wojkowski Antoni (1815–1850)
Moniuszko, Stanisław (1819–1872)	Wroński, Adam (1850–1915)
Monczyński, Roman (ok. 1854)	Zarzycki, Aleksander (1834–1895)
Morelowski, Ludwik (1847–1916)	Zawadzki, Michał (1828–1887)
Moszkowski, Maurycy (1854–1925)	Zborowski, Prosper (I poł. XIX wieku)
Noskowski, Zygmunt (1846–1909)	Zientarski, Romuald (1829–1874)
Nowakowski, Józef (1800–1865)	Żeleński, Władysław (1837–1921)
Nowicki, Ludwik (ok. 1830)	Żukowski, Otto Mieczysław (1867–1931)

Są wśród nich kompozytorzy znani, mało znani, nauczyciele muzyki, amatorzy uzdolnieni muzycznie, piszący dla znajomych lub wpływowych osób. Ich twórczość popularna w XIX wieku obecnie uległa zapomnieniu. Repertuar zachowanych muzykaliów wskazuje na ich domowe użytkowanie i cele pedagogiczne. Można go usystematyzować następująco:

1. muzyka taneczna użytkowa na fortepian: tańce narodowe przeznaczone na fortepian, w większości polonezy i mazury,
2. muzyka wokalna z towarzyszeniem fortepianu: pieśni lub opracowania fragmentów operowych na głos z fortepianem,
3. muzyka kościelna i religijna,
4. śpiewniki kościelne.

Zachowane druki są przejawem działalności dużych warszawskich firm wydawniczych: Gustawa Sennewalda, Rudolfa Friedleina, Gebethnera i Wolffa, Ferdynanda Hoesicka; mniejszych, jak Franciszka, potem Ignacego Klukowskiego, Ludwika Letronna, Andrzeja Brzeziny, jak również firm działających poza Warszawą: Józefa Zawadzkiego w Wilnie (rok założenia 1805), Jana Konstantego Żupańskiego w Poznaniu (rok założenia 1839), Juliusza Wildta w Krakowie (rok założenia 1842), Antoniego Kocipińskiego w Kamieńcu Podolskim (działająca od 1846 roku) i Kijowie (od 1855 roku), Karola Wilda we Lwowie (od 1849 roku),

Bolesława Koreywo (od 1873 roku) i Leona Idzikowskiego w Kijowie (od 1858 roku), Adama Dzwonkowskiego (od roku 1860) i innych⁴.

Największą część zbioru stanowią kompozycje Antoniego Teichmanna (por. ilustracje 1–3), Romualda Zientarskiego (por. ilustracja 4), Maurycego Moszkowskiego oraz Antoniego i Stanisława Kątskich. Antoni Teichmann, wiolonczelista, śpiewak, dyrygent, nauczyciel śpiewu i kompozytor wydawał swoje utwory w Warszawie u Friedleina, Sennewalda, Gebethnera i Wolffa oraz Hoesicka. Większość z nich to utwory okolicznościowe, modne, popularne, o mniejszym znaczeniu, przewidziane do jednorazowej publikacji. Druki są pięknie litografowane (w zakładzie litograficznym u Roedera w Lipsku, szczególnie te wydane u Friedleina⁵), z kartami tytułowymi o charakterze rodzajowym i obyczajowym. Każda karta to historia utworu. Zawiera obsadę dzieła, dedykację, adres wydawcy, cenę druku oraz znak wydawniczy charakterystyczny dla danej firmy wydawniczej. Dedykacje dotyczą zarówno znanych postaci o wysokiej randze społecznej, jak również mniej znanych uczennic kompozytorów czy osób blisko z nimi związanych. Romuald Zientarski, kompozytor i pedagog, uczeń Elsnera wydawał swoje utwory w latach sześćdziesiątych XIX wieku między innymi u Adama Dzwonkowskiego. Prosper Zborowski, kompozytor i pianista działający w Krakowie w I połowie XIX wieku, kompozycje publikował u Juliusza Wildta⁶, jednego ze znaczniejszych wydawców muzycznych w Krakowie (zob. ilustracja 5). Roman Monczyński, pianista i kompozytor, o którym wiadomo, że od 1854 roku przebywał w Warszawie oraz koncertował w Niemczech, Włoszech i Rosji, obecnie uległ zapomnieniu⁷. Zachowane kompozycje zostały wydane w Warszawie u Adama Dzwonkowskiego (zob. ilustracja 6). Uwory Macieja Kamieńskiego, uważanego za twórcę opery polskiej, były wydawane u Bolesława Koreywo w Kijowie. Najprawdopodobniej najstarszym drukiem muzycznym biblioteki jest kompozycja Edwarda Rastawieckiego, kompozytora żyjącego w I połowie XIX wieku. *Dwa walce i mazur* zostały wydane u Andrzeja Brzeziny w Warszawie w latach 1822–1832 (zob. ilustracja 7).

Biblioteka posiada również druki muzyczne wydane w Wielkopolsce, świadczące o aktywnym ruchu wydawniczym na jej terenie. Jedną z nich jest *Serenada*

⁴ Andrzej Spóz, *Ważniejsze zbiory polskich druków muzycznych z XIX wieku w Polsce*, w: *Biblioteka Muzyczna 1996–1999*, Warszawa, Wydawnictwo SBP, 2004, s. 84.

⁵ Tamże, s. 82.

⁶ Krzysztof Mazur, *Polskie edytorstwo muzyczne między powstaniem listopadowym a styczniowym*, w: *Szkice o kulturze muzycznej XIX wieku*, t. 1, red. Zofia Chechlińska, Warszawa, PWN, 1971, s. 65.

⁷ *Roman Monczyński* [hasło], w: *Słownik muzyków polskich*, t. 2, M-Z, red. Józef Chomiński, Kraków, PWM, 1967, s. 43.

Michała Hertza, dyrektora opery w Poznaniu w latach 1870–1872. Kompozycję wydał poznański księgarz i wydawca Mieczysław Leitgeber, który w 1866 roku otworzył własną księgarnię w Poznaniu, a działalność wydawniczą prowadził do 1875 roku⁸ (zob. ilustracja 8). Kolejnym przykładem jest kompozycja Antoniego Wojkowskiego, muzyka, wydawcy i publicyści żyjącego w I połowie XIX wieku w Poznaniu. Jego działalność publicystyczna i kompozytorska miała duże znaczenie dla miasta i regionu. *Piosnka Julii Wojkowskiej* (żony Antoniego) z muzyką Antoniego Wojkowskiego została wydana przez Jana Konstantego Żupańskiego (1804–1883), poznańskiego wydawcę muzycznego, który w 1839 roku otworzył własną księgarnię przy Starym Rynku w Poznaniu, a następnie oficynę wydawniczą⁹ (zob. ilustracja 9). Antoni Kątski, pianista i kompozytor, od 1849 roku koncertujący między innymi w Poznaniu, swoje kompozycje wydawał w poznańskiej filii wydawnictwa Ed. Bote & G. Bock, utworzonej w latach czterdziestych XIX wieku najpierw przy Starym Rynku, a następnie przy ulicy Wilhelmowskiej 21 w Poznaniu¹⁰ (zob. ilustracje 10–11).

Oprócz muzyki użytkowej służącej domowemu muzykowaniu, przeznaczonej na fortepian lub głos z fortepianem, biblioteka posiada liczne przykłady muzyki religijnej i kościelnej, wydanej w XIX wieku. Należy do nich wielotomowy druk muzyczny *Monumenta Musices Sacrae in Polonia* ks. Józefa Surzyńskiego, naukowca, kompozytora, wydawcy oraz organisty i dyrygenta w katedrze poznańskiej. Zawiera on utwory m.in. Tomasza Szadka, Mikołaja Zieleńskiego, Grzegorza Gorczyckiego i Wacława z Szamotuł. Wszystkie cztery tomy zostały wydrukowane w latach 1885–1889 u Jarosława Leitgebera w Poznaniu.

Jednym z niewielu utworów polskich kompozytorów wydanych za granicą, będących w posiadaniu biblioteki, jest opera *Nocleg w Apeninach* Franciszka Mireckiego, według komedii Aleksandra Fredry, dedykowana hrabiemu Adamowi Potockiemu. Franciszek Mirecki, kompozytor i pianista niedoceniany w kraju, znalazł uznanie we Włoszech. Wyciąg fortepianowy opery wydany w Mediolanie u Ricordiego około 1850 roku świadczy o jego silnej tam pozycji¹¹. Na druku widnieje piękna dedykacja: „Jaśnie Wielmożnemu Hrabi Adamowi Potockiemu, Miłośnikowi i Opiekunowi Sztuk Pięknych autor ofiaruje, przejęty największą

⁸ Barbara Zakrzewska-Nikporczyk, *Muzyczny ruch wydawniczy w Wielkopolsce (1815–1975). Materiały źródłowe ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, Bydgoszcz, Pomorze, 1986, s. XIV.

⁹ Tamże, s. X.

¹⁰ Tamże, s. XIII.

¹¹ Barbara Chmara-Żączkiewicz, *Mirecki Franciszek* [hasło], w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. [6] m, red. Elżbieta Dziębowska, Kraków, PWM, 2000, s. 278–279.

radością, że dzieło moje przetłumaczone na język włoski, wychodzi na widok w stolicy Lombardyi” (zob. ilustracje 12–13).

W omawianych drukach muzycznych zastosowane są różne techniki drukarskie¹²:

1. w całości sztychowane,
2. w całości litografowane,
3. z kartą tytułową litografowaną, a tekstem nutowym sztychowanym.

Polskie druki muzyczne XIX wieku stanowią istotną część zbiorów Biblioteki Katedry Muzykologii, są dokumentem muzycznej działalności firm wydawniczych w tym okresie oraz cennym źródłem do badań kultury muzycznej na ziemiach polskich.

¹² Krzysztof Mazur, op. cit., s. 51–89.

876

DANAŻ, DANA — NÓTKA ZNANA.
SPIEW
z towarzyszeniem Fortepianu napisany i
opracowany
SWOJEMU PRZECIWNOWI
P. KAROLOWI KUZZ
przez
ANT. TEICHMANN
w WARSZAWIE
Nakładem R. Friedlein
K. ul. Miodowa 10-12
CENA 22-1/2 gr.

Łódź: Muzykalnego
Księgarni
No. 100. 177
1876

Ilustracja 1. Antoni Teichmann, *Danaż dana — nótka znana*. Warszawa, nakł. R. Friedlein, strona tytułowa.

869

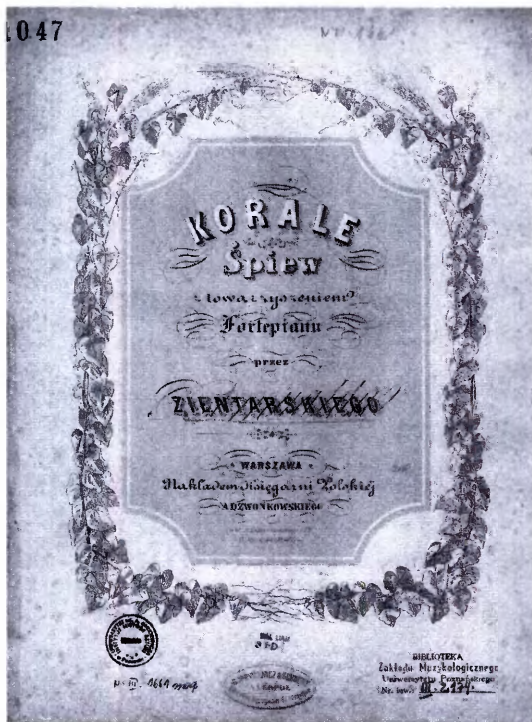

Ilustracja 2. Antoni Teichmann, *Arabka*. Varsovie, G. Sennewald, strona tytułowa.

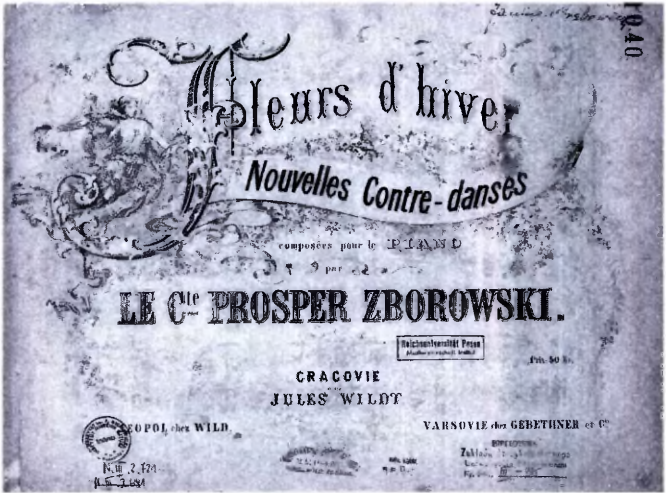
378

Ilustracja 3. Antoni Teichmann, *Dwie ofiary*. Warszawa, nakł. G. Gebethnera, strona tytułowa.

Ilustracja 4. Romuald Zientarski, *Korale*. Warszawa, nakł. Księgarni Polskiej A. Dzwonkowskiego, strona tytułowa.

Ilustracja 5. Prosper Zborowski, *Fleurs d'hiver*. Cracovie, Jules Wildt, strona tytułowa.

Ilustracja 6. Roman Monczyński, *Pamiętasz mówił*, Varsovie, A. Dzwonkowski, strona tytułowa.

Ilustracja 7. Edward Rastawiecki, *Dwa walce i mazur*. W Warszawie, w Litografii A. Brzeziny, strona tytułowa.

255

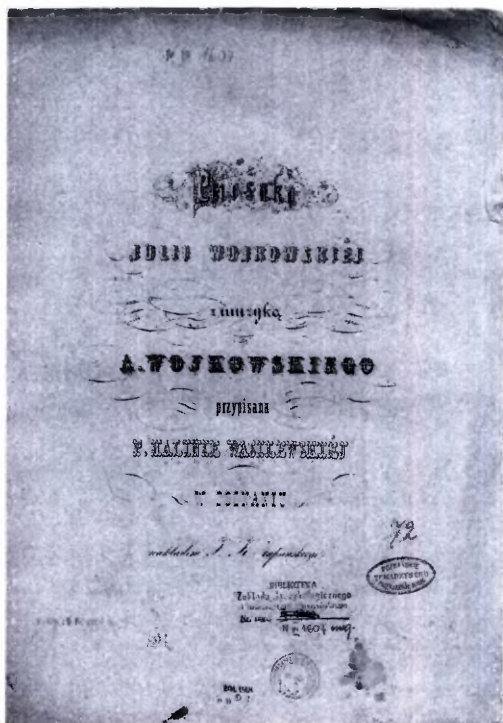

h. 7. 82.8

M. 111
15. 11

WYDAWCA
Tytuł: Serenada
Cena: 10 Sgr.
Nr. 1662

Ilustracja 8. Michał Hertz, *Serenada*. Poznań, M. Leitgeber, strona tytułowa.

Ilustracja 9. Antoni Wojkowski, *Piosnka Julii Wojkowskiej*. W Poznaniu, nakł. T. K. Żupańskiego, strona tytułowa.

304

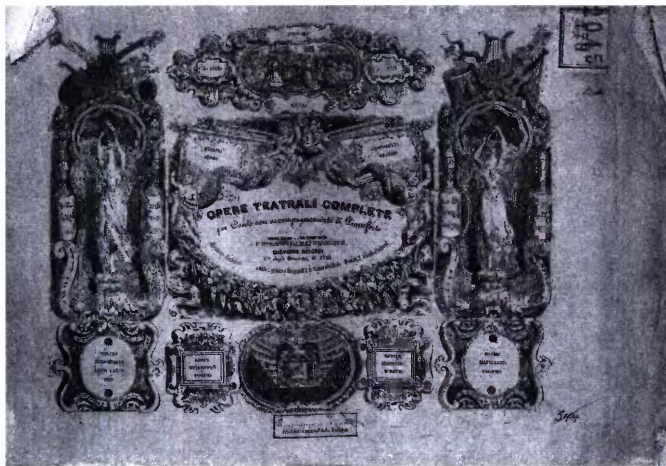

Ilustracja 10. Antoni Kątski, *Melodies des Operas*. Berlin et Posen, Ed. Bote & G. Bock, strona tytułowa.

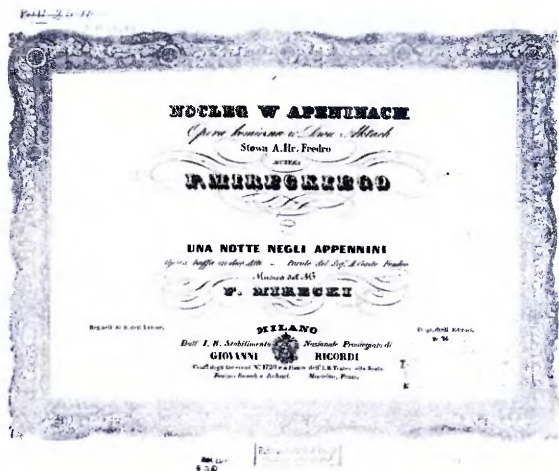
322

Ilustracja 11. Stanisław Kątski, *Saltarelle*. Berlin, Ed. Bote & G. Bock, strona tytułowa.

Ilustracja 12. Franciszek Mirecki, *Nocleg w Apeninach*. Milano, Giovanni Ricordi, strona tytułowa.

Ilustracja 13. Franciszek Mirecki, *Nocleg w Apeninach*. Milano, Giovanni Ricordi, strona 2.

Jolanta Byczkowska-Sztaba

Zakład Zbiorów Muzycznych, Biblioteka Narodowa, Warszawa

ZBIORY MUZYCZNE W MUZEUM POLSKIM W AMERYCE. SPUŚCIZNA ANTONIEGO MAŁŁKA I JEGO RODZINY*

Historia

Muzeum Polskie w Ameryce (MPA) w Chicago jest najstarszą, największą i najważniejszą polską placówką kulturalną w Stanach Zjednoczonych, zarówno pod względem wielkości jak i charakteru zgromadzonych zbiorów. Zarówno polacy jak i amerykańanie nazywają ją „perłą” wśród instytucji polsko-amerykańskich i muzeów etnicznych w Ameryce¹. Siedziba Muzeum Polskiego mieści się na skrzyżowaniu ulic Augusta i Millwaukee, dawnego centrum pierwszej polskiej dzielnicy w Chicago. Celem placówki jest propagowanie wiedzy o polskiej historii, kulturze i sztuce. W zbiorach muzeum przechowuje się różne, a niekiedy bardzo cenne materiały (archiwalia, dzieła sztuki, zbiory biblioteczne), dotyczące historii i kultury polonii amerykańskiej oraz rodzinnego kraju. Obok licznych wystaw czasowych, w muzeum realizuje się szereg różnych programów kulturalnych, jak: koncerty, pokazy filmowe, odczyty, wykłady, przedstawienia teatralne, spotkania z naukowcami, artystami oraz ludźmi oddanymi tworzeniu i promowaniu kultury polskiej. Celem tej działalności jest umożliwienie społeczeństwu amerykańskiemu poznania polskiej kultury i zrozumienia naszej narodowej tożsamości².

Początki Muzeum sięgają końca XIX wieku, kiedy to w 1891 roku w Chicago założono z inicjatywy Henryka Kałusowskiego Muzeum Narodowe i Bibliote-

* Artykuł uaktualniono w grudniu 2010 roku.

¹ *Muzeum Polskie w Ameryce. The Polish Museum of America*. Chicago (ulotka), s. 1; *MAB 2010. Stala Konferencja Muzeów, Archiwów i Bibliotek Polskich na Zachodzie*. Warszawa, Biblioteka Narodowa, 2010, s. 15; Leszek J. Gil, *Nasze Chicago. Our town Chicago*, tłum. Ellen Wierzeńska, zdjęcia Józef Ambrozowicz. Rzeszów, Agencja Wydawnicza Jota, Chicago, Lewomax Ltd Informator Polonijny, 2003.

² *Muzeum Polskie w Ameryce...*, op. cit., s. 1.

kę Polską³. W 1912 roku zostały one przeniesione do Kolegium Związku Narodowego Polaków w Cambridge Springs w Pensylwanii. Zbiory te znajdowały się do 1931 roku pod troskliwą opieką zarządcy Kolegium — Mariana Stęczyńskiego⁴. W tym samym roku wybuchł ogromny pożar, który zniszczył wiele domów mieszkalnych i budynków publicznych, nie oszczędził też Kolegium i jego zbiorów, które spłonęły i zostały zniszczone całkowicie. Po tragicznym pożarze w 1931 roku, Polonia amerykańska pozostała bez żadnej instytucji kulturalnej, która by gromadziła i przechowywała pamiątki historyczne oraz cały emigracyjny dorobek kulturalny. Wśród Polonii pojawiły się postulaty utworzenia własnego muzeum, które byłoby polskim centrum kulturalnym w Stanach Zjednoczonych. Wybór padł na Chicago, miasto, w którym było największe skupisko Polaków⁵.

Emigracja Polaków do Ameryki rozpoczęła się w XVIII wieku, szczególnie zaś nasiliła się podczas zaborów, kiedy to nastąpiło zahamowanie gospodarcze całego kraju⁶. W końcu XIX wieku około 1870 roku w Chicago mieszkało ponad 20 tysięcy Polaków, a już w 1890 roku liczba ta wzrosła do 800 tysięcy. Na początku XX wieku w latach poprzedzających wybuch I wojny światowej do Ameryki, w tym do Chicago, napłynęło wielu imigrantów z zaborów austriackiego i rosyjskiego, przez co miasto to stało się jednym z najbardziej polskich miast w Ameryce. Dzielnice zamieszkałe przez Polaków nazywano *little Poland*⁷. Prowadzono normalne życie gospodarcze i kulturalne. Zaczęły powstawać tu polskie instytucje: stowarzyszenia, związki, przedsiębiorstwa handlowe, jak również grupy i stowarzyszenia propagujące kulturę polską. Pod tym względem polska grupa etniczna, w stosunku do innych grup, osiągnęła duży postęp. Rozwijało się polskie czasopiśmiennictwo, powstawały firmy księgarskie wydające książki i nuty.

Wśród rozwijających się wówczas przedsiębiorstw na uwagę zasługuje wydawnictwo i księgarnia muzyczna Władysława Henryka Sajewskiego. Była ona jednym z największych wydawnictw drukujących wszelkiego rodzaju wydawnictwa nutowe w tym m.in. utwory sceniczne, pieśni patriotyczne, pieśni ludowe itd. Firma Sajewskiego zajmowała się również sprzedażą nagrań dźwiękowych,

³ Małgorzata Kot [i in.], *Muzeum Polskie w Ameryce. Dzieje i zbiory. Przewodnik. The Polish Museum of America. History and Collections. Guide*, tłum. Jo Mary Kania Piegzik, Jan M. Loryś, «Zabytki Kultury Polskiej poza Granicami Kraju. Seria B», z. 2, Warszawa, Stowarzyszenia Wspólnota Polska, 2003, s. 24.

⁴ Elżbieta Tomczyńska, *Biblioteka Muzeum Polskiego w Chicago*, „Bibliotekarz Zachodniopomorski”, 2006, nr 1, s. 44–47.

⁵ Małgorzata Kot [i in.], op. cit., s. 24.

⁶ Adam Walaszek, *Od obchodów rocznicy powstania listopadowego po „Bartek bieda show”*, *Kultura polski i polonijna w USA. 1870–1930*, „Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny”, 2010, wol. 36, nr 2 (136), s. 73–91.

⁷ Małgorzata Kot [i in.], op. cit., s. 24.

takich jak rolki pianolowe i płyty, na które było duże zapotrzebowanie społeczne. W okresie tym w Chicago działały liczne teatry, a nawet rozpoczęto budowę opery. Inną formą działalności kulturalnej Polonii w tym okresie było kształtowanie się towarzystw i grup śpiewaczych, w których działała bardzo duża liczba osób. Aktywność kulturalna ówczesnej Polonii amerykańskiej była bardzo prężna, stąd też wyniknęła pilna potrzeba utworzenia placówki gromadzącej i promującej ich dorobek kulturalny.

Dopełnieniem tej działalności było powołanie Muzeum i Archiwum Zjednoczenia Polskiego Rzymsko-Katolickiego w Ameryce na wniosek prezesa Józefa L. Kani w dniu 15 października 1935 roku na posiedzeniu rady Nadzorczej Zjednoczenia⁸.

Uroczyste otwarcie Muzeum odbyło się 12 stycznia 1937 roku. Pierwszym kustoszem został Mieczysław Haiman, który już wcześniej został nominowany na to stanowisko, aby rozpocząć gromadzenie i porządkowanie zgromadzonych już zbiorów bibliotecznych i archiwalnych. 2 grudnia 1936 roku w Muzeum rozpoczęła pracę Sabina Feliksa Logisz, która przez 12 lat była asystentką i najbliższą współpracowniczką Mieczysława Haimana, a po jego śmierci przez długie lata kontynuatorką jego dzieła. Wkład jaki wniósł Mieczysław Haiman w organizację, zbieranie, przechowywanie i katalogowanie zbiorów jest nieoceniony. Był on bezgranicznie oddany pracy w Muzeum, jak również był jej entuzjastą i pasjonatem. W kręgu zainteresowań Mieczysława Haimana były początki polskiego osadnictwa w Ameryce. Napisał na ten temat kilka książek, wiele rozpraw i artykułów⁹. W swoich pracach starał się pokazać wkład Polaków w rozwój Stanów Zjednoczonych. Mieczysław Haiman zmarł w 1949 roku.

Po jego śmierci, kierownictwo placówki objął prezes Zjednoczenia Polskiego Rzymsko-Katolickiego Józef L. Kania, a jego asystentką została Sabina F. Logisz, która sprawowała obowiązki kustosza Muzeum. W roku 1953 roku po śmierci Józefa Kani, Sabina Logisz została kustoszem Muzeum. W następnych latach obowiązki dyrektora i kustosza zbiorów Muzeum Polskiego w Chicago pełnił: Jacek Wiesiołowski (1969), ks. Donald Biliński (1970–1986), Jacek Nowakowski (1986–1988), Krzysztof Kamyszew (1988–1993), Joanna Janowska (1993–1996), od 1996 roku dyrektorem Muzeum Polskiego w Ameryce jest Jan M. Loryś.

W 1959 roku nastąpiła reorganizacja i przekształcenie Muzeum i Archiwum Zjednoczenia Polskiego Rzymsko-Katolickiego w Ameryce w Muzeum i Archi-

⁸ Tamże, s. 26.

⁹ M.in. Mieczislaus Haiman, *Polish past in America 1608–1865*, Chicago, The Polish Museum of America, 1991; trzecie wznowienie bardzo interesującej publikacji o polskich pionierach w Ameryce z 66 ilustracjami, 2 mapami i indeksem alfabetycznym nazwisk i nazw geograficznych oraz bardzo obszerną bibliografią. Publikacja niezwykle ważna dla Polonii i jej dziejów.

wum Polonii Amerykańskiej. Powołano korporację muzealną pod nazwą Muzeum Polskie w Ameryce obejmującą archiwum, bibliotekę i muzeum. Od początku lat sześćdziesiątych zaczęto prowadzić działalność publicystyczną i informacyjną z zakresu historii i kultury polskiej.

W 1980 roku przeprowadzono całkowity remont sal muzealnych. Nakreślono priorytetowe długoterminowe cele — skatalogowanie dzieł sztuki, materiałów archiwalnych i bibliotecznych. W latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku muzeum wzmocniło swoją rangę jako najważniejsza kulturalna instytucja amerykańska upowszechniająca kulturę polską w USA¹⁰.

Zasoby

Muzeum Polskie w Ameryce posiada bogatą kolekcję dzieł sztuki, unikatowe zbiory biblioteczne i bezcenne zbiory archiwalne. Wśród najważniejszych obiektów muzealnych na uwagę zasługuje witraż według projektu Mieczysława Jurgielewicza — *Symbol Polski odrodzonej* z 1939 roku. W muzeum znajduje się zbiór sztuki *art deco*, który cieszy się zainteresowaniem kolekcjonerów z całego świata. Unikatami są eksponaty z Pawilonu Polskiego wystawiane na Międzynarodowej Wystawie w Nowym Jorku z lat 1939–1940. Eksponaty te nie wróciły do kraju, ponieważ zatrzymał je w Stanach Zjednoczonych wybuch II wojny światowej. Muzeum przechowuje dzieła takich artystów, jak: Olga Boznańska, Wojciech Kossak, Zofia Stryjenska, Witkacy, Jerzy Nowosielski, Cyprian Kamil Norwid, Feliks Topolski, Jacek Malczewski, Alfons Karny, Jan Henryk Rosen, ponad 1000 grafik z XVIII wieku po wiek XXI, m.in. Daniela Mikołaja Chodorowskiego. W zbiorach muzeum znajduje się ponad 5.000 plakatów; od najstarszych z XIX wieku, aż do czasów współczesnych. Muzeum przechowuje pukiel włosów Tadeusza Kościuszki, akwarele jego autorstwa, jak również pamiątki związane z Heleną Modrzejewską (kostiumy teatralne, ubiory, suknie, programy, dokumenty), złote pióro Ignacego Jana Paderewskiego, którym podpisał traktat wersalski w 1919 roku oraz sanie Marii Leszczyńskiej z 1703 roku¹¹.

W Archiwum Muzeum Polskiego w Ameryce przechowuje się akta najważniejszych organizacji i instytucji polonijnych dokumentujące życie Polaków w Ameryce. Znaczna część zbiorów stanowią spuścizny czołowych działaczy polonijnych. Archiwum może się poszczycić kolekcją dokumentów i listów królów polskich w tym: Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego, cenną kolekcją map, dokumenty rekrutujące ochotników do ar-

¹⁰ Małgorzata Kot [i in.], op. cit., s. 32–38.

¹¹ Za: *Muzeum Polskie w Ameryce*, dostępny w internecie: <http://mab.bn.org.pl/instytucje/mpwa> [dostęp 10 grudnia 2010].

mii polskiej we Francji z czasów I wojny światowej oraz około 20.000 fotografii dokumentujących życie emigracji.

Szczególnie cenny jest zbiór pamiątek i dokumentów (ponad 1.500 obiektów) po Ignacym Janie Paderewskim. Cała kolekcja rzeczy użytkowych, które niegdyś należały do wielkiego kompozytora jest przechowywana i dostępna w tzw. Gabinecie Paderewskiego. Znajdują się tam rzeczy codziennego użytku, pamiątki, dokumenty i listy, nuty, które niegdyś należały do Wielkiego Mistrza¹².

Biblioteka Muzeum Polskiego w Ameryce jest największą i najstarszą biblioteką zawierającą zbiory poloników na kontynencie północnoamerykańskim. Łączy funkcje biblioteki naukowej oraz publicznej. Oprócz współczesnych publikacji posiada w zbiorze stare druki z XVI, XVII i XVIII wieku. Całość zasobu liczy około 100.000 woluminów w obydwu językach — polskim i angielskim. Biblioteka posiada 250 tytułów periodyków oraz kilka tematycznych kolekcji: biograficzną, genealogiczną, teatralną, młodzieżową i dziecięcą. Biblioteka cieszy się ogromną popularnością wśród Polonii amerykańskiej. Kierownikiem biblioteki jest obecnie Małgorzata Kot — wielka entuzjastka, oddana w swojej pracy bibliotecznej.

Pomimo znaczącej funkcji i prestiżu wynikającego z posiadania wspaniałych i licznych zbiorów, Muzeum Polskie w Ameryce boryka się z dużymi trudnościami personalnymi i finansowymi. Specyficzny charakter przechowywanych kolekcji spowodował, że pracownicy muzeum potrzebują konsultacji przy ich katalogowaniu. Utrzymują więc stałe kontakty ze specjalistami z różnych dziedzin w Polsce, którzy jako konsultanci służą wiedzą i pomocą przy opracowywaniu zbiorów, zarówno w archiwum, muzeum jak i w bibliotece. O ile zbiory niemuzyczne są regularnie opracowywane i udostępniane czytelnikom, o tyle przechowywane muzykalia nie zostały do tej chwili w pełni zinwentaryzowane i skatalogowane.

W 2007 roku dyrektor Muzeum Polskiego w Chicago Jan M. Loryś zwrócił się do dyrektora Biblioteki Narodowej Tomasza Makowskiego o pomoc specjalistów do opracowania zbioru muzycznego. Efektem spotkania obu dyrektorów była deklaracja pomocy przy katalogowaniu muzykaliów i dokumentów dźwiękowych

¹² Jak wspaniała i unikatowa jest ta kolekcja świadczy wykład Haliny Misterki i Julity Siegel pt. „Ignacy Jan Paderewski Collection in the Archives of the Polish Museum of America”, zaprezentowany na Międzynarodowej Konferencji „Chopin & Paderewski 2010” w Loyola University Chicago, w dniach 12–13 listopada 2010 roku. Prezentacja dokumentów i pamiątek po Ignacym Janie Paderewskim przechowywanych w zbiorach Archiwum powstała na bazie przygotowywanego katalogu dokumentów i pamiątek pozostałych po Paderewskim, a przechowywanych w Muzeum Polskim w Chicago. Szczegółowe informacje na stronie: www.chopin-paderewski.org [dostęp 10 grudnia 2010].

oraz konserwacji zbiorów muzealnych, w tym muzycznych, przez specjalistów z Biblioteki Narodowej.

W okresie od sierpnia do września 2007 roku w ramach projektu Ministerstwa Kultury i Ochrony dziedzictwa Narodowego¹³ pt. „Ochrona dóbr kultury poza granicami kraju”, zostało oddelegowanych z Biblioteki Narodowej do Muzeum Polskiego w Chicago 5 osób: Mariola Nałęcz i Jolanta Byczkowska-Sztaba z Zakładu Zbiorów Muzycznych do inwentaryzacji i katalogowania druków i rękopisów muzycznych, Maria Wróblewska i Katarzyna Janczewska-Sołomko z Zakładu Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych do katalogowania płyt analogowych i rolek pianolowych oraz Filip Zerek z Zakładu Konserwacji Zbiorów Bibliotecznych, celem przeszkolenia pracowników muzeum przy konserwacji i zabezpieczaniu dokumentów papierowych.

Muzykalia

W Muzeum Polskim w Chicago przechowuje się ogromny zbiór muzykaliów. Zbiory te znalazły się w muzeum głównie jako donacje lub zostały przekazane przez bliskich po śmierci właścicieli, jak na przykład wielka spuścizna po wspomnianym wydawcy W. Sajewskim, zawierająca dokumenty wydawnictwa, nuty i rękopisy, kalki wydawnicze, umowy wydawnicze, umowy autorskie, programy, plakaty itp. Po śmierci ostatniego członka rodziny Sajewskich podczas likwidacji domu okazało się, że w piwnicy znajduje się archiwum i biblioteka wydawnictwa. Zbiory te w całości zostały przekazane do Muzeum w 1980 roku. Próby ich spisania przez różne osoby nie przyniosły rezultatów, a wręcz doprowadziły do większego rozproszenia i bałaganu w zbiorach.

Po przyjeździe na miejscu i podjęciu pracy okazało się, że liczba obiektów muzycznych jest bardzo duża i nie jest możliwe skatalogowanie całego zbioru podczas jednego pobytu. Cały zasób muzyczny przechowywany był pudłach, w których znajdowały się rękopisy i druki muzyczne przemieszane ze sobą zarówno formatami jak i tematyką. Ponadto nuty drukowane, rękopisy oraz progra-

¹³ W Departamencie Dziedzictwa Kulturowego Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego prowadzone są prace nad rejestracją księgozbiorów polskich przechowywanych poza granicami kraju. Przedsięwzięcie to ma charakter naukowy i dokumentacyjny. Jego celem jest gromadzenie informacji o kolekcjach polskich za granicą, poprzez inwentaryzację, opracowanie i katalogowanie. Rejestracji podlegają kolekcje historyczne, naukowe i bibliofilskie stanowiące polskie dziedzictwo kulturowe. Utworzona baza danych ma na celu dokumentowanie zabytków i może być wykorzystywana do pracy naukowej przez badaczy i zainteresowane instytucje, ułatwiając im w ten sposób poszukiwania i współpracę. Za: Strona internetowa Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego: *Zbiory polskie za granicą*, dostępne w Internecie: <http://www.mkidn.gov.pl/pages/strona-glowna/kultura-i-dziedzictwo/ochrona-dziedzictwa-kulturowego/zbiory-polskie-za-granica.php> [dostęp 10 grudnia 2010].

my koncertowe złożone były razem z różnymi dokumentami niemuzycznymi bez jakiegokolwiek spisu.

Pierwszym zadaniem było przeniesienie muzykaliów (transport pudeł) do największego pomieszczenia muzeum, gdzie podzielono cały zbiór na: nuty drukowane, rękopisy, programy koncertowe, plakaty i inne dokumenty. Wydawnictwa nutowe rozdzielono według formatów, które następnie ułożono alfabetycznie według nazwisk kompozytorów.

W przypadku kilku egzemplarzy jednego dokumentu, dwa przeznaczono dla Biblioteki, pozostałe egzemplarze przekazano do grupy dubletów. Dublety nut ułożono alfabetycznie. W ten sposób przygotowano egzemplarze do wymiany lub na aukcję do sprzedaży w celu pozyskania funduszy dla muzeum. Podczas jednego pobytu uporządkowano około 8.000 egzemplarzy nut (pracę tę wykonały dwie osoby: Mariola Nałęcz i Jolanta Byczkowska-Sztaba). Wszystkie opracowane druki muzyczne zostały ułożone alfabetycznie w specjalnie do tego celu zakupionych pudłach i ustawione na odpowiednich regałach w bibliotece.

Druki muzyczne zostały skatalogowane w formacie MARC według zasad Biblioteki Narodowej. Opisy bibliograficzne dostępne są przez Internet w bazie danych o nazwie „Katalog druków muzycznych z Biblioteki Muzeum Polskiego w Chicago”¹⁴. Wyszukiwanie w Katalogu jest możliwe poprzez następujące indeksy: autor/osoba, tytuł, wydawca i znak wydawniczy.

W opracowanym dotychczas zbiorze muzycznym znajdują się dzieła kompozytorów znanych i nieznanych. Są to m.in: Wincenty Bałuta, Walenty Bonk, John Cale, Fryderyk Chopin, Leon Cieszykowski, Joe Durlak, Kazimierz Garbusiński, Antoni Jax, Jerzy Jurandot, Aleksander Karczyński, Lucjan Kaszycki, Stanisław Kazuro, Andrzej Kwasigroch, Anna Malec, Emil Młynarski, Frank Przybylski, Szymon Sieja, John Świerczyński, Eugeniusz Wallek-Wallewski.

Repertuar kolekcji obejmuje pieśni patriotyczne i niepodległościowe, pieśni i przyśpiewki ludowe, tańce (polki, mazury, oberki), małe formy instrumentalne, operetki, wodewile, arie, aranżacje znanych przebojów, utwory jazzowe i wiele innych. Zbiór zawiera bardzo obszerny repertuar piosenek kabaretowych i filmowych okresu międzywojennego, kompozycje m.in. Jerzego Petersburskiego i Andrzeja Własta, wykonane przez Hankę Ordonównę, Eugeniusza Bodo czy Mieczysława Fogga.

Szereg utworów było wydawanych w seriach wydawniczych, np.: „Concertina music”, „Florilegium Musicae Antiquae”, „International dance music for the

¹⁴ Bazy Biblioteki Narodowej w systemie MAK. Zbiory Specjalne. Katalog druków muzycznych z Biblioteki Muzeum Polskiego w Chicago, dostępne w Internecie: <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=40>.

piano”, „Miniatury fortepianowe”, „Nasze ulubione melodie polskie”, „Wesoła estrada”, „Zbiór utworów na orkiestrę dętą dla zespołów strażackich szkolnych”.

Wśród druków muzycznych, które do tej pory opracowano znajdują się dzieła wydawane przez takie wydawnictwa, jak: Ars Nowa, B.J.Zalewski, Carl Fiszer, Gebethner i Wolf, Główny Skład Józef Krygier, Grąbczewski i Rzepecki, Lwowski Instytut Wydawniczy, Salezjańska Szkoła Organistów, Księgarnia muzyczna Henryka Schunke, Związek Śpiewaków w Ameryce, Wydawnictwo Lutnia. Najliczniej reprezentowane są druki wydane przez firmę W.H. Sajewski (W.H. Sajewski Music and publishing co.).

Pracę nad katalogowaniem chicagowskich muzykaliów były kontynuowane przez Mariolę Nałęcz i Jolantę Byczkowską-Sztaba podczas kolejnych pobytów (czerwiec–lipiec 2008, listopad–grudzień 2010). Przystąpiono do opracowania rękopisów muzycznych. Rozdzielono i uporządkowano spuścizny rękopiśmienne, które następnie zostały skatalogowane i w miarę możliwości zidentyfikowane. Ustalono, że część z nich jest bardzo cenna dla kultury polskiej, albowiem są to unikatowe przekazy rękopiśmienne.

* * *

Wśród całego grona znakomitych polskich (lub polskiego pochodzenia) kompozytorów i muzyków, których spuścizna zachowała się w Muzeum Polskim w Chicago, chciałabym przybliżyć sylwetkę kompozytora, dyrygenta, organisty jednocześnie bardzo zasłużonego działacza polonijnego Antoniego Małłka oraz członków jego rodziny zajmujących się muzyką.

Antoni Małłek

Antoni Małłek urodził się 5 maja 1851 roku w Ogorzelinach w ziemi Chełmińskiej w dawnych Prusach Zachodnich¹⁵. Wykształcenie muzyczne uzyskał od swojego ojca Stanisława, organisty i muzyka we wsi Wałdowo. Następnie kształcił się u profesora T. Noryszkiewicza. Aby uniknąć poboru do wojska pruskiego, podczas wojny francusko-pruskiej w latach 1870–1871, za namową ojca wyjechał do Ameryki.

W pierwszym roku swojego pobytu w Ameryce pracował na dworcu kolei żelaznej Illinois Central w Chicago, równocześnie pobierając lekcje muzyki. W 1872 roku z powodu choroby swojego nauczyciela i jednocześnie organisty

¹⁵ Życiorys Antoniego Małłka został opracowany na podstawie: *Jubileusz Antoniego Małłka*, „Kurier Ilustrowany” (Chicago, Milwaukee), 22 listopada 1908, (odbitka kserograficzna); *Ś.p. Antoni Małłek*, „Dziennik Związkowy”, 5 lutego 1917 (odpis rękopiśmienny w Muzeum Polskim w Chicago).

Ilustracja 1. Antoni Małek.

w kościele św. Stanisława Kostki w Chicago, objął jego posadę. Tutaj też założył pierwszy polski chór kościelny św. Stanisława Kostki w Chicago.

W latach 1873–1874 pełnił obowiązki nauczyciela i organisty przy kościele św. Stanisława Kostki w Milwaukee, a w latach 1875–1880 organisty w Northeim w stanie Wisconsin. W obu tych parafiach założył chóry. Chór św. Kazimierza (St. Casimir) w Norheim pod jego kierunkiem wykonał w czasie setnej rocznicy ogłoszenia niepodległości Stanów Zjednoczonych pieśń *Patrz Kościuszek na nas z nieba*, zyskując sobie aplauz i popularność wśród Polonii.

W roku 1879 Antoni Małek został wybrany na sędziego pokoju w Manitowoc. 11 listopada tego samego roku ożenił się z Anną Zych, solistką chórów w Norheim. W 1880 roku przeniósł się do Chicago, by objąć posadę organisty, profesora śpiewu i dyrygenta chórów przy parafii św. Trójcy (The Holy Trinity), gdzie pracował przez 26 lat. Przez cały ten czas prowadził działalność muzyczną

jako organista, dyrygent chórów i towarzystw śpiewaczych oraz jako kompozytor i wydawca muzyczny. Zreorganizował Towarzystwo Śpiewacze „Harmonia”, założył Towarzystwo Śpiewu Parafii św. Trójcy (28 września 1883), Towarzystwo Śpiewu Panien „Wanda” (8 kwietnia 1888) oraz chór męski (8 lipca 1888). W 1884 roku zakupił wydawnictwo muzyczne i zaczął wydawać polskie pieśni. Rok później założył miesięcznik muzyczny „Ziarno”, które wydawał przez 18 lat.

Antoni Małek bardzo aktywnie działał jako organizator ruchu śpiewaczego. W 1889 roku założył Związek Śpiewaków Polskich w Ameryce (The Polish Singers Alliance of America) i przez trzy kadencje (1889–1899) sprawował funkcję Prezesa Związku. W 1892 roku założył Stowarzyszenie Polskich Organistów i został jego pierwszym przewodniczącym. Również z jego inicjatywy powstało w 1904 roku Stowarzyszenie Polskich i Litewskich Organistów w Ameryce.

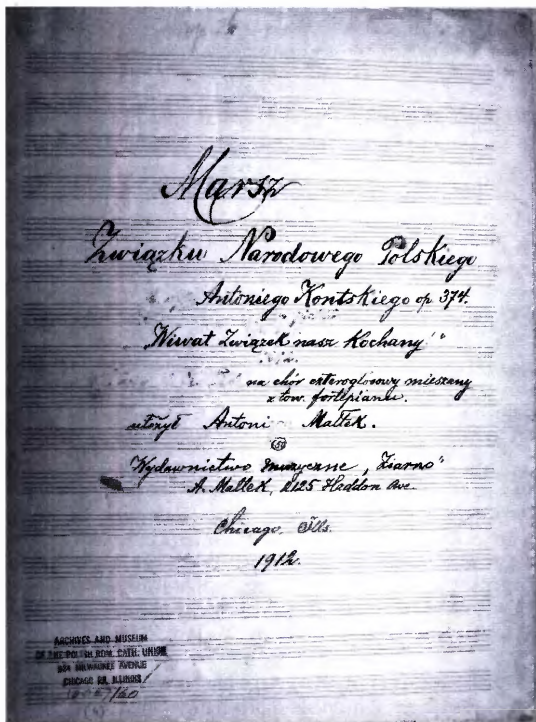
W 1889 roku został wybrany Sekretarzem Generalnym Związku Narodowego Polskiego. Funkcję tę sprawował przez 6 lat. W roku 1891 z prezesem Związku Adalią Satalecki przeprowadził w Washingtonie rozmowy z Henrykiem Kałusowskim w sprawie pozyskania zbiorów, które stały się podwaliną Biblioteki i Muzeum Związku Narodowego Polskiego.

W 1892 roku na zaproszenie Antoniego Małka Chicago odwiedził Antoni Kątski. Okazją do przyjazdu było wykonanie *Marsza* zamówionego dla Związku Narodowego Polskiego. Utwór ten odegrano po raz pierwszy przed Prezydentem i Kongresem Stanów Zjednoczonych 21 października 1892 roku w czasie Parady Kolumba. Małek zorganizował wówczas korpus polski złożony z 6500 osób, który defilował w pochodzie w konfederatkach przy aplauzie publiczności. Autograf *Marsza*, w aranżacji Antoniego Małka na chór czterogłosowy, znajduje się w zbiorach muzycznych Biblioteki Muzeum Polskiego w Chicago (por. ilustracja 2 oraz Aneks, poz. 18).

Antoni Małek skomponował i wydał wiele utworów. W „Dzienniku Związkowym”, w którym znajduje się szczegółowy życiorys kompozytora, wymieniono następujące utwory¹⁶:

Ziarno. Zbiór Pieśni Narodowych na chóry męskie (zawiera 100 pieśni)
Szkola śpiewu i śpiewy dla dzieci
Polish National Hymns. Na fortepian
Students Life Waltz. Na fortepian
Desire for Spring Waltz. Na fortepian
Maybreeze (?) waltz. Na fortepian
Kantata Ernestiego na chór męski
Polonez Kątskiego na chór męski
Śpiewy nabożne i Pogrzebowe na chór męski

¹⁶ Ś.p. Antoni Małek, op. cit., odpis s. 9; pisownia tytułów oryginalna.

Ilustracja 2. Marsz Związku Narodowego Polskiego Antoniego Kontskiego [...] ułożył Antoni Małek. Chicago, Wydawnictwo Muzyczne „Ziarno”, 1912, strona tytułowa.

Marsz Z.N.P. Kątskiego na fortepian
Sygnaly wojenne Kościuszki na fortepian
Sygnaly Kawaleryi Pułaskiego na fortepian
Ziarno. Seria II na chóry męskie (zawiera 50 kwartetów męskich)
Ziarno. Seria III na głosy żeńskie z tow. fortepianu
Żyj nam żyj A. Mallek na chór mieszany i męski
Dalszy ciąg śpiewów dla dzieci
Chwała Boża na ziemi. Pieśń kościelna na dwa głosy wokalne i organy
Pieśń pracy
Marsz zw. Polek
Pieśń niewinnych Polski cór
Polska patryotka

W zbiorach Biblioteki zachowało się osiem druków z utworami Antoniego Małłka¹⁷:

Mazur Ze wsi [na chór mieszany a cappella]. Chicago, drukował M. A. Wolski, 1933.
Mazur Ze wsi [na chór mieszany a cappella]. Chicago, [s.n.], 1930.
Mazur Ze wsi [na chór mieszany a cappella]. Słowa i muzyka Antoniego Małłek. Chicago : W.H. Sajewski Music Publishing Co., cop. 1937.
Marsz Śpiewaków [na chór mieszany a cappella]. Słowa S. Zahajkiewicza. [Chicago]. [s.n.], [s.d.].
Marsz Śpiewaków [na 2 głosy męskie]. Słowa S. Zahajkiewicza. [Chicago], [s.n.], [s.d.].
Polka Patryotka „Pieśni dziewic w niebo leć!”. Accordion arr. by Agnes M. Ochocke-Bagro-
we. Chicago, W. H. Sajewski, cop. 1937.
*Rozstanie = Parting Song: „Ja cię kochałem szczerze: na dwa głosy i fortepian: z teki pośmiert-
nej: Op. 11 No. 3*. Chicago, Wydawnictwo Muzyczne „Ziarno” A. Mallek, 1914.
*Walczyk majowy: „My, córki pięknej królowej Jadwigi”: na dwa głosy ; Parting Song: „Ja cię
kochałem szczerze: na dwa głosy, solo alto i fortepian*. Chicago, Wydawnictwo Muzyczne
„Ziarno” A. Mallek, 1914.

Ponadto w zbiorze rękopisów Muzeum Polskiego w Ameryce, w teczce nr 10027/60, znajduje się 18 autografów kompozycji Antoniego Małłka (por. wykaz autografów w Aneksie).

Antoni Małłek zmarł 4 lutego 1917 roku w wieku 68 lat.

Bogata działalność muzyczna Antoniego Małłka sprawiła, że większość jego dzieci poszła w ślady ojca. Z materiałów przechowywanych w Archiwum Muzeum Polskiego w Chicago dotyczących jego rodziny wynika, że miał on pięcioro dzieci. Jednak na podstawie dedykacji i wpisów na rękopisach muzycznych można ustalić, że Antoni Małłek miał ich sześcioro, z tym, że dwoje z nich zmarło

¹⁷ Pełne opisy bibliograficzne można znaleźć w Katalogu druków muzycznych z Bibliote-
ki Muzeum Polskiego w Chicago, dostępne w Internecie: <http://mak.bn.org.pl/cgi-bin/makwww.exe?BM=40>.

wcześniej, jeszcze za życia ojca. Byli to: Jan Antoni (ok. 1880 – ok. grudzień 1907), Anna (ur. 1882), Józef (ur. 1884), Leon¹⁸ (1888–1958), Cecylia (ur. 1900) i Antoni (7.03.1903–16.08.1904). W biogramie Antoniego Małłki w „Dzienniku Związkowym” nie ma wzmianki o Janie Antonim oraz Antonim: „w chwili śmierci Antoni Małłek pozostawił czworo dzieci: Józef (33 lata), Leon (28 lat) – rzecznik ZNP, Anna (35 lat) i Cecylia (17 lat)”¹⁹.

Jan Antoni Małłek

Jan Antoni Małłek (Johnny Anthony Mallek) był prawdopodobnie najstarszym synem Antoniego. Uzdolniony muzycznie, uczył się gry na skrzypcach. Wsławił się jako znakomity skrzypek i nauczyciel tego instrumentu. Dużo koncertował, a jego występy cieszyły się ogromnym powodzeniem. Prowadził własną szkołę muzyczną w Chicago przy Millwaukee Ave. i Corner Noble Street. Prawdopodobnie zmarł w końcu grudnia 1907 roku w wieku 27 lat. Jego 19 kompozycji rękopiśmiennych jest przechowywanych w Muzeum Polskim w Chicago.

Utwory te powstały w latach 1903–1907, częściowo były pisane ręką kompozytora, częściowo są odpisami. Są to kompozycje opusowane (Op. 3, 4, 5) o charakterze instrumentalnym, przeznaczone na skrzypce i fortepian, trombone i fortepian, fortepian i organy. Wśród utworów wokalnie-instrumentalnych są pieśni na dwa głosy z fortepianem i głos solowy z fortepianem (por. Aneks).

Wiele z tych dzieł zawiera dedykacje. Wymienione w nich są osoby publiczne, na przykład prezydent Stanów Zjednoczonych Theodore Roosevelt. Utwory dedykowane są również osobom zaprzyjaźnionym: nauczycielowi — J. Chappkowi, ks. Piotrowi — dyrektorowi kościoła św. Trójcy w Chicago, czy rodzinie — kuzynkom Zofii i Gertrudzie oraz najmłodszemu bratu — Antoniemu, o którym brak jakichkolwiek innych wiadomości. W tytule nagłówkowym *Kołysanki* na skrzypce i fortepian czytamy: *Lullaby for Violin et Piano. h-moll. Op. 5 No 2. Dedicated to my brother „Anthony” Died Sept 16, 1904. Age 1 y. 5 mo. 9 days. | Lullaby or Violin et Piano | John A. Mallek October 27, 1903.*

Anna Małłek

Anna Małłek, urodzona prawdopodobnie około 1882 roku, w chwili śmierci ojca miała 35 lat. Anna była śpiewaczką (sopran), posiadała wybitne zdolności

¹⁸ Urodził się w 1888 roku, zmarł 1 grudnia 1958 roku. Był dyrektorem i syndykiem Związku Narodowego Polaków, jednym z założycieli Banku Alliance Chicago Society. Jako adwokat był bardzo oddany społeczności polskiej w Ameryce. O zdolnościach muzycznych Leona nic nie wiadomo.

¹⁹ *Ś.p. Antoni Małłek*, op. cit., odpis s. 9.

Ilustracja 3. Afisz koncertu Jana A. Małłka.

muzyczne. Ojciec Antoni zadedykował jej *Mazurek D-dur* na sopran z fortepianem co zostało uwiecznione na karcie tytułowej utworu: *Mazurek | Najukochańszej Córce | Annie Mallek | w dowód uznania pracy na polu uprawy śpiewu Kościelnego i pieśni Polskich | oraz za chlubne wykonanie partyi solowych w Poloniezie „Wanda” na Koncercie międzynarodowym w Colliseum | Chicago, | dnia 25 marca 1903. | skomponował Antoni Mallek. | Chicago 9 kwietnia. | 1903* (por. Aneks, poz. nr 4).

Józef Mallek

Józef Małłek (Joseph Mallek), drugi syn Antoniego, prawdopodobnie urodzony w 1884 roku, był organistą w Chicago. Posiadał fenomenalny głos i talent kompozytorski. Ponadto był autorem podręcznika języka angielskiego dla nauczycieli. W zbiorach Muzeum Polskiego w Ameryce nie odnaleziono żadnych jego kompozycji.

Cecylia R. Mallek

Cecylia R. Małłek, młodsza córka Antoniego Małłka, urodziła się około 1900 roku. Prawdopodobnie jest kompozytorką jednego utworu na cześć ojca, *Pieśni Jubileuszowej „O Synu Pieśni”* na głos solo i chór czterogłosowy mieszany z towarzyszeniem fortepianu. Na karcie tytułowej utworu wpisana jest dedykacja: *PIEŚŃ Jubileuszowa | Na uroczystości czterdziestoletniej pracy | Antoniego Mallek, dnia 25go listopada 1908. | Na jeden głos i chór czterogłosowy mieszany | z towarzyszeniem fortepianu | do słów | Teofili Samolińskiej | napisał N.N. [skreślone] | napisała | Cecylia R. Mallek. || Wydawnictwo muzyczne „Ziarno” | A.Mallek, 2125 Haddon Ave. Chicago, Ills. | 1912.*

Autorstwo tej kompozycji wydaje się jednak wątpliwe, szczególnie z racji jej młodego wieku w chwili napisania utworu.

* * *

Dzięki pracom prowadzonych w Muzeum Polskim w Chicago, jak inwentaryzacja, opracowanie i zabezpieczenie rękopisów muzycznych oraz nut drukowanych, możemy odkryć wiele nieznanych faktów z życia muzycznego emigracji polskiej w Ameryce. Wzbogacają one naszą wiedzę o dorobku kompozytorskim i bogatej działalności muzycznej wielu wybitnych przedstawicieli Polonii. Można żywić nadzieję, że dalsze prace polskich bibliotekarzy muzycznych w Stanach Zjednoczonych będą inspiracją do kolejnych badań.

ANEKS

Aneks zawiera kompozycje Antoniego Małłka, Jana A. Małłka i Cecylii Małłek (w układzie alfabetycznym) zachowane w zbiorze rękopisów muzycznych w Muzeum Polskim w Chicago.

1. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[BUDUJMY DOM, RODACY! PIEŚŃ. F-dur. Na czterogłosowy chór męski.]

*Chórowi Męskiemu św. Trójcy w Chicago. | Budujmy dom, Rodacy! | na chór czterogłosowy męski
| do słów | Maryi Konopnickiej | napisał | Antoni Mallek | Wydawnictwo Muzyczne „Ziarno”
| Chicago, Ill. | 1912. [karta tyt.]*

Tekst: Maria Konopnicka.

Inc.: Buduj milej Ojczyźnie dom.

Autograf. 1912. Partytura.

Dedykacja: Chór Męski św. Trójcy w Chicago.

Utwór wydany w Wydawnictwie Muzycznym A. Małłka „Ziarno” w Chicago Pod utworem szkic nieznaney melodii ołówkim.

Nr 10027/60 (nr 1)

2. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[GENOWEFA. [Operetka?]]

Genowefa | Szczęsnego Zahajkiewicza | muzyka | Antoniego Mallek | 1900. [karta tyt.]

Tekst: Szczęsny Zahajkiewicz (1861–1917).

Inc.: Płyn piosnko, płyn.

Autograf. 17.04.1900. Partytura wokalna skupiona, głosy wokalne + organy.

Wpisy dat i podpisy kompozytora w następujących numerach: *No 1* [tyt. nagł.]: *Słowa S. Zahajkiewicza. Muzyka Antoniego Mallek; No 10 (17/4 1900 A. Małłek); No 16 (A.M.1900).*

Na k.20v: Pieśń na Niedzielę Palmową podczas procesji (zob. Małłek A. PIEŚŃ na Niedzielę Palmową).

Nr 10027/60 (nr 2)

3. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[MARYNI CZEŚĆ! PIEŚŃ. Es-dur/As-dur. Na 2 Sopran i Alt z fortepianem. Op. 11 No 7.]

HONOUR TO MARY. [tyt. w jęz. angielskim]

*Maryni cześć! | PIEŚŃ solo i duet [skreślona] na dwa głosy [dopis oł.] z towarzyszeniem fortepianu
| napisał | Antoni Mallek. | Op. 11 | (30) | Chicago, Ills. [karta tyt.]*

Inc.: Słowik tam w gaju o Aniele mój. | The nightingale in grove oh Angel of mine sing. [jęz.ang.]

Autograf. 1900. Partytura: SA, fp. [k.1–2]; partytura skupiona: SA. [k.3]; tekst: SA. [k.4]

Części utworu: Tempo di Valse 3/4.

Nr 10027/60 (nr 5)

4. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[MAZUREK. D-dur. Na Sopran głos wokalny z fortepianem.]

*Mazurek | Najukochańszej Córce | Annie Mallek | w dowód uznania pracy na polu uprawy śpiewu
Kościelnego i pieśni Polskich | oraz za chlubne wykonanie partyi solowych w Poloniezie „Wan-*

da" na Koncercie międzynarodowym w Colliseum | Chicago, | dnia 25 marca 1903. | skomponował Antoni Małłek. | Chicago 9 kwietnia. | 1903. [karta tyt.]

Inc.: Pokój tobie duszo młoda.

Autograf. 09.04.1903. Partytura: S, fp.

Części utworu: Z życiem 3/4 G-dur.

Dedykacja: Anna MAŁŁEK, córka kompozytora.

Nr 10027/60 (nr 6)

5. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[3 PIEŚNI NA GŁOS WOKALNY Z TEKSTEM PODŁOŻONYM.]

[MARYNI CZEŚĆ! PIEŚŃ. Es-dur/As-dur. Na 2 głosy wokalne Sopran i Alt z tow. fortepianu. Op. 11 nr 7.]

[LUBA SKARBIE. PIEŚŃ. D-dur.]

[LAURU KWIAT. PIEŚŃ. D-dur/G-dur.]

Autograf. ca 1900. Odbitka litograficzna pisma ręcznego. Głos: S.

Dedykacja: Chórowi Panien „Wanda” za odśpiewanie Mszy Księcia Józefa Poniatowskiego.

Nr 10027/60 (nr 28)

6. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[1. MARYNI CZEŚĆ! PIEŚŃ. Es-dur/As-dur. Na 2 głosy wokalne Sopran i Alt z tow. fortepianu. Op. 11 nr 7. W: 3 PIEŚNI NA GŁOS WOKALNY Z TEKSTEM PODŁOŻONYM.]

Maryni cześć! Antoni Małłek. [tyt. nagł.]

Inc.: Słowik tam w gaju o Aniele mój.

Autograf. ca 1900. Odbitka litograficzna pisma ręcznego. Głos: S.

Dedykacja: Chórowi Panien „Wanda” za odśpiewanie Mszy Księcia Józefa Poniatowskiego.

Nr 10027/60 (nr 28/1)

7. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[2. LUBA SKARBIE. PIEŚŃ. D-dur/G-dur. W: 3 PIEŚNI NA GŁOS WOKALNY Z TEKSTEM PODŁOŻONYM.]

Luba Skarbie. [tyt. nagł.]

Inc.: Dźwięku mej Lutni, ty marzeń toń!

Autograf. ca 1900. Odbitka litograficzna pisma ręcznego. Głos: S.

Dedykacja: Chórowi Panien „Wanda” za odśpiewanie Mszy Księcia Józefa Poniatowskiego.

Nr 10027/60 (nr 29)

8. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[3. LAURU KWIAT. PIEŚŃ. D-dur/G-dur. W: 3 PIEŚNI NA GŁOS WOKALNY Z TEKSTEM PODŁOŻONYM.]

Lauru Kwiat. [tyt. nagł.]

Inc.: Lauru Kwiat dał nam świat słysząc chóru uroczy śpiew.

Autograf. ca 1900. Odbitka litograficzna pisma ręcznego. Głos: S.

Dedykacja: Chórowi Panien „Wanda” za odśpiewanie Mszy Księcia Józefa Poniatowskiego.

Nr 10027/60 (nr 28)

9. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[PIEŚŃ NA PALMOWĄ NIEDZIELĘ PODCZAS PROCESJI. „Z nieba zesłany Syn Boga”.]

PIEŚŃ na Palmową Niedzielę | podczas procesji. [tyt. nagł.]

Tekst: Liturgiczny.

Inc.: Z nieba zesłany Syn Boga żywego.

Autograf. ca 1900. Partytura.

Części utworu: Wolno alla breve Es-dur.

Utwór niekompletny, wpisany na k.20v utworu „Genowefa” A. Małłka; zachowane dwa głosy wokalne S i A, partia instrumentu (fp lub org).

Opis zob. A. Małek: Genowefa. Operetka.

Nr 10027/60 (nr 2)

10. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[PIEŚŃ O POLSKIEJ ZIEMI. C-dur. Na 2 głosy wokalne z fortepianem.]

PIEŚŃ o polskiej ziemi | Antoni Małek. | 15–3–1915. [tyt. nagł.]

Inc.: Jak nie kochać o mój Boże Tej prześlicznej polskiej ziemi.

Autograf. 15.03.1915. Partytura: SA, fp.

Części utworu: Polonez 3/4 C-dur.

Nr 10027/60 (nr 7)

11. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[SZCZĘŚĆ WAM BOŻE! POLKI HOŻE. F-dur. Dumka i Walczyk.]

Szczęście Wam Boże! Polki hoże. | Dumka i walczyk | A. Małek. [tyt. nagł.]

Inc.: Szczęście Wam Boże! Polki hoże. Dumkę z niw naszych przynoszę wam.

Autograf. 20.in. Odbitka litograficzna pisma ręcznego. Głos: S lub T.

W zakończeniu utworu pieczęć okrągła: „Związek Śpiewaków Polskich | W. Ameryce”.

Nr 10027/60 (nr 29)

12. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[TA CO NIE ZGINĘŁA... As-dur/F-dur. Na Tenor solo z tow. fortepianu.]

„Ta co nie zginęła... | solo tenor i tow. fortepianu | i chór Męski | do słów | Eduarda Słoińskiego | napisał | Antoni Małek. || Wydawnictwo muzyczne „Ziarno” | A. Małek | 2125 Hadden Ave. Chicago Ill. | 1914. [karta tyt.]

Tekst: Edward Słoiński.

Inc.: Rozdzielił nas bracie zły los.

Autograf. 1914. Partytura: T solo, fp.

Części utworu: Podzielił nas los mój bracie, zły los, Rzewnie, Lento, à As-dur; Las płacze, ziemia płacze, świat cały w ogniu drży, Żywiej, ale ciszej, 3/4 F-dur;

nr 10027/60.(nr 8)

13. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[Utwór niezidentyfikowany — Szkic. „Tak dla Boga i dla ludu”.]

Inc.: Tak dla Boga i dla ludu twoje wiekowe, twoja praca.

Autograf. 20.in. Szkice.

Fragment utworu wokально-instrumentalnego (k.1) oraz fragment tekstu (k.1v).

Nr 10027/60 (nr 11)

14. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[WANDOM CZEŚĆ! D-dur. Na 4-głosowy chór mieszany z tow. fortepianu.]

Chórowi Panien „Wanda” oddziałowi Klasy III | chóru Kościelnego św. Trójcy w Chicago. | Wandom Cześć! | na chór czterogłosowy mieszany i fortepian | napisał | Antoni Małek. | Chicago,

Ills. | Wydawnictwo muzyczne „Ziarno” | 1913. Chórowi Panien Wanda w Chicago. A. Mallek.
[tyt. nagł.]

Inc.: Wandom cześć! Wandom cześć! Czołem Pieśni, Wandom Cześć! nas bracie zły los.

Autograf. 1913. Partytura: SATB, fp.

Części utworu: Wandom cześć! Vivo, à D-dur;

Dedykacja: Chórowi „Wanda” przy kościele św. Trójcy w Chicago.

W zakończeniu utworu ołówkiem kilka taktów nieznannej melodii.

Nr 10027/60 (nr 9)

15. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[WITAJ NAM NASZ HOSPODYNIE. POLONEZ. G-dur. Na Sopran i Bas z tow. fortepianu.

Op. 21.]

„Witaj nam nasz Gospodynie! | Polonez. | napisał | Antoni Mallek. | 1911. [karta tyt.]

Op. 21 | Witaj nam nasz Gospodynie! | Polonez na uroczyste przyjęcie z podróży Ks. proboszcza
K. Sztuczko | napisał | Antoni Mallek. | 1911. [tyt. nagł.]

Inc.: Wielki mężu przed Twym tronem Zgromadzony lud tu staje.

Autograf. 1911. Partytura: SB, fp.

Dedykacja: ks. Kazimierz Sztuczko, proboszcz parafii św. Trójcy w Chicago.

Części utworu: Polonez 3/4 G-dur.

Nr 10027/60 (nr 10)

16. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917

[ZNOWU NOWY ROK. G-dur. Na Sopran, Alt, Tenor i Bass.]

Znowu Nowy Rok | Sop. Al. Ten. i Bas. | Antoni Mallek. [tyt. nagł.]

Inc.: Znowu nowy rok rodacy.

Autograf. 20.in. Odbitka litograficzna pisma ręcznego. Partytura: SATB.

Nr 10027/60 (nr 30)

17. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917, arr. ;GROSSMAN L[udwik]

[KRAKOWIACZEK. A-dur. Na 2 głosy z fortepianem.]

Krakowiaczek | muzyka L. Grossmana | Ułożył na dwa głosy i fortepian | Antoni Mallek. [karta tyt.]

Krakowiaczek | L. Grossman | Układ A. Mallek. [tyt. nagł.]

Inc.: Daleko, daleko za górą za rzeką pozostała chata biała.

Autograf. 1917a. Partytura.

Rękopis pisany ręką Antoniego Małłki aranżera utworu.

Nr 10027/60 (nr 3)

18. MAŁŁEK Antoni, 1851–1917, arr.; KĄTSKI Antoni

[MARSZ ZWIĄZKU NARODOWEGO POLSKIEGO. „Wiwat Związek Nasz Kochany”. G-dur.

Na chór 4-głosowy mieszany z fortepianem. Op. 374.]

Marsz | Związek Narodowego Polskiego | Antoniego Kontskiego Op. 374 | „Wiwat Związek nasz Kochany!” | ... [wymazane] na chór czterogłosowy mieszany | z tow. fortepianu. | ułożył Antoni Mallek. | (50) | Wydawnictwo Muzyczne „Ziarno” | A. Mallek, 2125 Haddon Ave. | Chicago, Ills. | 1912. [karta tyt.]

Marsz Związku Narodowego Polskiego | Wiwat Związek nasz Kochany | muzyka: Antoniego Kontskiego Op. 374 | ułożył na chór Antoni Mallek. [tyt. nagł.]

Inc.: Wiwat Związek nasz Kochany.

Autograf. 1912. Partytura: SATB, fp.

Rękopis pisany ręką Antoniego Małłka aranżera utworu.

Utwór wydany przez Wydawnictwo Muzyczne A. Małłka „Ziarno” w Chicago prawd. w 1912 r.
Nr 10027/60 (nr 4)

19. MAŁŁEK Cecylia R.

[PIEŚŃ JUBILEUSZOWA. „O Synu Pieśni”. As-dur. Na Baryton solo z tow. fortepianu.]

PIEŚŃ Jubileuszowa 40 letniej pracy Antoniego Małłek | napisała Teofila Samolińska. 25 list. 1908.

[tyt. nagł.]

Tekst: Teofila Samolińska

Inc.: O Synu pieśni, któremu w powiciu, Orfeusz srebrną lutnię złożył w dani.

Odpis. 1908. Partytura: baryton, fp.

Części utworu: O Synu pieśni. C 4/4 As-dur.

Rękopis pisany ręką Antoniego Małłka.

Brak karty tyt. Partia fortepianu nie wpisana, tylko głos solowy baryton.

Nr 10027/60 (nr 13)

20. MAŁŁEK Cecylia R.

[PIEŚŃ JUBILEUSZOWA. „O Synu Pieśni”. G-dur. Na Głos solo i chór czterogłosowy mieszany z tow. fortepianu.]

PIEŚŃ Jubileuszowa | Na uroczystości czterdziestoletniej pracy | Antoniego Małłek, dnia 25go listopada 1908. | Na jeden głos i chór czterogłosowy mieszany | z towarzyszeniem fortepianu | do słów | Teofili Samolińskiej | napisał N.N. [skreślone] | napisała | Cecylia R. Małłek. || Wydawnictwo muzyczne „Ziarno” | A. Małłek, 2125 Haddon Ave. Chicago, Ills. | 1912. [karta tyt.]

PIEŚŃ Jubileuszowa. | czterdziestoletniej pracy Antoniego Małłek 25-11-1908. | Słowa Teofili Samolińskiej. [tyt. nagł.]

Tekst: Teofila Samolińska

Inc.: O Synu pieśni, któremu w powiciu, Orfeusz srebrną lutnię złożył w dani.

Odpis. 1908–1912. Partytura: Głos solo, chór, fp.

Części utworu: O Synu pieśni, C 4/4 G-dur.

Rękopis pisany ręką Antoniego Małłka na k. tyt. w tytule napis „N.N.” następnie poprawione ołówkiem na „Cecylia R. Małłek” ręką A. Małłka.

Nr 10027/60 (nr 12)

21. MAŁŁEK Jan Antoni

[ANDANTINO ET RONDO GRANDIOSO EN FORME DE SONATE. Na skrzypce i fortepian. F-dur. Op. 5.]

Respectfully dedicated as my Beloved Teacher | Mr. Joseph A. Chapek | For Violin et Piano | „Andantino et Rondo Grandioso” | un forme de Sonate | by John Anthony Małłek | Op. 5 | Chicago June 10, 1905 | 1905. [karta tyt.]

Autograf. 1905. Partytura: vl, fp.

Nr 10027/60 (nr 14)

22. MAŁŁEK Jan Antoni

[HALINECZKO MA! Na 2 głosy wokalne i fortepian. B-dur.]

No 32 | (11) || Halineczko ma! | na dwa głosy i fortepian | Z teki pośmiertnej | Jana A. Małłek. [karta tyt.]

Halineczko ma ! Jan A. Małłek 9/12 — 1907. [tyt. nagł.]

Inc.: Halineczko ma! Twych usteczek gra, ach to żar miłości.

Odpis ręką Antoniego Małłki. 1907. Partytura: 2 głosy wokalne: (S lub A i T), fp.

Nr 10027/60 (nr 15)

23. MAŁŁEK Jan Antoni

[THE HOLY TRINITY JUNIOR MARCH. Marsz. G-dur/C-dur. Na fortepian i trombone. Op. 9.]
Dedicated to Brother Peter C&C | Director The Holy Trinity Junior | "The Holy Trinity Junior March" | John A. Mallek | Chicago Ills. Sept 8 | 1906 [tyt. nagł.]

Autograf. 08.08.1906. Partytura: trb, fp.

Części utworu: Introduction 6/8 G-dur – pf, Trio 6/8 C-dur – pf, Marcato 6/8 C-dur – pf, trb

Nr 10027/60 (nr 18)

24. MAŁŁEK Jan Antoni

[INAUGURAL MARCH. Marsz. Na fortepian. F-dur. Op. 5.]

Dedicated as Theodore Roosevelt President of the | United State of America | "Inaugural March" | composed by | John A. Mallek Op. 4 | Piano for Orchestra | Chicago Ills. 1905. [k. tyt.] Inaugural March | John A. Mallek | January 20, 1904 [tyt. nagł.]

Autograf. 1904–1905. Fortepian.

Części utworu: 6/8 F-dur, Marcato 6/8 F-dur, Trio 6/8 B-dur, Marcato 6/8 B-dur

Nr 10027/60(nr 1)

25. MAŁŁEK Jan Antoni

[NEVA. [HALINECZKO MA !]. Na 2 głosy i fortepian. B-dur.]

No 32 || „Neva”. [tyt. nagł.]

Inc.: Halineczko ma! Twych usteczek gra, Ach to żar miłości. | Oh Helen my darling. A sound from Your pretty lips.(ang.)

Autograf+Odpis. 1907.ex. Partytura: 2 głosy wokalne: (S lub A i T), fp.

Rękopis pisany ręką A. Małłki.

Tekst w jęz. angielskim — niedokończony. Część II (k. Iv.) — tekst i partia fortepianu nie wpisane w zakończeniu utworu. Nazwy głosów wokalnych niezaznaczone przez kompozytora.

Nr 10027/60 (nr 16)

26. MAŁŁEK Jan Antoni

[NEVA. INTERMEZZO. Na fortepian. F-dur.]

Dedicated Respectfully to my | dear Cousin "Sophia". | "Neve" Intermezzo | John A. Mallek | Op. 11-No.1. [tyt. nagł.]

Autograf. 12.08.1907. Fortepian.

Części utworu: 2/4 F-dur; Trio. Espressivo — 2/4 Es-dur; 2/4 B-dur;

Wersja instrumentalna utworu „Neve” [Halineczko ma!].

W zakończeniu utworu podpis kompozytora: *Cheboygan, Mich | John A. Mallek | Sept. 12, 1907,* poniżej adres: *Chicago address: | John A. Mallek | 362 Haddon ave | Chicago Ills.*

Nr 10027/60 (nr 19)

27. MAŁŁEK Jan Antoni

[NUBIANA. PETIT MARCHE. Na fortepian. C-dur/F-dur.]

Dedicated Respectfully to my | dear Cousin «Marie». | «Nubiane» Petit marche | John A. Mallek | Sept. 15, 1907. | Op. 11 No.2. [tyt. nagł.]

Autograf. 15.08.1907. Fortepian.

Części utworu: Moderato 2/4 C-dur; Trio 2/4 F-dur.

Nr 10027/60 (nr 20)

28. MAŁŁEK Jan Antoni

[PARTING WALTZ. Na fortepian. G-dur.]

Dedicated Respectfully to my | dear Cousin "Gertrude". | "Parting Waltz" | John A. Mallek | Op. 11 No.3. [tyt. nagł.]

Autograf. 28.08.1907. Fortepian.

Części utworu: Moderato, tempo di Valse, 3/4 G-dur; Trio 3/4 C-dur/G-dur; Coda 3/4 G-dur.

W zakończeniu utworu wpis: *Chicago, Ills. | John A. Mallek | 362 Haddon ave | Sept. 28, 1907.*

Nr 10027/60 (nr 21)

29. MAŁŁEK Jan Antoni

[PIESZCZOTKA. [NUBIANA.] Petit Marche. C-dur/F-dur. Na 2 Głosy wokalne i fortepian.]

Pieszczotka | Marche Petite. | John A. Mallek 5-9-1907. [tyt. nagł. partytury]

„Nubiana”. Marche Petite. | John Mallek. [tyt. nagł. głos wokalny]

Inc.: Chcesz li kwiatek dam ci kwiatek. | If you want a Flower.

Autograf + Odpis. 5.09.1907. Partytura: 2 głosy wokalne z fortepianem + partytura wokalna: głos z tekstem podłożonym + tekst.

Części utworu: Moderato 2/4 C-dur; Duo. Chceszli kwiatek dam ci kwiatek, białych róż i piosnkę młodych dusz.; Illo Risoluto, Niczem dla mnie róży kwiat 2/4 G-dur; Trio. Spójrzysz dziewczę na ten świat 2/4; O! gdy pragniesz wyznam Ci tu skrycie 2/4 F-dur.

Nr 10027/60 (nr 22–23)

30. MAŁŁEK Jan Antoni

[TARANTELLETTE. Na fortepian. c-moll. Op. 11 nr 2.]

Tarantellette | John A. Mallek | Chicago. Ills. 1906 | Op. 11 | No.2. [tyt. nagł.]

Autograf. 1906. Partytura: fortepian.

Części utworu: Vivace con brio 6/8 c-moll.

Nr 10027/60 (nr 24)

31. MAŁŁEK Jan Antoni

[3 UTWORY. Na skrzypce i fortepian. Op. 3 i Op. 5.]

[1. MAZUREK. h-moll. Op. 3.]

[2. ALLEGRO DE VALSE. h-moll. Op. 5 nr 2.]

[3. LULLABY. h-moll. Op. 5 nr 1.]

Violin et Piano | 1 — Mazurek Op. 3 March 24, 1903 | 2 Allegro de Valse Op. 5 No. 2 June 3, 1903 | 3 — Lullaby Op. 5 No.1 Oct 27, 1903 | by | John A. Mallek. [k. tyt.]

Autograf. 1903. Partytura: vl, fp.

Paginacja własna s. 53–60 ręką kompozytora.

Nr 10027/60 (nr 27)

32. MAŁŁEK Jan Antoni

[1. MAZUREK. h-moll. Op. 4. W: 3 UTWORY. Na skrzypce i fortepian. Op. 3 i Op. 5.]

Mazurka | for Violin and Piano. | John A. Mallek Op. 3 [skreśl.] 4. | March 24, 1903. [tyt. nagł.]

Autograf. 24.03.1903. Partytura: vl, fp.

Części utworu: Lente con Melancolia 3/4 h-moll; Tempo di Mazurka 3/4 D-dur; Andantino à h-moll; Tempo di Mazourka 3/4 D-dur; Allegro de Coda à h-moll

Część Allegro de Coda 3/4 h-moll — całość skreślona ołówkiem ręką kompozytora.

Nr 10027/60 (nr 27/1)

33. MAŁŁEK Jan Antoni

[2. ALLEGRO DE VALSE. h-moll. Op. 5 No 2. W: 3 UTWORY. Na skrzypce i fortepian. Op. 3 i Op. 5.]

Allegro de Valse | for Violin and Piano. | June 3, 1903 | John A. Mallek Op. 5 No 2. [tyt. nagł]
Autograf. 3.07.1903. Partytura: vl, fp.

Części utworu: Allegro 3/4 h-moll

Rękopis niekompletny: partia fortepianu niewpisana.

Nr 10027/60 (nr 27/2)

34. MAŁŁEK Jan Antoni

[3. LULLABY FOR VIOLIN ET PIANO. h-moll. Op. 5 No 2. W: 3 UTWORY. Na skrzypce i fortepian. Op. 3 i Op. 5.]

Dedicated to my brother "Anthony" [cz. atr.] Died Sept 16, 1904. Age 1 y. 5 mo. 9 days. [oł.] | Lullaby or Violin et Piano | John A. Mallek October 27, 1903. | Op. 5 No 1. [tyt. nagł.]

Autograf. 27.10.1903. Partytura: vl, fp.

Części utworu: Andante 3/4 h-moll.

Dedykacja: *Dedicated to my brother „Anthony”* wpisana atramentem ręką kompozytora i należy do oryginalnego tyt. nagłówkowego. Dalsza część wpisu: *Died Sept 16, 1904. Age 1 y. 5 mo. 9 days. [= Age 1 year 5 months 9 days]* dopisana ołówkiem, później. Brat Antoni (5.03.1903–16.08.1904) zmarł w wieku 1 roku 5 miesięcy i 9 dni.

Nr 10027/60 (nr 27/3)

35. MAŁŁEK Jan Antoni

[4 UTWORY. Na organy. Op. 11.]

[MODLITWA. F-dur. Op. 11 nr 1.]

[ADAGIO. B-dur. Op. 11 nr 2.]

[ANDANTE. Es-dur. Op. 11 nr 3.]

[ADAGIO. F-dur.]

Autograf. 1907–1908. Partytura: vl, fp.

Rękopis bez karty tytułowej, tytuły nagł. przy każdym utworze.

Utwór nr 4 nieopusowany.

Nr 10027/60 (nr 25)

36. MAŁŁEK Jan Antoni

[1. MODLITWA. F-dur. Na organy. Op. 11 nr 1. W: 4 UTWORY. Na organy. Op. 11.]

Modlitwa | Jan A. Małłek | Sierp. 5. 1907 Op. 11 No 1. [Tyt. nagł.]

Autograf. 05.08.1907. Organ.

Części utworu: Moderato 3/4 F-dur

Nr 10027/60 (nr 25/1)

37. MAŁŁEK Jan Antoni

[2. ADAGIO. B-dur. Na organy. Op. 11 nr 2. W: 4 UTWORY. Na organy. Op. 11.]

Adagio | Jan A. Mallek | Sierp. 5. 1907 Op. 11 No 2. [Tyt. nagł.]

Autograf. 05.08.1907. Organy.
Części utworu: Grave C B-dur.
Nr 10027/60 (nr 25/2)

38. MAŁŁEK Jan Antoni
[3. ANDANTE. Es-dur. Na organy. Op. 11 nr 2. W: 4 UTWORY. Na organy. Op. 11.]
Andante | *Jan A. Mallek* | *2 Sierp. 1907. Op. 11 No 3.* [Tyt. nagł.]
Autograf. 02.08.1907. Organy.
Części utworu: Moderato C/ Es-dur.
Nr 10027/60 (nr 25/3)

39. MAŁŁEK Jan Antoni
[4. ADAGIO. F-dur. Na organy. W: 4 UTWORY. Na organy. Op. 11.]
Adagio | *Jan A. Mallek* | *2 Sycz. 1908.* [Tyt. nagł.]
Autograf. 02.01.1908. Organy.
Części utworu: Maestoso et sostenuto 2/4 F-dur.
Utwór nie opusowany, napisany później niż pozostałe w tym zbiorze.
Nr 10027/60 (nr 25/4)

40. MAŁŁEK Jan Antoni
[ZAPOMNIANA. PIEŚŃ. d-moll/B-dur. Na Tenor solo z tow. fortepianu.]
Zapomniana | *Pieśń na jeden głos z tow. fortepianu* | *napisał* | *Jan A. Mallek.* [k. tyt.]. *Zapomniana*
Jan A. Mallek 30-9-1903. [tyt. nagł.]
Inc.: Zbudź się dziś z ułudnych snów.
Odpis. 30.09.1903. Partytura: T, fp.
Części utworu: Zbudź się dziś 3/4 d-moll; Wracaj więc 3/4 B-dur.
Nr 10027/60 (nr 26)

Na wszystkich rękopisach pieczęć:

Archives and Museum | of the Polish Rom. Cath. Union | 984 Milwaukee Avenue | Chicago 22, Illinois
obok pieczęci niebieskim długopisem sygn akt: „10027/60”.

Mariusz Wrona

Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Warszawa

CHOPIN 2010.

KOLEKCJA NARODOWEGO INSTYTUTU FRYDERYKA CHOPINA U PROGU OBCHODÓW DWUSETNEJ ROCZNICY URODZIN KOMPOZYTORA

Narodowy Instytut Fryderyka Chopina powołany został przez polski parlament Ustawą uchwaloną 3 lutego 2001 roku o ochronie dziedzictwa Fryderyka Chopina¹.

Punktem wyjścia dla działalności Instytutu jest kultywowanie wiedzy i pamięci o Fryderyku Chopinie, prowadzenie badań i współdziałanie w rozwijaniu wiedzy o jego osobie i twórczości, popularyzowanie jego dzieła, w szczególności przez podejmowanie lub współfinansowanie wydań nagrań, druków muzycznych i innych publikacji, organizowanie lub współfinansowanie koncertów, konkursów oraz innych inicjatyw popularyzujących wiedzę o kompozytorze. Do zadań Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina należy również pozyskiwanie, gromadzenie, zabezpieczanie i udostępnianie przedmiotów oraz miejsc związanych z życiem i twórczością Fryderyka Chopina, ochronę dóbr osobistych oraz działania zmierzające do zachowania integralności jego twórczości.

Wehikułem, nośnikiem działalności Instytutu jest rok 2010 — Rok Chopinowski, będący rokiem obchodów dwusetnej rocznicy urodzin kompozytora.

27 września 2001 roku Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego powołał grono wybitnych pianistów, chopinologów, kompozytorów do Rady Programowej, która jest organem doradczym i opiniującym działalność Instytutu. W drugiej kadencji Radę stanowią: Zofia Chechlińska, Dang Thai Son, Kazimierz Gierżod, Yves Henry, Andrzej Jasiński, Bronisława Kawalla, Tomasz Makowski, Stanisław Moryto, Piotr Paleczny, Irena Poniatowska, Katarzyna Popowa-Zydroń, John Rink, Józef Stempel, Mieczysław Tomaszewski i Benjamin Vogel.

Określony został plan pracy obejmujący międzynarodową aktywność naukową, artystyczną, popularyzatorską, muzealniczą, informacyjną i edukacyjną.

¹ *Ustawa z dnia 3 lutego 2001 r. o ochronie dziedzictwa Fryderyka Chopina*, Dz.U. 2001, nr 16, poz. 168.

Spśród realizowanych programów Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina do najważniejszych należą:

1. wieloletni program sesji i konferencji naukowych, spotkań warsztatowych i seminariów, podczas których akcentowany jest fenomen charakteru narodowego i zarazem przynależność do wspólnego dziedzictwa światowego muzyki Fryderyka Chopina oraz jej fundamentalne znaczenie dla powszechnej historii muzyki;
2. współfinansowanie prac przygotowawczych i publikacji kolejnych tomów Wydania Narodowego dzieł Fryderyka Chopina;
3. stworzenie Funduszu Narodowej Kolekcji Fryderyka Chopina — jej powstanie i forma udostępniania są przedmiotem prac, prowadzonych z udziałem głównych dysponentów zbiorów, przede wszystkim Towarzystwa im. Fryderyka Chopina i Biblioteki Narodowej;
4. program stypendialny służący celom edukacyjnym, artystycznym i naukowym;
5. organizowanie koncertów i festiwali muzyki Fryderyka Chopina;
6. publikacje naukowe i płytowe (m.in. seria dzieł wszystkich Fryderyka Chopina zrealizowana na historycznych instrumentach — *The Real Chopin*);
7. stworzenie Chopinowskiego Centrum Informacji w postaci portalu internetowego; portal otwiera dostęp do wiedzy o aktualnym stanie badań chopinologicznych, bibliografii i dyskografii chopinowskiej, inicjatywach artystycznych, dydaktycznych, popularyzatorskich, materiałach źródłowych, projektach i programach Instytutu, jego strukturze i zasadach działania;
8. współpraca z partnerami zagranicznymi — budowanie pozytywnego wizerunku Polski na arenie międzynarodowej; w ramach porozumienia z Międzynarodową Federacją Towarzystw Chopinowskich Instytut świadczy na rzecz stowarzyszeń pomoc w zakresie stworzenia w Warszawie płaszczyzny wzajemnych kontaktów, udostępniania materiałów promocyjnych i bazy informacyjnej.

Na kolekcję Biblioteki, Fototeki i Fonoteki Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina oraz Muzeum kompozytora składają się skarby polskiego dziedzictwa narodowego — największy chopinowski zbiór na świecie. Można w nim znaleźć wszelkiego rodzaju pamiątki po Fryderyku Chopinie i osobach bezpośrednio z nim związanych (rodzinie, przyjaciółach, kochanych kobietach i innych osobach z najbliższego jego otoczenia). Na szczególną uwagę wśród obiektów zasługują rękopisy (autografy muzyczne, listy, szkice, rysunki), dokumenty, portrety i przedmioty należące do kompozytora, ponadto pierwodruki muzyczne i wydania późniejsze, biografie z epoki i nam współczesne. Fototeka gromadzi repliki wszelkiego rodzaju obiektów (zarówno własnych, jak i pochodzących z najbar-

dziej odległych kolekcji). W Fonotece przechowywane są archiwalne nagrania z festiwali i konkursów muzycznych, w tym najbardziej interesujące kroniki Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Zbiory uzupełniają wydania własne (faksymila) oraz nagrania na historycznych instrumentach (seria *The Real Chopin*).

Cyfrowe repliki zbiorów, o których mowa wyżej, usystematyzowano w następujących działach:

I. Dzieła Fryderyka Chopina:

1. źródła pierwotne do poszczególnych gatunków i utworów w porządku alfabetycznym, uszeregowane w ramach każdego utworu w kolejności: autografy, szkice i fragmenty, kopie, pierwsze wydania francuskie, niemieckie, angielskie i inne;
2. źródła pierwotne według rodzajów: autografy, szkice i fragmenty, pierwodruki francuskie, niemieckie, angielskie, inne, uporządkowane w ramach każdego rodzaju alfabetycznie według gatunków i utworów;
3. źródła późniejsze — wydania pojedyncze i zbiorowe dzieł Fryderyka Chopina uporządkowane alfabetycznie według nazwisk wydawców.

II. Bibliografia Fryderyka Chopina — dokumenty i ikonografia:

1. korespondencja Fryderyka Chopina w porządku alfabetycznym: listy Fryderyka Chopina według nazwisk adresatów, listy do Fryderyka Chopina wg nazwisk nadawców;
2. autografy różne Fryderyka Chopina: podpisy, dedykacje, powinszowania, rysunki;
3. pamiątki materialne po Fryderyku Chopinie: książki, przedmioty codziennego użytku, instrumenty;
4. dokumenty z epoki bezpośrednio dotyczące Fryderyka Chopina: dokumenty osobiste, rozliczenia z wydawcami, korespondencja osób z kręgu Fryderyka Chopina dotycząca jego osoby, wzmianki prasowe o koncertach, programy koncertów Fryderyka Chopina;
5. portrety Fryderyka Chopina według technik: malarstwo i rysunek, grafika, rzeźba i medalierstwo;
6. miejsca pobytu Fryderyka Chopina — widoki miejscowości wg nazw alfabetycznie: w grupie pierwszej malarstwo i sztychy z epoki, w grupie drugiej widoki współczesne w fotografiach.

III. Epoka Fryderyka Chopina:

1. dokumenty osób z kręgu i epoki Fryderyka Chopina: korespondencja, dokumenty osobiste oraz jako część wydzielona twórczość muzyczna tych osób;

2. portrety osób z kręgu i epoki Fryderyka Chopina;
 3. dokumenty z epoki: pisane i ikonograficzne.
- IV. Upowszechnienie dzieła Fryderyka Chopina i dzieje jego spuścizny:
1. dokumenty i ikonografia osób związanych z tradycją chopinowską;
 2. konkursy chopinowskie w porządku chronologicznym: portrety jurorów, uczestników, laureatów, spotkania kularowe i oficjalne, dokumenty konkursowe;
 3. festiwale chopinowskie w Dusznikach i Mariańskich Łązniach w porządku chronologicznym: fotografie uczestników podczas występów, spotkań oficjalnych i nieoficjalnych;
 4. uroczystości organizowane przez Towarzystwo im. Fryderyka Chopina;
 5. uroczystości chopinowskie organizowane przez inne towarzystwa;
 6. uroczystości obchodów Roku Chopinowskiego 1949 i 1960;
 7. specjalne koncerty chopinowskie: dokumenty i fotografie;
 8. wystawy chopinowskie organizowane przez różne organizacje i instytucje;
 9. uroczystości specjalne poświęcone Fryderykowi Chopinowi;
 10. publikacje informujące o dziejach materialnej spuścizny po Fryderyku Chopinie.

Przygotowując się do obchodów roku 2010, wychodząc tym samym na przeciw oczekiwaniom szeregu instytucji, wydawców, innych osób przygotowujących uroczystości związane z dwusetną rocznicą urodzin kompozytora, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina zadbał, aby większość materiału została zdigitalizowana i z zachowaniem współczesnych standardów technicznych udostępniona w oparciu o nowoczesne kanały komunikacji. U progu dwusetnej rocznicy urodzin Fryderyka Chopina, szczególnie wyraźnie w środowisku bibliotekarzy i archiwistów muzycznych, zaakcentowano obecność prężnie rozwijającego się przy Narodowym Instytucie Fryderyka Chopina Centrum Informacji Chopinowskiej. Przygotowany zasób cyfrowy (w postaci treści, aplikacji i baz wiedzy o kompozytorze) ma na celu zbudowanie szeroko rozumianej Społeczności Chopinowskiej posługującej się e-kanałami. Na wspomniany zasób cyfrowy składają się m.in.: Internetowe Centrum Informacji Chopinowskiej oraz Chopin-Kalejdoskop, dostępne pod adresami: <http://pl.chopin.nifc.pl/chopin/main/> i <http://kalejdoskop-chopin.pl/>.

Znaleźć w nich można kalendarium życia i twórczości Fryderyka Chopina, transkrypcje listów Chopina i listów kierowanych do niego, katalogi kompozycji, autografów i pierwodruków, opisy miejsc związanych z kompozytorem, filmografię, bibliografię piśmiennictwa o Fryderyku Chopinie, bogatą ikonografię, na

którą składają się portrety kompozytora i osób z jego najbliższego otoczenia, ikonografię miejsc odwiedzanych oraz różnego rodzaju pamiątki i nagrania.

Z czysto organizacyjnego punktu widzenia wdrożono równoległą numerację obiektów w ten sposób, by numer sygnatury oryginału (numery obiektów TiFC w depozycie NIFC) odpowiadały numerom ich replik cyfrowych (numer w Fototece). Uchroni to użytkowników przed czasochłonnym przeglądaniem różnych katalogów w celu dotarcia do wybranego obiektu. Trwają prace nad stworzeniem centralnego katalogu, w którym oprócz opisu obiektu pojawi się również jego graficzne przedstawienie. Pozwoli to korzystać z tego bogatego zbioru na drodze wirtualnej, bez konieczności osobistej wizyty w siedzibie Biblioteki.

Wyrażamy nadzieję, że w wyniku podjętych prac, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, jako nowoczesna i otwarta instytucja, potrafi przenieść historyczne i narodowe wartości we współczesną rzeczywistość. A wszystko w trosce o ochronę i powołanie do życia pozostawionych dóbr kultury. Przyszłość współczesnego świata widzimy tylko wówczas, gdy równolegle z tym, co praktyczne (osiągnięcia medycyny, fizyki i innych nauk ścisłych) wyraźne miejsce zajmie to, co piękne — kultura i sztuka, w tym muzyka.

Ilustracja 1. Gottfried Engelmann, litografia wg rysunku Pierre-Roché Vignerona, Portret Fryderyka Chopina, wyd. M. Schlesinger, Paris 1833. Zbiory MFC w NIFC. Własn. TiFC [M/936].

Ilustracja 2. Fryderyk Chopin, *Rondo c-moll*, op. 1, wyd. A. Brzezina, Warszawa 1825.
Zbiory MFC w NIFC. Własn. TiFC [M/2828].

Ilustracja 3. Fryderyk Chopin, *Pejzaż z mostkiem*, rysunek kredką na papierze, przed 1830 r., u dołu obiektu podpis „Paysage fait par Fryderyk Chopin”. Zbiory MFC w NIFC. Własn. TiFC [M/334].

Ilustracja 4. Fryderyk Chopin, *Polonez f-moll*, [op. 71 nr 3], [1825–26?], [1828–29?], pierwsza strona kompletnego autografu sygnowanego imieniem *FFCh.[opin]*. Wpis w albumie osoby o nieustalonej tożsamości, Stuttgart w 1836 r. Zbiory MFC w NIFC. Własność. TiFC [M/339].

Ilustracja 5. Złoty zegarek kieszonkowy подарowany Fryderykowi Chopinowi 3 I 1820 r. w Warszawie przez włoską śpiewaczkę Angelicę Catalani na pamiątkę jego koncertu. Zbiory MFC w NIFC. Własn. TiFC [M/29].

Ilustracja 6. Autograf listu Fryderyka Chopina, tzw. *Kurier Szafarski* z 31 sierpnia 1824 r.
Zbiory MFC w NIFC. Własn. TIFC [M/10].

Andrzej Jazdon

Biblioteka Uniwersytecka, Poznań

ARCHIWUM PROFESORA ADOLFA CHYBIŃSKIEGO

Próba postawienia pytania, kim był profesor Adolf Chybiński to najkrótsza droga do uzyskania odpowiedzi rodem z Benedykta Chmielowskiego „Chybiński jaki jest każdy widzi [wie]”. Każdy z nas wie, że był muzykologiem, historykiem i etnografem. Ale niewielu z nas potrafi wymienić kilka tytułów Jego prac. Jak obliczył skrupulatnie Kornel Michałowski, Adolf Chybiński opublikował 658 prac naukowych, edytorskich i publicystycznych¹. By przybliżyć — przede wszystkim młodszemu pokoleniu — postać Profesora, warto wspomnieć kilka faktów z jego życia.

Adolf Chybiński urodził się 29 kwietnia 1880 roku w Krakowie przy ulicy Floriańskiej, gdzie mieszkał do czasu wyjazdu do Monachium. O swoich rodzicach pisał tak:

„Ojciec mój, Adolf, posiadał magazyn obuwia; sam nie trudnił się rzemiosłem (był prawdopodobnie za leniwy i za bardzo lubiał towarzyskie życie [...]) jakkolwiek znał się na rzemiośle i posiadał wyrobiony gust. [...] Ojca nie kochałem właściwie wcale, raczej go unikałem, zawsze bowiem miałem scysję, często — zdaje mi się — nie z mojej winy [...]. Matka była zupełnym przeciwieństwem ojca. Skromna, cicha, zapracowana, zapobiegliwa, pobożna, mało czytana, ale bardzo mądra i muzykalna [...]”². I jeszcze jeden cytat: „Kiedy zacząłem się uczyć tego, co się ogólnie nazywa „muzyką” nie mogę sobie przypomnieć dokładnie”³. Rozpoczęta w wieku dziecięcym nauka gry na pianinie na trwale zmieniła jego życie. Nie miejsce tutaj, żeby roztrząsać kolejne etapy nauki, ale raz podjęta decyzja zaważyła na całym życiu.

¹ *Bibliografia prac naukowych i publicystycznych Adolfa Chybińskiego*, oprac. Kornel Michałowski, w: Adolf Chybiński, *W czasach Straussa i Tetmajera. Wspomnienia*, «Źródła Pamiętnikarsko-Literackie do Dziejów Muzyki Polskiej» t. 7, Kraków, PWM, 1959, s. 210.

² Tamże, s. 9–10.

³ Tamże, s. 19.

Po zdaniu matury zgodnie z wolą ojca podjął studia na Wydziale Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, uczęszczając jednocześnie na zajęcia z literatury niemieckiej i podejmując pracę w Izbie Handlowo-Przemysłowej. Po kilku miesiącach przeniósł się bez wiedzy ojca na Wydział Filologiczny. Po kilku latach wyjechał do Monachium, by kontynuować studia. W sekrecie rozpoczął również studia muzykologiczne u prof. Adolfa Sandbergera. Po roku wrócił do Krakowa, by przygotować się do egzaminu nauczycielskiego i po wakacjach 1903 roku rozpocząć pracę w Gimnazjum św. Jacka. W tym czasie pisywał również krytyki muzyczne, lecz po nazwaniu skoligaconego z ważnymi postaciami Władysława Żeleńskiego „starym nudziarzem” został karnie przeniesiony do Jasła. Niefortunna krytyka miała swój dalszy ciąg. Adolf Chybiński oblał egzamin z łaciny, a to uniemożliwiało mu dalszą karierę pedagogiczną. Zniechęcony do zawodu nauczycielskiego ponownie wyjechał do Monachium. W 1908 roku otrzymał tytuł doktora. W 1912 roku rozpoczął pracę na Uniwersytecie Lwowskim, gdzie w tym samym roku się habilitował. W latach 1917–1941 był profesorem tej Uczelni. Lata II wojny światowej spędził w Muzeum Tatrzańskim, z którym współpracował od 1914 roku. Po zakończeniu wojny związał się z Uniwersytetem Poznańskim. Zmarł 31 października 1952 roku. Był żonaty z Marią — malarką. Mieli jednego syna, który jeszcze przed II wojną osiadł na stałe w USA.

Po śmierci Profesora wdowa Maria Chybińska w dniu 4 lutego 1953 roku zwróciła się do władz Uniwersytetu z prośbą o przejęcie spuścizny po mężu. Pisała: „Ponieważ życzeniem moim jest, aby materiały te zostały udostępnione dla dalszych badań i prac naukowych proszę uprzejmie o przyjęcie ich do Biblioteki Uniwersyteckiej jako mój depozyt [...]”⁴. Już 6 lutego dr Zofia Kawecka zastępująca na stanowisku Dyrektora prof. Stefana Vrtela-Wierczyńskiego wysłała wdowie podziękowanie za tak cenny dar. Po śmierci Pani Marii Chybińskiej — zgodnie z Jej wolą — spuścizna stała się własnością Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu. Umieszczona została w Pracowni Rękopisów⁵ i pobieżnie opracowana⁶. Ten pośpiech w opracowaniu spowodował, że część materiałów znalazła się poza spuścizną — dotyczy to przede wszystkim materiału nutowego — i została opracowana jako samodzielne jednostki. Niestety w niewyjaśnionych okolicznościach część korespondencji została przejęta przez obce osoby i na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych sprzedana Polskiemu Wydawnictwu Muzycznemu.

⁴ Biblioteka Uniwersytecka. Depozyty 1947–56. k. 12 i nast. sygn. 625 Archiwum BUAM.

⁵ Uzupełniają ją spuścizny Marii Szczepańskiej, Tadeusza Strumiłły i Kornela Michałowski.

⁶ Jej ponownego opracowania podjęła się Małgorzata Matczak w latach osiemdziesiątych. Spuścizna nosi obecnie sygn. 775–799.

Ilustracja 1. Adolf Chybiński — zdjęcie z okresu studiów w Monachium.

W Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu spuścizna została podzielona na cztery działy:

1. Materiały kapeli rorantystów,
2. Archiwum Karłowicza,
3. Materiały związane z osobą Profesora,
4. Materiały nutowe.

1. Materiały kapeli rorantystów

Materiały kapeli rorantystów to z punktu widzenia muzykologa najbardziej interesujący materiał. Obejmował on rękopisy związane z Katedrą wawelską. W przeszło 200 teczkach przechowywane były utwory sygnowane przez Wacława z Szamotuł, Tomasza Szadka, Mikołaja z Radomia, Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego, a także księgi rachunkowe zespołu. W 1983 roku decyzją władz państwowych materiały te zostały zwrócone na Wawel.

2. Archiwum Karłowicza

Osobne miejsce w spuściźnie zajmuje Archiwum Karłowicza. Jest to specyficzne archiwum, bardzo osobiste, zgromadzone przez żarliwego admiratora twórczości Mieczysława Karłowicza. Profesor Adolf Chybiński przez całe życie gromadził materiały związane z jego twórczością. Posłużyły mu one do napisania obszernej biografii a także do wielu artykułów naukowych i popularyzatorskich. W archiwum nie ma kompozycji samego Karłowicza (*Pieśń majowa* to wszak niewiele znaczące juvenalium⁷), ale stanowi ono, poprzez zgromadzone materiały, źródło do bliższego poznania kolei życia, poglądów i oceny jego twórczości przez ludzi, którzy bardzo blisko znali tragicznie zmarłego twórcę.

Archiwum składa się z siedmiu teczek o bardzo różnej objętości i zawartości. Całość jest skatalogowana i obecnie systematycznie skanowana.

Profesor Adolf Chybiński gromadził materiały związane z Mieczysławem Karłowiczem tylko w jednym celu. Chciał napisać monografię twórcy, którego uważał za jednego z najwybitniejszych. W jego przekonaniu, tragiczna śmierć kompozytora nie pozwoliła mu zaistnieć w europejskich salach koncertowych. Nie było zamiarem Profesora tworzenie archiwum. Gromadził korespondencję, partytury, relacje z koncertów, wspomnienia innych osób. Nie przewidział jednego, że większość materiałów z których korzystał przy pisaniu książki, a pochodzących z biblioteki Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego i bibliotek prywatnych spłonę lub zaginę w czasie II wojny światowej. I tak to niewielkie archiwum urosło do roli — obok zbiorów WTM — najważniejszego⁸. Korzystali z niego wszyscy, którym bliska była postać Karłowicza, i którzy chcieli poświęcić się badaniu jego twórczości.

Podobny charakter mają materiały związane z osobą Karola Szymanowskiego. To archiwum ma znacznie skromniejsze rozmiary, brakuje w nim przede wszystkim wspomnień osób związanych z postacią kompozytora, a to właśnie one nadały bardzo osobisty kształt materiałom karłowiczowskim. Do nich nawiązuje maszynopis pracy Stefanii Łobaczewskiej *Karol Szymanowski. Życie i twórczość*. Trudno dziś orzec, na ile praca ta powstała w oparciu o materiały zgromadzone przez Profesora. Niewątpliwie posłużyły one za punkt wyjścia do dalszych badań. Ważną cześcią tych materiałów są listy do i od Stanisława Gołachowskiego pisane w latach 1943–1944.

⁷ W zbiorach BUAM znajduje się jeszcze rękopis *Etiudy h-moll na tematy Medtnera*. Jest to odpis wykonany przez Adama Kuryllę i ofiarowany Jerzemu Młodziejowskiemu. Trafił do zbiorów BUAM wraz z spuścizną J. Młodziejowskiego.

⁸ Andrzej Jazdon, *Miscellanea Karłowiczowskie w spuściźnie Adolfa Chybińskiego*, „Muzyka”, 2010, nr 2, s. 13–24.

3. Materiały związane z osobą Profesora

Osobnym działem Archiwum Adolfa Chybińskiego są papiery osobiste profesora. Wśród nich wyróżniają się materiały biograficzne — kilka napisanych oświadczeń życiorysów, kompletny tekst pamiętnika obejmujący lata 1880–1944 (od 22 listopada 1944 roku do lutego 1945 roku pisany jako dziennik) i opublikowany po śmierci Adolfa Chybińskiego pod tytułem *W czasach Straussa i Tetmajera*⁹. Jego tekst został okrojony przez redakcję. Wyłączono na przykład materiały związane z Mieczysławem Karłowiczem wykorzystane w książce o kompozytorze, a także część notatek związanych z jeszcze żyjącymi postaciami. Kilka teczek to autografy tekstów naukowych i publicystycznych rozproszonych po licznych czasopiśmiech polskich.

Materiały związane z działalnością publiczną to przede wszystkim dokumenty Polskiego Towarzystwa Muzykologicznego:

- Statut Towarzystwa zatwierdzony 19 czerwca 1929 roku przez Sąd Powiatowy w Poznaniu, a podpisany m.in. przez Bronisławę Wójciakównę, Seweryna Barbaga, Marię Szczepańską, Wacława Piotrowskiego, Łucjana Kamińskiego;
- protokoły posiedzeń z lat 1928–1929;
- korespondencja Towarzystwa, obejmującą zarówno pisma wychodzące jak i listy pisane do Prezesa Ł. Kamińskiego i sekretarza B. Wójciakówny.

Obszerny dział to papiery dotyczące działalności Zakładu Muzykologii Uniwersytetu Poznańskiego w latach 1945–1952:

- dotyczące spraw organizacyjnych (lokale, wyposażenie, urlopy pracowników itp.);
- związane z biblioteką Zakładu;
- dotyczące działalności dydaktycznej Zakładu (m.in. plany wykładów, ćwiczeń, egzaminów, tematy prac magisterskich);
- Pismo Adolfa Chybińskiego „Do wszystkich studentów muzykologii Uniwersytetu Poznańskiego” w sprawie likwidacji muzykologii w Poznaniu. Zostało się kilka pism w tej bulwersującej wówczas środowisko akademickie sprawie;
- związane z działalnością Zachodniego Archiwum Fonograficznego z lat 1945–1947;
- a także listy, papiery, opinie na temat kwalifikacji naukowych zatrudnianych osób: Hieronima Feichta, Zoffi Lissy, Marka Kwieka. Wnioski awansowe m.in. Marii Szczepańskiej, Zygmunta M. Szwejkowskiego.

Bardzo obszernym i interesującym działem jest korespondencja Adolfa Chybińskiego. Została ona podzielona na trzy działy:

⁹ Adolf Chybiński, *W czasach Straussa i Tetmajera...*, op. cit.

Ilustracja 2. Adolf Chybiński z współpracownikami – Marią Szczepańską, Bronisławą Wójciakówną i ks. Hieronimem Feichtem. Lwów, ok. 1930 roku.

I. siedem teczek, zawierających kilka tysięcy listów z lat 1924–1952. Znajdują się w nich listy od Przyjaciół, współpracowników, uczniów, instytucji państwowych, związków twórczych. Można znaleźć wśród nich listy od Béli Bartóka, Ludwika Bronarskiego, Józefa Chomińskiego, Zygmunta Mycielskiego, Tadeusza Ochlewskiego, Jana Prosnaka, Juliana Pulikowskiego, Bronisława Romaniszyna, Witolda Rudzińskiego, Alicji Simon, Jadwigi i Mariana Sobieskich, Bronisława Sydowa, Apolinarego Szeluty, Juliusza Zborowskiego. Wymieniłem tylko te osoby, których korespondencja zawiera więcej niż 10 listów. W niektórych przypadkach zachowało się ponad 100 listów. Zachowana korespondencja to, jak na razie, prawie wcale niewykorzystane źródło informacji na temat życia naukowego, koncertowego, wydawniczego, nie tylko dotyczącego Polski. Jedyną jak do tej pory publikacją wykorzystującą w większym zakresie zachowaną korespondencję, to książka Krystyny Winowicz *Troski i spory muzykologii polskiej 1905–1926*¹⁰. Na-

¹⁰ Krystyny Winowicz, *Troski i spory muzykologii polskiej 1905–1926. Korespondencja między Adolfem Chybińskim i Zdzisławem Jachimeckim w latach 1905–1926*, «Źródła Pamiętnikarsko-Literackie do Dziejów Muzyki Polskiej» t. 15, Kraków, PWM, 1983.

leży pamiętać, że bardzo obszerna korespondencja Karłowiczowska, znajduje się w osobnym dziale.

II. listy i telegramy gratulacyjne od osób prywatnych, instytucji państwowych, związków twórczych i stowarzyszeń twórczych przesłane z okazji otrzymania przez Adolfa Chybińskiego tytułu doktor honoris causa Uniwersytetu Poznańskiego oraz nagrody państwowej.

III. listy od i do Profesora przekazane już w latach późniejszych do archiwum a także korespondencja zachowana w papierach Adolfa Chybińskiego, a nie mająca bezpośredniego związku z Profesorem. W niektóre ze spraw poruszanych w listach, z racji zajmowanego stanowiska i tytułu, Profesor musiał być zaangażowany, stąd ich obecność w zachowanych papierach. Najbardziej obszerny zbiór to korespondencja z Ludwikiem Bronarskim, na którego listach Adolf Chybiński czynił na gorąco notatki wykorzystywane później w odpowiedziach.

4. Materiały nutowe

Działem, budzącym najczęściej zainteresowanie jest zbiór materiałów nutowych obejmujący odpisy polskiej muzyki dawnej. Zdając sobie sprawę z opóźnień polskiej muzykologii Profesor Chybiński kierował swoje zainteresowania prawie wyłącznie na rodzimą sztukę. Teksty dotyczące obcych twórców stanowią w dorobku Profesora znikomy procent.

Swoje poszukiwania i badania prowadził w archiwach miejskich, klasztornych, parafialnych, odwiedzał biblioteki i istniejące jeszcze przed wojną dwory na wschodzie Polski. Kopiował, a jeśli mógł pożyczał materiały. Potężne archiwum, które początkowo gromadził we Lwowie, w 1941 roku przewiózł do Zakopanego a później do Poznania. Ocalił w ten sposób utwory, bez których nie można by napisać historii muzyki polskiej.

Wśród zabytków muzyki polskiej znajdujących się w Archiwum ważne miejsce zajmują utwory kompozytorów współczesnych Profesorowi, nie rzadko jemu dedykowane, m.in.:

— Zygmunta Mycielskiego, dwie pieśni na chór 4-głosowy z orkiestrą *Cztery kury zapiały i A gdzie moje konie wróne*;

— Franciszka Jarzębińskiego, dwie pieśni na chór męski 4-głosowy napisane i wykonane w stalagu Targowiste: *Pieśń do MB Wspomożycielki* i *Pieśń do MB Korony Polskiej*;

— Łucjana Kamińskiego *Marsz Zbójceki ze Skalnego Podhala Kazimierza Tetmajera* na głos dramatyczny z fortepianem;

— Tadeusza Zygfryda Kasserna *Rococo* na głos i fortepian;

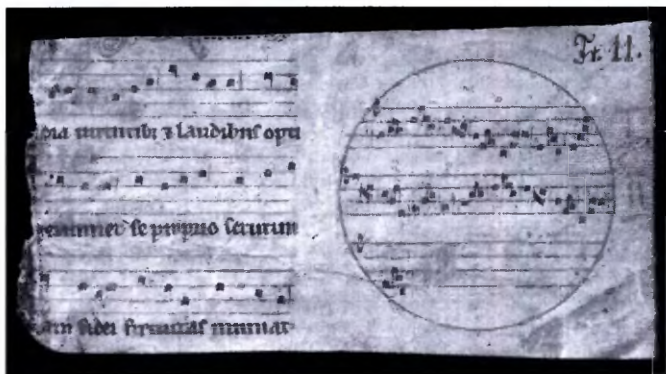
— Jana Maklakiewicza *Bronka Obrochty starodawne góralskie nuty* na głos;

— Romana Padlewskiego scena IX z *Juliusza Cezara*;

— Eugeniusza Morawskiego *8 pieśni* na głos i fortepian. Ta zapomniana już dzisiaj barwna postać — kompozytora, malarza, przyjaciela Čiurlionisa, rewolucjonisty — czeka na swojego biografa. Wobec faktu, że większość jego kompozycji uznano za zaginione¹¹ *8 pieśni* stanowi interesujący zbiór.

Najbardziej spektakularnych odkryć dostarczyła teczka oznaczona przez Profesora „Materiały do ćwiczeń z paleografii”. Zebrane w czasie licznych kwerend fragmenty dzieł wyjęte z opraw nie zainteresowały Profesora. Dopiero badania Mirosława Perza¹² i Jerzego Gołosa¹³ pozwoliły na ich opisanie. Wśród nich znajdują się:

— fragment starosądecki — ten niewielki fragment pergaminowy o wymiarach 90 × 45–49 mm na stronie recto zawiera fragment motetu *Ecclesie vox hodie...* i związany z nim kompletny tenor *Et florebit*, a na stronie verso urywek *Ad veniam perveniam* i tenor *Tanquam*;

Ilustracja 3. Fragment starosądecki.

¹¹ Irena Spóz, *Morawski Eugeniusz* [hasło], w: *Encyklopedia Muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. [6] m, red. Elżbieta Dziębowska, PWM, 2000, s. 369–370.

¹² Mirosław Perz, *Starosądecki urywek motetów średniowiecznych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Poznaniu (II poł. XIII w.)*, „Muzyka”, 1971, nr 1, s. 77–82.

¹³ *Heca albo Polowanie na zającą: krotochwila myśliwska w jednym akcie*, wyd. Jerzy Gołos, Warszawa, J. Gołos, 2005.

— wyjęte z oprawy ksiąg miejskich Lwowa fragmenty utworów Dufaya, Perotina i Piotra z Grudziądza (zwłaszcza utwór tego ostatniego wzbogacił niewielki zachowany dorobek kompozytora);

— *Heca albo Polowanie na zająca* — kilka stron, które przez wiele lat nie wzbudzały niczyjzego zainteresowania, zawierają fragmenty dzieła wokalnego, bez początku, końca i głosów instrumentalnych. Żmudne, blisko dziesięcioletnie badania Jerzego Gołosa pozwoliły ustalić, że te kilka stron to najstarsza zachowana opera w języku polskim, jedna z pierwszych oper *buffo* i zapewne najstarsza w Europie opera o tematyce myśliwskiej.

Ilustracja 4. *Heca albo Polowanie na zająca*, głos Canto, fragment.

Najstarsze zachowane w BUAM rękopisy pochodzą z papierów przeznaczonych na ćwiczenia dla studentów. Są to fragmenty Officium z przełomu IX i X wieku — antyfony na I i II niedzielę, i na dzień św. Grzegorza, w których zastosowano jako pismo minuskułę karolińską i notację muzyczną „Saint Galleńską”. Niewiele młodsze są dwunastowieczne fragmenty liturgii na okres Bożego Narodzenia.

Przedstawiony tekst nie jest pełnym opisem zawartości Archiwum. Mam nadzieję, że zbiór ten wzbudzi zainteresowanie badaczy nie tylko ze środowiska poznańskiego, i że dzięki podjętym kwerendum spuścizna profesora Adolfa Chybińskiego ożyje na nowo i odkryje przed nami swoje kolejne tajemnice.

Elżbieta Jasińska-Jędrasz

Gabinet Zbiorów Muzycznych, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

WOJCIECH ŁUKASZEWSKI – POSTAĆ, KTÓRĄ WARTO PRZYBLIŻYĆ

W roku 2004 Biblioteka Uniwersytecka otrzymała propozycję przyjęcia do swoich zbiorów spuścizny kompozytorskiej Wojciecha Łukaszeńskiego. Jednocześnie otrzymaliśmy w darze opublikowaną w roku 1997 monografię kompozytora, autorstwa jego syna Marcina Łukaszeńskiego¹. Minęło kilka lat zanim sprawa została sfinalizowana i oto 22 kwietnia 2008 roku materiały pozostające dotąd w rękach rodziny przekazane zostały jako dar do Archiwum Kompozytorów Polskich BUW². Ofiarodawcami spuścizny są: Maria Łukaszeńska — żona kompozytora oraz jego dwaj synowie — Paweł i Marcin Łukaszeńscy.

Materiały starannie uporządkowane przez ofiarodawców obejmują 8 druków muzycznych, 50 rękopisów muzycznych, 1 tekę rękopisów niemuzycznych, 3 teki korespondencji, 1 tekę dokumentów, 4 teki programów koncertowych, sporą liczbę wycinków prasowych i 67 nagrań (w tym 10 taśm magnetofonowych, 12 kaset, 44 płyty CD i 1 DVD)³.

Kim był Wojciech Łukaszeński i co o nim dotąd wiadomo? Bibliografia dotycząca sylwetki kompozytora, poza hasłami encyklopedycznymi, zamyka się we wspomnieniach, recenzjach i artykułach prasowych⁴, dlatego też, aby przedstawić tę postać, godną bliższego poznania oprę się na wspomnianej już monografii oraz na źródłach znajdujących się w jego spuściźnie⁵.

¹ Marcin Łukaszeński, *Wojciech Łukaszeński. Życie i twórczość*, Częstochowa, Wydawnictwo WSP, 1997.

² Część autografów złożona została już wcześniej w Bibliotece Narodowej w Warszawie.

³ Zob. skrócony spis materiałów dołączony do komunikatu.

⁴ Materiały prasowe opublikowane niedawno w formie książki dotarły do moich rąk już po napisaniu tego tekstu. Zob. *Wojciech Łukaszeński, muzyczne interludia. Recenzje, sprawozdania, refleksje, wywiady*, pod red. Marcina Tadeusza Łukaszeńskiego, Warszawa, Musica Sacra Edition, 2009.

⁵ O Wojciechu Łukaszeńskim powstały także trzy prace magisterskie, w tym *Katalog tematyczny dzieł* autorstwa Marii Bączyńskiej-Rajchel (Wyższa Szkoła Pedagogiczna w Częstochowie, 1981).

Urodził się 10 marca 1936 roku w Częstochowie i z tym miastem związany był przez całe swoje życie, z wyjątkiem okresu II wojny światowej, kiedy to rodzina Łukaszeńskich zamieszkiwała w Warszawie⁶. Do szkoły powszechnej uczęszczał w podwarszawskiej Mogielnicy, gdzie jego rodzice — Antoni i Helena Łukaszeńscy przenieśli się po upadku Powstania Warszawskiego. Łukaszeńscy powrócili do Częstochowy w roku 1946, tam też Wojciech ukończył Szkołę Ogólnokształcącą Stopnia Podstawowego (1950). Następnie rozpoczął naukę w Zespole Szkół Zawodowych, a po kilku miesiącach w Technikum Górnictwa Rud. Tak ukierunkowana nauka zgodna była z życzeniem ojca, jednak z powodu braku zainteresowań syna została zaniechana.

W roku 1951 Wojciech Łukaszeński podjął naukę w Niższej Szkole Muzycznej w klasie fortepianu. Naukę muzyki rozpoczął zatem dość późno, bo dopiero w wieku 15 lat. Jego muzyczną edukacją w pierwszych latach kierowała Wacława Sakowicz, którą ogromnie lubił i cenił. Już jako dojrzały muzyk, w liście do nauczycielki napisał: „Pani mnie nauczyła rozumieć istotę muzyki”⁷. W roku 1954 podjął naukę w Państwowej Szkole Muzycznej w Częstochowie. Wojciech Łukaszeński był uczniem sumiennym i uzdolnionym. Dział Młodzieżowy Państwowej Szkoły Muzycznej I stopnia, trwający pięć lat, ukończył z wyróżnieniem po trzech latach nauki. Dyrektor Szkoły w opinii o swoim uczniu wyraził się tymi słowami: „Wojciech Łukaszeński jest wysoce uzdolniony, studia muzyczne traktuje jako swój przyszły zawód”⁸.

Jego pierwsze datowane utwory pochodzą z roku 1957. Pieśni solowe powstałe w tym czasie pozostają pod wyraźnym wpływem Mieczysława Karłowicza. Po ukończeniu nauki w Państwowej Szkole Muzycznej w Częstochowie przeniósł się do Warszawy, gdzie dostał się na studia w Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej. Kompozycji uczył się u Tadeusza Szeligowskiego, a po jego śmierci u Tadeusza Paciorkiewicza. Ze względu na trudne warunki materialne nie rzadko musiał składać podania o zapomogi i stypendia, co znajduje odzwierciedlenie w jego spuściźnie.

16 lutego 1963 roku, mając na swoim koncie kilka utworów kameralnych i utwory solowe, został przyjęty do Koła Młodych Związku Kompozytorów Polskich. Niewykluczone, że fakt ten zmobilizował go do napisania większej formy — *Concertina* na fortepian i orkiestrę (1964), nad którym pracował przez rok. Wkrótce powstaje też jego pierwsza kompozycja choralna. Jest nią utwór związany z Ziemią Koszalińską *Nazywam Ciebie morze* (sł. H. Piotrowski) na chór mie-

⁶ Ojciec Wojciecha Łukaszeńskiego był uczestnikiem III Powstania Śląskiego, dlatego jego rodzina musiała ukrywać się, aby uniknąć prześladowań okupanta.

⁷ Cytat za: Marcin Łukaszeński, op. cit., s. 11.

⁸ Tamże, s. 13.

szany a cappella (1965), który wyróżniony został na Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim.

W roku 1966 następuje ważny etap w życiu Wojciecha Łukaszewskiego, a mianowicie 21 listopada rozpoczyna on studia kompozytorskie w Paryżu u Nadii Boulanger, a 1 grudnia także studia języka i literatury francuskiej na Alliance Française. Okres ten wspomina jako bardzo owocny, jeśli chodzi o jego rozwój osobisty: „Mieszkałem w niewielkim hoteliku, żyłem bardzo skromnie, ale byłem bardzo szczęśliwy. Chodziłem na liczne koncerty, zwiedzałem wystawy. Wiele zawdzięczam temu okresowi w życiu”⁹. Z tego okresu pochodzą trzy kompozycje: *Trois fragments poétiques* na flet i mezzosopran, *Catulli carmina* (sł. C. V. Catullus) na chór mieszany a cappella oraz opracowanie wersji francuskiej *Pieśni Księżycy* na mezzosopran, głos recytujący i zespół kameralny. Nadia Boulanger, która darzyła swego ucznia wielką życzliwością, w wystawionej o nim opinii pisze tak: „Zdolności znakomite, w kompozycji niewątpliwe; dobre wykształcenie. [...] Wiele wartościowych utworów ukończonych, gotowych do wykonania. [...] Napisał je dojrzały artysta”¹⁰.

W roku 1967 Łukaszewski powraca do Częstochowy, która staje się dla niego jakby „małą ojczyzną”. Całe jego dalsze życie związane jest z tym miastem — poświęcił mu swoją pracę, umiejętności, zdrowie i siły. Rok 1967 jest bardzo znaczący dla kompozytora, zarówno pod względem zawodowym, jak i osobistym. Podejmuje pracę nauczyciela w Państwowej Szkole Muzycznej I i II stopnia, przyjęty zostaje w poczet Członków ZKP, komponuje nowe utwory: *Utwór na kwartet smyczkowy*, *Musica per archi* — pierwszy utwór wykorzystujący technikę aleatoryczną.

19 września 1968 roku przychodzi na świat jego pierwszy syn Paweł. Lata 1967–1968 to jednocześnie czas dojazdów do Warszawy, gdzie Łukaszewski prowadzi ćwiczenia z harmonii w tamtejszej PWSM. Od roku 1968 współpracuje z Filharmonią Częstochowską, jako prelegent i autor omówień programowych. Nawiązuje też współpracę z redakcją dziennika „Życie Częstochowy”.

Po roku 1968, następuje czas zasłużonych sukcesów. W lipcu 1969 roku otrzymuje II nagrodę Wielkopolskiego Towarzystwa Kulturalnego w Poznaniu za utwór *Mazowsze* (sł. K. K. Baczyński) na chór męski, w styczniu 1970 roku wyróżnienie honorowe na Ogólnopolskim Konkursie Kompozytorskim za *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte* (sł. K. I. Gałczyński) na chór mieszany a cappella, zaś w lipcu tego samego roku wyróżnienie za kantatę *Freski wrocławskie* (sł. M. Konopnicka) na baryton, głos recytujący, chór i orkiestrę. Na koncercie Muzyki Współczesnej 20 marca 1970 roku ma miejsce prawykonanie *Concertina*. Do teki

⁹ Tamże, s. 33.

¹⁰ Tamże, s. 32.

kompozytorskiej dochodzą m.in. *Confessioni* na orkiestrę symfoniczną, napisane pod wpływem lektury *Wyznań* Św. Augustyna.

W roku 1971 zostaje dyrektorem Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Częstochowie. Jego zasługi dla tej placówki są nieocenione, wystarczy prześledzić dokumenty ukazujące długotrwałą walkę o polepszenie warunków lokalowych Szkoły.

Praca Łukaszewskiego w PSM to temat sam w sobie. Bogata dokumentacja, jaka zachowała się w tej sprawie daje podstawy do odrębnego opracowania¹¹. Pod jego kierownictwem Szkoła rozwijała się dynamicznie. Wzrastała liczba uczniów i pedagogów, otwarte zostały nowe klasy instrumentów, powstała orkiestra dęta (1972). Zagadnieniu temu sporo miejsca w swej monografii poświęca Marcin Łukaszewski, podkreślając, że przynosiła ona ojcu wiele satysfakcji. Sprawy Szkoły pochłaniały jednak sporo czasu i energii kompozytora, działa się to z uszczerbkiem dla jego pracy twórczej. Łukaszewski ubolewał nad tą sytuacją mówiąc: „Nie mogę komponować i przejmować się pracą organizacyjną w szkole. Ta pochłania i czas i człowieka całkowicie. [...] Dlatego, kiedy jestem w szkole, odkładam pracę twórczą. Powracam do niej dopiero w czasie urlopu, bądź, kiedy się zdarzy — rzadki niestety — moment wolnego czasu”¹².

Osiągnięcia Łukaszewskiego, związane z jego pracą w Szkole oraz inne dokonania, dostrzeżone zostały przez Wydział Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach. W aktach osobowych kompozytora znalazła się obszerna notatka na ten temat: „Jako kompozytor i teoretyk dba o szeroką popularyzację współczesnych osiągnięć w muzyce, zarówno wśród uczniów, jak i w akcji koncertowej na rzecz społeczeństwa. Wykazuje niezwykłą dbałość o warunki pracy nauczycieli i młodzieży mimo borykania się z ogromnymi trudnościami lokalowymi”¹³.

Trzeba dodać, że kompozytor w tym samym czasie, kiedy był na stanowisku dyrektora Szkoły, pełnił jednocześnie pieczę nad znajdującym się w tym samym budynku Społecznym Ogniskiem Muzycznym. Nawiązał też kontakty ze szkolnictwem artystycznym Czeskiego Zaolzia oraz tamtejszym środowiskiem Polaków zrzeszonych w Polskim Związku Kulturalno-Oświatowym.

W 1971 roku Łukaszewski podejmuje również współpracę z częstochowskim Teatrem Dramatycznym im. A. Mickiewicza (pisze muzykę do komedii W. Szekspira *Wszystko dobre, co się dobrze kończy*), zostaje też przyjęty w poczet Członków Stowarzyszenia ZAiKS.

¹¹ Materiały źródłowe dot. tego tematu znajdują się m.in. w AKP BUW.

¹² Cytat za: Marcin Łukaszewski, op. cit., s. 46.

¹³ Dokument w AKP BUW.

W roku 1973 powstaje szczególna kompozycja — kurant do zegara ratuszowego w Częstochowie. Hejnał ten skomponowany na zamówienie Cechu Rzemiosł Różnych, tylko przez krótki czas rozbrzmiewa z wieży ratuszowej, albowiem przeszkadza okolicznym mieszkańcom. 23 maja 1973 roku w Filharmonii Częstochowskiej odbywa się pierwszy monograficzny koncert kompozytorski Wojciecha Łukaszewskiego. Kompozytor zdobywa kolejne wyróżnienie — tym razem na Ogólnopolskim Konkursie organizowanym przez Koło terenowe ZKP we Wrocławiu. Wyróżnionym utworem jest *Concertino* na fortepian i orkiestrę, przerobione dla potrzeb dydaktycznych.

Rok 1974 przynosi liczne wykonania utworów Łukaszewskiego w Rydze, Jeleniej Górze i Częstochowie. Jego działalność pedagogiczna i społeczna wzbudza coraz to większe uznanie.

Łukaszewski prowadząc intensywną działalność dydaktyczno-pedagogiczną, zajmując się publicystyką (wykaz jego prac z tego zakresu zamieszczony jest w monografii), udziela się również jako juror konkursów zespołów amatorskich na terenie miasta i województwa. Pełni ponadto wiele innych funkcji społecznych.

O swoich związkach z Częstochową mówił: „Czuję, iż jestem potrzebny w tym środowisku, że mam tu wiele do spełnienia [...]”¹⁴, zaś w jednym z wywiadów wypowiada się w ten sposób: „Moje życie przypomina krąg, który się domknął właśnie tutaj, w tej szkole. Do niej przyszedłem przed laty jako uczeń i do niej po latach wróciłem jako pedagog”¹⁵. Za ofiarną pracę na rzecz Ziemi Częstochowskiej otrzymuje dyplom od Urzędu Miejskiego w Częstochowie oraz nagrodę Kuratora Okręgu Katowickiego.

W październiku 1975 przebywał w Londynie, dokąd pojechał celem przeprowadzenia kilku wykładów na temat polskiej muzyki współczesnej. Powstają nowe kompozycje: *Epizody* na orkiestrę, *Quartetto per tromboni*, muzyka teatralna do sztuki Stefana Żeromskiego *Wierna Rzeka* oraz pieśni (m.in. pieśń na głos i fortepian do słów Tadeusza Biskupa *Tak małomówniej nie było jesieni*). Lata 1976–1977 to okres aktywnej walki o poprawę warunków lokalowych PSM. Łukaszewski przygotował plan rozwoju Szkoły, utworzenia Liceum Muzycznego, a w przyszłości filii PWSM w Katowicach. Z okazji XXX-lecia Szkoły Minister Kultury i Sztuki przyznał mu nagrodę jubileuszową. W czasie kierowania Szkołą Muzyczną kompozytor pracował jednocześnie na Politechnice Częstochowskiej, gdzie prowadził wykłady o muzyce.

¹⁴ Cytat za: Marcin Łukaszewski, op. cit., s. 63.

¹⁵ Tamże, s. 62.

Rok 1977 był dla Łukaszeńskiego rokiem nagród i odznaczeń państwowych. Za dokonania w dziedzinie twórczości muzycznej otrzymał nagrodę II stopnia Ministra Kultury i Sztuki.

W tym roku powstaje ostatni jego utwór dla potrzeb teatru — muzyka do sztuki *Czarodziejskie okulary*. W pierwszych miesiącach następnego roku, będącego zresztą rokiem jego śmierci, komponuje *Litanie do Madonny Treblińskiej* (sł. R. Brandstaetter) na mezzosopran, chór mieszany, dwie trąbki i organy. Tego utworu nie dane mu będzie dokończyć. Widać tu pewną analogię do przypadku Karola Szymanowskiego, który pod koniec swego życia również zaczął pisać *Litanie* (była to *Litania do Marii Panny*), pozostawiając ten utwór nieukończony.

Wojciech Łukaszeński zmarł 13 kwietnia 1978 roku z powodu zakrzepowego zapalenia żył. Miał zaledwie 42 lata. Na jego pogrzebie, który odbył się w Kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w Częstochowie, wykonano ze szkiców jego ostatni utwór *Litanie do Madonny Treblińskiej* (utwór dokończony później przez jego syna Pawła) oraz pieśń na głos i fortepian *Tak małowójnie nie było jesieni* (sł. T. Biskup).

Muzyka w jego życiu była sprawą pierwszoplanową „pisana sercem, a nie umysłem”¹⁶. „Znał współczesne techniki kompozytorskie, przyjmował jednak tylko nieliczne propozycje”¹⁷. Kompozytor upodobał sobie formy krótkie, kameralne. Uważał, że poprzez ten rodzaj muzyki może się najlepiej wypowiedzieć. Potwierdził to własnymi słowami: „Najbardziej odpowiada mi muzyka kameralna i jej warstwa emocjonalna, nie boję się nawet określenia romantyczna”¹⁸. W utworach jego, zwłaszcza w pieśniach, przewija się motyw smutku, oczekiwania, jesieni i melancholii.

W pamięci osób, które znały go osobiście zapisał się jako człowiek ogromnie prawy, życzliwy i wrażliwy, odznaczający się pracowitością, sumiennością i dużą kulturą osobistą. Ponadto obdarzony był poczuciem humoru i pogodą ducha. Cieszył się uznaniem wśród ludzi.

Z wielkiej liczby wypowiedzi, jakie znalazły się w napisanych o nim wspomnieniach warto przytoczyć przynajmniej niektóre: „Łukaszeński był osobą pełną kultury, taktu, uprzejmości” — Marian Sawa¹⁹; „Żył krótko, ale bardzo owocnie” — Tadeusz Paciorkiewicz²⁰; „Zamknięty w sobie, ujawniał bogactwo swego świata wewnętrznego dopiero w muzyce [...] Jego przedwczesna śmierć

¹⁶ Słowa Mariana Sawy, zob. Marcin Łukaszeński, op. cit., s. 55.

¹⁷ Tamże, s. 55.

¹⁸ Tamże, s. 54.

¹⁹ Tamże, s. 76.

²⁰ Tamże, s. 70.

zniweczyła nadzieje, jakie w nim pokładano” — Witold Rudziński²¹; „W każdym słowie, geście i całym sposobie bycia, postępowania, promieniował Wojtek tą właśnie szczególną kulturą osobistą [...] — obcy wszelkiej agresji, nietolerancji” — Bernadetta Matuszczak²²; „Był on Osobą bardzo życzliwą i serdeczną, a nadto niezwykle uczciwą — człowiekiem” — Henryk Czarniawski²³; „Jego sposób wysławiania się dowodził dużej kultury literackiej [...] Był wrażliwy na ekspresję słowa” — Barbara Łągiewka²⁴; „Niezwykle wykwinny i staranny nie tylko w ubiorze i w sposobie noszenia się lecz i w zachowaniu. Umiarkowany i taktowny w wypowiedziach [...]. Wykazywał także subtelne, bardzo szczególne poczucie humoru [...]” — Andrzej Grądmann²⁵; „W mojej pamięci pozostaje ciągle jako człowiek bardzo szlachetny, dowcipny, o dużym intelekcie” — Adam Mroczek²⁶.

Wojciech Łukaszewski to kompozytor przez całe życie związany z Częstochową. Jako pedagog i publicysta, a także animator życia muzycznego odegrał znaczącą rolę w tym mieście. Wśród wielu aktywności na polu kultury muzycznej zasługą jego było m.in. założenie Częstochowskiego Towarzystwa Muzycznego, którego był wiceprezsem.

Ważniejsze kompozycje Wojciecha Łukaszewskiego to — utwory orkiestrowe: *Concertino*, *Musica per archi*, *Confessioni*, *Musica da camera*, *Epizody*; wokально-instrumentalne: kantata *De morte Boleslavi carmina* (do słów Galla Anonima), *Pieśni księżycy* (do słów F. Garcia Łorci); kameralne: 4 *miniatury* na 2 flety, *Quartetto* per tromboni, *Suita w dawnym stylu* na kwintet dęty; solowe: *Toccata* na fortepian, 28 pieśni na głos i fortepian (w tym cykle do słów J. Przybosa i E. Cichli-Czarniawskiej), 7 piosenek dla dzieci. Komponował także utwory o charakterze dydaktycznym i muzykę teatralną. Twórczość jego ewoluująca od stylu neoklasycznego poprzez aleatoryzm kontrolowany do programowej złożoności formy, odznacza się intymnością i nastrojowością.

Pragnę zwrócić uwagę, że obecność spuścizny tego kompozytora w Archiwum Kompozytorów Polskich Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie stwarza dobre warunki do głębszych studiów nad jego życiem i twórczością.

²¹ Tamże, s. 71.

²² Tamże, s. 72.

²³ Tamże, s. 82.

²⁴ Tamże, s. 84.

²⁵ Tamże, s. 86.

²⁶ Tamże, s. 94.

Ilustracja 1. Dyplom ukończenia studiów przez Wojciecha Łukaszewskiego na Wydziale kompozycji, teorii i dyrygentury Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Warszawie.

PALAIS DE FONTAINEBLEAU

LE DIRECTEUR

ÉCOLES D'ART AMÉRICAINES

FEDERATION RESEERCH D'UTILITE PUBLIQUE

Bureau New-York - Paris 100 rue St. N. Y. 20

CONSERVATOIRE DE MUSIQUE

LE

1965

Merci de votre bonne lettre, M. Jean Łukaszewski
 Je vous envoie par la poste
 votre place sur Baller - Henry Mui au Comité de
 l'Orchestre et c'est à moi de vous en remercier
 pour vous et votre femme
 (Pardon de la hâte !!)

Nadia Boulanger

19 septembre 1967

ADRESSE PERSONNELLE - 28 Rue Baller - Paris (20)

Ilustracja 2. List Nadii Boulanger do Wojciecha Łukaszewskiego, wrzesień 1967.

Ilustracja 3. Wojciech Łukaszewski, *Wieczór*, pieśń na głos i fortepian do słów Juliana Przybosa, autograf.

ANEKS

Spuścizna Wojciecha Łukaszewskiego

(skrótowy wykaz materiałów znajdujących się w AKP BUW)

Rękopisy muzyczne

Utwory wokально-instrumentalne

- *De morte Bolesławi Carmina* na głos i orkiestrę. Autograf
- *Freski Wrocławskie* na chór mieszany, baryton solo, głos recytujący i małą orkiestrę. Autograf
- *Kantata na wyzwolenie miasta*. Autograf
- *Te same gwiazdy*. Pieśń na głos i orkiestrę. Autograf
- *Tryptyk partyzancki*. Na chór męski i orkiestrę. Autograf

Utwory kameralne

- *Divertimento* na skrzypce i fortepian. Autograf
- *Kaprys* na skrzypce i fortepian. Autograf
- *Miniatury* na 2 flety i klawir. Autografy (2 egz.)
- *Cztery miniatury* na klarnet i fortepian. Autografy (2 egz.)
- *Quartetto* per tromboni. Autograf
- *Trio stroikowe*. Autograf
- *Utwór* na kwartet smyczkowy. Autograf

Utwory fortepianowe

- *Sonatina* na fortepian. Autograf
- *Sonatine* pour piano. Autograf
- *II Sonatina* na fortepian. Autograf (?)
- *Toccata* na fortepian. Kopia
- *Wariacje* na fortepian (1 cykl). Autograf
- *Wariacje na tematy melodii ludowej „Uśnijże mi uśnij”* na fortepian. Autografy (4 egz.)

Pieśni solowe na głos i fortepian

- *Ballada o polskim dziecku* do słów Z. Jerzyny. Autografy (2 egz.)
- *Idzie wojsko przez świat* do słów H. Gaworskiego. Autograf
- *Jakżeż ja się uspokoję* do słów S. Wyspiańskiego. Autograf (3 egz.)
- *Litanie do Madonny Treblińskiej* do słów R. Brandstaettera. Autograf (2 egz.)
- *Maszkuje pluton* do słów K. K. Baczyńskiego. Autograf (2 egz.)
- *Trzy pieśni* do słów E. Cichli-Czarniawskiej. Autografy (3 egz.)
- *Trzy pieśni* do słów J. Przybosia (*Wieczór, Chwila, Deszcz*). Autograf atramentowy
- *Pieśni* do słów J. Przybosia (*Wieczór, Chwila*). Autograf
- *Pieśń* do słów J. Przybosia (*Deszcz*). Autograf
- *Pieśni* do słów J. Przybosia (*Wieczór*). Autografy (3 egz.)
- *Siedem piosenek dla dzieci*. Autograf
- *Pochwała stworzenia* do słów E. Cichli-Czarniawskiej. Głos melodyczny. Autograf
- *Smutna jest dusza moja* do słów K. Tetmajera. Autografy? (2 egz.)
- *Śliczna panienka Jezusa zrodziła*. Autograf flamastrem.

- *Tak małowówniej nie było jesieni* do słów T. Biskupa. Autograf
- *W wieczorną z daleka słyszę* do słów K. Przerwy-Tetmajera. Autograf

Utwory chóralne

- *A czemuż wy chłodne rosy* do słów M. Konopnickiej. Autograf
- *Catulli carmina selecta*, Autografy (2 egz.)
- *Kamień na kamieniu*. Tryptyk ludowy. Autograf
- *Mazowsze (?)* do słów K. K. Baczyńskiego. Autograf (fragm.)
- *Nazywam ciebie morze*. Autograf
- *Pieśń o żołnierzu z Westerplatte* do słów K. I. Gałczyńskiego. Autograf
- *Zaszumiał las* do słów M. Konopnickiej. Autograf

Muzyka teatralna

- *Czarodziejskie okulary*. Muzyka teatralna. Autograf
- *Miłość i próżność*. Muzyka do sztuki K. Godebskiego. Autograf
- *Wszystko dobre, co się dobrze kończy*. Muzyka teatralna. Autograf
- *Serenada Bertrama*. Fragment muzyki do sztuki W. Szekspira *Wszystko dobre, co się dobrze kończy*. Autograf

Teksty

Teksty Wojciecha Łukaszewskiego

- Polsko-francuskie kontakty organizacji Jeunesse Musicales. Maszynopis z poprawkami autora
- Praca egzaminacyjna z okresu studiów. Kserokopia autografu
- Notatki różne z okresu francuskiego. Autografy
- Zadania i zwroty francuskie. Autografy (w tym zeszytik ze słówkami)
- Omówienia własnych utworów. Maszynopis
- Konspekt lekcji „Słuchanie muzyki”. Autograf
- Prelekcja do koncertu z muzyką K. Szymanowskiego. Autograf
- Program drukowany i notatki do programu muzyki francuskiej w Częstochowie, 26 III 1976
- Zeszyty z notatkami

Teksty innych autorów

- Wspomnienia o Wojciechu Łukaszewskim następujących autorów: Bączyńska Maria, Bąkowski Marian, Brańka Eugeniusz, Czarniawski Henryk, Grądmann Andrzej, Iwański Janusz, Kamkowska Elżbieta, Kłosa Kazimierz, Łągiełka Barbara, Matuszczak Bernadetta, Malko Wanda, Mroczek Adam, Pacewicz Izabela, Pniński Zbigniew, Rudziński Zbigniew, Wieczorek Czesław, Złotowski Dariusz.

Prace magisterskie

- Bączyńska-Rajchel Maria: *Katalog tematyczny dzieł Wojciecha Łukaszewskiego*. Praca magisterska pod kierunkiem Leona Markiewicza. Częstochowa 1981.
- Jurga Beata: *Twórczość chóralna a cappella Wojciecha Łukaszewskiego*. Praca magisterska pod kierunkiem Edwarda Bogusławskiego. Częstochowa 1989.
- Łukaszewski Marcin: *Twórczość fortepianowa Wojciecha Łukaszewskiego*. Praca magisterska pod kierunkiem Bronisława Kawalli. Warszawa 1996.

Korespondencja

- Listy do Wojciecha Łukaszewskiego od:
 1. instytucji — m.in.: Agencja Autorska w Warszawie, Chór „Lutnia” im. P. Maszyńskiego, Dolnośląskie Towarzystwo Muzyczne we Wrocławiu, Federacja Stowarzyszeń Kulturalnych w Łodzi, Festiwal Polskiej Muzyki Współczesnej „Poznańska Wiosna Muzyczna”, Filharmonie w Poznaniu, Wrocławiu i Częstochowie, Orkiestra Symfoniczna w Częstochowie, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Państwowy Teatr Dramatyczny w Częstochowie, Polska Rada Muzyczna, Polski Związek Chórów i Orkiestr, Redakcja „Ruchu Muzycznego, Redakcja „Życia Częstochowy”, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Wielkopolskie Towarzystwo Kulturalne w Poznaniu, Związek Kompozytorów Polskich;
 2. osób — m.in.: Boulanger Nadia, Bruzdowicz Joanna, Degrelle Roger, Kabalewski Władysław, Łukaszewska Maria, Łukaszewski Zygmunt, Małcużyński Karol, Olczek Edmund, Paciorkiewicz Tadeusz, Pałasz Bogumił, Piotrowski Henryk, Sakowicz Wacława, Sciortino Patrici, Szeligowski Tadeusz, Tomczyński Stanisław, Twardowski Romuald, Weber Jan.
- Listy Wojciecha Łukaszewskiego do instytucji — m.in.: Agencja Autorska, Ambasada Francuska, Filharmonia Częstochowska, Ministerstwo Kultury i Sztuki, Polski Związek Chórów i Orkiestr, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Prezydent Miasta Częstochowy, Prezydium Miejskiej Rady Narodowej, Redakcja Muzyczna Radia i Telewizji, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS, Wojewódzki Dom Kultury w Częstochowie, Związek Kompozytorów Polskich. Bruliony listów w języku francuskim.
- Ponadto korespondencja Marii, Pawła i Marcina Łukaszewskich. Cała korespondencja liczy łącznie około 400 listów.

Dokumenty

- Ankiety i kwestionariusze osobowe, biogramy, dokumenty osobiste (metryka urodzenia, wyciąg z aktu urodzenia, odpis skrócony aktu zgonu, nekrolog), dokumenty dotyczące Studiów w Paryżu, dokumenty dotyczące pracy w Państwowej Szkole Muzycznej II st. w Częstochowie, dokumenty dotyczące uposażenia, dokumenty dotyczące Państwowej Szkoły Muzycznej w Częstochowie, dyplomy i nagrody, legitymacje, opinie, oświadczenia, podania, świadectwa, umowy o dzieło, wykazy utworów i inne.
- Ponadto spuścizna ta zawiera fotografie Wojciecha Łukaszewskiego, programy i afisze koncertowe, recenzje prasowe oraz nagrania na różnych nośnikach.

Jeremiusz Glensk

Poznań

POLONIKA W PRYWATNEJ KOLEKCJI MUZYKALIÓW EWY I JEREMIUSZA GLENSKÓW Z POZNANIA

Kolekcja muzykaliów została zapoczątkowana blisko 25 lat temu. Poszukiwanie obiektów i ich pozyskiwanie odbywało się niesystematycznie; bywało tak, że po dłuższym zastoju następował okres wzmożonej aktywności zarówno w pozyskiwaniu nowych pozycji kolekcjonerskich jak i wiedzy potrzebnej do profesjonalnej autopsji i oceny druku lub rękopisu muzycznego. Wiedza ta jest jedną z najtrudniej dostępnych, zdobywaną pośrednio na podstawie katalogów tematyczno-bibliograficznych, monografii wydawnictw oraz publikacji dotyczących problematyki prawa autorskiego i wydawniczego z różnych okresów. Składa się na nią również znajomość technik drukarskich, zwyczajów i zasad wydawniczych, zagadnień związanych z dystrybucją muzykaliów, wreszcie znajomość rozwijających się nurtów muzycznych i wielu innych czynników, wynikających z doświadczenia, których świadomość, w aspekcie profesjonalnej identyfikacji druku muzycznego, jest dla kolekcjonera niezbędna.

Zbiór zawiera 3568 pozycji (opracowanych), wśród których druki muzyczne stanowią blisko 3480 jednostek; pozostała część to rękopisy (w tym nieliczne autografy muzyczne) w liczbie 88 pozycji. Zasadniczo od samego początku kolekcja ukierunkowana była na pozyskiwanie materiałów z epoki klasycyzmu i wczesnego romantyzmu. Nie znaczy to jednak, że wcześniejsze druki, jak również i późniejsze, nie są tu obecne.

Podział zasobu w układzie chronologicznym przedstawia poniższa tabela.

Typ dokumentu	Lata	Liczba pozycji
Druki muzyczne	od 1705 do 1800	347
	od 1801 do 1850	2464
	od 1851 do 1889	671
Rękopisy muzyczne (w tym autografy)	od 1798 do 1850	69
	od 1851 do 1887	19

Różnorodność tematyczna zbioru pozwala określić procentowo pozycje przeznaczone na określone obsady wykonawcze, poczynając od najliczniej zgromadzonych: fortepian solo — 39,2%, głos wokalny z akomp. — 21,4%, skrzypce — 14,6%, fortepian na 4 ręce — 7,5%, kwartet smyczkowy, kwintet, septet — 6,1%, wiolonczela — 3,1%, trio fortepianowe — 1,8%, gitara — 1,6%, flet — 1,1%, orkiestra — 1,3%, fortepian i orkiestra — 0,2%, inne — 2,1%.

Przechowywane w kolekcji druki w przeważającej liczbie opublikowane zostały za życia kompozytorów. Nierzadko są tu pierwsze i wczesne edycje twórców polskich i obcych.

W zbiorze znajdują się kompozycje 468 autorów. Do najliczniej reprezentowanych polskich kompozytorów należą:

Bądarzewska, Tekla
Chopin, Fryderyk
Danek, Wincenty
Dobrzyński, Bronisław
Dobrzyński, Ignacy Feliks
Duranowski, August Fryderyk
Elsner, Józef
Gabrielski, Wilhelm
Kaczkowski, Joachim
Kątski, Antoni
Kocipiński, Antoni
Kowalski, Henryk (Henri)
Kozłowski, Józef
Lessel, Franciszek
Lewandowski, Leopold
Lipiński, Karol Józef
Mirecki, Franciszek
Moniuszko, Stanisław
Nowakowski, Józef
Oborski, Florian
Ogiński, Michał Kleofas

Osmański, Wojciech
Podłuski, Lucjan
Radziwiłł, Antoni Henryk
Sonnenfeld, Adolf Gustaw
Sowiński, Wojciech
Stankiewicz, Michał
Stefani, Józef
Surzyński, Stefan
Syrewicz, Ksawery
Tarnowski, Władysław
Tomaszewicz, Leon
Troszel, Wilhelm
Wąsowski, Mikołaj
Wieniawski, Henryk
Wieniawski, Józef
Wieniec, Władysław
Witwicki, Józef
Wolff, Edward
Wróblewski, Emil
Zarzycki, Aleksander
Zientarski, Romuald

Spośród kompozytorów obcych warto wymienić następujące nazwiska:

Auber, Daniel François Esprit
Bach, Johann Sebastian
Balfe, Michael William
Bellini, Vincenzo
Beethoven, Ludwig van

Benincori, Angelo
Boccherini, Luigi
Boieldieu, François-Adrien
Boyce, William
Bréval, Jean-Baptiste

Cimarosa, Domenico	Puget, Lofsa
Corelli, Arcangelo	Ricci, Luigi
Crescentini, Girolamo	Rode, Pierre
Donizetti, Gaetano	Rodolphe, Jean-Joseph
Dreyer, Johann Melchior	Roger, Joseph Louis
Duport, Jean-Louis	Romagnesi, Antoine Joseph Michael
Dussek, Jan Ladislav	Rosellen, Henri
Duvernoy, Jean-Baptiste	Rossini, Gioacchino
Fiorillo, Ignazio	Rubinstein, Anton
Gallay, Jacques-François	Russel, Henry
Gaveaux, Pierre	Sacchini, Antonio
Giornovich, Giovanni Mane	Salieri, Antonio
Gluck, Christoph Willibald	Schmitt, Aloys
Halévy, Fromental	Schubert, Franz
Hallström, Ivar	Schumann, Robert
Händel, Georg Friedrich	Schnabel, Joseph Ignaz
Haydn, Joseph	Schunck, Philippe
Hérolde, Louis Joseph Ferdinand	Schwindl, Friedrich
Herz, Henri	Shield, William
Hummel, Johann Nepomuk	Sieber, Georges Julien
Hüntel, Franz	Smith, Sydney
Kalkbrenner, Friedrich	Speyer, Wilhelm
Kreutzer, Rudolph	Spohr, Louis
Lanner, Joseph	Spontini, Gaspare
Leduc, Alphonse	Sporle, Nathan James
Liszt, Franz	Stamitz, Johann Wenzel Anton
Louis, Nicolas	Steibelt, Daniel
Lumbye, Hans Christian	Sterkel, Johann Franz Xaver
Masini, Francesco	Stevenson, John, sir
Mazas, Jacques Féréol	Stiastry, Jan
Mendelssohn-Bartholdy, Felix	Stone, Joseph
Mercadante, Saverio	Storace, Stephen
Meyerbeer, Giacomo	Thalberg, Sigismond
Mezger, Franz	Thomas, Ambroise
Moscheles, Ignaz	Tolbecque, Jean Baptiste Joseph
Mozart, Wolfgang Amadeus	Vaccari, Nicola
Musard, Philippe	Verdi, Giuseppe
Onslow, George	Vieuxtemps, Henri
Pacini, Giovanni	Viotti, Giovanni Battista
Paër, Ferdinando	Vogel, Johann Christoph
Paganini, Niccolò	Wagner, Richard
Paisiello, Giovanni	Wallerstein, Anton
Panofka, Heinrich	Weber, Carl Maria von
Panormo, Francis	Weigl, Joseph
Panseron, Auguste Mathieu	Woldemar, Michel
Pergolesi, Giovanni Battista	Zingarelli, Niccolò Antonio
Pleyel, Ignaz Joseph	

Jak w każdej kolekcji są tu obiekty zarówno bardzo wartościowe jak i mniej cenne. O wartości, jakkolwiek pojętej, decydują zawsze przyjęte kryteria analogiczne do stosowanych w ocenie zasobów znanych kolekcji światowych. Zasadniczym kryterium jest autor i jego kompozycja, tym bardziej interesująca kolekcjonersko im mniej znana, czy nawet unikatowa. Istotny jest także czas powstania i stan zachowania druku bądź rękopisu.

Doskonałym przykładem zastosowania tych kryteriów może być *Mazurek a-moll* Fryderyka Chopina z albumu *Notre Temps* (por. ilustracja 1).

MAZOURKE | par | F. Chopin | N°. 2, w.: [Album] *NOTRE TEMPS* | Douze Morceaux | Pour le Piano. Mayence, Anvers et Bruxelles, chez les fils de B. Schott, [1842]. — [82] s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 6493.2.

Jest to niemiecki pierwodruk, a więc egzemplarz pochodzący z najwcześniejszego nakładu pierwszego wydania. Christophe Grabowski i John Rink w *Annotated Catalogue of Chopin's First Editions* wymieniają, jako jedyny egzemplarz znajdujący się w Austriackiej Bibliotece Narodowej w Wiedniu¹. Jest on identyczny z opisywanym. Niestety, kryteria przyjęte przez redaktorów katalogu pierwszych edycji dzieł Chopina, uniemożliwiły włączenie tego egzemplarza do wspomnianego katalogu, jako drugiego na świecie, a jedynego w kraju.

Kolejnym unikatem w naszej kolekcji jest *Mazurek a-moll* Fryderyka Chopina dedykowany Emilowi Gaillard.

Mazourka | pour le | Piano | composée par | Fr. Chopin ; ded. Emile Gaillard. Berlin, Ed. Bote & G. Bock, [1855]. — 7 s. ; 4°. — Sztych. — Znak wydaw.: B. & B. 3359.

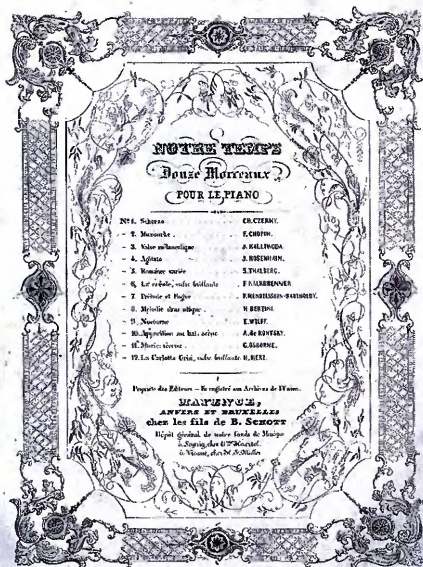
We wspomnianym katalogu wymieniany jest tylko jeden egzemplarz tego druku w Houghton Library na Uniwersytecie Harvarda².

Dodatkowym, jak nie zasadniczym, atrybutem obu wyżej wymienionych pozycji jest to, że nigdy nie odnaleziono autografów muzycznych tych kompozycji.

Inną pozycją, której jedyny egzemplarz na świecie znajduje się w naszej kolekcji jest *Fuga a-moll* Fryderyka Chopina wydana w Londynie w 1898 roku przez wydawnictwo Metzler & Co. Mimo iż stosunkowo niedawno wydana, to

¹ Christophe Grabowski, John Rink, *Annotated Catalogue of Chopin's First Editions*, Cambridge, Cambridge University Press, 2010, s. 555–556 [MFM–1–SCH]; *CFO. Chopin's First Editions Online*, dostępny w Internecie: <http://www.cfeo.org.uk/apps/cfeo-edition.jsp?editionKey=253&workKey=77> [dostęp 10 grudnia 2010].

² Tamże, s. 552 [MEG–1–B&B]; *CFO. Chopin's First Editions Online*, dostępny w Internecie: <http://www.cfeo.org.uk/apps/cfeo-edition.jsp?editionKey=250&workKey=316> [dostęp 10 grudnia 2010].

Ilustracja 1. Album *Notre Temps*, strona tytułowa pierwodruku niemieckiego, [1842].

Ilustracja 2. Fryderyk Chopin, *Mazurek a-moll*. Strona tytułowa pierwszego wydania niemieckiego, [1855].

z uwagi na to, że zachowana jest tylko w tym jednym egzemplarzu — bardzo cenna (por. ilustracja 3).

Fugue a-minor for the Pianoforte by [...] Arranged from the Original M.S. in her possession by Natalie Janotha. London, Metzler & Co Limited, [Copyright 1898]. — 4 s. ; 4°. — Druk litograficzny. — [Z odręczną sygnaturą Nathalii Janothy.]

Nie są to jedyne *chopiniana* w tej kolekcji. Poniżej prezentowanych jest kilkanaście wybranych pozycji, w układzie numeracji opusowej i w skróconym opisie:

Fryderyk Chopin

- Op. 15. *Trois Nocturnes Pour Le Pianoforte*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1834]. — 13 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 5502. [Jedyny egzemplarz w kraju, siódmy na świecie³.]
- Op. 16. *Rondeau pour le Piano-Forte*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1834]. — 20 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 5525. [Szósty egz. na świecie⁴.]
- Op. 18. *Grande Valse brillante Pour le Pianoforte*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1834]. — 11 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 5545. [Drugi egz. w kraju, szósty na świecie⁵.]
- Op. 27. *Deux Nocturnes pour le Piano*. Paris, M. Schlesinger, [1836]. — 11 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: M.S. 1935⁶.
- Op. 29. *Impromptu Pour le Piano*. Paris, M. Schlesinger, [1837]. — 9 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: M.S. 2467⁷.
- Op. 30. *Le Pianiste Moderne. No. 61. Souvenir de la Pologne. Quatre Mazurkas pour le Piano Forte*. London, Wessel & Co, [1837]. — 13 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: W & Co. No. 2170. [Jedyny egz. w kraju, czwarty na świecie⁸.]
- Op. 35. *Sonate Pour Le Piano*. Paris, E. Troupenas et Cie, [1840]. — 19 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: T. 891. [Jedyny egz. w kraju, czwarty na świecie⁹.]
- Op. 43. *Tarantelle pour le Pianoforte*. Hambourg et Leipsic, Schubert & Comp., [1842]. — 13 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 449. [Jedyny egz. w kraju, czwarty na świecie¹⁰.]
- Op. 47. *Ballade pour le Piano*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1842]. — 14 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 6652¹¹.
- Op. 51. *Allegro Vivace Pour Le Pianoforte*. Leipzig, Frédéric Hofmeister, [1843]. — 11 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 2900¹².

³ Tamże, s. 99 [15–I–B&H].

⁴ Tamże, s. 109 [16–I–B&H].

⁵ Tamże, s. 121 [18–I–B&H].

⁶ Tamże, s. 195 [27–Ia–Sm].

⁷ Tamże, s. 222 [29–Ia–Sm].

⁸ Tamże, s. 234 [30–I–W].

⁹ Tamże, s. 288 [35–I–TR].

¹⁰ Tamże, s. 339 [43–I–SCHU].

¹¹ Tamże, s. 361 [47–I–B&H].

¹² Tamże, s. 383 [51–I–HO].

Ilustracja 3. Fryderyk Chopin, *Fuga a-moll*. Strona tytułowa pierwodruku angielskiego, [1898].

- Op. 55. *Deux Nocturnes Pour le Pianoforte*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1844]. — 11 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 7142¹³.
- Op. 57. *Berceuse Pour Le Piano*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1845]. — 7 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 7259¹⁴.
- Op. 58. *Sonate pour le Piano*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1845]. — 31 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 7260¹⁵.
- Op. 63. *Trois Mazurkas pour le Piano*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1847]. — 10 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 7714¹⁶.
- Op. 64, nr 1. *3 Valses Pour le Piano*. Paris, Brandus et Cie, [1847]. — 5 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: B. et Cie. 4743.(1). [Drugi egz. w kraju¹⁷.]
- Op. 64, nr 2. *Trois Valses Pour Piano*. Paris, Brandus et Cie, [1847]. — 7 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: B. et Cie. 4743.(2). [Drugi egz. w kraju¹⁸.]
- Op. 74. *16 Polnische Lieder*. Berlin, A. M. Schlesinger, [1859]. — 47 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znaki wydaw.: S. 4797. — S. 4812. [Trzeci egz. w kraju, piąty na świecie¹⁹.]

Wszystkie egzemplarze sklasyfikowane jako pierwodruki zostały przebadane na podstawie następujących kryteriów: układ strony tytułowej (treść i grafika), znak wydawniczy (numer płyty), liczba stron pustych (o ile istnieją), strony z tekstem muzycznym (z uwzględnieniem błędów tekstu i paginacji), obecność lub brak katalogu wydawcy, informacja o drukarzu, litografie, rytowniku, opis informacji o cenie, ewentualne błędy sztycharskie i drukarskie, pieczęcie, rodzaj papieru oraz jakość druku. Wszystkie te elementy są bardzo istotne przy identyfikowaniu jakichkolwiek druków muzycznych.

Wykazane powyżej edycje paryskiego Schlesingera posiadają najstarszą jego pieczęć (sygnaturę). W edycjach Breitkopfa & Härtla do *Op. 36* włącznie jest przybita najstarsza — okrągła, stalowa — pieczęć tego wydawnictwa. W pozostałych — kolejnych wydaniach dzieł Chopina zamieszczona jest pieczęć właściwa dla okresu pierwszego nakładu. W edycjach Brandusa na powyżej wykazanych egzemplarzach przyłożone są najstarsze pieczęcie tego wydawcy. Natomiast w przypadku *Mazurka a-moll* w edycji Ed. Bote & G. Bock'a na stronie tytułowej widnieje sucha pieczęć firmy wydawniczej.

Pieczęcie, o ile istnieją — oznaczają certyfikat autentyczności wydawcy. Rodzaj stempla, jego miejsce usytuowania na karcie druku oraz kolor pozwalają nie tylko odróżnić poszczególne nakłady w ramach jednego dzieła, ale przede

¹³ Tamże, s. 398 [55–1–B&H].

¹⁴ Tamże, s. 409 [57–1–B&H].

¹⁵ Tamże, s. 415 [58–1–B&H].

¹⁶ Tamże, s. 435 [63–1–B&H].

¹⁷ Tamże, s. 439 [64/1–1–BR].

¹⁸ Tamże, s. 445 [64/2–1–BR].

¹⁹ Tamże, s. 523 [74–1–Sam].

wszystkim ustalić chronologię pojawiania się tych nakładów. Istnieją jednakże egzemplarze nut bez pieczęci wydawcy, co nie oznacza, że są to egzemplarze bez wartości lub trudne do zidentyfikowania. Znane są egzemplarze, na przykład wydawnictwa Breitkopfa & Härtla, które zostały podarowane w różnych okolicznościach. Egzemplarze autorskie często nie posiadały pieczęci. Dowodem na istnienie takich przypadków są choćby egzemplarze depozytowe w Bibliothèque nationale de France w Paryżu, gdzie na niektórych drukach brak pieczęci wydawcy (M. Schlesinger), a są to najwcześniejsze odbitki z pierwszego nakładu. Takie przypadki należą jednak do rzadkości. Pieczęć wydawcy na stronie tytułowej oznaczała także to, że egzemplarz był sprzedawany w sklepie. Znane są przypadki wydawców, którzy nie stosowali żadnych pieczęci, a należeli do nich m.in. Fr. Kistner w Lipsku, B. Schott, później synowie Schotta w Moguncji, N. Simrock w Bonn, M. Artaria w Wiedniu, również Mollo, Tobias i syn Carl Haslinger i wielu innych.

Kolejną grupę pozycji w omawianej kolekcji wypełniają m.in. pierwsze wydania kompozycji innych polskich autorów, także i tych nieznanych ani z lektury opracowań historycznych ani z wykonania (poniżej niektóre, wybrane pozycje w skróconych opisach).

August Fryderyk Duranowski (Auguste-Frédéric Durand)

- Op. 11. *Fantaisie suivie de deux Airs variée pour le Violon avec Accompagnement d'un second Violon Viola et Violoncelle*. Leipzig, Fr. Hofmeister, [1812]²⁰. — 4 głosy (9 ; 4 ; 4 ; 4 s.) ; 4°.
- Nuty sztych. — Znak wydaw.: 237. [Jedyny kompletny egzemplarz na świecie.]

Józef Elsner

- *Messe à trois voix égales, avec deux motets, formant graduel et offertoir, pour basse et deux ténors, ou contralto et deux soprano*. Paris, Choron, [1826]. — 27 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: A.C.65²¹. [Pierwodruk, jedyny egzemplarz w kraju, drugi zlokalizowany w BnF w Paryżu.]

Joachim Kaczkowski

- Op. 10. *Deux Duos concertants pour Deux Violons par...* Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1814]. — 2 głosy (11 ; 12 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 2014²². [Pierwodruk.]

Mieczysław Karłowicz

- Op. 2. *Serenade für Streichorchester componirt von...* Berlin, C. A. Challier & Co, [1897]. — 5 głosów (9 ; 9 ; 7 ; 7 ; 7 s.) ; 4°. — Druk litograficzny. — Znaki wydaw.: 3631-3632. [Kom-

²⁰ Otto Erich Deutsch, *Musikverlags Nummern. Eine Auswahl von 40 datierten Listen 1710–1900*, Berlin, Verlag Merseburger, 1961, s. 25.

²¹ Alina Nowak-Romanowicz, *Elsner Józef* [hasło], w: *Encyklopedia muzyczna PWM. Część biograficzna*, t. [3] e–g, red. Elżbieta Dziębowska, Kraków, PWM, 1987, s. 24.

²² Otto Erich Deutsch, op. cit., s. 9.

plet głosów orkiestrowych przeznaczonych na każdy pulpit. Najprawdopodobniej jest to jedyny w kraju kompletny egzemplarz.]

Józef Kozłowski

- *Missa pro defunctis* [...]. Partition. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1806]. — 124 s. ; 4° podl. — Druk typograficzny. [Pierwodruk, trzeci egzemplarz w kraju.]

Franciszek Lessel

- Op. 1. *Trois Duos pour Deux Flutes* ; Eleve de Mr: J.Haydn. Bonn, N. Simrock [1802]²³. — 2 głosy (13 ; 13 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 254. [Pierwodruk, jedyny egzemplarz na świecie (por. ilustracja 4).]
- Op. 10. *Ouverture à Grand Orchestre*. Leipzig, Breitkopf & Härtel, [1812]²⁴. — 16 głosów orkiestrowych ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 1692. [Pierwodruk, jedyny kompletny egzemplarz na świecie (por. ilustracja 5).]

Karol Lipiński

- Op. 10. *Tre Capricci per il Violino | dedicati al esimio Professore di Violino Signore Nicolo Paganini da...* Leipzig, E. A. Probst, [1827]²⁵. — 25 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 286. [Pierwodruk, jedyny egzemplarz w kraju (por. ilustracja 6).]
- Op. 10. *Trois Caprices ou Etudes Pour le Violon* [...]. Paris, S. Richault, [1832]. — 25 s ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 2438 R. [Jedyny egzemplarz w kraju.]
- Op. 11. *Variations sur un thème de l'Opéra La Cenerentola de Rossini Pour le Violon avec accompagnement d'Orchestre ou de Piano*. [...] Leipzig, Bureau de Musique de C.F. Peters, [1827]²⁶. — Głosy (vln. 11 s. ; pf. 11 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znaki wydaw.: 2159/2160. [Komplet głosów. pierwodruk, jedyny egzemplarz w kraju.]
- Op. 15. *Variations sur un thème de l'Opera Il Pirata del Bellini pour le Violon, avec accompagnement de Pianoforte*. [...] Wienne, T. Haslinger, [1833]²⁷. — Głosy (vln. 8 s. ; pf. 8 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: T.H. 6510. 6511. [Komplet głosów, pierwodruk, nie zlokalizowano drugiego na świecie.]
- Op. 26. *Fantaisie et Variations pour le Violon avec Accompagnement de l'Orchestre de Quatuor ou de Piano sur des Motifs de l'Opéra Les Huguenots de Giacomo Meyerbeer* [...]. Berlin, Ad. Mt. Schlesinger, [1840]²⁸. — Głosy (vln. 11 s. ; pf. 16 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: S. 2861. [Pierwodruk, jedyny egzemplarz w kraju.]
- Op. 27. *Trois caprices de concert : dans un style dramatique pour le violon seul* [...]. Wienne, T. Haslinger, [1838]²⁹. — 31 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: T.H. 7679. [Pierwodruk, jedyny egzemplarz w kraju.]

²³ Tamże, s. 26.

²⁴ Tamże, s. 9.

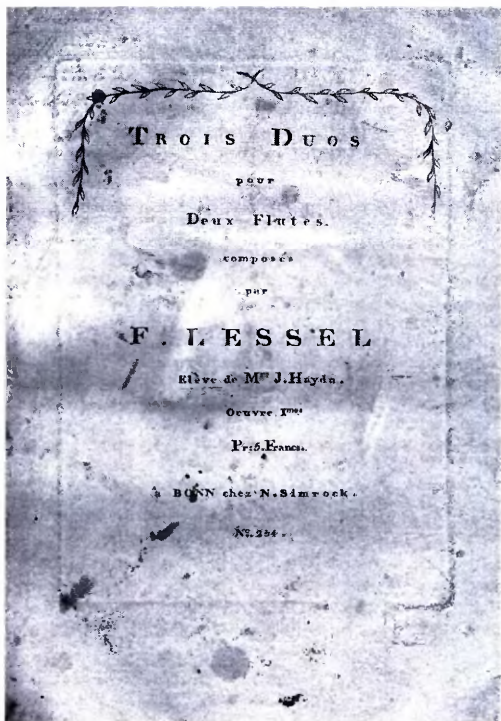
²⁵ Tamże, s. 18.

²⁶ Tamże, s. 14.

²⁷ *Hofmeister XIX*. September, October 1833, s. 67. Dostępny w Internecie: <http://www.hofmeister.rhul.ac.uk> [dostęp 10 grudnia 2010].

²⁸ Tamże, September 1840, s. 114.

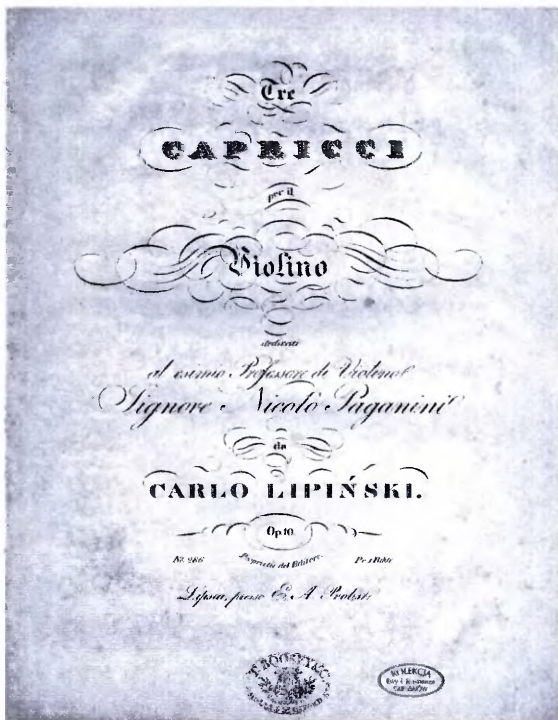
²⁹ Tamże, Februar, März 1839, s. 18.

Ilustracja 4. Franciszek Lessel, *Trois Duos pour Deux Flutes* op. 1. Strona tytułowa pierwszego wydania, [1802].

Ilustracja 5. Franciszek Lessel, *Uwertura* op. 10. Strona tytułowa pierwszego wydania, [1812].

Ilustracja 6. Karol Lipiński, *Tre Capricci* op. 10. Strona tytułowa pierwodruku, [1827].

Franciszek Mirecki

- [Benedetto Marcello] *Psaumes de David traduits en italien par Ascanio Giustiniani; avec accomp. de piano par F. Mirecki*. Paris, V.ve Launier, [1841]. — 4 tomy (478 ; 388 ; 408 ; 427 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 3200. [Jedyny egzemplarz w kraju.]
- [Giovanni Carlo Maria Clari] *Madrigali o Duetti dell'Abate Clari; coll'Accompagnamento di Piano Forte della Composizione di Francesco Mirecki Polacco*. Paris, Carli, [1821]. — 325 s. ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 1108. (Por. ilustracja 7).

Antoni Radziwiłł, książę

- *Compositionen zu Göthe's Faust... Vollständiger Klavierauszug von J. P. Schmidt*. Berlin, T. Trautwein, [1836]³⁰. — 254 s. ; 4°. — Nuty sztych. [Pierwodruk. W kraju istnieją późniejsze wydania (wznowienia) ze zmienioną nazwą wydawcy na „Trautwein & Co” (por. ilustracja 8).]

Henryk Wieniawski

- Op. 6. *Souvenir de Moscou; 2 airs russes de Warlamow transcrits et variés pour violon avec acc. d'orchestre ou de piano*. Moscou, J. Jurgenson, [1882]³¹. — 21 głosów orkiestrowych ; 4°. — Druk litograficzny. — Znak wydaw.: 3498. [Komplet głosów orkiestrowych. Nie zlokalizowano drugiego egzemplarza.]
- Op. 17. *Légende pour le violon avec accompagnement d'orchestre ou de piano*. Leipzig, Fr. Kistner, [1864]³². — głos (3 s.) + partytura (11 s.) ; 4°. — Nuty sztych. — Znaki wyd.: 2538 (głos vno) ; 2809 (partytura). [Pierwsze wydanie z drugiego nakładu z wydrukowaną ceną dla partytury oraz nazwą paryskiego wydawnictwa Girod. Jedyny kompletny egzemplarz w kraju.]
- Op. 20. *Fantaisie brillante sur des motifs de l'Opéra „Faust” de Gounod pour le Violon avec Accompagnement d'Orchestre ou de Piano*. Leipzig, Fr. Kistner, [ok. 1876]³³. — 21 głosów orkiestrowych ; 4°. — Druk litograficzny. — Znak wydaw.: 3261 (5035). [Komplet głosów orkiestrowych. Pierwsze wydanie. Istnieje drugi egz. w Biblioteca del Conservatorio di musica Giuseppe Verdi w Mediolanie.]
- Op. 22. *Second Concerto pour le violon avec accompagnement d'orchestre*. [...] Mainz, B. Schott's Söhne, [1879]³⁴. 21 głosów orkiestrowych ; 4°. — Nuty sztych. — Znak wydaw.: 22633. [Komplet głosów orkiestrowych. Pierwodruk.]

Powyżej przedstawiono tylko niektóre z bardziej interesujących druków muzycznych polskich kompozytorów obecnych w kolekcji. Natomiast ciekawsze pozycje autorów spoza granic Polski będą mogły stać się przedmiotem oddzielnej publikacji.

Kolejna i ostatnia już grupa prezentowanych muzykaliów — to autografy muzyczne. Jest ich niewiele, w porównaniu do całości zbioru, niemniej stanowią one swoisty walor, nie tylko kolekcjonerski. Oto kilka z nich:

³⁰ Tamże, August 1836, s. 79.

³¹ *Hofmeister XIX*, Februar 1882, s. 34.

³² Andrzej Jazdon, op. cit., s. 77.

³³ Otto Erich Deutsch, op. cit., s. 18.

³⁴ Andrzej Jazdon, op. cit., s. 102.

Ilustracja 7. Franciszek Mirecki, *Madrigali o Duetti dell' Abate Clari*. Strona tytułowa, [1821].

Ilustracja 8. Antoni Radziwiłł, *Compositionen zu Göthe's Faust...* Strona tytułowa pierwodruku, [1836].

Henryk Wieniawski

- [Op. 22.] *Koncert d-moll*. Autograf muzyczny (wpis) w postaci początkowego fragmentu 3. części *Koncertu*. — 1 karta ; 225 × 304 mm, jednostronnie zapisana tekstem muzycznym na 6 pięcioliniach (dwa systemy) w układzie na skrzypce i fortepian, pisany czarnym atramentem. Sygn.: „Hri Wieniawski Spa 22 Août 1878”³⁵. [Jest to jedyny w kraju całostronicowy autograf muzyczny H. Wieniawskiego (por. ilustracja 9).]
- *Rondo à la Polacca*. Autograf muzyczny (wpis) liczący 16 taktów głosu skrzypiec. — 1 karta ; 258 × 202 mm, jednostronnie zapisana czarnym atramentem. 12 pięciolini na stronie. Sygn.: „Souvenir par Henri Wieniawski | à Weimar le 8 Fevrier 1849”. [Utwór nieznan — uchodzi za zaginiony³⁶.]

Karol Lipiński

- [Op. 27.] *Adagio du 3me Caprice pour Violon*. Autograf muzyczny (wpis) kompletnej części 3. *Kaprysu*. — 1 karta ; 255 × 202 mm, jednostronnie zapisana tekstem muzycznym na 9 pięcioliniach atramentem w kolorze ciemno-brązowym. Sygn.: „Zür Erinnerung von Karol Lipiński. Dresden 16 April 1849” (por. ilustracja 10).

Ignacy Jan Paderewski

- [Op. 19.] Autograf muzyczny (wpis): „from the Phantaisie Polonaise op. 19”, w układzie na fortepian. — 1 karta ; 248 × 198 mm, jednostronnie zapisana na 6 pięcioliniach w 3 systemach brązowym atramentem. Sygn.: „J. I. Paderewski | Boston — December — 1895” (por. ilustracja 11).

Maurycy Moszkowski

- [Op. 42.] Autograf edycyjny *Trois morceaux poétiques pour Piano, dediee Au Comte Jean Jundzill composés par Maurice Moszkowski, Oeuvre 42. [Romance — Siciliano — Momento giocoso] (6 [18]87)*. — 16 s. ; 354 × 270 mm. [Na stronach z tekstem muzycznym naniesione znaki sztycharskie oraz numer wydawniczy pierwszego wydania u C.F. Petersa w Lipsku. Jedyny w kraju autograf edycyjny tego kompozytora (por. ilustracja 12).]

* * *

Na zakończenie chciałbym wyrazić podziękowanie organizatorom XII Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych w Gdańsku za uwzględnienie mojego wystąpienia w programie obrad i za wszelką doznaną życzliwość.

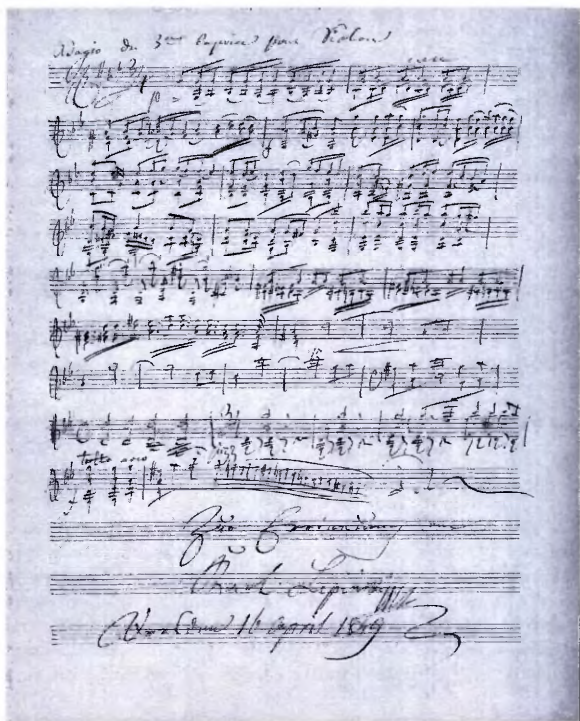
Zapraszamy wszystkich zainteresowanych — muzykologów, bibliotekarzy i badaczy źródeł muzycznych do kontaktu i zapoznania się bliżej z naszą kolekcją. Mamy nadzieję, że dzięki temu będzie możliwe dokonanie nowych ustaleń dotyczących rzadkich druków i rękopisów muzycznych.

³⁵ Tamże, s. 101, 134.

³⁶ Tamże, s. 138.

Ilustracja 9. Henryk Wieniawski, *Koncert d-moll op. 22*, część 3 (fragment), autograf.

Ilustracja 10. Karol Lipiński. *Adagio du 3me Caprice pour Violon* op. 27, autograf.

Ilustracja 11. Ignacy Jan Paderewski, „from the Phantaisie Polonoise op. 19”, autograf.

Ilustracja 12. Maurycy Moszkowski, *Trois morceaux poétiques pour Piano* op. 42, *Momento gioioso*, autograf edycyjny.

Liliana Bether

Biblioteka Katedry Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

KOLEKCJA MIKROFILMÓW PROF. KURTA VON FISCHERA – ŹRÓDŁA RĘKOPIŚMIENNE I DRUKOWANE

Od roku 1988 Biblioteka Katedry Muzykologii UAM, wcześniejsza Biblioteka Zakładu Muzykologii, jest w posiadaniu prywatnej biblioteki wybitnego, szwajcarskiego muzykologa prof. Kurta von Fischera (1913–2003).

Pierwsze rozmowy odnośnie przekazania zbioru poznańskiej muzykologii miały miejsce w roku 1987 na XIV Kongresie Międzynarodowego Towarzystwa Muzykologicznego w Bolonii. Podczas rozmów z doc. dr. Mirosławem Perzem, a później doc. dr. Janem Sześzewskim, reprezentującym poznańską muzykologię, prof. Kurt von Fischer złożył propozycję ofiarowania swojej prywatnej biblioteki¹, która stanowi wydzieloną kolekcję w Bibliotece Katedry Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

Wśród tej niezwykle cennej i wielostronnej kolekcji książek, czasopism muzykologicznych, edycji nutowych, niedrukowanych dysertacji, nadbitek artykułów, płyt analogowych, dokumentów życia społecznego (programy koncertów, listy), notatek i materiałów do zajęć, znajduje się również autorska kolekcja mikrofilmów, która nie doczekała się do tej pory pełnego opracowania. Niniejszy artykuł stanowi pierwszą próbę zaprezentowania tej unikalnej kolekcji, jaką przez lata kompletował dla swoich potrzeb badawczych i dydaktycznych profesor Kurt von Fischer.

Kolekcja obejmuje około 170 kompletnych bądź zachowanych fragmentarycznie źródeł rękopiśmiennych i drukowanych z okresu od XI do XIX wieku. Pochodzą one z ponad czterdziestu ośrodków europejskich, z terenu Włoch, Francji, Niemiec, Republiki Czeskiej, Szwajcarii, Hiszpanii, Portugalii, Belgii, Wielkiej Brytanii, Austrii oraz Polski.

¹ Jan Sześzewski, *Wstęp*, w: *Zbiory Kurta von Fischera ofiarowane Katedrze Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Katalog. The collections of Kurt von Fischer presented to the Chair of Musicology of Adam Mickiewicz University in Poznań. Catalogue*, ed. by Liliana Bether, Poznań, Rhythmos, 2002, s. 7.

Grupę najstarszych źródeł reprezentują manuskrypty pochodzące z okresu od XI do XIII stulecia. Znajdują się wśród nich przykłady wczesnej europejskiej polifonii z dwóch głównych centrów jej rozwoju — klasztoru St. Martial w Limoges (fonds latin 1139; 3549; 3719) oraz szkoły Notre Dame w Paryżu (Pluteus 19.1; Wolfenbüttel II, W2).

Z tego okresu pochodzą również przykłady liryki świeckiej, związane z tzw. *Kolmarer Liederhandschrift* (Cgm 4997), będącym najbardziej znaczącym i wszechstronnym zbiorem pieśni minnesängerów z obszaru niemieckojęzycznego². Zbiór ten został co prawda skopiowany w połowie XV wieku, ale zawiera repertuar powstały w wieku XII. O wartości zbioru świadczyć może imponująca ilość — około 900 — występujących tam poematów oraz 105 melodii, skomponowanych przez ponad 30 twórców³ (por. ilustracja 1).

Kolejnym ważnym źródłem w kolekcji jest tzw. *Codex Bamberg* (Liturgische 115), zbiór o charakterze antologii z repertuarem motetowym *ars antiqua*. Pojawiają się w nim liczne przykłady trzynastowiecznej francuskiej polifonii, motety łacińskie i francuskie. Kodeks ten jest jednym z najważniejszych źródeł motetów *ars antiqua*. Zawiera również dwa teoretyczne traktaty na temat teorii muzyki, pierwszy — *Practica artis musice*, której autorem jest Alfred lub Amerus oraz drugi anonimowy. Kodeks jest prawdopodobnie paryskiej proveniencji⁴ (por. ilustracja 2).

W kolekcji wśród najwcześniejszych źródeł odnajdujemy również traktat teoretyczny *Micrologus* Gwidona z Arezzo oraz przykłady tekstów pasji z XI i XII wieku.

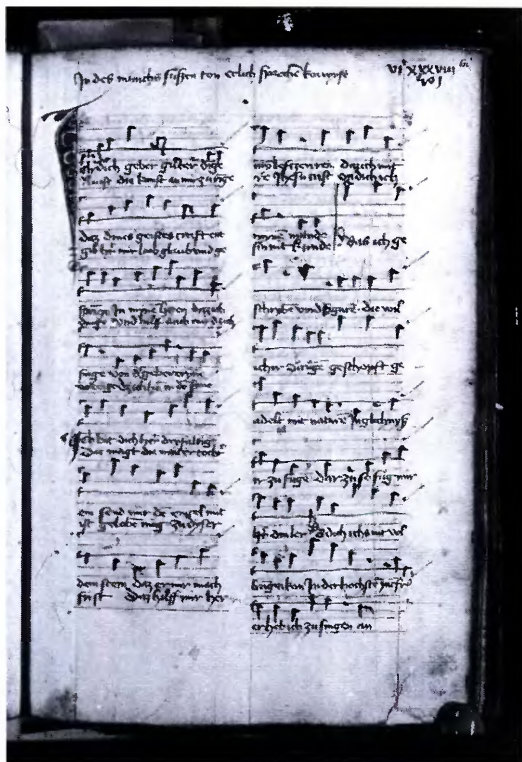
Najobszerniejszą część kolekcji stanowią źródła z XIV i XV wieku, co łączy się z głównym nurtem zainteresowań profesora Kurta von Fischera, czyli muzyką europejską późnego średniowiecza. Niektóre z tych źródeł doczekały się już co prawda wydań faksymilowych, jednakże duża ich część pozostaje nadal jedynie w postaci manuskryptów.

W źródłach XIV-wiecznych występują przede wszystkim przykłady polifonii włoskiej okresu trecenta (ok. 1325 – ok. 1429) oraz polifonii francuskiej *ars nova* i *ars subtilior* (ok. 1300 – ok. 1400). Kolekcja zawiera ponad czterdzieści manuskryptów, wśród których znajdują się najważniejsze źródła dotyczące okresu włoskiego trecenta. Większość z nich pochodzi z ośrodków włoskich i francu-

² Horst Brunner, *Meistergesang*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, t. 16, ed. Stanley Sadie, New York, Oxford University Press, London, Macmillan Pub., 2002, s. 295.

³ David Fallows, *Sources, MS, §III: Secular monophony, 5. German*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, t. 23, op. cit, s. 860.

⁴ Patricia P. Norwood, *Evidence Concerning the Provenance of the Bamberg Codex*, „Journal of Musicology”, 1990, nr 4, s. 491–504.

Ilustracja 1. *Kolmarer Liederhandschrift* (Cgm 4997); Niemcy, Monachium, Bayerische Staatsbibliothek.

Ilustracja 2. *Codex Bamberg*, Liturgische 115 (olim Ed. IV 6); Niemcy, Bamberg, Staatsbibliothek.

skich. W manuskryptach występują typowe dla tej epoki utwory świeckie, takie jak madrygał, ballata, caccia oraz ich francuskie odpowiedniki — chanson, vi-relai, chace, chasse. Repertuar francuskiej *ars nova* obejmuje również motety, które w źródłach włoskich pojawiają się niezmiernie rzadko. Warto podkreślić, że w obrębie danego kodeksu odnajdujemy często utwory zarówno kompozytorów włoskich, jak i francuskich. Z uwagi na ograniczoną możliwość opisu wszystkich posiadanych w kolekcji źródeł, ich prezentacja zawęży się do kilku wybranych przykładów.

Codex Rossi 215; zawiera repertuar wykonywany w północnych Włoszech, a w szczególności na dworze Scaligerich w Padwie — ważnym centrum polifonii włoskiej pierwszej połowy XIV wieku⁵.

Codex Squarcialupi (Ms. Palatino 87); należy do najważniejszych, najobszerniejszych, bogato iluminowanych źródeł muzyki trecenta. Wyróżniają się tu m.in. utwory jednego z najwybitniejszych kompozytorów tej epoki — Francesco Landiniego, który, grający na portatywie, został uwidoczniony na miniaturze kodeksu (por. ilustracja 3).

Codex Ivrea (Ms. 115); stanowi jeden z głównych kodeksów epoki, a zarazem najważniejsze źródło twórczości Filipa de Vitry. Jego repertuar obejmuje muzykę tworzoną od końca XIII wieku do lat siedemdziesiątych następnego stulecia. Zbiór ma charakter antologii, umieszczone są w nim utwory zarówno religijne, jak i świeckie (por. ilustracja 4).

Codex Chantilly (MS 564, olim 1047); główny zbiór przekazujący repertuar dworów południowej Francji. Kodeks ten zawiera wiele przykładów popularnych dworskich gatunków tej epoki: ballades, rondeaus, vi-relais oraz izorytmiczne motety w stylu *ars subtilior*. W większości są to utwory kompozytorów francuskich.

Roman de Fauvel (fonds français 146); rodzaj antologii wykonywanego wówczas repertuaru. Jest to zbiór utworów o charakterze satyrycznym, krytykujący społeczeństwo francuskie, które jest tu przedstawione pod postacią konia lub osła (por. ilustracja 5).

⁵ Zofia Dobrzańska-Fabiańska, *Polifonia średniowiecza*, Kraków, Musica Iagellonica, 2000, s. 151.

Ilustracja 3. *Codex Squarcialupi*. Ms. Palatino 87; Włochy, Florencja, Biblioteca Medicea-Laurenziana.

Ilustracja 4. Codex Ivrea, MS. 115; Włochy, Ivrea, Biblioteca Capitolare.

Ilustracja 5. *Roman de Fauvel* (fonds français 146); Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale.

Codex Faenza; największe zachowane źródło z muzyką instrumentalną sprzed 1450 roku, dostarczający rzadkich przykładów zastosowania ornamentacji i improwizacji⁶.

Trésor 16 bis (olim *Codex Apt*); obejmuje polifoniczne opracowania tekstów *ordinatum missae* w stylu motetowym (por. Ilustracja 6).

Codex Engelberg 314; jedno z najważniejszych późnośredniowiecznych źródeł liturgicznych pochodzące ze Szwajcarii. Zawiera wczesne przykłady religijnej pieśni niemieckiej, tropy, sekwencje i motety.

W kolekcji znajdują się również traktaty teoretyków włoskich m.in. Marchetto da Padova, którego traktat *Pomerium in arte musicae mensurate* należy do najwcześniejszych znanych dokumentów dotyczących włoskiej notacji muzyki polifonicznej. Innymi cennymi przykładami praktyki kompozytorskiej tego okresu są również traktaty Paolo da Firenze, Iohannesa Ciconii, czy też francuskiego teoretyka Jeana de Muris, a także traktaty anonimowe, na przykład zbiór traktatów spisany przez G. de Anglia (1391) wraz ze słynną intabulacją wewnątrz harfy (Ms. 54.1.; por. ilustracja 7).

Źródła z piętnastego wieku reprezentują manuskrypty pochodzące z Włoch, Francji, Niemiec, Belgii, Austrii, Anglii, Hiszpanii, Portugalii oraz Polski. W kolekcji występuje również kilka cennych *chansonnier*. Od około 1420 roku muzyka świecka zaczęła ukazywać się w oddzielnych księgach, co tłumaczy pojawienie się tego nowego typu źródła. Franko-flamandzka *chanson* była intensywnie kultywowana we Włoszech, Francji i w Niderlandach w drugiej połowie XV oraz na początku XVI wieku. Większość manuskryptów pochodzi jednakże z Włoch. Fakt ten jest świadectwem wybitnej roli jaką spełniał w owym czasie włoski patronat w rozprzestrzenianiu się tego typu repertuaru⁷.

Oprócz polifonicznych opracowań *chanson* w języku francuskim w kolekcji znajdują się również manuskrypty zawierające pieśni niemieckie, reprezentowane przez twórczość Oswalda von Wolkensteina (Cod. 2777, Wolkenstein A).

Ważnym źródłem, które warto przedstawić jest manuskrypt *Old Hall*, będący najbardziej kompletnym, głównym źródłem angielskiej praktyki polifonicznej przełomu XIV i XV wieku. Zbiór obejmuje kompozycje wykonywane podczas mszy, w dużej mierze są to opracowania tekstów *ordinarium missae*.

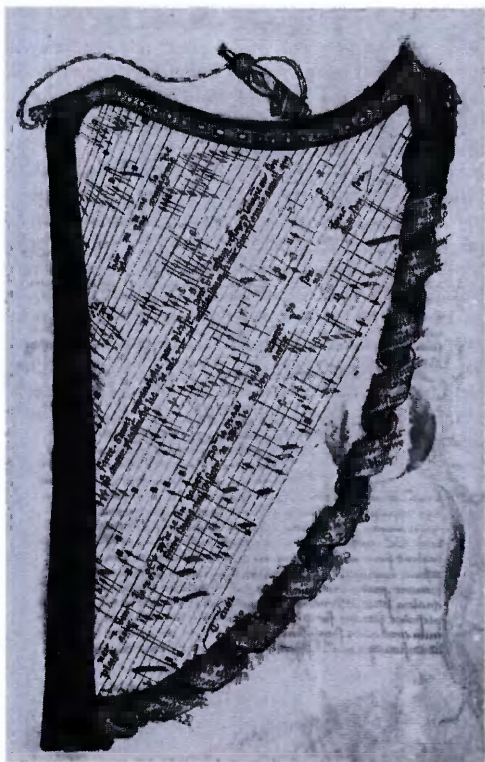
Kolejną grupę źródeł stanowią księgi liturgiczne z XV i XVI wieku. Kancjonały, graduály i antyfonarze pochodzące z Republiki Czeskiej i Niemiec. Kancjo-

⁶ Timothy J. McGee, *Instruments and the Faenza Codex*, „Early Music”, 1986, nr 4, s. 480.

⁷ Charles Hamm, Jerry Call/R., *Sources, MS, §IX, 8: Renaissance polyphony: Chansonniers*, w: *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, t. 23, op. cit., s. 906–907.

Ilustracja 6. *Trésor 16 bis* (olim *Codex Apt*); Francja, Apt, Cathédrale Ste Anne, Bibliothèque du Chapitre.

Ilustracja 7. Ms. 54.1; USA, Chicago Newberry Library.

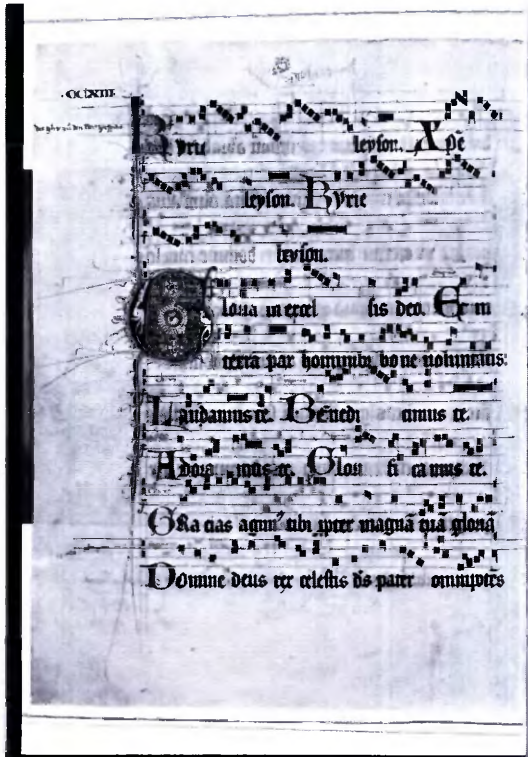
nały, używane głównie w Czechach i Niemczech od pierwszej połowy XV wieku, stanowiły zbiory pieśni religijnych. Przeznaczone były do użytku powszechnego, w związku z czym opracowania pieśni były bardzo proste. Warto tutaj dodać, że kancjonał nie był typową księgą liturgiczną, jak np. gradual, ze śpiewami *proprium missae*. Manuskrypty zawierające pieśni religijne, których nie można było dopasować do żadnej kategorii ksiąg liturgicznych, zaczęto nazywać kancjonałami od łacińskiego słowa *cantio* — pieśń. Takim właśnie przykładem jest anonimowy husycki *Kancjonał Jistebnick*, pochodzący z połowy XV wieku (por. ilustracje 8 i 9).

Kolekcję źródeł z XVI i XVII wieku reprezentują przed wszystkim tabulatury: lutniowe — włoskie, francuskie i niemieckie, gitarowe — włoskie i hiszpańskie oraz tabulatury organowe — niemieckie i włoskie. Są to zarówno źródła manuskryptowe, jak i drukowane. Występują tu również trzy traktaty teoretyczne oraz pojedyncze utwory takich kompozytorów jak: Arcangelo Corelli, Francesco Severi Perugino, Alfonso dalla Viola, Giulio Caccini (por. ilustracja 10).

Wśród źródeł z XVIII i XIX wieku znajduje się pięć traktatów teoretycznych oraz utwory na instrumenty klawiszowe i twórczość kameralna kompozytorów takich jak: Johann Philipp Kirnberger, Carl Philipp Emanuel Bach, Christian Gottlob Neefe, Ludwig van Beethoven, Karl Christian Fasch, Louis de Rohan, Michel Belavet, François Couperin, Lodovico Giustini, Gian Battista Martini, Benedetto Marcello, Josef Gelinek [Jelinek], Ignace Pleyel.

Ilustracja 8. Kancionál Jistebnick (Ms. II C 7); Czechy, Praga, Narodni Muzeum.

Ilustracja 9. *Wonnentaler graduale* (Ms. UH. 1 (X.1)); Niemcy, Karlsruhe, Badische Landesbibliothek.

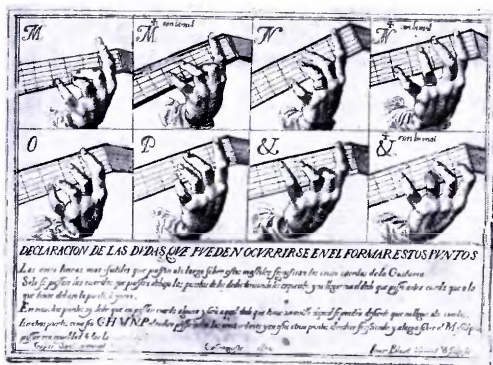
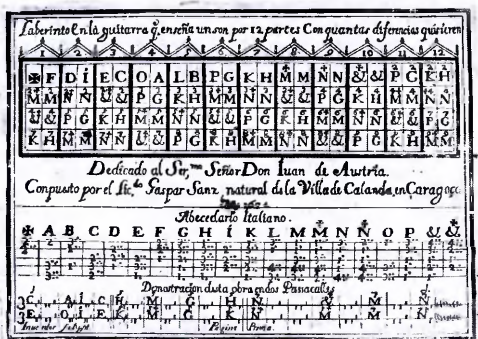

Ilustración 10. Gaspar Sanz, *Instrucción de música sobre la guitarra española y método de sus primeros rudimentos hasta tañerla con destreza*, Zaragoza, ok. 1674.

ANEKS

Pelen wykaz źródeł z kolekcji mikrofilmów prof. Kurta von Fischera opracowany został w oparciu o *Répertoire International des Sources Musicales* (RISM); *Census-Catalogue of Manuscript Sources of Polyphonic Music 1400–1550* (CCM), ed. C. Hamm, H. Kellman, 1979–1988; Digital Image Archive of Medieval Music, <http://www.diamm.ac.uk/index.html>.

I. Źródła z XI–XIII wieku

- fonds latin 1139; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds latin 3549; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds latin 3719; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Pluteus 29.1; Włochy, Florencja, Biblioteca Medicea-Laurenziana
- Cod. Guelf. 1099 Helmstad (olim 1206), W2; Niemcy, Wolfenbüttel II, Herzog August Bibliothek
- Cgm 4997 (Kolmarer Liederhandschrift); Niemcy, Monachium; Bayerische Staatsbibliothek
- Guido z Arezzo, *Micrologus*, M 17 sup.; Włochy, Mediolan, Biblioteca Ambrosiana
- Liturgische 115 (olim Ed. IV 6); Niemcy, Bamberg, Staatsbibliothek
- Vat. Lat. 3741; Włochy, Rzym, Biblioteca Apostolica Vaticana
- Borghes 1; Włochy, Rzym, Biblioteca Apostolica Vaticana
- Ms. L. V. 30; Włochy, Siena, Biblioteca Comunale degli Intronati
- Ms. 2339; Austria, Wiedeń, Österreichische Nationalbibliothek

II. Źródła z XIV i XV wieku

1. Źródła włoskie

- Codex Rossi 215; Włochy, Rzym, Biblioteca Apostolica Vaticana
- Codex Panciatichiano 26; Włochy, Florencja, Biblioteca Nazionale Centrale
- Codex Squarcialupi, Ms. Palatino 87; Włochy, Florencja, Biblioteca Medicea-Laurenziana
- Codex Lucca Ms. 184 (olim Codex Mancini), Włochy, Lucca Archivio di Stato
- MS 596 busta HH2; Włochy, Bolonia, Biblioteca Universitaria
- Ms. L. V. 30; Włochy, Siena, Biblioteca Comunale degli Intronati
- Ms J. II. 9; Włochy, Turyn, Biblioteca Nazionale
- Ms. d. M. 5.24 (olim lat. 568); Włochy, Modena, Biblioteca Estense
- Ms. 1115; Włochy, Padwa, Biblioteca Universitaria (fragment)
- Ms. C. 55; Włochy, Padwa, Biblioteca Capitolare (fragment)
- Codex Ivrea, MS. 115; Włochy, Ivrea, Biblioteca Capitolare
- Grottaferrata, Collocazione provvisoria 197; Włochy, Grottaferrata, Biblioteca Dell'Abbazia
- MS ital. Cl.IX.145 (Olim Ms.1120/128; 280; MS 7554); Włochy, Wenecja, Biblioteca Nazionale Marciana
- Cod. 2216; Włochy, Bolonia, Biblioteca Universitaria
- Ms Q 15; Włochy, Bolonia, Civico Museo Bibliografico Musicale
- Aosta 15 (olim A1/D19); Włochy, Perugia, Biblioteca Augusta del Comune

- Codex Faenza = Codice 117 Bonadies; Włochy, Florencja, Biblioteca Comunale
- Ms. Asbhornham 999; Włochy, Florencja, Biblioteca Medicea-Laurenziana
- Ms. ú. X. 1.11 (olim lat. 471); Włochy, Modena, Biblioteca Estense Universitaria
- Ms. ú. M. 1.11 (olim lat. 454); Włochy, Modena, Biblioteca Estense Universitaria
- Ms. ú. M. 1.13 (olim lat. 456); Włochy, Modena, Biblioteca Estense Universitaria
- MS 431 (G 20); Włochy, Perugia, Biblioteca Augusta del Comune
- Cod. 2216; Włochy, Bolonia, Biblioteca Universitaria
- Urbinates Latini 1411; Włochy, Rzym, Biblioteca Apostolica Vaticana. Chansonniers
- Mus. Stamp 4; Włochy, Florencja, Biblioteca Nazionale
- MS Basevi 2439 (olim Codex Basevi); Włochy, Florence, Conservatorio di Musica Luigi Cherubini (fragment)
- Ottaviano Petrucci, *Missae*, Venedig 1503 (fragment)
- Ms. C. 56; Włochy, Padwa, Biblioteca Capitolare (fragment)
- Ms. Q 1; Włochy, Bolonia, Civico Museo Bibliografico Musicale (fragment)
- Ms. F-09 (olim Libro del te Deum e Chirie del tempore Pasquale); Włochy, Parma, Archivio Capitolare (fragment)
- Palat. Lat. 501; Włochy, Rzym, Biblioteca Apostolica Vaticana (fragment)
- Ms. I A 9; Włochy, Palermo, Biblioteca Nazionale (fragment)
- Ms. I B 16; Włochy, Palermo, Biblioteca Nazionale (fragment)

2. Źródła francuskie

- Codex Chantilly, MS 564, (olim 1047); Francja, Chantilly Musée Condé
- Ms. fonds italien 568; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds nouv. acq. Frç. 6771 (olim Codex Reina); Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Ms. 222 C. 22 (olim Bibliothèque de la Ville); Francja; Strasburg, Bibliothèque Municipale
- fonds nouv. acq. Français 4917; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Collection de Picardie 67; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Ms. Cambrai 1328; Francja, Cambrai, Mediathèque Municipale
- fonds français 146 (olim Roman de Fauvel); Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds français 1584 (olim Machaut A); Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Trésor 16 bis (olim Codex Apt); Francja, Apt, Cathédrale Ste Anne, Bibliothèque du Chapitre
- Biblio de Cambrai 6; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Biblio de Cambrai 11; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds nouv. acq. français 4379; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds nouv. acq. français 4917; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- fonds français 15123 (Pixérécourt Chansonnier); Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale

3. Źródła angielskie

- Additional 29987; Anglia, London, British Library
- Additional 27630; Anglia, Londyn, British Library
- Additional 57950 (olim Old Hall Manuscript); Anglia, Londyn British Library
- Ms. Douce 381; Anglia, Oxford, Bodleian Library
- Ms. Canonici Miscellaneous 213; Anglia, Oxford, Bodleian Library
- Ms Can. Pat. Lat. 229; Anglia, Oxford, Bodleian Library (fragment)
- Ms. Cotton Titus A XXVI; Anglia, London, British Museum (fragment)

3. Źródła szwajcarskie, niemieckie, austriackie, czeskie, belgijskie, hiszpańskie, portugalskie, polskie

- Codex Engelberg 314; Szwajcaria, Engelberg Stiftsbibliothek (fragment)
- Clm 22305; Niemcy, Monachium, Staatsbibliothek (fragment)
- Clm 2699; Niemcy, Monachium, Staatsbibliothek (fragment)
- Ms. 3224; Niemcy, Monachium, Bayerische Staatsbibliothek (fragment)
- Ms. 3725, Buxheimer Orgelbuch; Niemcy, Monachium, Bayerische Staatsbibliothek (fragment)
- Clm 14274, (olim Mus. 3232a; Cim. 352c („St Emmeram Codex”); Niemcy, Monachium, Bayerische Staatsbibliothek;
- Cgm 1115; Niemcy, Monachium, Bayerische Staatsbibliothek.
- Ms. 476, *Messe de Tournai*; Belgia, Tournai, Bibliothèque Capitulaire (fragment)
- s. s. (olim Wolkenstein Rodeneck Codex; Wolkenstein B); Austria, Innsbruck, Universitätsbibliothek.
- Cod. 2777, Wolkenstein A (1425), (olim Rec. 2068a); Austria, Wiedeń, Österreichische Nationalbibliothek
- Cod. 4696; Austria, Wiedeń, Österreichische Nationalbibliothek.
- Cod. 12875 (olim Fidekommissbibliothec, Cod. 7970); Austria, Wiedeń, Österreichische Nationalbibliothek
- Ms. VI G 10b; Republika Czeska, Praga, Universitní Knihovna (fragment)
- Ms. 5557; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er (fragment)
- Ms. 9126; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er (fragment)
- Ms. 15075; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er (fragment)
- Ms. 9126; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er (fragment)
- Ms. 11239 (*Chansonnier of Marguerite of Austria*); Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er (fragment)
- Ms. 228; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er (fragment)
- Escorial IV. a. 24, Hiszpania, Madryt, Palacio Real, Monasterio de S Lorenzo.
- Gerona s. s.; Hiszpania, Gerona, Archivo de la Catedral (fragment)
- Ms. Porto 714; Portugalia, Oporto Biblioteca Pública Municipal
- III. 8054 (olim Krasinski 52); Polska, Warszawa, Biblioteka Narodowa

4. Traktaty teoretyczne

- *Nicolai Capuani presbyteri Compendium musicale*, ed. Adrien de la Fage, Paris 1857
- Ms. VIII. D. 12; Włochy, Neapol, Biblioteca Nazionale
- Iohannes Ciconia, *De proportionibus* (1411)
- Ms D. 5 inf.; Włochy, Mediolan, Biblioteca Ambrosiana
- Ms. 684; Włochy, Padwa, Biblioteca Universitaria (fragment)
- Aldini 361 (olim 130.A.26); Włochy, Pavia, Biblioteca Universitaria.
- Asbb. 1119; Włochy, Florencja, Biblioteca Medicea-Laurenziana
- Ms. lat. 7369; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale;
- Ms. XI E 9.; Republika Czeska, Praga, Universitní Knihovna
- Ms. Magl. III 70; Włochy, Florencja, Biblioteca Nazionale
- Ms. 54.1; USA, Chicago Newberry Library
- Ms. 1257; Francja, Paryż, Bibliothèque Ste Genevieve (fragment)

5. Graduały, kancjonały, antyfonarze z XV i XVI wieku

- Ms. II C 7 (olim Kancjonał Jistebnick); Republika Czeska, Praga, Narodni Muzeum
- Graduał-Kancjonał bez sygnatury, Republika Czeska, Jindrichuv, Jindrichuv Hradec
- Clm 5023, Graduał-Antyfonarz, Niemcy, Monachium, Bayerische Staatsbibliothek
- Ms. UH. 1 (X.1), (*Womentaler graduale*); Niemcy, Karlsruhe, Badische Landesbibliothek
- Cod. DCXC; Włochy, Verona, Biblioteca Capitolare
- MS Germ. 8° 190 (olim Preuss. Staatsbibliothek); Niemcy, Berlin-Tübingen Staatsbibliothek
- Cod. II A 6 (Franus Cantionale, olim 43); Republika Czeska, Hradec Králové, Krajske Muzeum, Knihovna (1505)
- Graduale Chrudim, Ms. 12580; Republika Czeska, Chrudim, Mestaske Museum
- Graduał-Kancjonał, Ms. VI C 20a; Republika Czeska, Praga, Universitni Knihovna
- Graduał-Kancjonał, Ms. VI B 24; Republika Czeska, Praga, Universitni Knihovna
- Graduał-Kancjonał C3/403; Republika Czeska, Klatovy, Okresni Muzeum

III. Źródła z XVI i XVII wieku

1. Tabulatury

a) organowe/klawiszowe

- P. Attagnant, *Quatore Gaillardes neuf Dauen* (druk z 1529); Niemcy, Monachium, Staatsbibliothek
- Andrea Gabrieli, *Il terzo libro de ricercari...tabulati per ogni sorte di stromenti da tasti*, Venetia (druk z 1596); Ms k. k. IV 28; Szwajcaria, Bazylea (fragment)
- Buchner, Ms. Basel F I 8a, Tabula A-E (1520)
- Hofer, Ms. Basel, F IX 52, Psalm 2, 6, 9, 12, 13 (ca 1620)
- Kotter, Ms. Basel F IX 22, Nr 31 „O dulcis Maria”, Nr 32 „Praelud in la”
- Ms. Basel F IX 56
- Samuel Scheidt, *Tabulatura nova continens variationes aliquot psalmorum, fantasiarum, cantilenarum, passamezzo et canones*, Hamburg, [druk z 1624]
- Johann Hermann Schein, *Banchetto musicale* (1617) (fragment: XVI — Padouana, á 5; XVII — Padouana, á 5; Courente, á 5; Allemande, á 4; Tripla, á 4, z *Neue Ausgabe Sämtlicher Werke*, ed. A. Adrio, Kassel, 1963—)
- ÖNB, Cod. 18491; Regina Clar *Im Hoff* (1629); Austria, Wiedeń, Österreichische Nationalbibliothek; fol. 1r–46 v.
- Girolamo Frescobaldi, *Toccate d'Intavolatura do cembalo et organo libro primo*, 1637; Ms Z 169; Włochy, Bolonia, Biblioteca Musicale G. B. Martini

b) lutniowe — włoskie, francuskie, niemieckie

- Joan Ambrosio Dalza, *Intabulatura de lauto, libro quarto*, Venice: Ottaviano Petrucci, 1508; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er
- Hans Neusidler, *Ein newgeordent künstlich Lautenbuch* (Nuremberg: Johann Petreius, 1536) (fragment)
- Ms F IX 53 de la Bibliothèque Publique de l'Université de Bâle; Szwajcaria, Bazylea, Öffentliche Bibliothek der Universität (fragment rękopisu)

- Esaias Reusner, *Hundert Geistliche Melodien Evangelischer Lieder, welche auf die Fest- und andere Tage, so wol in der christlichen Gemeine, als auch daheim gesungen werden*, Berlin, 1676/8 (fragment rękopisu)
- Ms. Magl. XIX. 105; *Questro libro è da sonare di leuto: di me Giulio Medici et suoi amici* (signed 'Giuseppe Rasponi a di 12 di marzo 1635'; ex-Medici Palatina) (fragment rękopisu)

c) gitarowe — włoskie, hiszpańskie

- Gaspar Sanz, *Instrucción de música sobre la guitarra española y método de sus primeros rudimentos hasta tañerla con destreza*, Zaragoza ok. 1674
- Giovanni Ambrosio Colonna, *Il terzo libro de intavolatura di chitarra alla spagnuola, dove si contiene in particolare, diversi passacalli straordinarii chiacone, zarabande, e correnti alla francese*, Milan 1623. Ms Y144; Włochy, Bolonia, Biblioteca Musicale G. B. Martini (fragment)
- Giovanni Ambrosio Colonna. Ms Y143; Włochy, Bolonia, Biblioteca Musicale G. B. Martini (fragment)
- L'Academico Caliginoso detto il Furioso (Giovanni Paolo Foscarini?), *Il primo, secondo e terzo libro della chitarra spagnola*; Ms V 34; Włochy, Bolonia, Biblioteca Musicale G. B. Martini (fragment)

2. Traktaty teoretyczne

- Hebrew 1037; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Johann Andreas Herbst, *Arte pratica e poetica*. Frankfurt 1653
- Pietro Cerone (1566-1625), *El Mellopeo y maestro*. Neapol 1613

3. Inne

- Ms Q 24; Włochy, Bolonia, Civico Museo Bibliografico Musicale
- Laudan Finaly 175; Włochy, Florencja, Biblioteca Nazionale
- Arcangelo Corelli, *XII Sonatas or solos for a violin a Bass violin or harpsichord*, London.
- Alfonso dalla Viola [della Viola]; *Il sacrificio* (Beccari), 1554; Włochy, Florencja Biblioteca Nazionale
- Giulio Caccini; Magl. XIX. 66; Włochy, Florencja, Biblioteca Nazionale
- Francesco Severi Perugino, *Salmi passaggiati per tutte le voci nella maniera che si cantano sopra i falsi bordon di tutti i tuoni ecclesiastici, Libro primo*, Roma 1615.

IV. Źródła z XVIII i XIX wieku

1. Utwory na instrumenty klawiszowe

- Johann Philipp Kirnberger, *Variation*, w: *Musikalisches Allerley*, Berlin 1760; U6313
- Carl Philipp Emanuel Bach, *Stude*, w: *Musikalisches Allerley*, Berlin 1761
- Carl Philipp Emanuel Bach, *Arietta con variazioni*; Mus. ms. P 735
- Carl Philipp Emanuel Bach, *Air Varie*, „Le Figaro Musical” 1892 nr 4
- Gian Battista Martini, *Sonate d'intavolatura per l'organo ed il cembalo*, Amsterdam 1742; Ms HH 9; Włochy, Bolonia, Biblioteca Musicale G. B. Martini (fragment)
- Louis de Rohan; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale; utwory klawesynowe

- Christian Gottlob Neefe, *Klaviersonaten*, (=Sechs Neue Klaviersonaten), Leipzig 1774 (fragment)
- Christian Gottlob Neefe, *Variation*, (=Zwölf Klaviersonaten), Leipzig 1773 (fragment)
- Christian Gottlob Neefe, *Veraenderungen für das Klavier über das Thema aus Mozarts Zauberfloete*, Bonn.
- Christian Gottlob Neefe, *Veraenderungen für das Klavier über das frühstückschmeckt viel...*
- Christian Gottlob Neefe, *Variationen über das Jagdlied „Als ich auf meiner Bleiche“*, w: *Musikalische Nachrichten und Anmerkungen auf das Jahr 1770*, Leipzig 1770; Belgia, Bruksela, Bibliothèque Royal Albert 1er
- Lodovico Giustini, *Sonate da cimballo di piano e forte detto volgarmente di martelletti op. 1*, Florence 1732. Facs. Cambridge, 1933
- Benedetto Marcello, *Sonata La Ciaccona (110 variations on the chacomme bass and kbd Laberinto)*. (1710–1720); Ms Vm 7, 5.289; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale
- Karl Christian Fasch, *Ariette mit 14 var*, (=Nagels Musik-Archiv nr 38), Hannover: Adolph Nagel Verlag 1929
- Josef Gelinek [Jelinek], *XVII variations pour le piano-forté*, Paris (fragment)
- François Couperin (le grand), *Les folies françaises* (1866-67); Ms Vm 7; Francja, Paryż, Bibliothèque Nationale (fragment)

2. Utwory kameralne

- Carl Philipp Emanuel Bach, *Arioso per il Cembalo e violino*.
- Carl Philipp Emanuel Bach, *Sokrates und Hamlet*, fantasia.
- Ludwig van Beethoven, kwartet smyczkowy op. 95 (autograf); Cod. 16531; Austria, Wiedeń, Österreichische Nationalbibliothek
- Michel Belavet, *Recueil de pièces, petits airs, brunettes, menuets, etc. avec des doubles et variations, pour les flutes traversieres, violons, pardessus de viole & c.*, Paris, ok. 1744 (fragment)
- Josef Gelinek [Jelinek], *Rose et Alexis, chanson allemande-favorites pour piano et flûte ou violon* op. 73, Paris ok. 1810 (fragment)
- Ignace Pleyel, *Six sonatas for the piano forte or harpsichord with an accompaniment for a flute or violin & violoncello*, London, ok. 1800

3. Traktaty teoretyczne

- Johann Adolph Scheibens, *Critischer Musikus*, Leipzig 1745, s. 594–699 + spis treści
- Johann Mattheson, *Der Volkommene Capellmeister*, Hamburg 1739 (fragment)
- Johann Friedrich Daube, *Der Musikalische Dilettant*, 1773 (fragment dot. wariacji)
- Friedrich Erhard Niedt, *Handleitung zur Variation*, Bd. II, Hamburg 1706

4. Szkoły na instrumenty klawiszowe

- Johann Peter Milchmeyer, *Die wahre Art das Pianoforte zu spielen*, Dresden 1797

Małgorzata Witowska
Biblioteka Śląska, Katowice

O WSPÓŁPRACY POMORSKIEGO I ŚLĄSKIEGO ZWIĄZKU KÓŁ ŚPIEWACZYCH

Powstanie i rozwój polskiego amatorskiego ruchu śpiewaczego na ziemiach polskich pod zaborem pruskim, a więc także na terenach Śląska i Pomorza wiąże się ściśle z szerokim ruchem społeczno-artystycznym, sięgającym okresu Wiosny Ludów, będącym następstwem ruchów wolnościowych, przetaczających się w połowie XIX wieku przez Europę. Był również rezultatem spontanicznej akcji ludności polskiej przeciw represjom i szykanom ze strony władz pruskich. Jednym ze sposobów jednoczenia ludności polskiej i kształtowania ducha narodowego było powstawanie polskich organizacji społecznych, zawodowych i artystycznych (na Pomorzu: Towarzystwa Przemysłowe, na Śląsku: kółka i kasyna — Kasyno Polskie w Bytomiu, Kasyno Katolickie w Królewskiej Hucie oraz Towarzystwo św. Alojzego w Bytomiu)¹. Powstałe wśród tych towarzystw sekcje śpiewacze podejmowały zadania i obowiązki o wiele szersze niż krzewienie śpiewu zespołowego. Uczono tam języka ojczystego, historii Polski, literatury, tańców, dawano amatorskie przedstawienia teatralne, urządzano wycieczki i zabawy.

Pierwsze polskie zespoły śpiewacze na Pomorzu powstawały już w latach 60. XIX wieku, m.in. chór „Cecylia” przy bazylice św. Jana w Toruniu².

¹ Kasyno Polskie w Bytomiu, założone w roku 1869 przez ks. N. Bończyka; Kasyno Katolickie w Królewskiej Hucie (Chorzów), założone przez K. Miarkę w tym samym roku. Por. *Pisarze śląscy XIX i XX wieku*, red. Zdzisław Hierowski, Wrocław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1963, s. 177, 240; Leon Witkowski, *Dzieje kultury muzycznej Polski północnej pod zaborem pruskim i w okresie międzywojennym*, «Z dziejów sztuki i muzyki polskiej na Pomorzu» t. 2, Bydgoszcz, Filharmonia Pomorska, 1982, s. 5–6.

² Anna Janoszy-Olszowy, *Pomorski ruch śpiewaczy — historia i dzień dzisiejszy*, w: *Spoleczny ruch muzyczny w Polsce — wczoraj, dziś, jutro. 70 lat Polskiego Związku Chórów i Orkiestr*, Katowice, LIM, 1996, s. 64; Leon Witkowski, op. cit., s. 3–16; Eugeniusz Baliński, *Historja polskich towarzystw śpiewackich na Pomorzu*, w: *Pamiętnik drugiego Zjazdu Pomorskiego związku Kół Śpiewackich w Toruniu*, red. Eugeniusz Baliński, Toruń 1928, s. 25–37.

Na Górnym Śląsku pierwsze wzmianki o istnieniu polskiego chóru, który śpiewał w Piekarach podczas nabożeństwa pochodzą z 1849 roku³. Ze względu na stałe represje ze strony władz niemieckich pierwsze chóry samoistnie działające na Śląsku w odróżnieniu od Wielkopolski i Pomorza zaczęły powstawać na początku XX wieku, dopiero wejście w życie nowej ustawy o stowarzyszeniach⁴ w 1908 roku spowodowało masowe powstawanie śląskich zespołów śpiewaczych. W tym to roku powstały między innymi chóry „Harmonia” z Mikołowa, „Halka” z Załęża, „Lutnia” z Królewskiej Huty, „Jedność” z Bytomia, stając się zaczątkiem Związku Śląskich Kół Śpiewaczych⁵.

Powstanie Związku Śląskich Kół Śpiewaczych zawdzięcza amatorski ruch muzyczny działalności społecznej bytomskiego aptekarza Michała Wolskiego, który w dniu 18 kwietnia 1910 roku zwołał zebranie przedstawicieli wszystkich Kół. Pierwszym prezesem został Michał Wolski, wiceprezesem — ksiądz Paweł Pośpiech. Do sukcesów Związku w pierwszych latach działalności należy zaliczyć zjednoczenie środowiska śpiewaczego, utworzenie okręgów, zainicjowanie zjazdów kół śpiewackich na Zadolu, nawiązanie współpracy z Wielkopolskim Związkiem Śpiewaczym.

Związek Kół Śpiewaczych na Prusy Królewskie i Warmię utworzono na zjeździe delegatów kół śpiewaczych w Grudziądzu, w dniu 22 sierpnia 1912 roku, z inicjatywy inżyniera Alfonsa Hoffmanna⁶. Związek ten jeszcze w tym samym roku przeniesiono do Torunia i podzielono na okręgi: gdański, czerski, nowski, lubawski i grudziądzko-toruński.

O współpracy pomiędzy oboma Związkami (śląskim i pomorskim) możemy mówić dopiero po I wojnie światowej, choć informacje, niekiedy bardzo szczegółowe, o działalności śląskich zespołów śpiewaczych przed wojną, można odna-

³ Jan Fojcik, *Materiały do dziejów ruchu śpiewaczego na Śląsku*, Katowice, Śląsk, 1962, s. 13; Rajmund Hanke, *Śląsk śpiewa. Dzieje polskiego śpiewactwa Górnego Śląska*, Katowice. Muzeum Śląskie, 1991, s. 45.

⁴ Rok 1908 stał się przełomem w działalności zespołów śpiewaczych, gdyż istniejąca do tego momentu ustawa o stowarzyszeniach wydana przez króla pruskiego Fryderyka Wilhelma zaliczała chóry do organizacji politycznych i zabraniała przyjmowania do zespołów osób płci żeńskiej, uczniów i terminatorów, zabraniała również jakichkolwiek kontaktów pomiędzy zespołami. Nowa ustawa o stowarzyszeniach nie zaliczyła już chórów i zespołów śpiewaczych do organizacji politycznych, pozornie ułatwiając ich działalność. Rejestracji podlegali już tylko członkowie zarządów chórów a równouprawnienie płci pozwoliło na przyjmowanie do zespołów również kobiet.

⁵ [Jan Fojcik], *Powstanie i rozwój Kół Śpiewaczych na Śląsku*, w: *Pamiętnik V Zjazdu śląskich towarzystw śpiewaczych w Katowicach i Król. Hucie dnia 28 i 29 czerwca 1925*, Katowice 1925, s. 59–71; Jan Fojcik, *Materiały...*, op. cit., s. 40–42; Rajmund Hanke, op. cit., s. 74–79.

⁶ *Broszura z okazji 60 lecia oddziału Pomorskiego PZChO w 1972 r.*, dostępne w Internecie: [http://www.echogrudziadz.za.pl/foldery/broszura 60lat.htm#200](http://www.echogrudziadz.za.pl/foldery/broszura%2060lat.htm#200) [dostęp 30.10.2009].

leżać na łamach prasy pomorskiej. Szczególnie cennym w tym względzie źródłem jest *Gazeta Toruńska*⁷, która ukazywała się bez przerwy od 1867 do 1921 roku i jak na ówczesne warunki dobrze redagowana, miała szeroki wachlarz zainteresowań, m.in. zajmowała się polskim ruchem śpiewaczym. Na jej łamach, w numerze 233 z 13 września 1868 roku, w kolumnie informacyjnej „Wiadomości miejscowe i prowincjonalne” odnajdujemy pierwszą wzmiankę o życiu śpiewaczym na Śląsku (zob. ilustracja 1). W korespondencji z Mysłowic redakcja gazety informuje, że:

[...] tutejsze Towarzystwo śpiewu sprawiło w dniu 6 września z wielkim udziałem publiczności uroczystość wielką i wspaniałą. Była to istna zabawa ludowa. Przeszło 200 śpiewaków z powiatów Bytomskiego, Gliwickiego i Pszczyńskiego zgromadziło się o 2 godzinie popołudniu przy tutejszym dworcu kolei, skąd pod przewodnictwem orkiestry wojskowej załogi Krakowskiej, z 25 muzyków składającej się, kompania liczna przechodziła ulice ubrane w wieńce i chorągwie barwiste, aż nareszcie w ślicznym ogrodzie pana de Thiele Winklera, dziedzica myslowickiego, stanęła. Tutaj śliczne śpiewy rozlegały się na wszystkie strony, a orkiestra sławna wywodziła arye rzadko słyszane. Huczne oklaski wtórowały każdemu kawałkowi muzycznemu. W wieczór obywatele sprawili iluminację wielką. Po ukończonej zabawie w ogrodzie, liczna publiczność udała się do sali obszernej tutejszego restauratora pana G., gdzie zabawa bez wszelkiego zachmurzenia aż do 4 godziny po północy trwała⁸.

Gazeta Toruńska w latach 1868–1914, a więc do wybuchu I wojny światowej o sprawach śląskiego ruchu śpiewaczego informowała czytelników wielokrotnie. Większość korespondencji dotyczyła prześladowań polskiej pieśni (m.in. podawano wykazy pieśni zakazanej sądownie do śpiewania przez chóry), organizacji śpiewaczych, czy też samych śpiewaków. Informowano o karach grzywny, nakładanych na dyrygentów, przeszukaniach domów prywatnych i rewizjach w siedzibach chórów. Korespondencje te, miały za cel, budzić czujność narodową Polaków, podtrzymywać ich patriotyzm, ostrzegać śpiewaków z innych dzielnic Polski przed ewentualnymi, podobnymi prześladowaniami władz pruskich, jakich doświadczają śpiewacy śląscy.

Pierwszą wiadomość o działalności Pomorskiego Związku Śpiewaczego na łamach „Śpiewaka Śląskiego”, znajdujemy w 1923 roku⁹ (zob. ilustracja 2). Wydział Związkowy (czyli Zarząd Związku Śląskich Kół Śpiewaczych) informuje

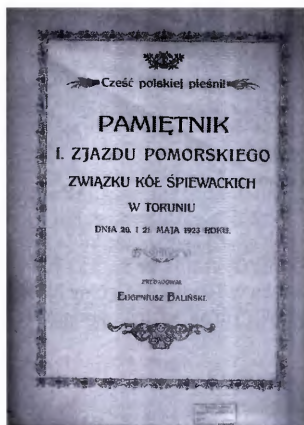
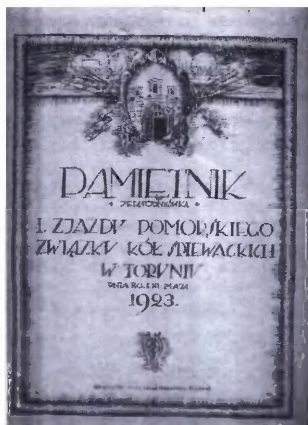
⁷ Leon Witkowski, *Przyczynki do historii polskiego amatorskiego ruchu śpiewaczego na Śląsku do roku 1914 (polski ruch śpiewaczy na Śląsku na łamach Gazety Toruńskiej w latach 1868–1914)*, w: *Księga pamiątkowa Zjazdu Śpiewaków Śląskich w 1970 roku*, Katowice, Zjednoczenie Polskich Zespołów Śpiewaczych i Instrumentalnych, 1970, s. 36–68.

⁸ *Mysłowice*, „*Gazeta Toruńska*”, 1868, nr 213, s. 6.

⁹ *Pierwszy Ogólny Zjazd Śpiewacki Związku Pomorskiego w Toruniu*, „*Śpiewak Śląski*”, 1923, nr 1, s. 6.

Ilustracja 1. Pierwsze wzmianki o istnieniu towarzystw śpiewających na Śląsku. *Gazeta Toruńska*, R. 1868 nr 213 (z dnia 13 września).

Ilustracja 2. Okładka i strona tytułowa *Pamiętnika I Zjazdu Związku Pomorskich Kół Śpiewaczych w Toruniu w 1923 roku.*

czytelników „Śpiewaka Śląskiego” o przygotowywanym Pierwszym Ogólnym Zjeździe Śpiewackim Związku Pomorskiego w Toruniu (zob. ilustracja 3). Przekazana została również odezwa Zarządu Pomorskiego Związku w osobach Ludwika Makowskiego, Wacława Ossowskiego, Bronisława Pięty, Bernarda Piątkowskiego, ks. Wacława Lewandowskiego wzywającą śpiewaków do udziału w zjeździe. Redakcja czasopisma informuje również, że:

[...] podając niniejszą odezwę do wiadomości drużyn, Wydział nasz uchwalił wziąć udział w Zjeździe powyższym o ile odpowiednia liczba uczestników się zgłosi. Prosimy o najśpieszniejsze zgłoszenia. Jak przed zeszłorocznym warszawskim Zjazdem śpiewackim tak i teraz wyraźnie zaznaczamy, że organizujemy tylko drużynę, biorącą czynny udział, przy czym weźmiemy pod uwagę zeszłoroczne doświadczenia. Śpiewacy nie chcący brać czynnego udziału, nie potrzebują się zgłaszać, gdyż mogą jechać do Torunia bez przeszkód na własną rękę. [...] O ile możliwe, prosimy zgłoszenia składać już na Zebraniu Delegatów w niedzielę¹⁰.

W kolejnych numerach czasopisma wydrukowano program Zjazdu¹¹ oraz szczegółowe sprawozdanie, w którym przedstawiono informacje zarówno o uczestnikach zjazdu, uroczystej mszy świętej, koncertach chórów, odsłonięciu pomnika Moniuszki, jak i popisach konkursowych oraz rezultatach uzyskanych przez poszczególne chóry. Z żalem odnotowano, że pomimo wcześniejszego zgłoszenia nie była na zjeździe obecna delegacja chórów śląskich.

Jak wiadomo i że Śląska miała pierwotnie brać udział w Zjeździe pomorskim osobno drużyna. [...] Chór ten [...] miał w Toruniu wystąpić pod batutą dyrygenta związkowego druha Lewandowskiego. Niestety wyjazd okazał się niemożliwy, bo największa część zgłoszonych w ostatnich dniach się cofnęła. Takie postępowanie nie jest w stanie wzbudzić zaufania do drużyn naszych¹².

W Pierwszym Ogólnym Zjeździe Śpiewackim Związku Pomorskiego wzięła udział tylko delegacja Zarządu Związku Śląskich Kół Śpiewaczych, w skład której wchodził m.in. dyrygent związkowy — Teodor Lewandowski.

Kolejną okazją spotkania się chórów ze Śląska i Pomorza był odbywający się pięć lat później, w 1928 roku w Toruniu, II Ogólny Zjazd Pomorskiego Związku Śpiewaczego. W opublikowanym na łamach czasopisma „Śpiewak” zaproszeniu czytamy:

¹⁰ Tamże.

¹¹ *Pierwszy Walny Zjazd śpiewacki związku Pomorskiego w dniach 20. i 21. maja br. w Toruniu. Program, „Śpiewak Śląski”, 1923 nr 2, s. 9.*

¹² *Zjazd śpiewacki Związku Pomorskiego w Toruniu, „Śpiewak Śląski”, 1923. nr 4, s. 27.*

Pierwszy Ogólny Zjazd Śpiewacki Związku Pomorskiego w Torontu.

Mod Pretektoresz Monarchum s.m. W-go Pana
Jana Bregskiego, Wicewody Pomerzkiego.

„Pamięć potoczyła się wolno. Ciepło
Słońca miewało smaczny smak. Złota
Pierś słońca była...”

Na scenie Jędrów zaczyna się już czerpać od świata, gdy Płomieniec, słuchając z Maciejem odczytać przegłosz mowa wewnątrz pierś.

Mamły ciwile pamiatki ch umarli, tiffni
do nawykki do raczywstosi, pastady szare
pracy nad odbudowu, strzymaniemu powsteciu
zylu i ukrzepieniem ducha, by zaslony jasno
jace jego iskry z pod asowanych pofelbu, now
ych poborawiekowu wkladu bolszewi dzie

Jak dawniej, tak i teraz zahartowana i wzmocniona duchowo Pomorzanka dodaje mocy i siły dziełu społecznemu wleciec na strudkową służbę w dzierżawę pochodnie i świeczki, godnie wypisać dostojną, co mu zawsze była talizmanem i arką przymierza między dawnymi i przyszłymi latami.

Wśród Wollensrodycina mieszkających w
swoich otoczach z Pomorza wrzucił swoją
wielką z pod wieś Marterburga i z polskimi
złoty Grawalden — z tamtąd „Pietel, Waschlou
stad „Bogumilski“ — i rozszedł się po rożnizach
Pietel, imieniem skarbi wydati Krywak Pomor-
ninnu, pietel mu zabrał nie zdołał. Dwa
strat i polskiem mor-oro, Spezial schite Pom-
rzanin c. Mucetaz, trwał i doczekał.

Stąd rusza czołk dla Piłsud-
Pomorski Związek Kół Spiewackich istnieje
miej 1912. Rozciąga się na 8 Okręgów i 95
Spiewackich. Dotąd odbywały się Zjazdy w ob-
bie Okręgu, przystępując do okręga
dobra.

[illegible]

Przebieg w kierunku się na Zjazdów 20 I
maja 1923 r. (Ludwik Świątek) w Toraniu z Karm
dokładnie wskazywał stary, aby ten Zjazd odbył
z modlitwą i świętą i wśród napierających
mistrzów i uczestników, tak jak tego wymaga
miał idea Zjazdu.

Zapraszamy także wszystkie Kola Spółwe-
z całej Polski.

Posławsza przez Komitet Koczniści Artystyczni wybrała do wspólnego wystąpienia przez Zjednoczone ze Związku chóry następujące utwory:

chức năng này.

1. Młodzież (Hufca Ci) przebiegamy)
Sz. Młodzieńcu,
2. Ubraj się . . .
Zygmund Noskowski.
dla młodszych

1. *Penstemon schieran* . . . *Sa. Dunleavy*
2. *Struż nad Wisłą* . . . *H. Jarochi.*

- 183) będzie prze wszystkich uczestników Zjazdu
harmu narodowy „Jeszcze Polska nie zginie” n-
nawo w składzie, zatwierdzonym dla orkiest
chórów wojskowych

Umiory te Komisja Artystyczna polecała oddać i na Żydurowi obywateli (za zwrotem rozstrzygnięcia na podstawie listy uczestniczących) będą mogli rozstrzygać. Natychmiast po otrzymaniu zamówienia.

podległym i rozprawy przedsiadowa, odczytano, Główny Komitet Wykonawczy zarządził na Zjeździe wybór chóru: męskiego, żeńskiego i mieszanego z utworów dowolnie wybranych przez same chóry. Za najlepszą wykonanie utworów wyróżniono dziewczynę.

WYDZIAŁ ZWIĄZKU:

Łódź: Zakład Wydawniczy „Świat”.
Prof. Stanisław Pięto, Dyrektor Zakładu.

Wacław Górowski, Starosta	Bernard Płotkowski, Sekretarz
------------------------------	----------------------------------

X. Prof. Wilhelm Lenzmann, aet.,
Bielefeld.

Podając niniejszy oświadczenie do wiadomości drugiego interesariusza, że Wydział nasz uchwalił wnieść udział w Zespole powyższemu o ile odpowiednia liczba uczestników się zgłosi.

Jak pisał w swoim czasie warszawski Dziennik Kresowiakom tak i teraz wydanie zamykaemy, że omawiamy tylko drugie, bieżące sprawy, przy czym włączamy pod uwagę wszelkie dobiegające.

Spiewacy nie chcą brać czynnego udziału nie potrzebują się zgłaszać, gdyż mogą pójść do Turcji bez przeszkód na własną rękę. Oczekuje nie będą jednak korzystali z możliwych ulg, jak uzyskiwał co do kwater i transportu. O ile znają, przemyśleją odpowiednio składac już na Zbrodnię Deklarację w mediach.

Nadzwyczajne

Zehranie Delegatów Związku naszego

należące są w niedzielę, dnia 8-go kwietnia po-
łudniu o godz. 2-iej w starej strzelnicy w Bo-
hucicach (Zamość).

Porządek obrad następujący:

1) *Tropaeum*.
2) *Spiraea*: *legitimae* *delictae*.

Ilustracja 3. Artykuł na temat I Zjazdu Pomorskiego Związku Kół Śpiewackich w Toruniu w 1923 roku zamieszczony w *Śpiewaku Śląskim*.

Zarząd Związku Pomorskiego zaprasza Koła Śpiewacze wszystkich bratnich Związków do udziału w II Zjeździe Ogólnym Związku Pomorskiego, który odbędzie się w Toruniu w czasie Zielonych Świąt, tj. 27 i 28 maja br.¹³

W kolejnym numerze czasopisma przedstawiono również program Zjazdu¹⁴. W uroczystościach toruńskich wziął udział chór „Kolejowego Kółka śpiewackiego” z Katowic, występując w zawodach śpiewaczych, niestety z dość miernym wynikiem. Ze szczegółowym sprawozdaniem z uroczystości śpiewaczych w Toruniu zapoznał czytelników „Śpiewaka” Jan Fojcik, przedstawiając dwustronicową relację¹⁵. Pamiątką pomorskiego Zjazdu są znajdujące się w zbiorach Biblioteki Śląskiej dwie fotografie ukazujące chórzystów na toruńskim rynku (zob. ilustracja 4) oraz pięknie wydany *Pamiętnik II Zjazdu*.

Uroczyste obchody VI Ogólnos Śląskiego Zjazdu Śpiewaków w Katowicach, połączonego z Uroczystościami Moniuszkowskimi w czerwcu 1930 roku, były okazją do spotkania ogromnej rzeszy śpiewaków zarówno ze Śląska jak i innych części Polski. W trzydniowych uroczystościach udział wzięli przedstawiciele Rady Naczelnej Zjednoczenia Polskich Związków Śpiewaczych, delegaci m.in. związku wielkopolskiego, wileńskiego, pomorskiego, małopolskiego, krakowskiego, kieleckiego, wybitni muzycy i kompozytorzy z Piotrem Maszyńskim, Stanisławem Niewiadomskim i Wacławem Lachmanem na czele. W konkursie śpiewaczym wystąpił między innymi chór męski „Lutnia” z Torunia, który podczas koncertu zbiorowych chórów okręgowych pod dyktando Bronisława Pięty, wykonał kilka utworów Jana Galla i Stefana Surzyńskiego¹⁶. Wśród ponad 60 fotografii znajdujących się w zbiorach Biblioteki Śląskiej, przedstawiających obchody VI Ogólnos Śląskiego Zjazdu w Katowicach, odnaleźć można delegację Pomorskiego Związku Śpiewaczego z wieńcem kwiatów podczas ceremonii odsłonięcia pomnika Moniuszki (zob. ilustracja 5).

Rok 1932 z zalecenia Rady Naczelnej Zjednoczenia Polskich Związków Śpiewaczych i Muzycznych obchodzony był pod hasłem uroczystości moniuszkowskich z okazji sześćdziesiątej rocznicy śmierci Stanisława Moniuszki. Na łamach „Śpiewaka” wielokrotnie pojawiały się informacje o okolicznościowych zjazdach i koncertach poświęconych wielkiemu polskiemu kompozytorowi. Informowano również o obchodach przygotowanych przez Pomorski Związek Śpiewaczy.

¹³ *Komunikaty i wiadomości z polskich Związków śpiewaczych. Pomorski Związek Kół Śpiewackich*, „Śpiewak”, 1928, nr 4, s. 51.

¹⁴ *Komunikaty i wiadomości z polskich Związków śpiewaczych. Pomorski Związek Kół Śpiewackich. Program drugiego Ogólnego Zjazdu*, „Śpiewak”, 1928, nr 5, s. 64.

¹⁵ F. [Jan Fojcik], *II Zjazd Pomorskich Kół Śpiewaczych*, „Śpiewak”, 1928, nr 6, s. 67–69.

¹⁶ Feliks Sachse, *Przebieg VI Zjazdu śpiewaków i Uroczystości Moniuszkowskich*, „Śpiewak”, 1930, nr 6–7, s. 89.

Ilustracja 4. II Zjazd Związku Pomorskich Kół Śpiewackich w 1928 roku w Toruniu. Chór ogólny na toruńskim rynku.

Ilustracja 5. VI Ogólnos Śląski Zjazd Śpiewaków w Katowicach w 1930 roku. Odświeżenie pomnika Stanisława Moniuszki. Od lewej: delegacja wileńskiego, małopolskiego i pomorskiego Związku.

Miedzy innymi w numerze 6 „Śpiewaka”, w rubryce „Komunikaty i wiadomości z Polskich Związków Śpiewaczych”, przedstawiono program Zjazdu Delegatów połączonego ze Zjazdem Okręgu I Pomorskiego Związku Śpiewaczego, w numerze 7 natomiast znalazł się artykuł ze sprawozdaniem z tego Zjazdu. Dowiadujemy się z niego, że uroczystości moniuszkowskie w Toruniu odbyły się staraniem Zarządu Pomorskiego Związku w dniu 5 czerwca. Udział w nich wzięli delegaci całego Związku oraz 1000 osobowy chór dzieci szkolnych. Odbył się również koncert pieśni moniuszkowskiej, w którym udział wzięło 10 chórów okręgu toruńskiego. Artykuł ilustrują fotografie przedstawiające chór dziecięcy podczas wykonywania pieśni Stanisława Moniuszki. Oryginały tych zdjęć znajdują się w zbiorze fotografii archiwalnej Biblioteki Śląskiej (zob. ilustracje 6–7).

W 1933 roku z okazji jubileuszu 700-lecia Torunia odbył się zjazd śpiewactwa polskiego, będąc nie tylko świętem śpiewaków pomorskich, ale uroczystością ogólnopolską, gdyż obok przedstawicieli Związków śpiewaczych, kompozytorów i muzykologów z całej Polski, brały w nim udział również zespoły chóralsne z Wielkopolski, Łodzi, Warszawy, Śląska, Lwowa a nawet Stanisławowa. Zjazd chóralsny połączony był z Kongresem Muzyki Kościelnej, co wybitnie podniosło znaczenie imprezy (zob. ilustracje 8–9). Udział władz państwowych, lokalnych i wojskowych oraz duchowieństwa, z księdzem Prymasem Augustem Hlondem, biskupem Stanisławem Okoniewskim z Pelplina, biskupem Stanisławem Łukomskim z Łomży na czele, dodał obchodom powagi i splendoru. Szczegółowe relacje z obchodów śpiewaczego święta znajdziemy na łamach „Śpiewaka”, gdzie obszerny artykuł ilustrują fotografie z uroczystości toruńskich¹⁷ (zob. ilustracje 10–15). Zamieszczono również wyniki i punktację konkursu śpiewaczego, jaki odbył się w trakcie Zjazdu. Śpiewaków śląskich w konkursie reprezentowały między innymi chóry męskie: „Echo” z Piotrowic i Chór Kolejowy z Tarnowskich Gór.

Jubileusz 25-lecia Pomorskiego Związku Kół Śpiewaczych (zob. ilustracja 16) obchodzony w 1937 roku wielokrotnie omawiany był przez redakcję „Śpiewaka”. Już w pierwszym numerze z 1937 roku pojawia się informacja o przygotowywanych w maju obchodach jubileuszu¹⁸. Również kolejne numery przynoszą nam informacje o przygotowaniach, m.in.: o zawiązaniu komitetu organizacyjnego, wyłonieniu komitetu wykonawczego wraz z sekcjami kwaterunkową i aprowiza-

¹⁷ Zjazd Pomorskiego związku Kół Śpiewaczych w Toruniu 4–6 czerwca 1933 roku [zaproszenie], „Śpiewak”, 1933, nr 3, s. 33; Zjazd Pomorskiego związku Kół Śpiewaczych w Toruniu 4–6 czerwca 1933 roku, „Śpiewak”, 1937, nr 5, s. 65; Święto pieśni polskiej w Toruniu, „Śpiewak”, 1937, nr 6, s. 81–84.

¹⁸ Komunikaty i wiadomości z Polsk. Zw. Śpiew. Pomorski Związek Śpiewaczy, „Śpiewak”, 1937, nr 1, s. 15–16.

cyjną, dekoracyjną, propagandową i artystyczną oraz finansową¹⁹. W numerach majowym i czerwcowym „Śpiewaka” zamieszczone były artykuły poświęcone historii Pomorskiego Związku Śpiewaczego oraz przedstawieniu sprawozdania z Jubileuszowego Zlotu²⁰.

Na Ogólnopolski Zjazd Śpiewaczy w Gdańsku w 1938 roku²¹, który odbywał się w dniach 4–6 czerwca ze Śląska wybrał się chór męski Pracowników Magistratu z Katowic, uzyskując w konkursie szóste miejsce. Pamiątką Zjazdu jest pięknie wydana jednodniówka znajdująca się w zbiorach Biblioteki Śląskiej (zob. ilustracja 17).

Na podstawie zgromadzonych w Bibliotece Śląskiej materiałów archiwalnych, pamiętników zjazdów, jednodniówek oraz fotografii archiwalnych można stwierdzić, że istniała współpraca pomiędzy Śląskim i Pomorskim Związkiem Kół Śpiewaczy. Niestety trudno określić czy stała i na ile intensywna. Nie zachowała się niestety korespondencja archiwalna zgromadzona przez Zarząd Związku Śląskich Kół Śpiewaczy. Została zniszczona w czasie II wojny światowej wraz z większością archiwum Związkowego. Prześledzenie informacji, komunikatów i artykułów zamieszczonych w czasopiśmie „Śpiewak Śląski”, jak również w Sprawozdaniach z działalności Związku, pozwala potwierdzić tezę o współpracy pomiędzy oboma Związkami.

¹⁹ *Komunikaty i wiadomości z Polsk. Zw. Śpiew. Pomorski Związek Śpiewaczy*, „Śpiewak”, 1937, nr 3, s. 43; *Komunikaty i wiadomości z Polsk. Zw. Śpiew. Pomorski Związek Śpiewaczy*, „Śpiewak”, 1937, nr 4, s. 63–64.

²⁰ *O powstaniu Pomorskiego związku Śpiew. z okazji 25-lecia*, „Śpiewak”, 1937, nr 5, s. 65–66; L. Janicki, *Jubileuszowy zlot Pomorskiego związku Śpiewaków*, „Śpiewak”, 1937, nr 6, s. 77–79.

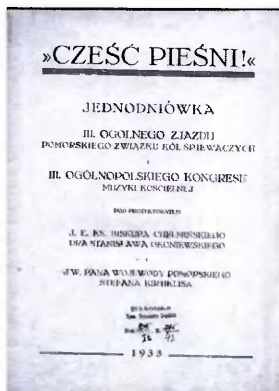
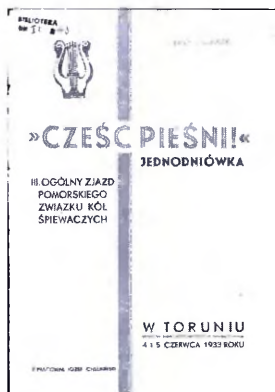
²¹ *Pomorski Związek Śpiewaczy — Okręg VI*. [program zjazdu], „Śpiewak”, 1938, nr 2, s. 32; d. z., *Zjazd Śpiewaczy w Gdańsku*, „Śpiewak”, R. 1938, nr 6, s. 87; *Gdańsk (echa zjazdu)*, „Śpiewak”, 1938, nr 9, s. 126.

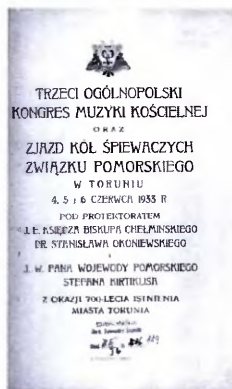
Ilustracja 6. Chór dzieci szkolnych na rynku podczas odśpiewania *Pieśni wieczornej* Stanisława Moniuszki w czasie uroczystości moniuszkowskich w Toruniu w 1932 roku.

Ilustracja 7. Uroczystości moniuszkowskie w Toruniu w 1932 roku. Śpiewacy na Rynku.

Ilustracja 8. Okładka i strona tytułowa okolicznościowej jednodniówki wydanej z okazji III Ogólnego Zjazdu Pomorskiego Związku Kół Śpiewaczych i III Ogólnopolskiego Kongresu Muzyki Kościelnej w Toruniu 1933 roku.

Ilustracja 9. Okładka i strona tytułowa *Programu Trzeciego Ogólnopolskiego Kongresu muzyki kościelnej* w Toruniu w 1933 roku.

Ilustracja 10. Kardynał August Hlond wśród śpiewaków na III Ogólnym Zjeździe Pomorskiego Związku Kół Śpiewaczych i III Ogólnopolskim Kongresie Muzyki Kościelnej w Toruniu w 1933 roku.

Ilustracja 11. Uroczystości otwarcia Zjazdu chórów pomorskich i Kongresu Muzyki Kościelnej w Toruniu, w 1933 roku. Część trybuny z przedstawicielami władz. Siedzą od lewej: ks. biskup Stanisław Okoniewski, ks. biskup Stanisław Łukomski, gen. Stefan Paślawski, ks. kardynał August Hlond, wojewoda pomorski Stefan Kirtklis.

Ilustracja 12. Fragment trybuny honorowej podczas uroczystości otwarcia Zjazdu chórów pomorskich w 1933 roku.

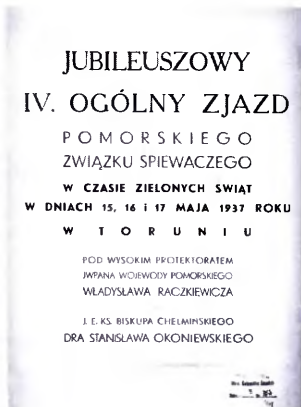
Ilustracja 13. Fragment chóru ogólnego podczas wykonania *Sanktus* z mszy Kurpińskiego na III Ogólnym Zjeździe Pomorskiego Związku Kół Śpiewaczych w Toruniu w 1933 roku.

Ilustracja 14. III Ogólny Zjazd Związku Pomorskiego w Toruniu w 1933 roku. Chór ogólny podczas wykonywania pieśni wspólnych.

Ilustracja 15. Fragment chóru ogólnego i orkiestry dętej na Zjeździe w Toruniu w 1933 roku.

Ilustracja 16. Jubileuszowy IV Ogólny Zjazd Pomorskiego Związku Śpiewaczego w Toruniu w 1937 roku. Okładka i strona tytułowa okolicznościowego wydawnictwa.

Ilustracja 17. Okolicznościowa jednodniówka wydana z okazji Ogólnopolskiego zjazdu śpiewaczego w Gdańsku w 1938 roku.

Marta Walkusz

Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki, Gdańsk

PROBLEM PRAW AUTORSKICH DLA DOKUMENTÓW UDOSTĘPNIANYCH W BIBLIOTECE CYFROWEJ

Problem praw autorskich właściwie od początku istnienia tradycyjnych bibliotek stał się jednym z głównych elementów w tworzeniu zasad udostępniania zbiorów. Wraz z rozpowszechnieniem szybkiego kopiowania zbiorów (ksery, nagrywarki kasetowe i CD, komputery, aparaty cyfrowe) oraz szerokiego dostępu do Internetu, przestrzeganie prawa autorskiego niejako zdominowało regulaminy udostępniania. W bibliotece cyfrowej temat ten jest poruszany w szczególny sposób, gdyż zbiory biblioteczne mogą być dostępne w domu natychmiast, bezproblemowo, drukowane na domowej drukarce, oglądane w szkole, w pracy, w kawiarence internetowej. Tylko od bibliotekarzy i twórców publikacji zależy, czy prawo autorskie będzie należycie przestrzegane.

Biblioteka cyfrowa umożliwia udostępnianie w Internecie zbiorów w formie elektronicznej, takich jak książki, mapy, dokumenty, zdjęcia, pocztówki, grafikę, obiekty audio-wideo, obiekty muzealne, archiwalia, itp. Dostęp do biblioteki cyfrowej zazwyczaj może mieć każdy, bez wcześniejszego zapisywania się, z każdego miejsca na świecie, gdzie jest dostęp do Internetu i o dowolnej porze (z wyjątkiem krótkich przerw na konserwację).

Biblioteki cyfrowe na całym świecie gromadzą zwykle utwory stare, na które wygasły już prawa autorskie (zgodnie z prawem utwory stworzone w przeszłości można bez przeszkód prezentować i udostępniać tylko wtedy, gdy wygasły do nich autorskie prawa majątkowe. Dotyczy to jednak dzieł literackich, których autor zmarł przynajmniej 70 lat temu). Tylko repozytoria *open access* (wolny, „otwarty” dostęp) udostępniają zbiory współczesne, a prawa autorskie do nich są przekazywane do archiwum przez autora w trakcie upubliczniania utworu.

W zależności od tego, czy mamy do czynienia z masową digitalizacją, czy z powolnym procesem udostępniania dzieł, czy gromadzi się dzieła od początku dostępne w formie elektronicznej, archiwa cyfrowe spełniają różne funkcje i służą różnym społecznościom. Generalnie jednak ich najważniejszą funkcją jest

funkcja kulturowa — chodzi o zabezpieczenie dziedzictwa kultury, służbę nauce i edukacji¹.

Różne biblioteki cyfrowe mają różne kryteria selekcji zbiorów poddawanych cyfryzacji. Najczęściej są to zabytki piśmiennicze, literatura naukowa, kanony literatury pięknej, zbiory wymagające konserwacji, zbiory regionalne, zbiory częstego wykorzystania, (np. podręczniki); są to również kartkowe katalogi biblioteczne².

Biblioteki cyfrowe digitalizując swe zbiory napotykają wiele problemów zarówno natury technicznej, na przykład: ujednolicenie standardów technicznych oraz ujednolicenie metadanych³, problem dostępu do danych biblioteki, niejasności związane z prawem autorskim.

Obecnie digitalizacja zbiorów zwykle ogranicza się do skanowania dokumentów, przygotowania ich do wyświetlenia na każdym komputerze, czy to w całości czy to we fragmentach⁴, głównie poprzez udostępnienie ich w Internecie, jak również nagrywanie ich na płyty CD-ROM.

Obecnie biblioteki digitalizują swe zbiory celem ochrony przed zniszczeniem oryginalnych postaci. Szacuje się, że w niedługim czasie biblioteki cyfrowe będą w swych wirtualnych zbiorach posiadać wiele dokumentów⁵, których oryginałów nigdy na półce nie miały, zacznie się więc zacierać granica między tradycyjnymi zbiorami a sieciowymi⁶.

Spośród wspomnianych wyżej problemów, z którymi spotyka się biblioteka cyfrowa przed udostępnieniem zbiorów przez Internet, na największą część działań digitalizacyjnych ma wpływ prawo autorskie oraz prawa pokrewne. To one charakteryzują działalność biblioteki, rodzaj usług, jakie może ona zaferować oraz przede wszystkim to, w jakim zakresie dozwolona jest archiwizacja i ochrona zbiorów⁷. Dziś, gdy dostęp do wszystkich mediów powinien być łatwy

¹ *Biblioteka cyfrowa* [hasło], *Wikipedia*, dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Biblioteka_cyfrowa [dostęp: 10 listopada 2010].

² *Biblioteki cyfrowe. Projekty, realizacje, technologie*, praca zbiorowa pod red. Jadwigi Woźniak-Kasperek i Jerzego Franke, «Nauka. Dydaktyka. Praktyka» 87, Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2007, s. 21.

³ Metadane — dane o danych. Przy ich pomocy opisywane są dokumenty elektroniczne, w szczególności dokumenty dostępne poprzez sieci komputerowe, np. strony internetowe, a także dokumenty tworzące nowoczesne biblioteki cyfrowe.

⁴ Jakie fragmenty może zobaczyć i wykorzystać czytelnik określają stosowne licencje i prawa autorskie chroniące dany dokument.

⁵ Electronic resources = zasoby elektroniczne.

⁶ *Biblioteki cyfrowe. Projekty, realizacje, technologie*, op. cit., s. 22–23.

⁷ Tamże, s. 51.

i bezpośredni, jedynie prawa autorskie mogą uchronić czyjąś własność przed niepożądaną i niekontrolowaną eksploatacją.

Zgodnie z prawem, autorowi dzieła przysługuje niezbywalne prawo do autorstwa utworu zwanego prawem autorskim. Autorowi przysługuje również prawo majątkowe, czyli prawo do rozporządzania swoim dziełem i otrzymywania wynagrodzenia za korzystanie z niego⁸. Prawo majątkowe jest zbywalne, tzn. może być przeniesione przez autora na inne osoby lub instytucje. Przeniesienie praw majątkowych wymaga podpisania stosownych umów oraz sporządzenia tzw. licencji, omawiających sposoby korzystania z dzieła.

Istnieją dwa rodzaje licencji:

- wyłączna, ograniczająca prawa autora do wykorzystywania dzieła,
- niewyłączna, zezwalająca twórcy na upoważnienie innych do korzystania z dzieła na tych samych poziomach eksploatacji (np. publikację dzieła w różnych czasopiśmie).

Obecnie prawa majątkowe są ważne przez 70 lat od śmierci autora⁹. To właśnie czas trwania i zasięg praw autorskich są najważniejszymi kryteriami udostępnienia dokumentu. Po wygaśnięciu czasu trwania ochrony prawem autorskim, dokument przechodzi do tzw. domeny publicznej — nie potrzeba niczyjej zgody, by z niego korzystać. Siedemdziesięcioletni okres ochronny wszystkich dóbr kulturalnych powoduje tzw. czarną dziurę XX wieku. Oznacza to, biblioteki nie mają możliwości nieograniczonego udostępnienia materiałów po trzydziestych latach XX wieku.

Istnieją pewne wyjątki, w których prawo autorskie podlega pewnemu złagodzeniu. W tych przypadkach korzystanie z utworu nie musi wymagać uzyskania zgody właściciela prawa autorskiego. Takie prawo nazywamy dozwolonym użytkowaniem, prywatnym lub publicznym. Dozwolony użytek prywatny zezwala na bezpłatne korzystanie z dzieła na potrzeby własne oraz na potrzeby najbliższego otoczenia (np. kserowanie podręcznika dla siebie i osób z roku studiów). Dozwolony użytek publiczny zwany jest także licencją ustawową i może być płatny lub bezpłatny. Wykorzystywany jest głównie przez biblioteki i ośrodki dydaktyczne. Przykładem może być tu umieszczenie wiersza w podręczniku szkolnym, za wykorzystanie którego powinny być odprowadzane tantiemy na rzecz autora. Zgodnie z bezpłatnym dozwolonym użytkowaniem biblioteka cyfrowa może:

- udostępniać opublikowane egzemplarze,
- udostępniać swe zbiory dla celów naukowych i badawczych za pomocą komputerów znajdujących się na terenie biblioteki (jeśli biblioteka decyduje się

⁸ Tamże, s. 54.

⁹ W Polsce, w latach pięćdziesiątych XX wieku czas trwania wynosił 20 lat po śmierci autora, w 1994 roku zmieniono go na 50 lat, w 2000 roku ponownie wydłużono — do 70 lat.

na pobieranie opłat za korzystanie z publikowanych w sieci np. nagrań, wówczas musi uzyskać zgodę autora i płacić mu tantiemy),

— sporządzać kopie zbiorów i udostępniać je, pod warunkiem, że oryginał jest z udostępniania wycofany (biblioteka cyfrowa korzysta tym samym z ustawy o bibliotekach, która mówi, że nawet zdigitalizowane wersje dzieł, zarówno piśmienniczych, jak i ikonograficznych, muzycznych, dźwiękowych, wizualnych, audiowizualnych czy elektronicznych są materiałami bibliotecznymi, które można rozpowszechniać on-line¹⁰).

Zagadnienie prawa autorskiego dla dokumentów udostępnianych publikowanych w bibliotekach cyfrowych było już niejednokrotnie omawiane, lecz wciąż wywołuje wiele dyskusji i wątpliwości. Ciągłe próbujemy odpowiedzieć jednoznacznie na pytanie, czy można ze spokojem umieścić w Internecie wszystkie zbiory biblioteki, zwłaszcza te najnowsze, tzn. nowowydane, nowonagrane. Z jednej strony biblioteka chciałaby podzielić się z czytelnikiem wszystkimi swoimi zasobami, z drugiej strony musi pamiętać, że większość z nich chroniona jest mniej lub bardziej rygorystycznymi ograniczeniami.

Biblioteka cyfrowa chcąc umieścić swe zasoby w Internecie lub na CD-ROMie, może albo zakupić wersję cyfrową danego dokumentu (co wiąże się ze skomplikowanymi umowami licencyjnymi dla tej wersji, które wprowadzają bardzo wiele ograniczeń, włącznie z czasowym udostępnianiem), albo samodzielnie ją wykonać.

Jeśli minęło 70 lat od śmierci właściciela praw autorskich, cyfryzacja dokumentu jest bezproblemowa a udostępnianie nie podlega żadnym ograniczeniom. To samo dotyczy materiałów wydawanych w ramach uczelni, zeszytów naukowych i innych prac zbiorowych, w tym nagrań wykonywanych przez uczelnię. W innych wypadkach biblioteka zobowiązana jest do wprowadzenia pewnych granic w użytkowaniu cyfrowej wersji utworu, tj. może udostępniać je jedynie na komputerach w sieci wewnątrzbibliotecznej, działającej tylko na terenie biblioteki (licencja ta uwzględnia głównie zbiory poddawane retrodigitalizacji).

Podczas przeglądania regulaminów bibliotek cyfrowych w Polsce daje się zauważyć jednolitą tendencję do omijania bezpośredniej konfrontacji z prawem autorskim. Nie ma jasno sprecyzowanych zakazów i nakazów. W konkretnych przypadkach użytkownik odsyłany jest do licencji chroniącej dany materiał.

Korzystając z zasobów biblioteki cyfrowej musimy pamiętać, iż zbiory mogą być chronione prawami autorskimi. Wobec tego należy przestrzegać kilku ogólnych zasad:

¹⁰ *Biblioteki cyfrowe. Projekty, realizacje, technologie*, op. cit., s. 57.

— nie można wykorzystywać dostępnych publikacji w celach komercyjnych, gdyż służą one przede wszystkim do celów naukowych i mogą być wykorzystywane tylko do własnego użytku (prawo do tego zyskuje się po uzyskaniu pisemnej zgody biblioteki i zastosowaniu się do opłat zgodnie z zasadami i cennikiem),

— nie można zmieniać, powielać, publikować i odsprzedawać obrazów, opisów oraz innych informacji bez zgody biblioteki.

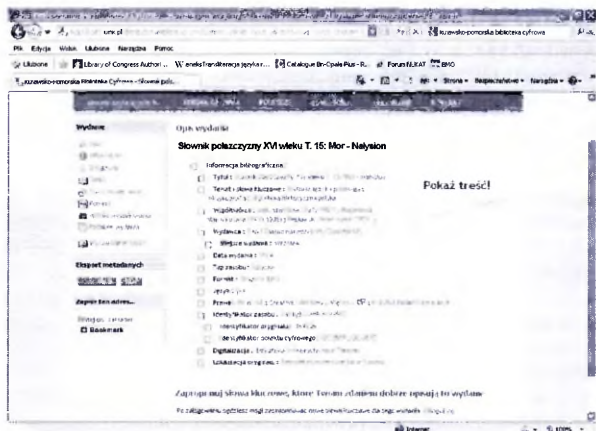
Użytkownik ma prawo, za pisemną zgodą biblioteki cyfrowej wykorzystać informacje uzyskane na stronach biblioteki cyfrowej na prywatnych stronach WWW oraz na niekomercyjnych stronach WWW o charakterze dydaktycznym, naukowym i badawczym, w zamian za umieszczenie na stronie informacji o źródle pochodzenia obiektu wraz z odsyłaczem do odpowiedniej strony.

Wszystkie biblioteki cyfrowe w swych regulaminach umieszczają ogólnie sformułowane ograniczenia co do wykorzystania materiałów umieszczonych na bibliotecznych stronach internetowych, na przykład **Licencje Creative Commons**. Jeśli autor czy wydawca zgodził się na stosowanie licencji Creative Commons¹¹ w stosunku do jego dzieła, wówczas obowiązują postanowienia tej licencji. Informacja o tym znajduje się w opisie bibliograficznym, podobnie jak link do tekstu właściwej licencji CC, która obowiązuje użytkownika dzieła. Biblioteki starają się uświadamiać autorów, że to od nich zależy, na jakich warunkach chcą swoje dzieło udostępnić w Internecie i jak jest to ważne, że dzięki nowoczesnym licencjom użytkownik dokładnie wie, jak wolno mu danym dziełem dysponować¹². Autorzy mogą dostarczyć do biblioteki cyfrowej swoje dzieła po uprzednim podpisaniu licencji autorskiej precyzującej warunki udostępniania dokumentu. Każdy wydawca może wyrazić zgodę na umieszczenie swojej publikacji w bibliotece cyfrowej po uprzednim podpisaniu licencji precyzującej warunki jej udostępniania. Autor lub wydawca podpisując licencję może wyrazić zgodę na przejście na licencję Creative Commons, która jest przystosowana dla Internetu

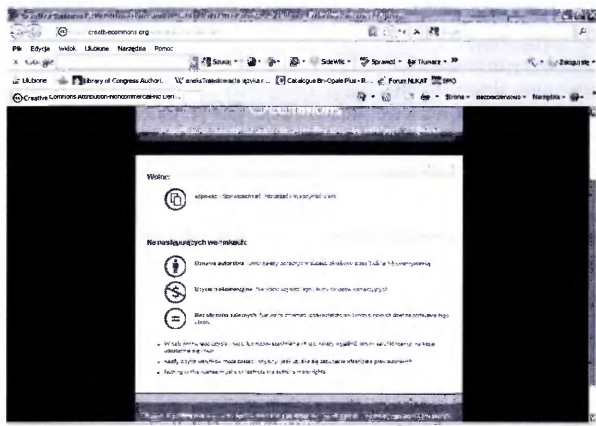
¹¹ Creative Commons oferuje twórcom licencje, które pozwalają im zachować własne prawa i jednocześnie dzielić się swoją twórczością z innymi. Licencje Creative Commons działają na zasadzie „pewne prawa zastrzeżone” — granice dozwolonego użytku są szersze i wyraźniejsze niż te wytyczone na zasadzie „wszelkie prawa zastrzeżone”. Creative Commons szanuje prawo twórców do określenia stopnia, w jakim chcą się dzielić swoją twórczością z innymi. Jednocześnie zachęca do tworzenia wspólnej kultury, której elementy mogą być swobodnie wymieniane i zmieniane. Jednym z zadań Creative Commons jest też edukacja prawnicza — zwiększenie świadomości wpływu systemu własności intelektualnej na kulturę i społeczeństwo, ale także zwiększenie zrozumienia i poszanowania dla prawa i cudzej twórczości. Za: <http://creativecommons.pl/> [dostęp: 10 listopada 2010].

¹² Źródło: Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa (<http://kpbk.umk.pl/dlibra>) [dostęp: 10 listopada 2010].

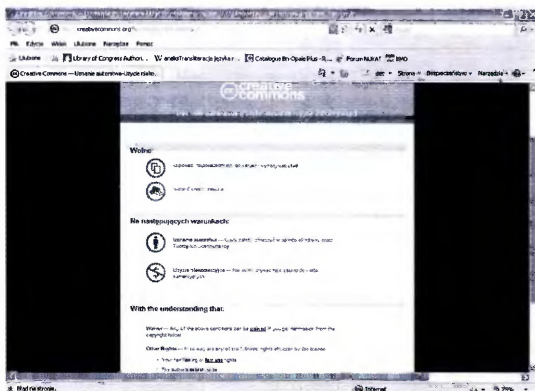
i bardziej przyjazna w użyciu internautom. Wówczas w opisie bibliograficznym pojawi się informacja o tym i link do tekstu właściwej licencji CC.

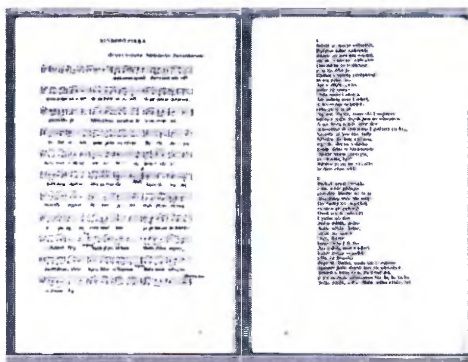
Po kliknięciu w licencję pojawia się następująca strona:

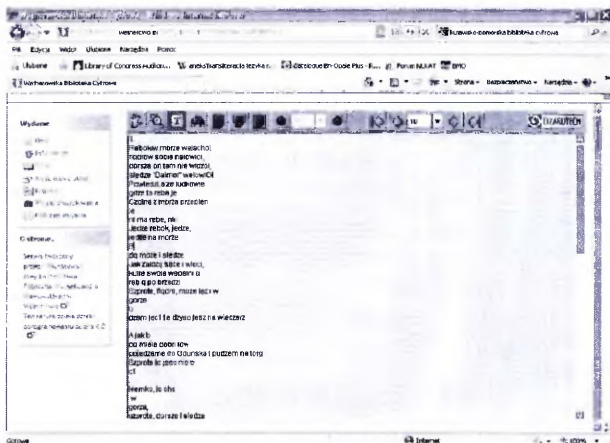
Gdy klikniemy w postanowienia licencyjne kolejnego dzieła zamieszczonego w Kujawsko-Pomorskiej Bibliotece Cyfrowej, wyświetli nam się inny opis:

Oprócz tego co mówi dana licencja o publikacji, czytelnik z dostępnych przycisków w przeglądarce może wywnioskować, jaki zakres eksploatacji jest dozwolony. Niektóre dzieła można oglądać w postaci plików PDF, przewijać strony, itp. Nieraz włączony jest przycisk drukowania. Są też przypadki gdy dostępny jest przycisk przełączający dany obraz do wersji tekstowej.

Wersja tekstowa słów piosenki:

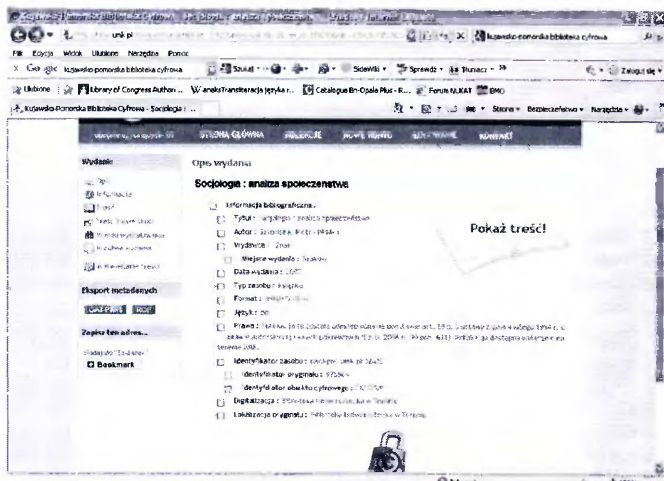
Taki tekst możemy kopiować i wklejać do dowolnego edytora tekstowego. Należy jednak sprawdzić postanowienia licencji, w jaki sposób można wykorzystać tak pozyskany materiał¹³.

Przed udostępnieniem dzieła, redaktorzy biblioteki cyfrowej sprawdzają czy zostały spełnione warunki formalne (zgoda autora i wydawcy). Utwór zostanie przyjęty do biblioteki jeśli odpowiada kryteriom gromadzenia materiałów ustalonym przez bibliotekę cyfrową. Utwór nie może być udostępniony, jeśli autor zawarł umowę z wydawcą lub inną instytucją i nie minął okres zastrzeżony w umowie.

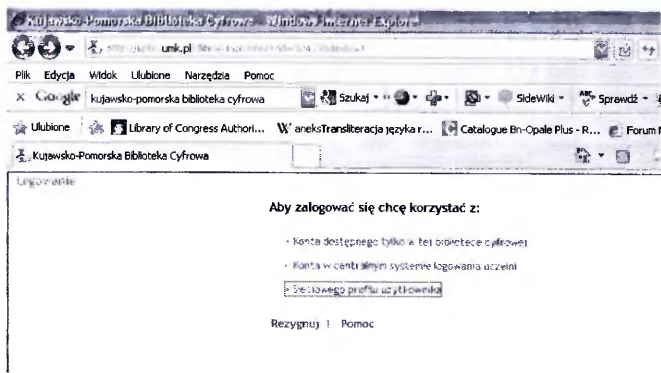
Jeśli do biblioteki cyfrowej wpłynie uzasadniony protest związany z prawem autorskim, opublikowane wcześniej dzieło zostanie natychmiast usunięte z domeny publicznej do archiwum zamkniętego.

Materiały powinny być publikowane zgodnie z Ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W niektórych przypadkach biblioteka, w porozumieniu z autorem lub wydawcą, wprowadza ograniczenia (hasłem lub numerem IP) w dostępie do tekstów, wynikające z umów licencyjnych.

¹³ Źródło: Wejherowska Biblioteka Cyfrowa (<http://biblioteka.wejherowo.pl/dlibra/>) [dostęp: 10 listopada 2010].

Gdy klikniemy „Pokaż treść”, pokaże się plansza z poleceniem załogowania się:

Czas przechowywania publikacji w bibliotece cyfrowej, sposób jej prezentacji i tryb wprowadzenia zmian treści są przedmiotem odrębnych umów z wydawcą bądź z autorem.

Publikacje, na umieszczenie których podpisano umowę z autorem lub wydawcą, mogą być również zabezpieczone przed skopiowaniem ich w łatwy sposób na dysk lokalny komputera użytkownika. Dostęp do publikacji nie objętych prawem autorskim jest bezpłatny i nieograniczony.

Autorzy lub wydawcy chcący zamieścić wersje cyfrowe swych publikacji (wydawnictw) w bibliotece cyfrowej proszeni są o wypełnienie odpowiedniej umowy licencyjnej dla autorów lub dla wydawców. W sporządzonej umowie określone są możliwości wykorzystania materiałów elektronicznych przez bibliotekę oraz to, jakie prawa do korzystania z tych zasobów posiada czytelnik (por. tabela).

Możliwości wykorzystania materiałów elektronicznych przez bibliotekę cyfrową	Prawa czytelnika do korzystania z udostępnionych materiałów elektronicznych
— zwielokrotnienia utworu techniką cyfrową (digitalizacja) — wprowadzania utworu, jako całości lub jego części, do pamięci ogólnie dostępnego komputera — wprowadzania utworu do pamięci komputera udostępnianego na terenie biblioteki i zezwalanie na dokonywanie zwielokrotniania w formie wydruku komputerowego przez korzystających w ramach dozwolonego użytku osobistego — rozpowszechniania utworu online — udostępnienia w Internecie dla wszystkich bez ograniczeń — udostępniania online wyłącznie studentom (jeśli biblioteka cyfrowa jest biblioteką uczelnianą)	— zmiana formatu dokumentu, w jakim pierwotnie został zapisany utwór, bez zmiany jego treści dla potrzeb własnych i najbliższego otoczenia, np. dla kolegów z roku — dokonywanie zwielokrotniania w formie wydruku komputerowego

Powyższe reguły stosowane przez większość bibliotek cyfrowych wydają się być zupełnie jasne i logiczne. Jednakże istnieje jeszcze wiele wątpliwości, zwłaszcza w przypadku współczesnych nagrań utworów kompozytorów żyjących, wykonanych przez artystów także jeszcze żyjących, sponsorowanych przez różne korporacje, wydane przez nierzadko 2 współpracujące wydawnictwa czy firmy fonograficzne. Wobec tak rozlicznych instytucji mogących posiadać własne, odrębne prawa autorskie do tej samej publikacji, istnieją również szczególne sytuacje, z którymi biblioteka cyfrowa powinna się zmierzyć.

Chcąc opublikować zarówno wydrukowany jak i nagrany współczesny utwór muzyczny, biblioteka musi skontaktować się z właścicielem praw autorskich lub praw majątkowych. Jeśli chodzi o nagrania, to zwykle właściciel owych praw zamieszcza odpowiednią klauzulę na etykiecie płyty bądź na opakowaniu. W przypadku polskich nagrań, zwykle tym właścicielem oraz autorem licencji jest ZAIKS, może być również tak, że właścicielem jest firma wydawnicza lub kompozytor. Wówczas należy się z nim skontaktować celem ustalenia, w jakiej formie dane dzieło może być użytkowane po umieszczeniu go w Internecie.

Podobna sprawa dotyczy nut czy książek, których właścicielem jest przeważnie dany wydawca. Również tam powinno być jasno napisane, że bez zezwolenia publiczne wykorzystanie jest niezgodne z prawem. W przypadku nut wydawanych przez PWM ostatnimi czasy pojawia się informacja o zakazie wykonywania kopii ksero całości egzemplarza. Wydawca tłumaczy ten proceder wysokimi kosztami, znacznie wyższymi niż zakup nowego egzemplarza, ale chodzi tu przede wszystkim o łamanie prawa autorskiego jakim jest bezprawne kopiowanie.

Istnieje jednak pewna wątpliwość. Zgodnie z prawem dozwolonego użytku, można kopiować (tj. kserować, nagrywać, przepisywać, robić fotokopie, skanować) każdą ilość materiału na swój użytek lub użytek najbliższej grupy współpracowników. Nie łamiemy więc prawa kopiując 3-stronicowy utwór muzyczny dostępny w bibliotece cyfrowej dla grupy studentów, mając świadomość, że biblioteka uregulowała status prawny tej publikacji, stąd drukowanie w ogóle jest możliwe.

Jeśli chodzi o ustalenie budżetu, zaplanowanie wydatków na licencje i inne opłaty na publikowanie zasobów chronionych prawami autorskimi w Internecie (również chodzi tu głównie o nagrania, gdzie istnieje wielu współautorów, z których każdy może mieć własne licencje oraz o najnowsze podręczniki), nie jest to sprawa tak oczywista. Dzięki planowi finansowemu biblioteka cyfrowa (zwłaszcza przyuczelniana) może określić, czy korzystać z pieniędzy pochodzących z tzw. grantów, czy musi pozyskać dodatkowe środki od władz uczelni, ministerstwa kultury, itp.

Moim zdaniem jakikolwiek ścisły szacunek kosztów jest niemożliwy do wykonania, gdyż nie możemy przewidzieć, ile wyniesie opłata licencyjna za wykorzystanie materiału i umieszczenie go w Internecie. Każda licencja może postawić odmienne warunki użytkowania i wobec czego koszty mogą być bardzo zróżnicowane. Jedyne co może sobie biblioteka założyć, to pewną sumę na dany okres czasu, której nie może przekroczyć lub sumy minimalne i maksymalne, jakie może wydać na licencje¹⁴. Sumę tę jednak można jedynie „wypracować”

¹⁴ Kujawsko-Pomorska Biblioteka Cyfrowa podaje plan wydatków w związku ze swoim powstaniem. Nie podaje jednak kosztów związanych z prawem autorskim. Por.: *Biblioteki cyfrowe. Projekty, realizacje, technologie*, op. cit., s. 100.

z czasem, gdyż jak na razie polskie biblioteki cyfrowe mają zbyt mało doświadczenia, działają zbyt krótko, by móc pewnie planować swoje wydatki.

Pozostaje jeszcze omówienie kwestii dowolnego udostępniania w Internecie wydawnictwa własnej uczelni. Chodzi tu głównie o podręczniki, prace naukowe, artykuły konferencyjne, nagrania z koncertów studentów, profesorów oraz gości uczelni. W przypadku „gości” sprawa jest o tyle trudna, iż trzeba dowiedzieć się, czy ich działalność nie jest chroniona licencją autorską lub czy danego artystę nie reprezentuje firma licencyjna krajowa lub zagraniczna. Podręczniki własnej uczelni chroni prawem autorskim wydawnictwo uczelniane, zwykle więc nie ma przeciwwskazań by udostępniać je w Internecie, ale może być tak, iż pełny dostęp wraz z możliwością drukowania czy ściągania na lokalny dysk mają tylko pracownicy i studenci uczelni (np. poprzez konta zabezpieczone hasłem). Inni użytkownicy taki dostęp uzgadniają już z wydawnictwami lub władzami uczelni.

Problem prawa autorskiego jest dla biblioteki cyfrowej jednym z najbardziej istotnych punktów całej działalności. Bez uregulowania postanowień licencyjnych legalna publikacja dzieł w sieci czy na nośniku cyfrowym jest niemożliwa.

Najczęściej jednak biblioteka cyfrowa działa głównie poprzez udostępnianie zbiorów powszechnie w Internecie. I zarówno do przedstawicieli biblioteki jak i do autorów niniejszych dzieł należy dbałość, by czytelnik bezpiecznie i zgodnie z prawem mógł z owych dzieł korzystać.

Magdalena Gaissek

Biblioteka Polskiej Piosenki, Kraków

DIGITALIZACJA A NOWE ROZWIĄZANIA SYSTEMOWE NA PRZYKŁADZIE PROGRAMU ATHENA OBSŁUGUJĄCEGO CYFROWĄ BIBLIOTEKĘ POLSKIEJ PIOSENKI*

Biblioteka Polskiej Piosenki¹ została założona 1 stycznia 2007 roku w Krakowie. Do statutowych celów Biblioteki należą przede wszystkim popularyzacja, gromadzenie, dokumentowanie zapisów polskiej piosenki, a także udostępnianie zgromadzonych zbiorów. Wśród podstawowych zadań Biblioteki znajdują się: promocja polskiej piosenki w kraju i poza jego granicami, edukacja historyczna, propagowanie wartości patriotycznych wśród dzieci i młodzieży poprzez polską piosenkę patriotyczną, oraz dokumentowanie wszelkich wydarzeń związanych z polską piosenką w formie zapisu audiowizualnego, fonograficznego, nutowego, elektronicznego oraz publikacje. Wymienione zadania realizowane są przez różnorodne projekty, które ukierunkowane są na działalność edukacyjną i popularyzatorską, współpracę z instytucjami kultury, oświaty, nauki oraz innymi bibliotekami muzycznymi.

Wśród wielu działań szczególne miejsce zajmuje Cyfrowa Biblioteka Polskiej Piosenki (CBPP). Przystępując do prac nad tym projektem zdecydowano o stworzeniu autorskiego systemu informatycznego o nazwie *Athena*. Przy wyborze takiego rozwiązania uwzględniono trzy aspekty:

1. problem opisu bibliograficznego utworu muzycznego w kontekście norm stosowanych dla dokumentów muzycznych (druków muzycznych, dokumentów dźwiękowych),
2. kwestię stopnia szczegółowości opisów bibliograficznych dokumentów, zawierających dorobek pieśniarski, posiadanych przez biblioteki muzyczne,
3. wielkość zasobów tych dokumentów w katalogach komputerowych i bibliotekach cyfrowych.

* Artykuł uaktualniono w grudniu 2010 roku.

¹ Pełna nazwa: Ośrodek Kultury „Biblioteka Polskiej Piosenki”, <http://www.bibliotekapiosenki.pl/> [dostęp 10 listopada 2010].

Dostępne na rynku programy do katalogowania oraz programy obsługujące cyfrowe biblioteki znajdują zastosowanie w opracowaniu rozmaitych dokumentów dźwiękowych, ikonograficznych, kartograficznych, muzycznych, piśmienniczych itp. Nie stwarzają one jednak możliwości pełnego opisu utworu — dzieła muzycznego, w szczególności piosenki bądź pieśni. Nie jest bowiem możliwe zawarcie w istniejących programach do katalogowania informacji dotyczących na przykład czasu i miejsca powstania utworu, wersji słownych i wariantów muzycznych, czy w końcu stworzenia odpowiednich powiązań dla uzyskania pełnej bibliografii danego utworu. Wynika to z faktu, że podstawową jednostką opisu bibliograficznego stosowaną w katalogowaniu za pomocą dostępnych na rynku programów jest dokument rozumiany jako całość wydawnicza, a nie jego część — utwór (np. piosenka), ponadto zaś, programy te są przeznaczone do konkretnych zastosowań, takich jak katalogowanie czy prezentacja zasobów cyfrowych, a nie do kompleksowego tworzenia i udostępniania informacji o utworze.

W tym miejscu warto przyrzeć się bliżej różnicy w podejściu do przedmiotu katalogowania. W programach wykorzystywanych do tego celu za główny przedmiot opisu uważa się przede wszystkim dokument, będący całością wydawniczą (książkę, płytę, wydawnictwo nutowe itp.). W programie *Athena* natomiast wykorzystywane są zarówno formularze przeznaczone do katalogowania podobnie rozumianych jednostek wydawniczych, jednak równocześnie istnieje możliwość skatalogowania pojedynczego utworu, czyli piosenki. Rekord taki traktowany jest na podobnych zasadach, jak opisane powyżej „całości”, z tym że dodatkowe elementy opisu zostały dostosowane właśnie do specyficznych cech utworu, jakim jest pieśń.

Do decyzji o tworzeniu autorskiego programu przyczyniła się również przeprowadzona przez Bibliotekę Polskiej Piosenki analiza zasobów bibliotek polskich. W 2008 roku Biblioteka zwróciła się do 45 bibliotek muzycznych w kraju z prośbą o przesłanie informacji na temat nieopracowanych lub opracowanych tylko w postaci katalogów kartkowych materiałów związanych z polską pieśnią patriotyczną i historyczną. Z otrzymanych sześciu raportów wyłoniły się następujące wnioski związane z dostępem do informacji o polskich pieśniach:

1. niewystarczająca ilość skatalogowanych publikacji,
2. niedostateczna ilość zdigitalizowanych obiektów,
3. utrudniony dostęp użytkowników do wielu publikacji (tylko za pomocą tradycyjnych katalogów kartkowych).

Kolejnym czynnikiem przemawiającym za podjęciem decyzji o tworzeniu autorskiego programu była potrzeba dostępu do pełnej zawartości publikacji, w szczególności śpiewników. Informacja o tym, jakie piosenki lub pieśni zawiera dane wydawnictwo jest dla wielu użytkowników bardzo ważna. Zgromadzenie

danych o zawartości publikacji pozwala na zastosowanie funkcji tworzenia bibliografii dla konkretnego utworu muzycznego, w związku z czym użytkownik otrzymuje informację o publikacjach, w których dany utwór się znajduje. Nie jest więc konieczne przeglądanie dziesiątek śpiewników w celu jego odnalezienia. Ta funkcjonalność to jedna z kluczowych różnic pomiędzy dostępnymi systemami do katalogowania a systemem *Athena*. Przykład podstawowego rekordu utworu (pieśni) prezentuje ilustracja 1.

W Cyfrowej Bibliotece Polskiej Piosenki właśnie utwór stanowi podstawową jednostkę opisu. Każda z nich jest indeksowana, co sprawia, że zarówno publikacje, jak i fonogramy są prezentowane m.in. jako zbiór aktywnych odsyłaczy („linków”), pozwalających na swobodne przemieszczanie się w bazie i przegląd rekordów dla poszczególnych utworów. Organizacja i sposób prezentacji danych zakłada intuicyjne działanie użytkownika. Ze względu na społeczną funkcję, jaką pełni piosenka, na etapie tworzenia systemu uwzględniono tych użytkowników, którzy w stopniu podstawowym potrafią wykorzystać możliwości Internetu. Dlatego też zarówno narzędzie wyszukiwawcze, jak i sposób prezentacji dostosowane są do oczekiwań różnych grup odbiorców.

Prace nad tworzeniem programu *Athena*, będącego podstawowym narzędziem Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki, rozpoczęte zostały w kwietniu 2007 roku przy współpracy z firmą informatyczną Inweb. Dzięki zastosowanym innowacyjnym rozwiązaniom informatycznym, użytkownik może otrzymać podstawowe informacje na temat piosenki, tj. dane o autorach słów i muzyki, datach oraz okolicznościach powstania, wariantach słownych utworu, ale także publikacjach wydanych i/lub materiałach rękopiśmiennych, w których konkretny utwór się znajduje. System daje także możliwość uzyskania szczegółowej bibliografii oraz prezentacji ikonograficznej danego utworu.

Funkcjonalność *Atheny* w niedalekiej przyszłości łączyć będzie cechy biblioteki cyfrowej oraz tradycyjnej i obejmować będzie integrację trzech modułów:

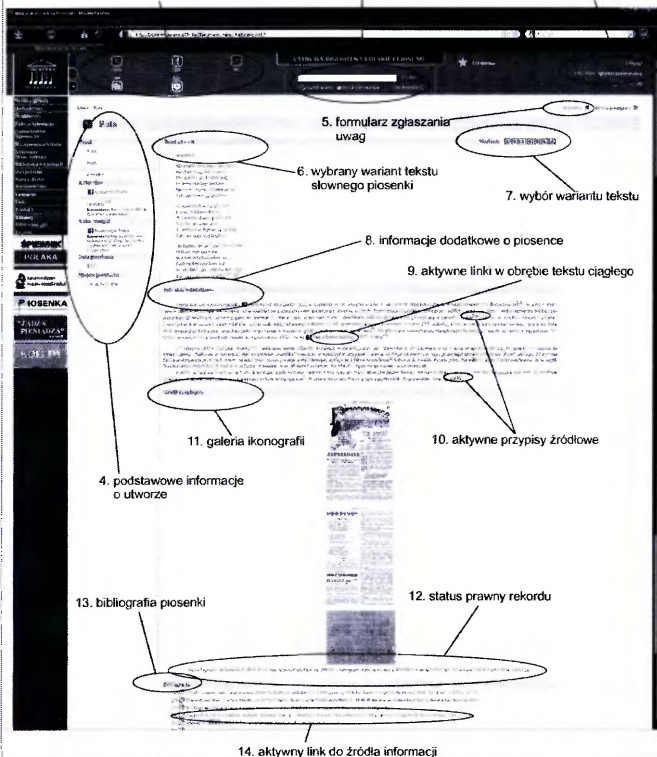
1. podstawowego — obsługującego Cyfrową Bibliotekę Polskiej Piosenki,
2. udostępniania zbiorów cyfrowych online (planowane ukończenie modułu pod koniec 2011 r.),
3. do katalogowania zbiorów bibliotecznych oraz obsługi konta użytkownika.

Zastosowany w systemie *Athena* format opisu pozwala na dowolne jego rozbudowywanie, co umożliwia wykorzystanie danych do tworzenia poszczególnych modułów. Oznacza to, że dane zawarte w formularzu publikacji nie muszą być powielane trzykrotnie w celu obsługi każdego z wyżej wymienionych modułów; raz wprowadzone dane będą wykorzystywane do obsługi każdego z nich. Obecnie funkcjonalność systemu skupiona jest na obsłudze i rozbudowie CBPP.

1. ikony indeksów CBPP

2. wyszukiwarka

3. losowo wyświetlane ciekawostki

Ilustracja 1. Prezentacja rekordu utworu w Cyfrowej Bibliotece Polskiej Piosenki ([http://bi-bliotekapiosenki.pl/Rota_\(Nie_rzucim_ziemi_skad_nasz_rod_\)](http://bi-bliotekapiosenki.pl/Rota_(Nie_rzucim_ziemi_skad_nasz_rod_))): 1. ikony indeksów (osób, zespołów, utworów, fonogramów i publikacji) CBPP, 2. wyszukiwarka, 3. losowo wyświetlane ciekawostki, 4. podstawowe informacje o utworze, 5. formularz zgłaszania uwag, 6. wybrany wariant tekstu słownego, 7. wybór wariantu tekstu, 8. informacje dodatkowe o piosence, 9. aktywne linki w obrębie tekstu ciągłego, 10. aktywne przypisy źródłowe, 11. galeria ikonografii (grafik i rękopisów), 12. status prawny rekordu, 13. bibliografia piosenki, 14. aktywny link do źródła informacji.

W tytule artykułu użyte zostało sformułowanie „nowe rozwiązania systemowe”. Jakie są więc walory funkcjonalności systemu *Athena* obsługującego Cyfrową Bibliotekę Polskiej Piosenki? Oto najważniejsze z nich:

1. System posiada możliwość interakcji z użytkownikami. Wypełnienie formularza „Skomentuj” i zgłoszenie uwagi, powoduje przekierowanie wiadomości na forum pracownicze. Moderator CBPP odpowiada na każde zgłoszenie (por. ilustracja 1, pkt. 5).

2. CBPP zintegrowana jest ze stroną Ośrodka Kultury oraz katalogiem zbiorów, które razem tworzą witrynę internetową Biblioteki Polskiej Piosenki. Przykładem takiej synchronizacji prezentacji danych z CBPP oraz strony internetowej jest multimedialny „Śpiewnik Polaka”, stanowiący pomoc dydaktyczną dla nauczycieli².

3. Moderatorzy bazy i osoby katalogujące, posiadając odpowiedni login i hasło, mają możliwość pracy w bazie CBPP z dowolnego miejsca na świecie bez użycia specjalnego oprogramowania. Wynika to z faktu, że dostęp jest realizowany przez przeglądarkę internetową. Docelowo osobom chcącym współtworzyć CBPP będą udzielane uprawnienia użytkownika, które pozwolą na umieszczanie treści w bazie, jednak w ograniczonym zakresie. Dane wprowadzone przez użytkowników dostępne będą w bazie dopiero po weryfikacji przez moderatorów.

4. CBPP wykorzystuje cechy prezentowania rekordów stosowane w encyklopediach internetowych. Połączenie formatu do katalogowania z elementami formatu encyklopedii internetowej pozwala na atrakcyjną formę prezentacji rekordów. Każdy typ rekordu (osoba, pieśń, publikacja) posiada bowiem własny ustrukturyzowany formularz, w którym możliwe jest niemal nieograniczone wprowadzanie grafik. Atrakcyjność prezentacji rekordów wynika więc nie tylko ze sposobu prezentacji danych merytorycznych w oparciu o aktywne przypisy źródłowe (por. ilustracja 1, pkt. 10), ale również elementów graficznych (por. ilustracja 1, pkt. 11).

5. System stosuje szczegółowy format opisu pojedynczego utworu muzycznego, dzięki któremu możliwa jest kompleksowa prezentacja danych dotyczących utworu/pieśni, bądź danych z tym utworem powiązanych, jak na przykład płyt, na których dany utwór się znajduje. Dzięki zastosowanemu formatowi opisu pojedynczego utworu muzycznego możliwe jest prezentowanie danych o bardzo dużym stopniu szczegółowości, jak na przykład wskazanie rozbieżności co do autora muzyki w oparciu o różne źródła zamieszczone w przypisach. Wszelkie dane wprowadzane do CBPP oparte są na źródłach i zawierają odpowiednią notę bibliograficzną (por. ilustracja 1).

² „Śpiewnik Polaka” jest dostępny pod adresem http://www.bibliotekapiosenki.pl/static:Spiewnik_Polaka [dostęp: 10 listopada 2010].

6. Obiekty/rekordy w bazie CBPP są czytelnie adresowane, co polega na stosowaniu stałych formuł haseł/rekordów po adresie strony, np.:

— dla rekordu osobowego: Nazwisko_Imię (http://www.bibliotekapiosenki.pl/Hemar_Marian),

— dla tytułu utworu: Tytuł_utworu (http://bibliotekapiosenki.pl/W_mojem_ogrodecku),

— dla publikacji: Tytuł_publicacji_wraz_z_typowymi_dla_niej_elementami_opisu_bibliograficznego (http://bibliotekapiosenki.pl/Rapacki_Wincenty_syn_Calowac_pragne_z_motywow_wloskich).

Wykorzystanie jasnej dla użytkownika formuły ma szczególne znaczenie podczas przesyłania grupy linków; dzięki czytelnym adresom użytkownik może otworzyć w sposób świadomy interesujący go adres.

7. Hipertekstualność w obrębie pola tekstowego gwarantuje możliwość stworzenia aktywnego linku, który po kliknięciu przekieruje użytkownika do wybranego hasła (por. ilustracja 1, pkt. 9).

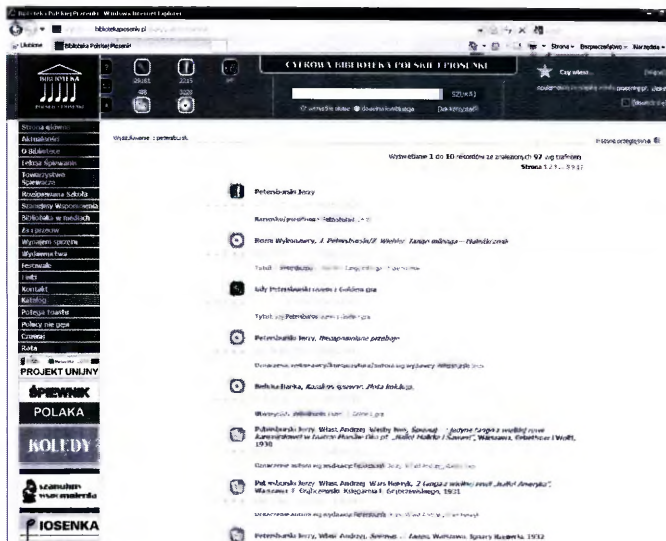
8. W bazie obowiązuje zasada indeksowania obiektów, co w praktyce pozwala tworzyć złożoną sieć powiązań pomiędzy danymi. Szczególnie przydatna wydaje się być taka funkcjonalność w przypadku prezentacji danych o publikacjach. Swobodnie możemy przemieszczać się bowiem pomiędzy różnymi poziomami bibliograficznymi. Wychodząc od dzieła rozumianego jako samoistna, pojedyncza część (np. piosenka), dochodzimy do dzieła rozumianego jako całość wydawnicza (np. książka, wydawnictwo nutowe, czasopismo itd.).

9. Łatwa w obsłudze, intuicyjna wyszukiwarka, która pozwala na znalezienie dowolnej frazy w rozmaitych formach fleksyjnych (por. ilustracja 1, pkt. 2). Narzędzie to powstało przy współpracy z Uniwersytetem Jagiellońskim oraz Akademią Górniczo-Hutniczą w Krakowie.

10. Automatyczna prezentacja wzajemnych odwołań powoduje, że w wyniku wyszukiwania uzyskamy odsyłacze do wszystkich rekordów powiązanych z interesującym nas obiektem (np. osoby, zespoły, płyty, publikacje itd.; por. ilustracja 2).

11. Możliwość umieszczania zdigitalizowanych obiektów i plików multimedialnych (z uwzględnieniem ustawy o prawie autorskim). W przypadku formalnych ograniczeń widnieje odpowiednia informacja wraz z komunikatem czy kopia cyfrowa wskazanej publikacji jest do wglądu w siedzibie Biblioteki Polskiej Piosenki i jaką posiada sygnaturę.

Ponieważ Biblioteka Polskiej Piosenki posiada niewielki zasób cennych zbiorów, lecz jednocześnie dysponuje narzędziem do ich prezentowania i opisu, w 2009 roku złożony został wniosek w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego o dofinansowanie projektu pod nazwą *Polskie pieśni i piosenki*

Ilustracja 2. Zrzut ekranu prezentujący wyniki wyszukiwania.

w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej jako podstawa do rozwoju systemu Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki. Udało się pozyskać fundusze na realizację tego zadania, w związku z czym, w Cyfrowej Bibliotece Polskiej Piosenki od września 2010 roku dostępna jest kolekcja cyfrowa wybranych muzyków Biblioteki Jagiellońskiej. Również w 2010 roku Ośrodek Kultury uzyskał dofinansowanie projektu *Polskie pieśni i piosenki w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej jako podstawa do rozwoju systemu Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki* — cz. 2, będącego kontynuacją podjętych w 2009 roku działań. Zaplanowany do października 2012 roku projekt współfinansowany jest przez Unię Europejską w ramach Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007–2013. Jego przedmiotem jest digitalizacja oraz opracowanie w bazie Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki druków muzycznych oraz rękopisów będących w posiadaniu Biblioteki Jagiellońskiej, a związanych z tematyką polskiej pieśni i piosenki. Efektem realizacji projektu będzie uruchomienie modułu wypożyczeń oraz stworzenie czytelnika

z trzema stanowiskami komputerowo-odsluchowymi zlokalizowana w siedzibie Biblioteki Polskiej Piosenki. Celem nadrzędnym obu projektów jest wypełnienie luki powstałej w dostępie do informacji i materiałów dotyczących polskiej pieśni historycznej, patriotycznej, a także popularnej.

W Bibliotece Polskiej Piosenki proces digitalizacji następuje równocześnie z pozyskiwaniem zbiorów. Zamieszczony poniżej diagram prezentuje źródła zasobów do Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki.

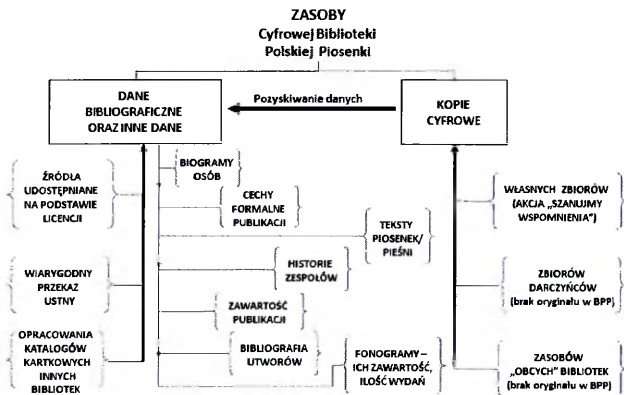

Diagram 1. Schemat ukazujący sposoby pozyskiwania materiałów i danych do CBPP.

Na zasób Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki składają się:

1. kopie cyfrowe, dzięki którym tworzymy katalog zasobów cyfrowych. Kopie te pozyskiwane są z trzech źródeł: z własnych zbiorów, ze zbiorów darczyńców oraz (jak w przypadku realizowanego obecnie wspomnianego już projektu *Polskie pieśni i piosenki w zbiorach BJ [...]*) z zasobów obcych bibliotek³.
2. dane bibliograficzne i inne (biogramy, historie zespołów itd.), które pozyskujemy z kopii cyfrowych oraz innych źródeł, takich jak:

³ W tym miejscu warto wspomnieć o akcji „Szanujemy Wspomnienia” realizowanej we współpracy z Biblioteką Jagiellońską oraz Instytutem Muzykologii UJ. Celem trwającej do 2012 roku akcji jest zebranie i opracowanie materiałów muzycznych dotyczących działalności polskich twórców związanych z muzyką rozrywkową, popularną i ludową.

- wiarygodny przekaz ustny,
- źródła książkowe i encyklopedyczne udostępniane na podstawie licencji autorów,
- katalogi kartkowe innych bibliotek.

Użytkownik korzystający z zasobów CBPP ma dostęp do następujących danych:

- biogramy osób oraz dane dotyczące ich twórczości,
- cechy formalne publikacji oraz sygnatura,
- teksty i historie utworów,
- historie zespołów,
- zawartość publikacji,
- bibliografię utworów,
- informacje o wydaniach poszczególnych fonogramów.

Według statystyk na dzień 31.12.2010 roku Biblioteka posiada 43.552 zdigitalizowanych jednostek (plików) w formacie „tiff”. Największą część cyfrowej kolekcji zajmują publikacje książkowe i wydawnictwa nutowe — 33.919 jednostek, co stanowi blisko 78% całości zbiorów. Digitalizacji poddawane są również okładki płyt. W tej chwili posiadamy 7.671 jednostek, co stanowi niemal 18% całości zdigitalizowanych zbiorów. Pozostałe materiały to: czasopisma (1450 jednostek, co stanowi zaledwie 3% zdigitalizowanych obiektów) oraz prace magisterskie (276 jednostek), rękopisy (231 jednostek) oraz kilka fotografii (por. diagram 2).

Digitalizowane materiały prezentowane w CBPP udostępniane są z uwzględnieniem prawa autorskiego. Zarówno w rekordach osób, zespołów, utworów, fonogramów, jak i publikacji jest możliwość umieszczania i prezentowania grafik. Przykład prezentacji kopii cyfrowej materiałów przedstawiony został w ilustracji 1. W polu 11 „galeria ikonografii (grafik i rękopisów)” zamieszczone są fragmenty czasopisma, w którym ukazały się słowa *Roty* oraz fragment rękopisu Feliksa Nowowiejskiego. W przypadku albumów płytowych prezentowany jest front okładki, a w rekordach osób i zespołów — zdjęcia, fragmenty materiałów rękopiśmiennych oraz wszelkie grafiki związane z danym obiektem. W CBPP znajduje się grupa publikacji, których kopie cyfrowe udostępniane są online (por. ilustracja 3).

Dla porównania w diagramie 3 przedstawiono dane dotyczące rekordów opracowanych w CBPP. Na 55.746 wszystkich rekordów, najwięcej stanowią rekordy utworu, co wynika ze specyfiki bazy danych. Obecnie posiadamy ich 33.537, co stanowi 60% prezentowanych zasobów. Następnie pod względem ilościowym dominują publikacje (8.970 rekordów), osoby (8.003 rekordów) oraz fonogramy (3.398 rekordów). Pozostałe rekordy: czasopisma, serie wydawnicze, instytucje

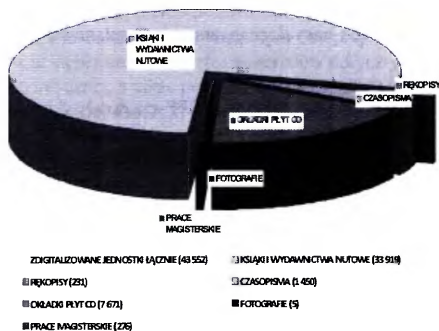
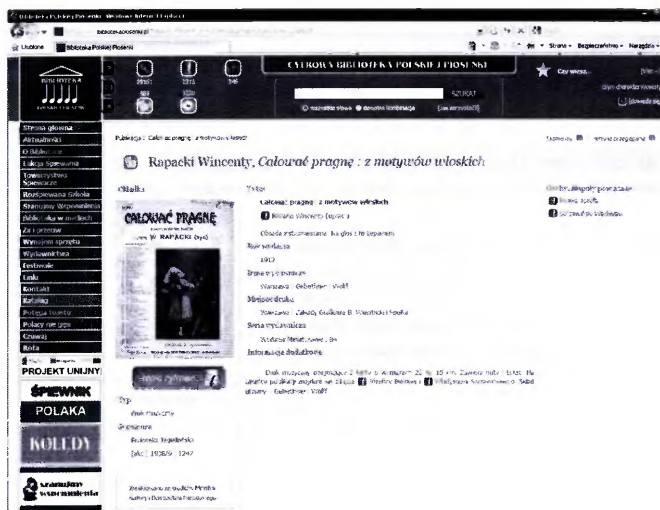

Diagram 2. Wykres przedstawiający stan materiałów zdigitalizowanych w Bibliotece Polskiej Piosenki do 31.12.2010 roku.

Ilustracja 3. Zrzut ekranu prezentujący rekord publikacji z dostępną online kopią cyfrową

(wydawnictwa) i zespoły nie przewyższają liczby dwóch tysięcy łącznie. Bardzo wyraźnie widać więc, że pomiędzy materiałami zdigitalizowanymi a rekordami prezentowanymi w Cyfrowej Bibliotece Polskiej Piosenki nie zachodzi zależność w wymiarze ilościowym.

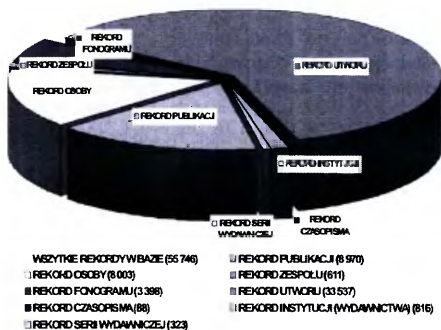

Diagram 3. Wykres przedstawiający stan rekordów (hasel) opracowanych w Cyfrowej Bibliotece Polskiej Piosenki do 31.12.2010 roku.

Podsumowanie

Głównym celem przyświecającym tworzeniu Cyfrowej Biblioteki Polskiej Piosenki jest wypełnienie luki w dostępie do autoryzowanych, szczegółowych informacji na temat polskiej pieśni. Ta cyfrowa biblioteka łączy w sobie cechy katalogowej bazy bibliograficznej jak i internetowej encyklopedii. Informacja o piosence, będąca podstawowym przedmiotem zainteresowania, została w niej zintegrowana z informacją o dokumentach. Główny walor CBPP stanowi łatwa dostępność do wszelkich danych dla użytkowników, ale także dla osób pracujących w bazie i ją tworzących. Nowe perspektywy rozwoju daje możliwość uzupełnienia bazy przez internautów; obecnie poprzez zgłaszanie uwag, które po weryfikacji przez moderatorów publikowane są na stronie internetowej, a w przyszłości poprzez rejestrację osoby chcącej współtworzyć CBPP, której udzielone zostaną uprawnienia użytkownika pozwalające na umieszczanie treści w bazie.

Możliwość prezentacji kompleksowych informacji z szeroko pojętego obszaru polskiej pieśni, daje integracja trzech elementów: CBPP, strony Ośrodka Kultury oraz katalogu zbiorów, które razem tworzą witrynę Biblioteki Polskiej Piosenki. W celu optymalizacji zakresu prezentowanej wiedzy system *Athena* już wkrótce będzie łączył cechy biblioteki cyfrowej oraz tradycyjnej poprzez współdziałanie trzech modułów: obsługującego CBPP, udostępniania zbiorów cyfrowych online, a także katalogowania zbiorów bibliotecznych oraz obsługi konta użytkownika.

Mając na uwadze fakt, że gromadzone przez biblioteki w Polsce muzykalia, zawierają bogaty zasób polskich pieśni i piosenek, mamy nadzieję, że w przyszłości uda się wspólnie opracować rzetelną bazę danych o polskiej piosence wraz z uzupełnieniem miejsca przechowywania poszczególnych publikacji.

konsultacja: Aleksandra Litwin i Agnieszka Piwowarczyk

Anna Michalska

Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki, Gdańsk

„...NAJBARDZIEJ INTRYGOWAŁ MNIE CZŁOWIEK, MNIJ – WYTWORY JEGO RĄK”

JERZY MARIAN MICHALAK. *OD FÖRSTERA DO FRÜHLINGA. PRZYCZYNKI DO DZIEJÓW ŻYCIA MUZYCZNEGO I TEATRALNEGO DAWNEGO GDAŃSKA*. GDAŃSK, WYDAWNICTWO AKADEMII MUZYCZNEJ IM. STANISŁAWA MONIUSZKI, 2009. (KULTURA MUZYCZNA PÓŁNOCNYCH ZIEM POLSKI, ISSN 1231-3211 ; NR 12), SS. 311.

Jerzy Marian Michalak, gdynianin rocznik 1933, to postać dobrze znana w środowisku muzycznym Wybrzeża. Wychowanek trójmiejskich szkół muzycznych, absolwent Akademii Muzycznej we Wrocławiu, działalność artystyczną i dydaktyczną rozpoczął w Gdańsku w 1952 roku. Jego aktywność zawodowa była rozległa, tak jak Jego zainteresowania. Działal jako pianista — kameralista i korepetytor; dyrygent, kierownik artystyczny i muzyczny w teatrach, realizujący spektakle operowe, operetkowe, baletowe i teatralne; wykładowca Akademii Muzycznej w Gdańsku (1960–1979, 1985–1995) i Akademii Muzycznej w Bydgoszczy (1985–1987, 1993–1995), a wcześniej w szkolnictwie muzycznym niższego stopnia.

Wielość zainteresowań, aktywne zawodowe życie, po przejściu na emeryturę zaowocowały odkryciem w sobie jeszcze jednej pasji — badacza życia artystycznego dawnego Gdańska.

We wstępie do wydanej w Wydawnictwie gdańskiej Akademii Muzycznej w 2009 roku publikacji *Od Förstera do Frühlinga. Przyczynki do dziejów życia muzycznego i teatralnego dawnego Gdańska* Jerzy Michalak napisał o sobie:

Kilka fotografii wyrwanych pośpiesznie z albumu, znajomość nut i niemieckiego pisma gotyckiego, wspomnienie wieczoru w wiedeńskiej Staatsoper (grano *Fidelia*) — niewiele więcej zabrałem z domu, uciekając przed zbliżającą się Armią Czerwoną¹.

¹ Jerzy Marian Michalak, *Od Förstera do Frühlinga. Przyczynki do dziejów życia muzycznego i teatralnego dawnego Gdańska*, «Kultura Muzyczna Północnych Ziem Polski» Nr 12, Gdańsk, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki, 2009, s. 13.

Jerzy Marian Michalak
(fot. Łukasz Unterschuetz)

W tym zdaniu autor zawarł wszystko, co zdeterminowało jego życie:

— znajomość nut, która umożliwiła mu uprawiać zawód artysty-muzyka;

— wspomnienie wieczoru w wiedeńskiej Staatsoper — pracę dyrygenta w teatrze i miłość do sztuki wokalne. W opublikowanym wspomnieniu o tym wieczorze Jerzy Michalak napisał: „Opuszczałem miasto śpiewnej mowy z postanowieniem, że kiedyś będę stał wśród świetlistego pasa poruszając rękami i przeżywając to, co w czasie tamtego wieczora odczuwałem”². Autor tych słów zadebiutował jako dyrygent 12 marca 1957 roku w Państwowej Operze i Filharmonii Bałtyckiej, prowadząc balet „Pan Twardowski” Ludomira Różyckiego. Związany był z Operą Bałtycką, Teatrem Wybrzeże, Warszawską Operą Kameralną, Operetką Warszawską, Teatrem Muzycznym w Szczecinie — przygotował łącznie 32 premiery dzieł scenicznych i 15 spektakli studenckich;

² Czesław Skonka, *Spotkania z Austrią. W 40-lecie Towarzystwa Polsko-Austriackiego (1959–1999)*, Gdańsk, Oddział Wojewódzki Towarzystwa Polsko-Austriackiego, Oddział Wojewódzki Stowarzyszenia „Mazurka Dąbrowskiego”, 1999, s. 195–197.

— kilka fotografii — w 1995 roku Jerzy zakończył swą zawodową działalność i przeszedł na emeryturę. Teraz miał czas, by rozwinąć swe zainteresowania przeszłością, w szczególności historią kultury muzycznej Gdańska i Sopotu;

— znajomość pisma gotyckiego. Autor należy do pokolenia noszącego w sobie piętno wojny i jak wielu o swoim dzieciństwie nie chciał zbyt wiele powiedzieć. Pierwsze 12 lat życia spędził z dala od rodziny, wychowując się w kręgu kultury niemieckiej, w okresie okupacji — na terenie Generalnej Guberni. Wyniesiona z dzieciństwa znajomość języka i swobodne posługiwanie się gotykiem pozwoliły mu na realizację swojej pasji. Początki związane były z wypracowaniem metody prowadzenia badań.

Tu dygresja — do końca lat dziewięćdziesiątych siedzibą Akademii Muzycznej był budynek przy ul. Łagiewniki 3, usytuowany w pobliżu Wojewódzkiego Archiwum Państwowego i Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk. Codziennie, około godz. 8.00 rano można było spotkać Jerzego, jak z teczką w ręce zmierza do swoich nowych zajęć w Archiwum lub Bibliotece PAN.

A tak ten okres charakteryzuje sam autor:

Działalem systematycznie, lecz na zupełnie własny sposób (w tradycji rodzinnej pierwszym i najczęściej wypowiedzanym przeze mnie zdaniem było: „ja siam!”), czyli bez uprzedniego zapoznania się z ustaleniami badaczy. Z rękopisów, gazet, afiszów archiwalnych i innych źródeł wynotowywałem niemal wszystko, co dotyczyło szeroko rozumianej kultury muzycznej i teatralnej Gdańska i Sopotu na przestrzeni blisko pięciuset lat: od wieku XVI do lat 80. XX wieku. Interesowali mnie muzycy i ludzie teatru, programy koncertów i repertuar teatrów, sale koncertowe i budynki teatralne oraz adresy, pod którymi mieszkali artyści. Nie pomijałem informacji o muzyce w kościołach, o nauczaniu jej w szkołach parafialnych i świeckich, o działalności budowniczych instrumentów muzycznych, o muzykaliach oferowanych przez księgarzy oraz o ruchu amatorskim³.

Tak więc w pierwszym okresie Jerzy Michalak gromadził wypisy archiwalne i prasowe. Zbiór takich wypisów, dotyczących muzyków działających w Gdańsku trafił do Instytutu Teorii Muzyki gdańskiej Akademii Muzycznej i był podstawą do stworzenia komputerowej bazy danych „Muzycy gdańscy”, dostępnej w Zakładzie Historii Muzyki. Baza ta powstała w wyniku współpracy z informatykiem dr. Mariuszem Szwochem. W posiadaniu Zakładu są też wypisy prasowe, które czekają na opracowanie i stworzenie narzędzi wyszukiwawczych.

Jerzy Michalak od 1997 roku uporządkowane wyniki swoich badań publikuje i prezentuje na konferencjach muzykologicznych. Jego warsztat badawczy stale się rozwija: pod względem metody między innymi poprzez studia uzupełniające u prof. Marii Zduniak w Akademii Muzycznej we Wrocławiu oraz stałą współ-

³ Jerzy Marian Michalak, op. cit., s. 13.

pracę z prof. Beniaminem Voglem, pod względem technologii — od ręcznych zapisów do szerokiego zastosowania komputera i sieci internetowej.

Od Förstera do Frühlinga. Przyczynki do dziejów życia muzycznego i teatralnego dawnego Gdańska, dwunasta pozycja w serii „Kultura Muzyczna Północnych Ziem Polski” zawiera 8 tłumaczeń tekstów, powstałych w latach 2000–2007, napisanych w języku niemieckim, przedstawionych na międzynarodowych konferencjach muzykologicznych, wydanych drukiem w Gdańsku, Berlinie, Sinzig, Monachium i Frankfurt nad Menem. Prace obejmują okres od XVII do początków XX wieku. Są to:

1. Pomiędzy sztuką a codziennością. Caspar Förster Starszy, jego rodzina i krewni,
2. Johann Jeremias du Grain i jego rodzina,
3. „Świat jest teraz inny i toczy się inaczej”. Ewangeliccy kantorzy i kantory w osiemnastowiecznym Gdańsku,
4. Życie Anny Elisabeth Bohon z domu Freislich oraz koncerty w „Bohonsches Haus” w Gdańsku do roku 1775,
5. Włoskie towarzystwa operowe na scenach Gdańska w XVIII wieku,
6. Jenny Lind, Sigurd Lunde oraz inne śpiewaczki i śpiewacy z Północy w Gdańsku w XIX wieku,
7. Pieśń religijna w dorobku wybranych gdańskich kompozytorów XIX wieku. Próba dokumentacji,
8. Organista i dyrygent chórów Julius Wilhelm Frühling w życiu muzycznym Gdańska 1847–1884.

Prezentowane w książce artykuły daleko wykraczają poza przekaz materiałów źródłowych, pochodzących z dokumentów zachowanych i przebadanych przez autora w archiwach. Bogate dane faktograficzne, obejmujące całokształt życia muzycznego w omawianych okresach, informacje o ludziach także innych profesji mogących mieć powiązania z przedstawianymi muzykami, informacje o codziennym życiu miasta zestawione zostały z literaturą przedmiotu. Autor przedstawia dotychczasowy stan badań i przyjętą interpretację faktów i do niej odnosi własne ustalenia, wynikające z ponownej analizy dokumentów znanych i cytowanych oraz z analizy dokumentów przez Niego odnalezionych. Na takiej podstawie próbuje dokonać weryfikacji i uzupełnień wiedzy już znanej oraz przedstawić własne ustalenia i hipotezy. Praca stanowi cenne uzupełnienie tej wiedzy oraz próbę rekonstrukcji życia muzycznego dawnego Gdańska w oparciu o wątki biograficzne i pojedyncze zdarzenia związane z muzyką, wyłaniające się z przebadanych dokumentów.

Warto tutaj zaznaczyć, że mimo obfitości podanych faktów, porównań, mnóstwa przypisów i odsyłaczy oraz ilustracji, książka przez tak szeroki kontekst stanowi frapującą lekturę.

Wszystkie artykuły, zawarte w omawianej publikacji, zostały przetłumaczone z języka niemieckiego na język polski przez Ewę Wojacek, autoryzowane i zwerfikowane przez autora. Każdy tekst został opatrzony uzupełnieniami.

Książka zawiera suplement poświęcony autorowi (noty biograficzne, szczegółowe informacje o działalności artystycznej, pedagogicznej i naukowej), Przedmową opatrzył ją Janusz Krassowski, nieżyjący już współtwórca Wydawnictwa Akademii Muzycznej w Gdańsku i jego wieloletni redaktor naczelny, Pośłowie zaś napisał prof. Beniamin Vogel, przedstawiając początki współpracy z Jerzym Michalakiem w sposób następujący:

Podczas jednej z poprzednich konferencji gdańskich z cyklu „Musica Baltica” (1997) spotkałem po raz pierwszy Pana Jerzego Mariana Michalaka. Właściwie zostałem przez Niego nagabnięty, czy może interesują mnie archiwalne informacje o dawnych budowniczach instrumentów w Gdańsku. Rozpoczął właśnie kwerendę na temat dziejów tutejszego teatru muzycznego, przy której to okazji natrafiał również na wiele danych o instrumentarzach wszelkiej maści. Ponieważ nikt z kręgu gdańskiego takimi informacjami się nie przejął, to może ja, skoro historią przemysłu muzycznego się zajmuję? Była to w rzeczy samej propozycja „nie do odrzucenia” i tak się nasza znajomość i współpraca zaczęła.

Plan napisania dziejów gdańskiego teatru muzycznego to perspektywa na całe życie badacza, podczas gdy Pan Michalak wkroczył na ścieżkę naukową (też odmiana wojennej) dopiero po przejściu na zasłużoną emeryturę pianisty i dyrygenta operowego. Tego oczywiście nigdy na głos nie powiedziałem i dobrze zrobiłem, ponieważ osiągnięcia tego „emeryta” na polu badawczym kultury (nie tylko muzycznej) dawnego Gdańska po dziesięciu latach są oszałamiające. Obejmują bardzo szeroki wachlarz zagadnień od pierwszych sal teatralnych w tym mieście, poprzez sale koncertowe, sklepy muzyczne, warsztaty instrumentarskie, po trupy operowe i rzeczywiście przyczynki do dziejów teatru muzycznego. Ja wciąż mam nadzieję na doczekanie jakiejś syntezy historii gdańskiego teatru muzycznego, ale przecież przed nami jeszcze wiele badań i, na ich podstawie, artykułów Pana Jerzego Michalaka.

Nasza bliska współpraca, jak już wspomniałem, zaczęła się od gdańskich wypisów archiwalnych i prasowych na temat tutejszych instrumentarzy. W tym czasie, i zgodnie z planem, Pan Michalak jeździł do Wrocławia na seminarium prof. Marii Zduniak, aby poznać tajniki warsztatu badacza. Z czasem i ja włączyłem się do tego dokształcania, korzystając w zamian z wiedzy na temat życia kulturalnego dawnego Gdańska, który fascynował mnie coraz bardziej. Poza wiadomościami o tym, co i w jakich źródłach archiwalnych czy prasowych można znaleźć, co i jak najlepiej opisać, czy też gdzie detektywistyczne tropienie zakończyło się wyjaśnieniem fascynującej zagadki, usprawnialiśmy łączność między nami, rezydując po dwu stronach Bałtyku. Po etapie „gołębi pocztowych”, czyli zwykłej poczty, przyszedł czas na pierwszy moderm internetowy, który po dostarczeniu do Gdańska najpierw nabierał „wartości zabytkowej” (a nie był już pierwszej młodości), zanim został podłączony. Ale potem poszło jak z bicia strzelił. Teraz Pan Michalak znacznie wyprzedził

w tej dziedzinie mnie, weterana komputerowego z dwudziestokilkuletnim stażem, podłączony do sieci szerokopasmowej (a nawet Skypa). Odwiedza systematycznie biblioteki oraz archiwa, wyposażony nie tylko w laptop, ale i mobilny Internet. Wbrew pozorom, to wszystko należy także do nowoczesnego „warsztatu naukowego” i znacznie usprawnia nie tylko zbieranie materiałów, ale ich sortowanie, porównywanie i opracowanie⁴.

Tak więc dzisiaj wciąż możemy spotkać Jerzego zmierzającego do Archiwum lub Biblioteki, tyle że zawartość jego teczek uległa zmianie.

Odnosząc się do stwierdzenia Profesora „nikt z kręgu gdańskiego takimi informacjami się nie przejął” — przestało ono być aktualne — przeczy temu będąca w posiadaniu Akademii Muzycznej baza danych „Muzycy gdańscy” i wypisy prasowe, przeczy temu obecność w świadomości gdańskiego środowiska muzycznego Jerzego i jego wiedzy o życiu muzycznym Gdańska, którą to wiedzę z wielką życzliwością dzieli się z innymi, służąc pomocą wszystkim, którzy tej pomocy potrzebują.

Prof. Vogel w swoim tekście wyraził też nadzieję na „doczekanie jakiejś syntezy historii gdańskiego teatru”. Pierwszy tom historii teatru gdańskiego autorstwa Jerzego Michalaka ma się ukazać na początku roku 2011, wydanie II tomu planowane jest na rok 2013.

⁴ Tamże, s. 275–276.

Stanisław Hrabia

Biblioteka i Fonoteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków

DZIAŁALNOŚĆ SEKCJI BIBLIOTEK MUZYCZNYCH SBP – POLSKIEJ GRUPY NARODOWEJ IAML W LATACH 2007–2009

Działania Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP poprzedniej kadencji (2001–2006) były skierowane przede wszystkim na dwa wydarzenia: czterdziestą rocznicę powstania Sekcji Bibliotek Muzycznych, obchodzoną uroczystie podczas Nadzwyczajnej Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych w dniach 20–22 października 2004 roku, oraz organizację Konferencji Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych IAML w dniach 10–15 lipca 2005 roku. Obie konferencje zorganizowane zostały w Bibliotece Narodowej w Warszawie. Miały one szczególne znaczenie dla środowiska bibliotekarskiego w Polsce i były podsumowaniem czterdziestu lat działalności Sekcji. Organizacja i udział w obu konferencjach wyzwoliły wśród bibliotekarzy dużo energii i entuzjazmu do dalszego działania, dla wielu stały się okazją do spojrzenia na swoją pracę z innej — szerszej perspektywy.

W tej atmosferze dobrej i owocnej współpracy zorganizowano w dniach 10–12 października 2006 roku XI Ogólnopolską Konferencję Bibliotekarzy Muzycznych w Ciężeniu koło Poznania, w czasie której wybrano nowy Zarząd Sekcji Bibliotek Muzycznych w składzie: Stanisław Hrabia — przewodniczący (Biblioteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego), Jolanta Byczkowska-Sztaba — wiceprzewodnicząca (Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Muzycznych, Polskie Centrum RISM), Piotr Maculewicz — wiceprzewodniczący (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Zbiorów Muzycznych), Włodzimierz Pięła — sekretarz (Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Muzycznych), członkowie: Iwona Bias (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach), Andrzej Jazdon (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Oddział Zbiorów Specjalnych), Ewa Kozłowska (Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy, Dział Sztuki i Rzemiosł Artystycznych), Anna Michalska (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku), Andrzej Spóz (Biblioteka, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. S. Moniusz-

ki) i Maria Wróblewska (Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych).

Dla wybranego Zarządu bardzo ważne było kontynuowanie dynamicznego rozwoju Sekcji w nowej kadencji. Wyznaczono więc podstawowe kierunki działań: 1) wspieranie bibliotekarzy muzycznych w doskonaleniu warsztatu zawodowego, szczególnie w zakresie katalogowania muzykaliów, 2) umożliwienie prezentacji dokonań naukowych, 3) kontynuowanie działalności międzynarodowej, 4) gromadzenie i udostępnianie informacji na temat zbiorów muzycznych i piśmiennictwa muzycznego w Polsce, oraz 5) dalsze integrowanie środowiska bibliotekarzy muzycznych m.in. poprzez zastosowanie elektronicznych form komunikacji. Te zadania uznano za kluczowe, choć podejmowano również inne inicjatywy, które omawiane były podczas regularnych zebrań Zarządu.

Zebrania Zarządu

Pierwsze zebranie nowego Zarządu odbyło się jeszcze podczas Konferencji w Ciężeniu, następne odbywały się dwa lub trzy razy w roku w różnych bibliotekach, w których pracowali członkowie Zarządu. Daty i miejsca zebrań przedstawia zestawienie:

2007

25 stycznia	Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
19 czerwca	Biblioteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków
23 listopada	Biblioteka, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego

2008

7 marca	Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego
6 czerwca	Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego, Katowice
3 grudnia	Biblioteka Narodowa, Warszawa

2009

17 czerwca	Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy — Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego (w zebraniu uczestniczyli przedstawiciele Sekcji Fonotek SBP: Katarzyna Janczewska-Sołomko — przewodnicząca i Agnieszka Gołębiowska — sekretarz)
3 listopada	Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki, Gdańsk

Poza omawianiem bieżących spraw Zebrania Zarządu były też okazją do zwiedzenia biblioteki oraz instytucji związanej z daną jednostką, na przykład Ośrodek Dokumentacji Muzyki Polskiej XIX wieku im. I. J. Paderewskiego w Instytucie Muzykologii UJ, czy Muzeum Organów i Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej w Akademii Muzycznej w Katowicach.

Spotkania Robocze Bibliotekarzy Katalogujących Muzykalia

Od samego początku kadencji Zarząd podjął działania związane z doskonaleniem warsztatu pracy bibliotekarza muzycznego. Powstanie w 2002 roku Katalogu Centralnego NUKAT spowodowało w wielu bibliotekach duże zmiany w sposobie katalogowania dokumentów. Najważniejsza jednak była zmiana sposobu myślenia o całym procesie katalogowaniu i traktowania go jako działania zespołowego. Bibliotekarzom muzycznym, pracującym w różnych bibliotekach, potrzebna była inicjatywa, która byłaby dla nich wsparciem i dawała szansę na postęp prac katalogowych.

Według statystyk Centrum NUKAT w grudniu 2006 roku w katalogu centralnym znajdowały się opisy bibliograficzne druków muzycznych pochodzące z 25 bibliotek. Ponadto liczne biblioteki katalogowały muzykalia w systemach, które nie współpracowały z NUKAT. Inne biblioteki muzyczne były zainteresowane podjęciem prac katalogowych muzykaliów, jednak ze względów technicznych lub organizacyjnych nie było to możliwe. Pojawiały się głosy — nie tylko wśród członków Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych, ale wielu bibliotekarzy — o konieczności współdziałania. Stąd zrodziła się idea organizowania regularnych spotkań roboczych, służących doskonaleniu umiejętności zawodowych oraz wymianie doświadczeń. Była to też odpowiedź na wyrażaną od dawna, przy okazji różnych spotkań bibliotekarzy muzycznych, zachętę ze strony kierownika Centrum NUKAT, Marii Burchard, autorki opracowania *Format USMARC rekordu bibliograficznego dla druku muzycznego*¹. Doświadczenie bibliotekarzy muzycznych było już na tyle duże, że możliwe stało się podjęcie prac nad ustaleniem wspólnych zasad katalogowania i dostosowaniem ich do formatu MARC21. Co więcej, współpraca ta wydawała się konieczna, gdyż ujawniły się liczne problemy i rozbieżności w podejściu do katalogowanych nut i przy tworzeniu rekordów bibliograficznych.

Współpracę bibliotekarzy muzycznych katalogujących druki muzyczne rozpoczęto od zgromadzenia problemów dotyczących formatu i praktyki katalogowania. Rozesłano do 63 bibliotek formularz, w którym można było zgłaszać uwagi, pytania, sugestie dotyczące formatu i sposobu katalogowania. 26 lutego 2007 roku w Centrum NUKAT w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie odbyło się pierwsze Spotkanie Robocze Bibliotekarzy Katalogujących Druki Muzyczne, w którym uczestniczyło 50 bibliotekarzy z 23 bibliotek oraz pracownicy Centrum NUKAT. Przyjęto podstawowe ustalenia dotyczące zasad stosowania konkretnych pól formatu opisu bibliograficznego oraz wstępnie rozpoznano problemy

¹ Maria Burchard, *Format USMARC rekordu bibliograficznego dla druku muzycznego*, «Propozycje i materiały» 15, Warszawa, Wydawnictwo SBP, 1997.

bibliotekarzy muzycznych w tym zakresie. To wydarzenie było początkiem stałej współpracy.

II Spotkanie Robocze Bibliotekarzy Katalogujących Druki Muzyczne², które odbyło się w dniach 5–6 maja 2008 roku w znacznej części poświęcono doskonaleniu praktyki katalogowania. Włodzimierz Pigła z Zakładu Zbiorów Muzycznych Biblioteki Narodowej przedstawił, w oparciu o liczne przykłady druków muzycznych, zagadnienie wyboru hasła i formułowania tytułu właściwego. Dyskutowano również nad zgłoszonymi wcześniej przez bibliotekarzy problemami dotyczącymi poszczególnych stref opisu bibliograficznego. W rezultacie dyskusji przyjęto wstępne ustalenia, które po opracowaniu przez pracowników Centrum NUKAT, wzorem pierwszego Spotkania, zostały rozesłane do bibliotek.

Tematem obrad było też tworzenie tytułu ujednoliconego dla druku muzycznego. Zagadnienie to omówił Stanisław Hrabia (*Tytuł ujednolicony dla utworu muzycznego — zastosowanie w katalogowaniu muzykaliów*) w oparciu o zasady, opracowane przez zmarłego w 2006 roku Marka Stachyrę z Biblioteki Uniwersyteckiej w Łodzi. Jako uzupełnienie do zagadnień katalogowania muzykaliów przedstawiono problematykę haseł przedmiotowych (Elżbieta Dworska-Padukiewicz, BUW, *Hasła przedmiotowe dla muzyki (forma, gatunek) — komunikat z prac grupy roboczej*), tematów formalnych dla muzyki (Bożena Rogoźnicka, NUKAT) oraz nowych rozwiązań w funkcjonowaniu katalogu NUKAT (Magdalena Rowińska, NUKAT).

W kolejnym, III Spotkaniu Roboczym Bibliotekarzy Katalogujących Muzykalia (25 maja 2009), zaprezentowano ostateczną wersję zasad tworzenia haseł dla tytułu ujednoliconego autorskiego utworu muzycznego³ uzupełnioną i zredagowaną przez Marię Burchard i Stanisława Hrabiego. Ponadto Maria Nasiłowska (Centrum NUKAT) wygłosiła referat *Opracowanie dokumentów muzycznych w jhp KABA z wykorzystaniem haseł w funkcji tematu formalnego*, a Magdalena Rowińska (Centrum NUKAT) *Komunikat o bieżących pracach w Centrum NUKAT*.

Odbywające się co rok Spotkania Robocze Bibliotekarzy Katalogujących Muzykalia były okazją do prezentacji ważnych zagadnień bibliotekarstwa muzycznego, płaszczyzną do wymiany doświadczeń oraz działały mobilizująco na tych uczestników, którzy jeszcze nie podjęli decyzji o komputerowym katalogo-

² Stanisław Hrabia, *II Spotkanie robocze bibliotekarzy katalogujących druki muzyczne. Sprawozdanie*, „Biuletyn BUW. Maj w Bibliotece” (on-line), 2008, maj, s. 13–14, dostępny w Internecie: http://www.buw.uw.edu.pl/images/BUW_PDF/Biuletyn_BUW/maj2008.pdf [dostęp: 10 listopada 2010].

³ *Aneks. Tytuł ujednolicony autorskiego utworu muzycznego. Zasady tworzenia hasła*, oprac. Marek Stachyra, red. i uzup. Maria Burchard, Stanisław Hrabia (dokument on-line), dostępny w Internecie: http://www.nukat.edu.pl/nukat/book/TytułUjedno_090126.pdf [dostęp: 10 listopada 2010].

waniu muzykaliów. Spotkania te również pozytywnie motywowały do doskonalenia zasad i narzędzi do katalogowania. Niezwykle ważnym i kluczowym dla procesu katalogowania muzykaliów efektem trzech Spotkań było opracowanie podstawowych dokumentów, w których zawarto ustalenia dotyczące zmian w formacie MARC21 rekordu bibliograficznego dla druku muzycznego⁴ oraz zasad tworzenia tytułu ujednoliconego dla autorskiego utworu muzycznego⁵. Niewątpliwie istotnym aspektem roboczych spotkań było to, że służyły one integracji całego środowiska bibliotekarzy, nie tylko tych, którzy na co dzień katalogują w NUKAT. Robocze kontakty bibliotekarzy muzycznych, katalogujących w różnych systemach wskazują na sens szerokiej współpracy, wytyczając jej kierunek i cel — podnoszenie jakości opisów, integrację danych i ułatwienie dostępu do informacji dla użytkowników.

Konferencje

W omawianym okresie odbyły się dwie konferencje. Pierwsza, zaplanowana jako konferencja muzycznych bibliotek naukowych, odbyła się w Łańcucie, druga — Ogólnopolska Konferencja Bibliotekarzy Muzycznych — w Gdańsku.

Konferencja „Zbiory europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce”

W dniach 17–19 września 2007 roku w Łańcucie odbyła się konferencja „Zbiory europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce⁶”. Była to druga edycja konferencji „Muzyka w kulturze europejskiej”, organizowanej przez Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Muzeum-Zamek w Łańcucie. Korzystając z okazji, że zaplanowana na rok 2007 przez Sekcję Bibliotek Muzycznych SBP konferencja muzycznych bibliotek naukowych miała się odbyć również w Łańcucie zdecydowano o zorganizowaniu wspólnego

⁴ *Zmiany w formacie MARC 21 rekordu bibliograficznego dla druku muzycznego oraz dokumentu dźwiękowego, jeśli mają zastosowanie. Ustalenia z narady bibliotekarzy muzycznych z 26 lutego 2007 r.* (dokument on-line), dostępny w Internecie: http://www.nukat.edu.pl/nukat/pl/wykaz/ustal_rtf/zmianyWFormacie.doc [dostęp 10 listopada 2010].

⁵ *Aneks. Tytuł ujednolicony autorskiego utworu muzycznego, op. cit.*

⁶ Sylwia Heinrich, *Muzyka w kulturze europejskiej. II konferencja w Łańcucie*, „Alma Mater”, grudzień (2007, nr 98, s. 115–166, dostępne również w Internecie: <http://www3.uj.edu.pl/alma/alma/98/27.pdf> [dostęp: 10 listopada 2010]; [Stanisław Hrabia], *II Konferencja Muzyka w kulturze Europejskiej. Zbiory europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce*, „Muzyka”, 2007 nr 4, s. 157–158; Tenże, *II Konferencja Muzyka w kulturze Europejskiej. Zbiory europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce. Sprawozdanie*, „Bibliotekarz”, 2008, nr 2, s. 16–19.

forum. Główną ideą konferencji było zbliżenie dwóch środowisk — bibliotekarzy muzycznych i muzykologów. Warto również wspomnieć, że konferencja ta odbywała się prawie dokładnie w 35. rocznicę powołania Polskiej Grupy Narodowej Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych (IAML), co miało miejsce podczas Konferencji IAML w Bolonii 15 września 1972 roku.

W konferencji w Łańcucie wzięło udział 70 uczestników — muzykologów, bibliotekarzy muzycznych i studentów muzykologii z 26 instytucji z 14 miast. W ciągu trzech dni wygłoszono 28 referatów i komunikatów. Koncentrowały się one wokół zagadnienia zasobów muzycznych jako źródła badań muzykologicznych, dokumentacyjnych i bibliograficznych, poświęcone były prezentacji zbiorów i archiwów muzycznych, ich historii, charakterystyce i stanowi zachowania; dotyczyły również zagadnień organizacji i gromadzenia zbiorów muzycznych w bibliotekach oraz przemian związanych z nowymi technologiami informacyjnymi. Referaty wygłoszone na Konferencji zostały opublikowane w księdze pokonferencyjnej zatytułowanej *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* pod redakcją Aleksandry Patalas i Stanisława Hrabiego⁷.

Realizując postulat przywracania do życia koncertowego zachowaną w archiwach muzykę podczas konferencji odbyły się dwa koncerty. Zaprezentowano w nich dzieła pochodzące z różnych bibliotek. W pierwszym dniu miał miejsce koncert „Kompozycje z archiwów i bibliotek na nowo odkrywane” w wykonaniu Zespołu Muzyki Dawnej Zamku Królewskiego na Wawelu „Floripari”. Drugiego dnia odbył się koncert Kwartetu „Prima Vista” z okazji 250. rocznicy urodzin kompozytora i budowniczego fortepianów — Franza Ignaza Pleyela, którego liczne kwartety smyczkowe znajdują się w Bibliotece Zamku w Łańcucie. Uzupełnieniem pobytu na Zamku w Łańcucie było zwiedzanie pięknych wnętrz zamkowych, wozowni oraz wspaniałego parku.

Konferencja pokazała jak ważna jest współpraca dwóch środowisk naukowych. Uświadomiono sobie przy tym niewielkie różnice między muzykologiem i bibliotekarzem muzycznym; większość bibliotekarzy muzycznych ma bowiem wykształcenie muzykologiczne lub muzyczne. Podkreślano potrzebę dalszych wspólnych spotkań w celu prezentacji źródeł i archiwów muzycznych.

XII Ogólnopolska Konferencja Bibliotekarzy Muzycznych

W dniach 3–5 listopada 2009 roku odbyła się w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku XII Ogólnopolska Konferencja Bibliotekarzy

⁷ *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach*, red. Aleksandra Patalas, Stanisław Hrabia, Kraków, Musica Iagellonica, 2008.

Muzycznych oraz III Ogólnopolska Konferencja Fonotek⁸. Konferencję zorganizowano wspólnie z Sekcją Fonotek SBP oraz Biblioteką Główną Akademii Muzycznej w Gdańsku. Wzięło w niej udział ponad 60 uczestników — bibliotekarzy muzycznych, muzykologów — z 31 bibliotek i instytucji muzycznych. Wygłoszono 24 referaty⁹. Konferencji towarzyszyła wystawa na temat historii Biblioteki Główniej Akademii Muzycznej w Gdańsku oraz koncert zatytułowany „Księgi wieżowe i muzyka gdańskich carillonów” w wykonaniu Moniki Kaźmierczak (carillon) i Kwintetu Dętego Blaszanego „Hevelius Brass”. Koncert został poprzedzony słowem wstępnym dr Danuty Popinigis.

3 listopada 2009 roku, w przededniu Konferencji, podczas Zebrania Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP przyjęto wniosek, aby uhonorować Andrzeja Spóza, Kierownika Biblioteki, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. Stanisława Moniuszki, długoletniego członka Zarządu Sekcji, tytułem „Honorowego Członka Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP”, w uznaniu jego wieloletniej, ofiarnej pracy dla Sekcji oraz wielkich zasług dla bibliotekarstwa muzycznego. Wniosek został przyjęty przez aklamację przez wszystkich członków Zarządu. Andrzej Spóz w latach 1983–1987, 1987–1991, 1996–2001 był przewodniczącym Sekcji, pełnił ponadto funkcje zastępcy sekretarza (1977–1980, 1980–1983) i wiceprzewodniczącego (1991–1996, 2001–2006). Jest związany z Sekcją od samego początku jej istnienia, kiedy to współpracował z Marią Prokopowicz, Karolem Musiołem, Kornelem Michałowskim i Krzysztofem Mazurem. Andrzej Spóz jest autorem pierwszego sprawozdania z I Ogólnopolskiego Zjazdu Bibliotekarzy Muzycznych SBP w Katowicach¹⁰. Jest też autorem i redaktorem licznych prac naukowych, bibliograficznych i katalogów¹¹ oraz

⁸ (kj-s) [Katarzyna Janczewska-Sołomko], *Konferencja Bibliotek Muzycznych i Fonotek*, „Ruch Muzyczny”, 2009, R. 53, nr 26, s. 3; [Stanisław Hrabia], *XII Ogólnopolska Konferencja Bibliotekarzy Muzycznych i III Ogólnopolska Konferencja Fonotek*, „Muzyka”, 2010, nr 1, s. 140–141; Tenże, *Conference of Polish Music Librarians*, „IAML Electronic Newsletter” (on-line), 2010, nr 34/35 (March), s. 7.

⁹ Większość referatów wygłoszonych podczas Konferencji zawiera niniejsza publikacja.

¹⁰ Andrzej Spóz, *I Ogólnopolski Zjazd Bibliotekarzy Muzycznych SBP w Katowicach*, „Bibliotekarz”, 1966, nr 7/8, s. 232–234.

¹¹ M.in.: Andrzej Spóz, *Warszawskie Towarzystwo Muzyczne. 1871–1971*, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1971; Stefan Burchardt, *Polonez. Katalog tematyczny*, T. 2, 1792–1830, T. 3, 1831–1981, współpr. i red. Maria Prokopowicz, Andrzej Spóz, «Z Prac Biblioteki Główniej Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu», Kraków, PWM, 1976, 1985; *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce. Przewodnik*, Maria Prokopowicz, Andrzej Spóz, Włodzimierz Pięła, Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 1998; Andrzej i Irena Spózowie, *Katalog polskich druków muzycznych 1801–1875 w zbiorach biblioteki, muzeum i archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. Stanisława Moniuszki*, «Katalog Polskich Druków Muzycznych 1801–1875 w Bibliotekach Polskich» 2, Warszawa, Warszawskie Towarzystwo Muzyczne im. Sta-

współredaktorem periodyku „Biblioteka Muzyczna. Music Library” (zarazem autorem zawartej w kolejnych rocznikach periodyku *Bibliografii bibliotekarstwa muzycznego w Polsce*).

W drugim dniu obrad Konferencji odbyło się zebranie sprawozdawczo-wyborcze, podczas którego sprawozdania z działalności obu Sekcji wygłosili: Stanisław Hrabia (Sekcja Bibliotek Muzycznych) oraz Katarzyna Janczewska-Sołomko (Sekcji Fonotek). Następnie w wyniku głosowania wybrano nowe Zarządy. Do Zarządu Sekcji Bibliotek Muzycznych weszli: Stanisław Hrabia (Biblioteka i Fonoteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego) — przewodniczący, Jolanta Byczkowska-Sztaba (Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Muzycznych, Polskie Centrum RISM) — wiceprzewodnicząca, Piotr Maculewicz (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Zbiorów Muzycznych) — wiceprzewodniczący, Karolina Skalska (Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych) — sekretarz, Andrzej Spóz (Biblioteka, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. S. Moniuszki) — Honorowy Członek Zarządu, oraz członkowie: Iwona Bias (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach), Ewa Hauptman-Fischer (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Zbiorów Muzycznych), Andrzej Jazdon (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, Oddział Zbiorów Specjalnych), Ewa Kozłowska (Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy, Dział Sztuki i Rzemiosł Artystycznych), Anna Michalska (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku), Magdalena Wiącek (Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. K. Lipińskiego we Wrocławiu). W Zarządzie Sekcji Fonotek zasiadli: Katarzyna Janczewska-Sołomko (Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Dźwiękowych i Audiowizualnych) — przewodnicząca, Hanna Trzeszczowska (Biblioteka Wydziału Instrumentalno-Pedagogicznego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Białymstoku) — wiceprzewodnicząca, Agnieszka Gołębiowska (Biblioteka i Fonoteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego) — sekretarz, członkowie: Jacek Jackowski (Instytut Sztuki PAN), Ewa Kozłowska (Biblioteka Publiczna m.st. Warszawy, Dział Sztuki i Rzemiosł Artystycznych).

Polska Grupa Narodowa IAML

Zasadnicza aktywność na forum międzynarodowym przejawiała się w ramach Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych (IAML), gdzie

niśława Moniuszki, 2000; Barbara Chmara-Żaczekiewicz, Andrzej Spóz, Kornel Michałowski, *Mieczysław Karłowicz 1876-1909. Katalog tematyczny dzieł i bibliografia*, Kraków, PWM, 1986.

Sekcja Bibliotek Muzycznych SBP działa jako Polska Grupa Narodowa IAML. Członkami tej Grupy w latach 2007–2009 były następujące biblioteki:

1. Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku,
2. Biblioteka Główna Akademii Muzycznej im. Karola Szymanowskiego. Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej w Katowicach,
3. Biblioteka Główna Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Sekcja Zbiorów Muzycznych w Toruniu,
4. Biblioteka i Fonoteka Narodowego Instytutu Fryderyka Chopina w Warszawie (od 2006),
5. Biblioteka i Fonoteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego (od 2006),
6. Biblioteka i Fonoteka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego,
7. Biblioteka Narodowa, Zakład Zbiorów Muzycznych,
8. Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie, Gabinet Zbiorów Muzycznych,
9. Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu,
10. Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu,
11. Książnica Pomorska im. Stanisława Staszica w Szczecinie oraz jako członek indywidualny
12. ks. Dariusz Smolarek, Instytut Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (od 2008).

Po Konferencji IAML w Warszawie w 2005 roku współpraca zagraniczna nabrała nowego impulsu. Działania Zarządu miały na celu nie tylko podtrzymanie tej współpracy, ale również zwiększenie aktywności w pracach Sekcji i Komitetów branżowych IAML oraz zwiększenie udziału polskich przedstawicieli w corocznych Konferencjach IAML.

Poniższe zestawienie zawiera wykaz konferencji IAML w latach 2007–2009 z informacją na temat polskiej aktywności.

2007

Międzynarodowa Konferencja IAML, Sydney, Australia, 1–6 lipca.

Uczestnicy: Jolanta Byczkowska-Sztaba (Biblioteka Narodowa), Stanisław Hrabia (Instytut Muzykologii UJ).

Wystąpienia: Stanisław Hrabia *Polish National Branch of IAML. Report of an activity from July 2006 to June 2007*¹².

¹² Stanisław Hrabia, [National reports]. *Poland*. „Fontes Artis Musicae” 2008, nr 1, s. 68–69; Tenże, [Reports from IAML 2007]. *Poland*, „IAML Electronic Newsletter” (on-line). 2007, nr 26 (September), s. 4–5, dostępny w Internecie: <http://www.iaml.info/publications/newsletter/IAML-NL-26.pdf> [dostęp: 10 listopada 2010].

Prowadzenie sesji: Stanisław Hrabia — dwie sesje Sekcji Bibliotek Naukowych (Research Libraries Branch).

2008

Międzynarodowa Konferencja IAML, Neapol, Włochy, 20–25 lipca¹³.

Uczestnicy: Iwona Bias, Agnieszka Górniak (AM w Katowicach); Jolanta Byczkowska-Sztaba (BN); Piotr Maculewicz (BUW); Stanisław Hrabia (Instytut Muzykologii UJ); ks. Dariusz Smolarek (Instytut Muzykologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II); Violetta Surowiec, Mariusz Wrona (Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Warszawa).

Wystąpienia: Stanisław Hrabia *Polish National Branch of IAML. Report of an activity from July 2007 to June 2008*¹⁴; Sylwia Heinrich (odczytał S. Hrabia) *Agnieszka Mietelska-Ciepierska. Obituary*¹⁵.

Podczas tej konferencji Stanisław Hrabia został wybrany przewodniczącym Sekcji Bibliotek Naukowych; wcześniej, w latach 2002–2008 pełnił funkcję wiceprzewodniczącego.

2009

Międzynarodowa Konferencja IAML, Amsterdam, Holandia, 5–10 lipca¹⁶.

Uczestnicy: Iwona Bias, Monika Bieda, Agnieszka Górniak (AM w Katowicach), Stanisław Hrabia, Aleksandra Patalas (Instytutu Muzykologii UJ), Magdalena Jamroży, Mariusz Wrona (Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, Warszawa), Piotr Maculewicz (BUW), ks. Dariusz Smolarek (Instytut Muzykologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II).

Wystąpienia: Aleksandra Patalas *Musica Claromontana — music in the greatest Marian sanctuary in Poland: attributions, forms, style, exchange of reper-*

¹³ Ks. Dariusz Smolarek, *Międzynarodowa Konferencja IAML. Neapol. 20–25 lipca 2008. Sprawozdanie*, „Additamenta Musicologica Lublinensia”, R. 2008 (4), s. 211–232; dostępny również w Internecie: http://www.iaml.pl/pdf/IAML_Neapol_2008_sprawozdanie.pdf [dostęp: 10 listopada 2010].

¹⁴ Stanisław Hrabia, [National reports]. *Poland*, „Fontes Artis Musicae”, 2009, nr 4, s. 398; Tenże, [National reports]. *Poland*, „IAML Electronic Newsletter” (on-line), 2008, nr 29 (August), s. 11, dostępny w Internecie: <http://www.iaml.info/publications/newsletter/IAML-NL-29.pdf> [dostęp: 10 listopada 2010].

¹⁵ Sylwia Heinrich, *Agnieszka Mietelska-Ciepierska (20 Oct. 1939 – 14 Jan. 2008). Obituary*, „Fontes Artis Musicae”, 2008, nr 4, s. 661.

¹⁶ Ks. Dariusz Smolarek, *Międzynarodowa Konferencja IAML. Amsterdam 2009. Sprawozdanie*, „Additamenta Musicologica Lublinensia”, R. 2009 (5), s. 226–252; dostępny również w Internecie: http://www.iaml.pl/pdf/IAML_Amsterdam_2009_sprawozdanie.pdf [dostęp: 10 listopada 2010].

toire¹⁷), Mariusz Wrona *Chopin 2010 — An der Schwelle zum 200. Jahrestag seines Geburtstages*, Piotr Maculewicz *PL Wru & PL Wu — music manuscripts from Lower Silesia in the University Libraries of Wrocław and Warsaw. Cataloguing project and its results*, Stanisław Hrabia *Polish National Branch of IAML. Report of an activity from July 2008 to June 2009*¹⁸.

Prowadzenie sesji: Stanisław Hrabia — dwie sesje Sekcji Bibliotek Naukowych (*Musical Treasures, Great and Small; Multi-National Collection*).

W omawianym okresie Stanisław Hrabia brał ponadto udział w pracach Komitetu Programowego (Programme Committee) IAML (od 2005), Komitetu Prawa Autorskiego (Copyright Committee), jako przedstawiciel krajów Europy Wschodniej (2003–2009) oraz został zgłoszony jako kandydat na stanowisko wiceprzewodniczącego IAML w wyborach 2010 roku¹⁹.

Dla polskich bibliotekarzy wyjazdy na konferencje IAML były znakomitą okazją do kontaktu z bibliotekarzami z całego świata, uczestnictwa w sesjach ogólnych i tematycznych, w pracach grup roboczych i sekcji, obejmujących wszystkie aspekty bibliotekarstwa muzycznego. Każda konferencja stwarzała też możliwość wymiany doświadczeń oraz zaprezentowania sprawozdania z działalności grupy narodowej podczas specjalnej planarnej sesji oraz do udziału w obradach Rady IAML. Polscy bibliotekarze, działający w IAML jako Polska Grupa Narodowa mają w Radzie IAML swojego reprezentanta w prawem do głosowania.

Polski Komitet RILM

Reaktywowanie działalności Polskiego Komitetu RILM było jednym z postulatów zgłoszonych podczas XI Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych w Ciężeniu. Wstępne rozmowy na ten temat z redaktorami Centrum *RILM Abstracts of Music Literature* prowadzone były jeszcze podczas Konferencji IAML w 2005 i 2006 roku.

RILM to obszerna bibliografia piśmiennictwa muzycznego o zasięgu globalnym służąca środowisku badaczy muzyki. Bibliografia RILM została utworzona w 1966 roku pod auspicjami Międzynarodowego Towarzystwa Muzykologicz-

¹⁷ Aleksandra Patalas, *Musica Claramontana — music in the Jasna Góra Monastery: attributions, forms, exchange of repertoire*, „Fontes Artis Musicae”, 2010, nr 2, s. 148–161.

¹⁸ Stanisław Hrabia, *National Reports. Poland*, „Fontes Artis Musicae”, 2009, wol. 56, nr 4, s. 398.

¹⁹ W rezultacie głosowania, które odbyło się w 2010 roku, Stanisław Hrabia został wybrany jednym z czterech wiceprzewodniczących Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych oraz objął funkcję przewodniczącego Komitetu Programowego IAML.

nego (IMS) oraz Międzynarodowego Stowarzyszenia Bibliotek Muzycznych (IAML). Jest to na bieżąco uaktualniana bibliografia piśmiennictwa o muzyce. Zawiera adnotowane noty bibliograficzne książek, artykułów z czasopism, materiałów konferencyjnych, prac zbiorowych, dysertacji i innych publikacji. Bibliografia obejmuje okres od 1967 roku do chwili obecnej i zawiera ponad 620.000 rekordów w 214 językach ze 151 krajów. Współpraca z RILM opiera się na działalności narodowych komitetów z około 60 krajów, które są odpowiedzialne za opracowanie najważniejszych publikacji o muzyce wydanych w danym kraju lub regionie. Komitety składają się z muzykologów i bibliotekarzy.

Polska włączyła się do projektu RILM w 1968 roku. Działalność Polskiego Komitetu RILM została przerwana w 1998 roku. Ta przerwa spowodowała, że polska literatura muzykologiczna publikowana od połowy lat dziewięćdziesiątych jest niedostatecznie opracowana lub w ogóle nie występuje w bazie RILM. Doświadczenie innych krajów uczestniczących w Projekcie dowodzi, że baza RILM jest powszechnie uznawana za najważniejszą bibliografię muzyczną na świecie. Ponowny aktywny udział w niej polskich muzykologów-bibliotekarzy stał się więc niezbędny dla promowania polskiej muzykologii w świecie oraz aktywnego korzystania z tych zasobów, które już zgromadzono.

W roku 2007 roku podjęto na nowo współpracę z Centralą RILM w Nowym Jorku i reaktywowano działalność Polskiego Komitetu RILM, którego koordynatorem został Stanisław Hrabia. Pierwsze, otwarte zebranie Komitetu odbyło się 7 marca 2008 roku w Bibliotece Uniwersytetu Warszawskiego. W spotkaniu brali udział bibliotekarze z 13 bibliotek. W czasie zebrania przedstawiono zasady wprowadzania danych do bazy edytorskiej „Ibis” i rozdano uczestnikom instrukcję przetłumaczoną przez koordynatora na język polski. W rezultacie działalności Komitetu w okresie 2008–2009 do bazy RILM trafiło około 1000 rekordów bibliograficznych. Przygotowano też polskie tłumaczenie oficjalnej strony internetowej RILM²⁰ i specjalnej instrukcji *Jak napisać abstrakt*²¹. Ustalono listę czasopism (*core journals*), których kompletne opisy wraz z abstraktami powinny się znaleźć w bazie: „Additamenta Musicologica Lublinensia”, „Chopin Studies”, „Interdisciplinary Studies in Musicology”, „Musica Iagellonica”, „Musicology Today”, „Muzyka”, „Polski Rocznik Muzykologiczny”, „Res Facta Nova”, „Rocznik Chopinowski/Annales Chopin”, „Przegląd Muzykologiczny”. Przyjęto też listę tytułów (*primary journals*), których artykuły będą wprowadzane w wyborze, tj.: „Ruch Muzyczny”, „Muzyka 21”, „Twoja Muza”, „Kamerton”. Ponadto do bazy

²⁰ *Répertoire International de Littérature Musicale (RILM)*. [Polish], [tłum. Stanisław Hrabia], dostępny w Internecie : <http://www.rilm.org/aboutUs/Polish.html> [dostęp: 10 listopada 2010].

²¹ *Jak napisać abstrakt*, tłum. Czesława Zawrotniak (dokument on-line), dostępny w Internecie: <http://www.rilm.org/submissions/pdf/Abstracts.Polish.pdf> [dostęp: 10 listopada 2010].

mogą trafiać dane bibliograficzne artykułów z innych czasopism oraz monografii, prac zbiorowych, materiałów pokonferencyjnych, ksiąg pamiątkowych, prac doktorskich, edycji krytycznych z komentarzem źródłowym, recenzji wydawniczych i źródeł elektronicznych. Wiele takich opisów bibliograficznych zostało wprowadzonych przez osoby, nie będące członkami Komitetu. W ten sposób w bazie znalazły się m.in. liczne rekordy z Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej w Bydgoszczy.

Polski Komitet RILM stworzył swoją stronę internetową (www.iaml.pl/RILM/), na której znajduje się informacja dla autorów prac muzykologicznych w jaki sposób przysyłać informacje bibliograficzne oraz abstrakty bezpośrednio do bazy RILM. Warto podkreślić to, że od kilku lat do bazy RILM przyjmowane są abstrakty w językach oryginalnych. Redaktorzy Centrum RILM dokonują tłumaczeń na język angielski, a następnie udostępniają użytkownikom obie wersje językowe.

Pod koniec 2009 roku członkami Polskiego Komitetu RILM byli: Stanisław Hrabia — koordynator (Instytut Muzykologii UJ), Agnieszka Górniak (Akademia Muzyczna w Katowicach), Ewa Hauptman-Fischer (Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie), Andrzej Jazdon (Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu), Karolina Skalska (BN), Justyna Szombara (Instytut Muzykologii UJ) i Czesława Zawrotniak (Akademia Muzyczna w Krakowie).

Ważnym elementem współpracy z RILM był udział podczas Konferencji IAML w obradach przedstawicieli wszystkich narodowych Komitetów z Barbarą Dobbs Mackenzie — redaktorem naczelnym RILM. Podczas tych zebrań koordynator Projektu RILM w Polsce przedstawiał coroczne sprawozdanie z działalności.

RISM

Należy wspomnieć również o prowadzonych pracach w ramach Międzynarodowego Katalogu Źródeł Muzycznych (RISM). Te działania, choć wiążą się ze współpracą międzynarodową, są bardziej zinstytucjonalizowane i odbywają się niejako poza Sekcją w ramach działalności Polskiego Centrum RISM w Bibliotece Narodowej oraz poszczególnych ośrodków RISM w Gdańsku (Akademia Muzyczna), Warszawie (Biblioteka Uniwersytecka), Wrocławiu (Biblioteka Uniwersytecka), Opolu (Zakład Muzyki Kościelnej i Wychowania Muzycznego Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego) i Lublinie (Katedra Polifonii Religijnej Instytutu Muzykologii KUL JPII). Polskie Centrum RISM współpracuje z Centralą RISM we Frankfurcie, prowadzi prace katalogowe i badawcze w różnych ośrodkach w Polsce nad dawnymi źródłami, w tym nad kolekcjami

i liturgikami muzycznymi, organizuje praktyki i szkolenia dla studentów oraz współpracuje z ośrodkami na Litwie, Łotwie, Ukrainie i w Rosji.

Publikacje

Publikowanie materiałów pokonferencyjnych i prac naukowych członków Sekcji było jednym z priorytetowych działań Zarządu. Planowano wydawanie wygłoszonych referatów i komunikatów po każdej konferencji.

Dzięki życzliwej współpracy z Wydawnictwem Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w 2008 roku ukazał się szósty wolumin periodyku „Biblioteka Muzyczna” za lata 2000–2006²², w którym znalazły się materiały z czterech wcześniejszych konferencji: X Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych w Katowicach (24–26 września 2001), Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych z Bibliotek Publicznych w Warszawie (7–9 października 2002), Konferencji Muzykologicznej „Dzisiejszy kształt polskiej muzyki religijnej” w Gnieźnie (21–22 listopada 2003), XI Ogólnopolskiej Konferencji Bibliotekarzy Muzycznych w Ciężeniu (10–12 października 2006) oraz *Bibliografia bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 2000–2006* w opracowaniu Andrzeja Spóza.

W tym samym roku wydano wraz z Instytutem Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego referaty z konferencji w Łańcucie pt. *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach*²³. Publikacja ukazała się dzięki wsparciu finansowemu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Wydziału Historycznego Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Ponadto regularnie ukazywały się sprawozdania z działalności Polskiej Grupy Narodowej IAML publikowane w „Fontes Artis Musicae”, sprawozdania z Konferencji IAML w „Additamenta Musicologica Lublinensia”, jak też sprawozdania z konferencji i spotkań roboczych publikowane w innych czasopismach oraz w Internecie (por. przypisy przy poszczególnych wydarzeniach).

Działalność informacyjna i promocyjna

Istotnym czynnikiem integrującym środowisko bibliotekarzy muzycznych było właściwe informowanie o podejmowanych inicjatywach, stworzenie możliwości wzajemnej wymiany informacji oraz umożliwienie szerokiej dyskusji wszystkim członków Sekcji nie tylko w czasie bezpośrednich spotkań. Cele te

²² *Biblioteka Muzyczna 2000–2006*, red. Stanisław Hrabia, Andrzej Spóz, współpr. red. Jolanta Byczkowska-Sztaba, Andrzej Jazdon, Piotr Maculewicz, Maria Wróblewska, Warszawa, Wydawnictwo SBP, 2008.

²³ *Europejska kultura muzyczna...*, op. cit.

realizowano poprzez redagowanie strony internetowej oraz uruchomienie listy dyskusyjnej.

www.iaml.pl

Sekcja Bibliotek Muzycznych SBP od 2005 roku posiada swoją stronę internetową pod adresem: www.iaml.pl. Koszt utrzymania domeny jest finansowany przez Biuro Zarządu Głównego SBP. Na stronie internetowej publikowane były komunikaty i sprawozdania z bieżącej działalności Sekcji. Informacja ta była też regularnie wysyłana w formie komunikatów do Biura Zarządu Głównego SBP do wykorzystania w „Ekspresie ZG SBP”, „Biuletynie Informacyjnym Zarządu Głównego SBP” oraz na stronie „EBIB. Elektronicznej Biblioteki — Platformy Cyfrowej SBP”.

bibmuz@googlegroups.com

W listopadzie 2007 roku została założona lista dyskusyjna, poświęcona zagadnieniom bibliotekarstwa muzycznego. Ma ona charakter otwartego forum, na którym można wymieniać się wszelkimi informacjami i uwagami dotyczącymi spraw zawodowych środowiska. Lista pełni funkcję kanału informacyjnego, poprzez który bibliotekarze mogą powiadamiać się nawzajem o konferencjach, szkoleniach, imprezach, wystawach czy publikacjach. Można ją też wykorzystywać do zapytań katalogowych, organizowania wypożyczeń międzybibliotecznych, wymiany dubletów, zgłaszania ofert pracy itp. Lista jest dostępna pod adresem bibmuz@googlegroups.com. Według stanu na grudzień 2009 roku na liście było zarejestrowanych 68 bibliotekarzy z 46 bibliotek muzycznych z 16 miast. Uczestnicy listy poruszyli ogółem 94 wątki w 185 wiadomościach.

Informator „Biblioteki muzyczne w Polsce”

Zarząd Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP podjął decyzję o opracowaniu nowego przewodnika po bibliotekach i zbiorach muzycznych w Polsce. Ostatnie wydanie *Przewodnika* pod redakcją Marii Prokopowicz, Andrzeja Spóza i Włodzimierza Pięty ukazało się 1998 roku²⁴. Od tego czasu w bibliotekach muzycznych nastąpiło bardzo wiele zmian, stąd zaistniała potrzeba zaktualizowania i uzupełnienia informacji. Zarząd przygotował ankietę, dotyczącą informacji o bibliotece oraz o znajdujących się w niej kolekcjach muzycznych, szczególnie o spuściznach kompozytorskich, archiwach organizacji muzycznych i stowarzyszeń, dokumentach życia muzycznego, w tym kolekcji dotyczących zespołów i muzyków oraz

²⁴ Maria Prokopowicz, Andrzej Spóz, Włodzimierz Pięta, *Biblioteki i zbiory muzyczne w Polsce. Przewodnik*, Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 1998.

o innych ważnych dla danej biblioteki zbiorach. Ankieta została udostępniona na stronie Sekcji pod adresem: <http://www.iaml.pl/ankieta.html> w marcu 2009 roku. Zebrane materiały z 14 bibliotek po opracowaniu umieszczono na stronie w dziale „Informator”: <http://www.iaml.pl/informator/>.

W ramach Podlaskiego Forum Bibliotekarzy w Białymstoku 9 czerwca 2009 roku Stanisław Hrabia wygłosił referat pt. *Współczesna biblioteka muzyczna — preludium do nowych wyzwań w świecie informacji*. Organizatorem spotkania była Hanna Trzeszczkowska, Kierownik Biblioteki Wydziału Instrumentalno-Pedagogicznego Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Białymstoku. Była to okazja do przedstawienia specyfiki zawodu bibliotekarza muzycznego, jego roli i zadań we współczesnej bibliotece oraz do promocji działalności Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP.

* * *

Podsumowując działalność Sekcji Bibliotek Muzycznych w latach 2007–2009 można stwierdzić, że zrealizowano główne zamierzenia oraz wytyczono kierunki działania dla nowych inicjatyw, które będą wymagały dalszej realizacji, jak chociażby współpraca z RILM czy wprowadzanie i aktualizacja danych do Informatora o bibliotekach muzycznych. Nadal aktualne pozostają plany zwiększenia liczby polskich członków IAML. Działalność międzynarodowa bowiem pozytywnie wpływa na kształt aktywności bibliotekarzy muzycznych w Polsce, gdyż czerpiąc z doświadczeń innych oraz prezentując własne dokonania na forum światowym mamy przekonanie, że jesteśmy częścią wyjątkowej społeczności. Z tym przeświadczeniem łatwiej możemy pokonać codzienne trudności zawodowe i podjąć nowe wyzwania. Perspektywa zbliżającego się w 2014 roku jubileuszu powstania Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP stanie się z pewnością okazją do podjęcia tych wyzwań na miarę pięćdziesięciolecia.

Konferencja w Muzeum-Zamku w Łańcucie (wrzesień 2007)
(fot. Stanisław Hrabia)

Konferencja w Akademii Muzycznej w Gdańsku (listopad 2009)
(fot. Faustyna Michałowska).

Sylvia Heinrich
Kraków

AGNIESZKA MIETELSKA-CIEPIERSKA
(20 X 1939 – 14 I 2008)

Fot. Jerzy Wojciech Mietelski.

Z muzyką była związana od dziecka. Wynikało to zarówno z kultywowanych tradycji rodzinnych, jak i z edukacji: w Krakowie ukończyła Państwową Szkołę Muzyczną, Państwowe Liceum Muzyczne oraz Muzykologię. Drugim nurtem jej zainteresowań i działalności było bibliotekarstwo muzyczne. W 1973 roku złożyła państwowy egzamin bibliotekarski uzyskując tytuł bibliotekarza dyplomowanego.

Biblioteka Jagiellońska była jej jedynym miejscem pracy, w którym spędziła 42 lata, z czego wiele lat (1972–2005) na stanowisku kierownika Oddziału Zbiorów Muzycznych.

Prowadzona przez nią szeroko zakrojona działalność popularyzatorska dotyczyła przede wszystkim aktywności wystawienniczej, przygotowała takie ekspozycje, jak m.in.: „Zabytki polskiej kultury muzycznej od średniowiecza do romantyzmu w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej” — przygotowana z okazji międzynarodowego sympozjum bibliotekarzy muzycznych (wrzesień–listopad 1976), „Twórczość Stanisława Moniuszki w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej” (czerwiec 1982), „Skarby narodowej kultury w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej” (maj 1985).

Od samego początku Festiwalu Wielkanocnego Ludwiga van Beethovena, zainicjowanego przez Elżbietę Penderecką w 1997 roku, w Krakowie, Agnieszka Mietelska-Ciepierska, pełniąc rolę kuratora wystaw corocznie towarzyszących Festiwalowi, stała się jedną z osób nierozdzielnie z nim związanych.

Wystawy manuskryptów, które przygotowywała, co roku ściągały do Biblioteki Jagiellońskiej tłumy wielbicieli twórczości wieków kompozytorów.

Za swą działalność naukową i wystawienniczą, dotyczącą zbiorów przechowywanych w BJ została nieraz doceniona, otrzymując Złoty Krzyż Zasługi (1987) oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1998).

Trudno pisać w czasie przeszłym o osobie tak energicznej, pełnej życia i pasji jak ona. Czynnie uczestniczyła w życiu kulturalnym Krakowa. Wyróżniała się wielką wiedzą, niebywałą pracowitością i niewiarygodną pamięcią. Jej barwna osobowość na zawsze wpisała się w historię Biblioteki Jagiellońskiej.

Była wspaniałą osobą, wrażliwą na problemy i cierpienie innych, zarówno ludzi, jak i zwierząt.

Jej humor, jej śmiech zostanie na zawsze w naszej pamięci.

Andrzej Spóz

Biblioteka, Muzeum i Archiwum
Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego
im. Stanisława Moniuszki

BIBLIOGRAFIA BIBLIOTEKARSTWA MUZYCZNEGO W POLSCE ZA LATA 2007–2009 i UZUPEŁNIENIA ZA LATA 2000–2006

ŹRÓDŁA

- „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Librum”. [Vol.] 14 : 2007
„Additamenta Musicologica Lublinensia”. R. 1, 3–5 : 2005, 2007–2009
„Alma Mater”. 2007, 2008
„Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio L. Artes. Vol 2, 5 : 2004, 2007
„Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 77, 86, 89 : 2002, 2008
„Barok”. R. 11–16 : 2004–2009
„Bibliografia Zawartości Czasopism” [dokument elektroniczny] 2007–2009
„Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008
„Bibliotekarz” 2008
„Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”. R. 58 : 2008
„Biuletyn BUW” 2008
„Biuletyn EBIP” [dokument elektroniczny] 2007, 2008
„Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej” 2006
„Carillon Review / Przegląd Carillonowy”. Nr 2 : 2009
„Cenne, Bezcenne, Utracone” 2008
„Disputationes Scientificae Universitatis Catholicae in Ružomberok”. [Vol.] 2 : 2003
„Early Music”. Vol. 37 : 2009
„Estrada i Studio” 2008, 2009
„Fontes Artis Musicae” 2007–2009
„IAML Electronic Newsletter” [dokument elektroniczny] 2006–2009
„Kaliskie Studia Teologiczne”. T. 3 : 2004
„Kamerton” 2004–2009
„Kieleckie Studia Teologiczne”. T. 6 : 2007
„Kronika Wielkopolska” 2009
„Libri Gedanenses”. T. 21–25 : 2003, 2005, 2007, 2009
„Liturgia Sacra”. R. 11–13, 15 : 2005–2007, 2009
„Młoda Muzykologia”. [T. 2] : 2009
„Musicology Today” 2006, 2007
„Muzyka”. [R.] 52–54 : 2007–2009
„Muzyka 21”. R. 6, 9 : 2005, 2008
„Nasza Przeszłość”. T. 105, 107, 112 : 2006, 2007, 2009

- „Nowe Książki” 2006, 2008
„Polish Libraries Today”. Vol. 6 : 2005
„Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 5–7] : 2006–2009
„Poradnik Bibliotekarza” 2006, 2007.
„Prace Komisji Historii Sztuki” / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. T. 34 : 2006
„Przegląd Carillonowy” — zob. „Carillon Review / Przegląd Carillonowy”
„Przegląd Muzykologiczny”. [T. 4–6] : 2004–2006
„Rocznik” / Stowarzyszenie Miłośników Jarosławia. T. 16 : 2005
„Rocznik Biblioteki Narodowej”. T. 39–40 : 2008
„Rocznik Gdański”. T. 64 : 2004
„Rocznik Grudziądzki”. T. 17 : 2007
„Rocznik Kaliski”. T. 29 : 2003
„Roczniki Biblioteczne”. R. 51 : 2007
„Ruch Muzyczny”. [R.] 51–53 : 2007–2009
„Saeculum Christianum”. R. 11–13 : 2004–2006
„Seminare”. T. 23 : 2006
„Spotkanie z Zabytkami”. R. 30, 32 : 2006, 2008
„Studia Franciszkańskie”. T. 14 : 2004
„Studia Gdańskie”. T. 15/16, 21–24 : 2002/2003, 2007–2009
„Studia Gregoriańskie”. R. 1 : 2008
„Studia Loviciensia”. [Nr] 5 : 2003
„Studia Mazowieckie”. R. 3 : 2007
„Studia Pelplińskie”. T. 36, 38–39 : 2005, 2007–2008
„Studia Sandomierskie”. T. 11 : 2004
„Studia Waweliana”. T. 13 : 2007
„Zeszyty Literackie”. R. 26 : 2008

ADAMKO Rastislav — zob. poz. 104

AKADEMIA MUZYCZNA im. FELIKSA NOWOWIEJSKIEGO Bydgoszcz — zob. poz. 73, 75, 79, 83, 173

AKADEMIA MUZYCZNA im. IGNACEGO JANA PADEREWSKIEGO Poznań — zob. poz. 357

AKADEMIA MUZYCZNA im. STANISŁAWA MONIUSZKI Gdańsk — zob. poz. 35, 37, 56, 328

AKIMJAK Amantius — zob. poz. 104

ANDREOPOLITA Marcin — zob. poz. 358

ARCHIWA

1. Dahlik-Turek Ewa: *Archiwum muzyczne XXI wieku. Europejski projekt DISMARC*. [Także o Archiwum Fonograficznym ISPAN]. W: „Fonoteki wczoraj, dziś i jutro”. *Pierwsza Ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 129–135, il.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM DIECEZJALNE — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM FONOGRAFICZNE im. MARIANA SOBIESKIEGO w INSTYTUCIE SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA AKADEMII NAUK

ARCHIWUM GŁÓWNE AKT DAWNYCH Warszawa

Zob. też poz. 358

2. Bieńkowska Irena: *Wzmianki o balecie egzotycznym na dworze Hieronima Floriana Radziwiłła* [na podstawie akt zachowanych w Archiwum Głównym Akt Dawnych]. „Barok”. T. 15 : 2008 nr 1 (29) s. 189–201, il.

ARCHIWUM i BIBLIOTEKA KRAKOWSKIEJ KAPITUŁY ARCHIDIECEZJALNEJ Kraków-Wawel — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM i BIBLIOTEKA OO. PAULINÓW Częstochowa-Jasna Góra — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM KLASZTORU OO. CYSTERSÓW Kraków-Mogiła — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM KLASZTORU SS. NORBERTANEK na ZWIERZYŃCU Kraków — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM KOMPOZYTORÓW POLSKICH XX i XXI WIEKU w GABINECIE ZBIORÓW MUZYCZNYCH BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ Warszawa — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

ARCHIWUM KOŚCIOŁA p. w. ŚWIĘTEJ TRÓJCY Piątek (diecezja Łowicka) — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM KOŚCIOŁA p. w. WNIEBOWZWIĘCIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY Toruń — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM KSIĘŻY MIJONARZY DOM ŚW. WINCENTEGO à PAULO Kraków — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM PAŃSTWOWE Gdańsk

3. Popinigis Danuta: *Bachowskie interludia w wariacjach na carillon Johanna Ephraima Eggera z roku 1784* [z Archiwum Państwowego w Gdańsku]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 533–544.
4. Woźniak Jolanta i in.: *Thematic Catalogue of Music in Manuscript in the State Archive in Gdańsk*. Kraków, Musica Iagellonica; Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2008. — 175, [3] s., [20] s. tabl., il. (Music Collections from Gdańsk ; vol. 3). — ISBN 978-83-7099-161-6.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE Modra k. Bratysławy

5. Jochymczyk Maciej: *Nieznany utwór Władysława Leszczyńskiego w zbiorach archiwów słowackich*. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 1 (204) s. 129.
6. Smolarek Dariusz SAC: „*Missa solemnis in honorem sancti Cajetani*” Ferdynanda Szymona Lechleitnera [ze zbiorów Państwowego Powiatowego Archiwum w Pezinku z siedzibą w Modrej]. „*Additamenta Musicologica Lublinensia*”. R. 3 : 2007 nr 1 s. 39–57.
7. Smolarek Dariusz SAC: *Muzykalia pijarskie z Podolińca w zbiorach Państwowego Archiwum w Modrej na Słowacji*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 71–137, il.
8. Smolarek Dariusz SAC: *Polonica w muzykaliach klasztoru Pijarów w Podolińcu*. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 1 (204) s. 71–116.

ARCHIWUM PAŃSTWOWE Toruń — zob. poz. 274

ARCHIWUM PAŃSTWOWE Wrocław — zob. poz. 320

ARCHIWUM PARAFII EWANGELICKIEJ Kalisz — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

ARCHIWUM POLSKIEGO WYDAWNICTWA MUZYCZNEGO Kraków

9. Rut Magdalena: *Zygmunt Mycielski i Tadeusz Ochlewski — dwa głosy w służbie muzyki polskiej. Korespondencja Zygmunta Mycielskiego z Tadeuszem Ochlewskim na podstawie materiałów przechowywanych w Archiwum Polskiego Wydawnictwa muzycznego w Krakowie*. „Kamerton” 2007 nr 1 (51) s. 62–71.

ARCHIWUM ŚLĄSKIEJ KULTURY MUZYCZNEJ przy BIBLIOTECIE GŁÓWNEJ AKADEMII MUZYCZNEJ im. KAROLA SZYMANOWSKIEGO Katowice — zob. BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH

LWOWSKIE CENTRALNE ARCHIWUM HISTORYCZNE UKRAINY Lwów

10. Kołbin Dmitrij, Horak Roman: *Spuścizna Karola Lipińskiego oraz fundacja imienia Karola i Reginy Lipińskich* [w Lwowskim Centralnym Archiwum Historycznym Ukrainy]. W: *Karol Lipiński. Życie, działalność, epoka*. T. 4 / pod red. Doroty Kanafy i Marii Zduniak. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 2007 s. 325–333.

OŚRODEK ARCHIWÓW, BIBLIOTEK i MUZEÓW KOŚCIELNYCH KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II Lublin

11. Żurek Waldemar: *Ośrodek Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w mijającym półwieczu* [o sympozjum: „Troska o dziedzictwo kulturowe Kościoła. 50-lecie Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych” w Lublinie]. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 86 : 2008 s. 75–82.

* * *

AUGUST III, król polski — zob. poz. 360

BACH Johann Sebastian — zob. poz. 3

BAJERA Zofia — zob. OLSZEWSKA-BAJERA Zofia

BAKFARK Valentin — zob. poz. 165

BARTKIEWICZ Urszula

12. Bartkiewicz Urszula: *Transkrypcje, adaptacje i opracowanie jako źródło różnorodności repertuaru muzycznego XVIII wieku na przykładzie muzyki klawesynowej*. W: *Musica varia* / Red. Elżbieta Szczurko, Michał Zieliński. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, 2008 s. 5–16.

BAZIAK Jolanta — zob. poz. 293

BĄKOWSKA Henrietta — zob. poz. 145a

BEDNÁRIKOVÁ Janka — zob. poz. 104

BEETHOVEN Ludwig van — zob. poz. 158

BERLIŃSKA Beata — zob. poz. 30

BERNAGIEWICZ Robert ks.

Zob. też poz. 164

13. Bernagiewicz Robert: *Najstarsze zapisy melodii tonów i antyfon do kantyków ewangelicznych*. „Liturgia Sacra”. R. 13 : 2007 nr 2 s. 443–459.

14. Bernagiewicz Robert: *Zagadnienie kwartowej i kwintowej notacji transpozycyjnej w anonimowym traktacie „De cantibus que supra modum intenduntur vel remittuntur”*. „Studia Loviciensia”. Nr 5 : 2003 s. 35–55.

BERNARDINI Marcello — zob. poz. 19

BEUTHEN Heinrich — zob. SCHULZ-BEUTHEN Heinrich

BIBLIOGRAFIA WARSZAWY

15. *Bibliografia Warszawy. Wydawnictwa ciągle 1955–1970* / Red. Adam Borsuk, Stanisław Cieplowski, Cecylia Pietrzak [zawiera rozdziały poświęcone m.in. archiwom, bibliotekom i muzyce]. Warszawa, Muzeum Historyczne m. st. Warszawy, 2006. — LVI, 2222 szp. — ISBN 83-88477-60-9.

BIBLIOTEKA GDAŃSKA POLSKIEJ AKADEMII NAUK Gdańsk — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA AKADEMII NAUK

BIBLIOTEKA GDAŃSKIEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO Oliwa — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MUZYCZNEJ — zob. BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH

BIBLIOTEKA GŁÓWNA UNIwersYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA Toruń — zob. BIBLIOTEKI UNIwersYTECKIE

BIBLIOTEKA GŁÓWNA UNIwersYTETU MUZYCZNEGO im. FRYDERYKA CHOPINA — zob. BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH

BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA Kraków — zob. BIBLIOTEKI UNIwersYTECKIE

BIBLIOTEKA KATEDRY MUZYKOLOGII UNIwersYTETU ADAMA MICKIEWICZA Poznań — zob. BIBLIOTEKI UNIwersYTECKIE

BIBLIOTEKA KLASZTORU OO. BOŻOGROBCÓW Nysa — zob. poz. 307

BIBLIOTEKA KLASZTORU OO. FRANCISZKANÓW Opole — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA KLASZTORU SS. KLARYSEK Stary Sącz — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA KOŚCIOŁA MARIACKIEGO Gdańsk — zob. poz. 290

BIBLIOTEKA KSIĄŻĄT CZARTORYSKICH Kraków

Zob. też poz. 277, 297, 336, 347

16. Kumala Małgorzata: *Muzykalia w Bibliotece Książąt Czartoryskich*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patałas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 289–308.

BIBLIOTEKA LEGNICKIEGO TOWARZYSTWA PRZYJACIÓŁ NAUK Legnica — zob. poz. 351

BIBLIOTEKA LITEWSKIEJ AKADEMII NAUK Wilno — zob. poz. 271

BIBLIOTEKA MARIACKA Eiblag — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA MIEJSKA (STADTSBIBLIOTHEK) Wrocław — zob. poz. 307

BIBLIOTEKA, MUZEUM i ARCHIWUM WARSZAWSKIEGO TOWARZYSTWA MUZYCZNEGO im. STANISŁAWA MONIUSZKI Warszawa

Zob. też poz. 206, 207, 210, 267, 290

17. Musiałik Janusz: *Nieznanany wizerunek eolimelodykomu* [rysunek Czesława Moniuszki w zbiorach WTM]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 14 s. 38–40, il. „Instrumentarium”.

18. Negrey Maciej: „Uwertura D-dur” Maksymiliana Einerta w zbiorach Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego. W: *Karol Szymanowski w perspektywie kultury muzycznej przeszłości i współczesności*. Studia / pod redakcją Zbigniewa Skowrona. Kraków, Musica Iagellonica, 2007 s. 439–458.

BIBLIOTEKA MUZEUM NARODOWEGO Kraków — zob. poz. 358

BIBLIOTEKA MUZEUM-ZAMKU Łańcut

Zob. też poz. 26

19. Byczkowska-Sztaba Jolanta: *Muzykalia z Muzeum-Zamku w Łańcucie w świetle nowych badań* [w aneksie katalog utworów Marcella Bernardiniego]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 153–176.
20. Oliwa Grzegorz: *Muzykalia łańcuckie. Problem stylu i praktyki wykonawczej w okresie przedklasycznym na przykładzie wybranych utworów z biblioteki Muzeum-Zamku w Łańcucie*. Rzeszów, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2007. — 154 s., il. — ISBN 978-83-7338-325-8.
21. Wiślińska Anna: *Zbiory muzyczne księżnej Izabelli z Czartoryskich Lubomirskiej w Bibliotece Zamku w Łańcucie*. „Kamerton” 2006 nr 1 (50) s. 198–209, il.
22. Wojno Hubert: *Utwory Domenica Cimarosi w zbiorach Biblioteki Muzeum-Zamku w Łańcucie*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 177–181

BIBLIOTEKA MUZYCZNA 2000–2006

23. *Biblioteka muzyczna 2000–2006* / Red. Stanisław Hrabia, Andrzej Spóz ; współpraca Jolanta Byczkowska-Sztaba i in. ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Sekcja Bibliotek Muzycznych — Polska Grupa Narodowa IAML. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008. — 302, [1] s. — ISBN 978-83-89316-95-0

BIBLIOTEKA NARODOWA Warszawa — zob. BIBLIOTEKI NARODOWE

BIBLIOTEKA OPACTWA OO. BENEDYKTYNÓW Tyniec — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA OPACTWA OO. CYSTERSÓW Szczyrzyc — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA OPACTWA SS. BENEDYKTYNEK Krzeszów — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE

BIBLIOTEKA PAŃSTWOWEGO UNIWERSYTETU ROSYJSKIEGO Kaliningrad — zob. poz. 271

BIBLIOTEKA PUBLICZNA m. st. WARSZAWY — zob. BIBLIOTEKI PUBLICZNE

BIBLIOTEKA RACZYŃSKICH Poznań — zob. BIBLIOTEKI PUBLICZNE

BIBLIOTEKA SEMINARIUM DUCHOWNEGO Płock — zob. poz. 277

BIBLIOTEKA ŚLĄSKA Katowice — zob. poz. 341, 341a

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Lwów — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Łódź — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Warszawa — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Wilno — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Wrocław — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II Lublin — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU ADAMA MICKIEWICZA Poznań — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

BIBLIOTEKA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO Opole — zob. poz. 307

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE I KLASZTORNE

BIBLIOTEKA ZAKŁADU NARODOWEGO im. OSSOLIŃSKICH Wrocław

Zob. też poz. 336, 358

24. Węgrzyn-Klisowska Walentyna: „*Poczet muzyków, muzykopisów i kompozytorów polskich*” z Biblioteki Gwalberta Pawlikowskiego jako przyczynek do badań nad historią muzyki polskiej [ze zbiorów Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 239–262, il.

BIBLIOTEKA ZAŁUSKICH — zob. poz. 292

BIBLIOTEKI

Zob. też poz. 60

25. *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008. — 433, [1] s., il. — ISBN 978-83-7099-160-9.
26. Heinrich Sylwia: *Muzyka w kulturze europejskiej. II Konferencja w Łańcucie* [zorganizowana 17–19 września 2007 r. w Muzeum-Zamku w Łańcucie przez Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Sekcję Bibliotek Muzycznych SBP i Bibliotekę Muzeum Zamku w Łańcucie. Sprawozdanie]. „Alma Mater”. [Nr] 99 : grudzień 2007 s. 115–116.
27. Hrabia Stanisław: *Biblioteka muzyczna a model biblioteki hybrydowej*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 395–407.
28. Hrabia Stanisław: *II Konferencja „Muzyka w kulturze europejskiej. Zbiory europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce”. Sprawozdanie* [z konferencji zorganizowanej 17–19 września 2007 r. w Muzeum-Zamku w Łańcucie przez Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Sekcję Bibliotek Muzycznych SBP i Bibliotekę Muzeum Zamku w Łańcucie]. „Bibliotekarz” 2008 nr 2 s. 16–19.
29. [Hrabia Stanisław]: *II Konferencja z cyklu „Muzyka w kulturze europejskiej” p.t. „Zbiory europejskiej kultury muzycznej w bibliotekach i archiwach w Polsce”* [zorganizowana 17–19 września 2007 r. w Muzeum-Zamku w Łańcucie przez Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego, Sekcję Bibliotek Muzycznych SBP i Bibliotekę Muzeum Zamku w Łańcucie. Sprawozdanie]. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 4 (207) s. 157–158.
30. *Odkwaszanie zbiorów bibliotecznych i archiwalnych w Polsce. Podsumowanie. Wieloletni Program Rządowy na lata 2000–2008. Kwaśny papier* / Red. Beata Berlińska i in. Warszawa, Biblioteka Narodowa, 2008. — 111 s., il. — ISBN 978-83-7009-729-5.
31. Pomes Kinga: *O bibliotekach muzycznych dawnego Rzeszowa*. „Kamerton” 2004 nr 1/2 s. 215–216.
32. Skalska Karolina: *Współczesny warsztat informacyjny bibliotekarza muzycznego — próba charakterystyki*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego

i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 409–423.

33. Suchowiejko Renata: *Między bibliotekarzem a muzykologiem. Wprowadzenie do konferencji „Muzyka w kulturze europejskiej”*. Łańcut 2007. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 9–12.

BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH (układ w kolejności alfabetycznej miast)

BIBLIOTHÈQUE du CONSERVATOIRE ROYAL de MUSIQUE **Bruksela** — zob. poz. 303

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MUZYCZNEJ im. STANISŁAWA MONIUSZKI **Gdańsk**

34. Cieślak Elżbieta: *Stare druki muzyczne w Bibliotece Gdańskiej Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 77–81.
35. Michalska Anna: *Bibliografia wydawnictw Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku za okres 1997–2007*. Gdańsk, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki, 2008. — 224 s.
36. Michalska Anna: *Rękopisy kantat Otto Christiana Gladaua z Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej w Gdańsku*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 221–237, il.
- 36a. Michalska Anna: *Henryk Skirmund — zapomniany poeta i kompozytor* [na podstawie materiałów archiwalnych z Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki w Gdańsku]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 183–191, il.
37. *60 lat Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku*. Księga jubileuszowa / Praca zbiorowa pod red. Janusza Krassowskiego. [M.in. o Bibliotece Głównej i Fonotece.] Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2007, 384 s.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MUZYCZNEJ im. KAROLA SZYMANOWSKIEGO —
ARCHIWUM ŚLĄSKIEJ KULTURY MUZYCZNEJ Katowice

- 37a. Moll Lilianna M[anuella]: *Proweniencja Sechste Sinfonie in c-moll „König Lear” Heinricha Schulza-Beuthen* [ze zbiorów Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 107–117, il.
- 37b. Moll Lilianna M[anuella]: *Rękopis „Wielkiej Modlitwy” Stefana Mariana Stoirskiego w zbiorach Archiwum Śląskiej Kultury Muzycznej*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 133–138.

BIBLIOTHÈQUE du CONSERVATOIRE ROYAL de MUSIQUE **Liège**

38. Suchowiejko Renata: *Nieznane listy Henryka Wieniawskiego do Lamberta Massarta* [ze zbiorów Bibliothèque du Conservatoire Royal de Musique w Liège]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 279–300, il.

LIBRARY and ARCHIVES the JUILLIARD SCHOOL, MUSIC DIVISION **Nowy Jork**

39. Gottlieb Jane: *Arthur Rubinstein collection to Juilliard School*. „IAML Electronic Newsletter”. No 27 : 2007 (December) s. 1–2. „Music in libraries”.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MUZYCZNEJ im. FRYDERYKA CHOPINA **Warszawa**

40. Olszewska-Bajera Zofia: *Pierwodruki utworów Stanisława Moniuszki w zbiorach Biblioteki Głównej Akademii Muzycznej w Warszawie* [obecnie Uniwersytetu Muzycznego]. W: *Euro-*

pejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 263–288, il.

BIBLIOTEKA GŁÓWNA AKADEMII MUZYCZNEJ im. KAROLA LIPIŃSKIEGO Wrocław

41. Wiącek Magdalena: *Kolekcja muzyczna Walerii Jędrzejewskiej przekazana w darze Bibliotece Głównej Akademii Muzycznej we Wrocławiu*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 379–384, il.

BIBLIOTEKI I ARCHIWA AKADEMII NAUK

ARCHIWUM FONOGRAFICZNE im. MARIANA SOBIESKIEGO w INSTYTUCIE SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa — zob. ZBIORY FONOGRAFICZNE w INSTYTUCIE SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa

BIBLIOTEKA GDAŃSKA POLSKIEJ AKADEMII NAUK Gdańsk

Zob. też poz. 274, 290

42. Gancarczyk Paweł: *Origin, Repertory and Context of „Lasso's Autograph” from Gdańsk* [dotyczy rękopisu Ms. 4030 z Biblioteki Gdańskiej PAN]. W: *Die Münchner Hofkapelle des 16. Jahrhunderts im europäischen Kontext. Bericht über das internationale Symposion der Musik-historischen Kommission der Bayerischen Akademie der Wissenschaften in Vereinigung mit der Gesellschaft für Bayerische Musikgeschichte München, 2. — 4. August 2004* / Red. Theodor Göliner, Bernhold Schmid (unter Mitarbeit von Severin Putz). München, Bayerische Akademie der Wissenschaft, 2006 s. 297–309.
43. Jasiewicz Jan Jerzy: *Analiza źródłoznawcza Graduału cysterskiego Ms. 2168 z Biblioteki Gdańskiej PAN. „Libri Gedanenses”*. T. 22 : 2005 s. 5–22.
44. Jasiewicz Jan Jerzy: *Cysterska poezja liturgiczna — oficjum rymowane „Laetare Germania” [ze zbioru Kościoła Mariackiego w Gdańsku w Bibliotece Gdańskiej PAN, sygn. Ms. Mar. O. 18, k. 25]. „Studia Gdańskie”*. T. 21 : 2007 s. 271–284.
45. Jasiewicz Jan Jerzy: *Gradual Z. 9822 — editio medicaes ze zbiorów Biblioteki Gdańskiej PAN. „Libri Gedanenses”*. T. 25 : 2009 s. 28–65.
46. Jasiewicz Jan Jerzy: *Krzyżacka tradycja liturgiczno-muzyczna w świetle źródeł zachowanych w Bibliotece Gdańskiej PAN. I. Antyfonasrz Ms. Mar. F. 404; II. Rękopis Ms. Mar. F. 406; III. Aneksy. „Libri Gedanenses”*. T. 23/24 : 2007 s. 3–103.
47. Jasiewicz Jan Jerzy: *Krzyżacka tradycja liturgiczno-muzyczna w świetle źródeł zachowanych w Bibliotece Gdańskiej PAN. IV. Dwyerencje psalmodyczne w Ms. Mar. F. 408-410. „Libri Gedanenses”*. T. 25 : 2009 s. 11–27.
48. Jasiewicz Jan Jerzy: *Kult maryjny w świetle rękopisu cysterskiego Ms. 2171 z Biblioteki Narodowej PAN w Gdańsku. „Studia Gdańskie”*. T. 22 : 2008 s. 97–109.
49. Jasiewicz Jan Jerzy: *Tradycja liturgiczno-muzyczna Kościoła Mariackiego w Gdańsku w świetle kodeksu Ms. Mar. F. 405 z Biblioteki PAN w Gdańsku. „Studia Gdańskie”*. T. 21 : 2007 s. 285–312.
50. Kubiak Agnieszka: *Muzykalia z księgozbioru Maxa Grübnaua w zbiorach Biblioteki Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagielloń-

- skiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, *Musica Iagellonica*, 2008 s. 341–347.
- 50a. Kubiak Agnieszka: Wolfgang Amadeusz Mozart w zbiorach Biblioteki Gdańskiej PAN. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 101–106, il.
 51. Leszczyńska Agnieszka: *Franciscus de Rivulo and the Manuscript Gdańsk, Biblioteka Gdańska Polskiej Akademii Nauk 4003*. [Turnhout], Brepols, 2009 s. 259–269, il. — Nadbitka z: *Uno gentile et subtile ingenio. Studies in renaissance music* / ed by M. Jennifer Blaxam et al. Turnhout, 2009.
 52. Leszczyńska Agnieszka: *The Parody Technique in the Works of Renaissance Composers from the Gdańsk Area* [na podstawie materiałów źródłowych z Biblioteki Gdańskiej PAN]. „Musicology Today” 2006 s. 75–91.
 53. Meller Beata: *Bibliografia Biblioteki Gdańskiej [PAN]*. „Libri Gedanenses”. T. 25 : 2009 s. 218–227.
 54. Popinigis Danuta: *Proces gromadzenia rękopisów muzycznych w Bibliotece Gdańskiej Polskiej Akademii Nauk*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, *Musica Iagellonica*, 2008 s. 309–319.
 55. Pszczółkowska Zenobia Lidia: *Zbiory muzyczne w rękopisach Biblioteki Gdańskiej PAN*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 55–65, il.
 56. Szadejko Andrzej: *Daniel Magnus Gronau (1685–1747) — Sztuka fugi (na podstawie ms. akc. 4125/2000 biblioteki PAN w Gdańsku)*. W: *Musica sacra* / Akademii Muzyczna im Stanisława Moniuszki w Gdańsku. [T.] 4. Gdańsk, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki, 2008 s. 80–95, il. — (Prace Specjalne : 76),
 57. Woźniak Jolanta: *Nineteenth Century Evangelical Cantionals from Gdańsk* [na podstawie druków z Biblioteki Gdańskiej PAN]. „Musicology Today” 2006 s. 39–52, il.
- BIBLIOTEKA LITEWSKIEJ AKADEMII NAUK Wilno — zob. poz. 271
- ZBIORY FONOGRAFICZNE INSTYTUTU SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK (dawniej: ARCHIWUM FONOGRAFICZNE im. MARIANA SOBIESKIEGO) Warszawa
- Zob. też poz. 1, 355, 356
58. Jackowski Jacek, Kierzkowski Maciej: *Digitalizacja najstarszej części zbiorów fonograficznych Instytutu Sztuki PAN*. W: „*Fonoteka wczoraj dziś i jutro*”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 88–104.

BIBLIOTEKI I ARCHIWA KOŚCIELNE I KLASZTORNE

59. Dębowska Maria: *Archiwa Kościoła Katolickiego w Polsce. Informator*. Kielce, Wydawnictwo Jedność, 2002. — 268 s. — (Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL ; Nr 1). — ISBN 83-7224-586-X.
60. Żurek Waldemar Witold, ks.: *Biblioteki Kościoła Katolickiego w Polsce. Informator*. Kielce, Wydawnictwo Jedność, 2005. — 335 s. — (Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL ; Nr 4). — ISBN 83-7224-306-4.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE Gniezno

Zob. też poz. 277

61. Hiley David: *Three sequences in the Missale plenarium of Niederaltaich / Gniezno*. [Ms. 149 Archiwum Archidiecezjalnego w Gnieźnie.] W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 49–58.

ARCHIWUM ARCHIDIECEZJALNE Poznań

62. Mądry Alina: „Zbiór farny” w *Poznańskim Archiwum Archidiecezjalnym — historia, charakterystyka, stan zachowania*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 183–200, il.
63. Paczkowski Jacek: *Analiza treści Graduału Cysterskiego ms. 76* [ze zbiorów Archiwum Archidiecezjalnego w Poznaniu]. „Kaliskie Studia Teologiczne”. T. 3 : 2004 s. 223–238.

ARCHIWUM DIECEZJALNE Oliwa

64. Jasiewicz Jan Jerzy: „*Processionale cisterciense*” — *S II 56 z Archiwum Diecezjalnego w Oliwie*. „Studia Gdańskie”. T. 24 : 2009 s. 235–251.

ARCHIWUM DIECEZJALNE Pelplin

Zob. też poz. 230

65. Hauptman-Fischer Ewa: *Działalność kapeli cysterskiej w Pelplinie oraz twórczość lokalnych kompozytorów — próba rekonstrukcji w oparciu o zachowany zbiór osiemnastowiecznych muzykaliów* [w Archiwum Archidiecezjalnym w Pelplinie]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 9–22.

ARCHIWUM i BIBLIOTEKA KRAKOWSKIEJ KAPITUŁY METROPOLITALNEJ Kraków-Wawel

Zob. też poz. 347

66. Czajkowski Stanisław: *Tekst i muzyka w wielogłosowych psalmach kompozytorów wawelskich doby baroku* [ze zbiorów Archiwum wawelskiego]. „Additamenta Musicologica Lublinensia”. R. 1 : 2005 nr 1 s. 37–56.
67. Popowska Marta: *Graduał maryjny ms. 42 Jana Olbrachta w tradycji krakowskiej. Studium źródłoznawcze*. [Obiekt ze zbiorów Archiwum wawelskiego]. Częstochowa, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, 2003. — 189, [1] s., [10] s. tabl., nuty. — ISBN 83-7098-829-6.

Rec.: Grajewski Czesław. „Seminare”. T. 23 : 2006 s. 538–542.

68. Poźniak Piotr: *Msze trzygłosowe Jakuba Gołębka* [z Archiwum Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej oraz katalog tematyczny *Mszy J. Gołębka*]. W: *Donum natalicum. Studia Thaddaeo Przybylski octogenario dedicata* / Pod red. Zofii Fabiańskiej, Alicji Jarzębskiej i Andrzeja Sitarza. Kraków, Musica Iagellonica, 2007 s. 113–130.

69. Przybylski Tadeusz: *Z dziejów muzyki w Katedrze wawelskiej w II połowie XVIII i w I połowie XIX wieku* [na podstawie *Acta Actorum Capitularia Ecclesiae Cathedralis Cracoviensis*. T. XXIII–XXIX]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 605–623, il.

70. Siekierka Iwo Hubert: *Oratio Jeremiae Prophetiae w Kodeksie PK 145 Biblioteki Kapituły Metropolitalnej w Krakowie*. „Studia Gregoriańskie”. R. 1 : 2008 s. 43–54.

ARCHIWUM i BIBLIOTEKA OO. PAULINÓW Częstochowa-Jasna Góra

71. Jasiński Tomasz: „*Muzyka Jasnogórska. Musica Claromontana I–VI*” [omówienie serii Polskiego Wydawnictwa Muzycznego]. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Sectio L, Artes. Vol. 5 : 2007 s. 167–181.

72. (jk): *Nieznany Mozart na Jasnej Górze*. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 12 s. 3.

73. Jochymczyk Maciej: *Jasnogórska muzyka dawna — od rękopisu do wykonania*. W: *Musica ecclesiastica* / pod red. Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej, ks. Andrzeja Filabera ; Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2009 s. 281–293, il.
 74. Kański Józef: *Oratoryjne dzieła Józefa Elsnera* [m.in. ze zbiorów jasnogórskich i „Pasja” wykonane na XXVI Festiwalu „Muzyka Staropolska w zabytkach Warszawy we wrześniu 2007 r.]. „Ruch Muzyczny” [R.] 51: 2007 nr 21 s. 27.
 75. Kilnar Nikodem OSPPE: *Archiwum muzyczne klasztoru oo. Paulinów na Jasnej Górze*. W: *Musica ecclesiastica* / pod red. Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej, ks. Andrzeja Filabera ; Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2009 s. 269–279.
 76. Patalas Aleksandra: *Muzykowanie w klasztorze. Kultura muzyczna na Jasnej Górze w I połowie XVIII wieku* [na podstawie zbiorów jasnogórskich]. „Kamerton” 2006 nr 1 (50) s. 190–197.
 77. Pośpiech Remigiusz: *Introit „Rorate caeli” i sekwencja „Mitit ad virginem” w XVIII-wiecznej tradycji muzycznej Jasnej Góry*. „Liturgia Sacra”. R. 15 : 2009 nr 2 (34) s. 381–408, il.
 78. Pośpiech Remigiusz: *Odkrywanie jasnogórskich muzykaliów u progu XXI wieku* [m.in. o działalności Zespołu Naukowo-Redakcyjnego Jasnogórskich Muzykaliów]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 139–151.
 79. Pośpiech Remigiusz: *Znaczenie jasnogórskich muzykaliów dla badań polskiej i europejskiej kultury muzycznej*. W: *Musica ecclesiastica* / pod red. Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej, ks. Andrzeja Filabera ; Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2009 s. 255–267.
 80. Stróżyńska Beata: *Symfonia, sonata czy andante? Nieporozumienia terminologiczne w XVIII-wiecznej muzyce instrumentalnej na przykładzie utworów pro processione Marcina J. Żebrowskiego* [ze zbiorów jasnogórskich]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 6] : 2007–2008 s. 119–140.
- ARCHIWUM KLASZTORU OO. CYSTERSÓW Kraków-Mogiła
81. Szywański Paweł: *Osiemnastowieczne zbiory muzyczne Archiwum klasztoru mogińskiego (kontekst historyczny)*. „Nasza Przyszłość”. [T.] 112 : 2009 s. 235–267, il.
- ARCHIWUM KLASZTORU SS. NORBERTANEK na ZWIERZYŃCU Kraków
82. Byczkowska-Sztaba Jolanta: *Tradycja liturgiczno-muzyczna norbertanek ze Zwierzyńca w świetle gradułu z 1527 roku*. W: *Premonstratensi na ziemiach polskich w średniowieczu i epoce nowożytnej*. Kraków, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007 s. 183–196. — (Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis. Studia historica : [Nr] 5).
- ARCHIWUM KOŚCIOŁA p. w. WNIEBOWZIECIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY Toruń
83. Lisecka Aleksandra: *Zbiory muzyczne kościoła pod wezwaniem Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Toruniu*. W: *Musica ecclesiastica* / pod red. Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej, ks. Andrzeja Filabera ; Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2009 s. 175–180.
 84. Lisecka Małgorzata: *Repertuar kościoła Mariackiego w Toruniu u progu XX wieku. Na podstawie wybranych mszy łacińskich Gollera, Singenbergera i Steina* [odnalezionych w zbiorach tegoż kościoła]. W: *Musica ecclesiastica* / pod red. Aleksandry Kłaput-Wiśniewskiej, ks. Andrzeja Filabera ; Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Byd-

- gosczy, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2009 s. 181–187.
- ARCHIWUM KSIĘŻY MISJONARZY DOM św. WINCENTEGO à PAULO Kraków
85. Kałamarz Wojciech CM: *Muzyka u misjonarzy. Wkład Zgromadzenia Księża Misjonarzy św. Wojciecha à Paulo w kulturę muzyczną Polski*. Kraków, Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księża Misjonarzy, 2009. — 638 s., [56] s. tabl. — ISBN 978-83-7216-774-3.
- ARCHIWUM PARAFII EWANGELICKIEJ Kalisz
86. Rottermund Krzysztof: *Nieznani muzycy z końca XVIII i z XIX w. w świetle akt metrykalnych parafii ewangelickiej w Kaliszu*. „Rocznik Kaliski”. T. 29 : 2003 s. 131–137.
- BIBLIOTEKA GDAŃSKIEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO Oliwa
87. Jasiewicz Jan Jerzy: *Analiza źródłoznawczo-muzykologiczna Antyfonarza cysterskiego z 1545 roku z Biblioteki Gdańskiego Seminarium Duchownego w Oliwie*. „Libri Gedanensis”. T. 21 : 2003 s. 21–54.
- BIBLIOTEKA KLASZTORU OO. BOŻOGROBCÓW Nysa — zob. poz. 307
- BIBLIOTEKA KLASZTORU OO. FRANCISZKANÓW Opole
88. Siekierka Iwo Hubert: *Fragment Nr 3 rękopisu muzycznego z Biblioteki franciszkanów w Opolu*. „Studia Franciszkańskie”. T. 14 : 2004 s. 321–336.
- BIBLIOTEKA KLASZTORU SS. KLARYSEK Stary Sącz
89. Erdman Maria: „Kancional Fabiańskiej” (1768) jako przykład wpływu stylu galant na muzykę klawiszową Klasztoru Klarysek w Starym Sączu w drugiej połowie XVIII wieku. W: *Musica varia* / Red. Elżbieta Szczurko, Michał Zieliński. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, 2008 s. 17–28.
90. Perz Mirosław: *O dwugłosowym „Benedicamus Domino” [w rękopisie PL-SSMus.4 s. 225] klarysek w Starym Sączu*. „Przegląd Muzykologiczny”. Nr 5 : 2005 [2006] s. 5–15, il.
- BIBLIOTEKA KOŚCIOŁA MARIACKIEGO Gdańsk — zob. poz. 290
- BIBLIOTEKA MARIACKA (St. MARIENKIRCHE) Elbląg (Elbing)
91. Leszczyńska Agnieszka: *Zbiory muzyczne Biblioteki Mariackiej w Elblągu wczoraj i dziś* [obecnie w zasobach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu, Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie, Bibliotece Narodowej i in.]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 27–37.
- BIBLIOTEKA OPACTWA OO. BENEDYKTYNÓW Tyniec
92. Kubiniec Jakub: *Tynieckie „sanctorale”* [na podstawie ksiąg tynieckich]. W: *Donum natalicum. Studia Thaddaeo Przybylski octogenario dedicata* / Pod red. Zofii Fabiańskiej, Alicji Jarzębskiej i Andrzeja Sitarza. Kraków, Musica Iagellonica, 2007 s. 73–89.
- BIBLIOTEKA OPACTWA OO. CYSTERSÓW Szczyrzyc
93. Marszałska Jolanta M[algorzata]: *Biblioteka opactwa Cystersów w Szczyrzycu. Dziedzictwo wieków*. [Zawiera także opisy muzykaliów. Tarnów, Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej] Biblios, [2007]. — 432 s., 8 s. il. — ISBN 978-83-733242-8-2.
- BIBLIOTEKA OPACTWA SS. BENEDYKTYNEK Krzeszów
94. Bielińska-Gałas Ewa: *Zespół tabulatur lutniowych z Krzeszowa* [obecnie w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 49–53.
- BIBLIOTEKA SEMINARIUM DUCHOWNEGO Płock — zob. poz. 277
- BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO Lublin
95. Paćkowski Piotr: *Psalmy w procesjach niedzielnych i świątecznych na podstawie „Processionale” Andrzeja Piotrkowczyka z 1621 r.* [druk ze zbiorów Biblioteki Wyższego Seminarium

Duchownego w Lublinie]. „Additamenta Musicologiae Lublinensia”. R. 1 : 2005 nr 1 s. 121–134.

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO Pelplin

Zob. też poz. 230

96. *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie. Historia i dzień dzisiejszy* / Red. Stanisław Grunt i ks. Anastazy Nadolny. Pelplin, Wydawnictwo Bernardinum, 2009. — 142, [2] s., il. — ISBN 978-83-7380-760-0.

97. Góra Barbara: *Biblioteka Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie 1828–2000*. Kraków, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2007. — 567, [5] s., [30] s. tabl. — (Prace Monograficzne / Akademia Pedagogiczna im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, ISSN 0239-6025 ; nr 467). — ISBN 978-83-7271-426-8.

Recenzja: Szulist Władysław, ks. „Studia Pelplińskie”. T. 39 : 2008. „Recenzje”.

98. Grajewski Czesław: *W kwestii autorstwa tabulatury pelplińskiej*. „Saeculum Christianum”. R. 11 : 2004 nr 1 s. 21–28.

99. Tonder Janusz: *Inkunabuły w zbiorach Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie*. Toruń, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika ; Pelplin, Wydawnictwo „Bernardinum”, 2007. — 619 s., il. — ISBN 9788323121435.

Recenzja: Lichański Jakub Zdzisław: *Katalog inkunabułów z Pelplina*. „Nowe Książki” 2008 nr 8 s. 79.

BIBLIOTEKA WYŻSZEGO SEMINARIUM DUCHOWNEGO Sandomierz

Zob. też poz. 301, 302

100. Bisztyga Jerzy: *Psalterz Andrzeja Piotrkowczyka z 1599 roku jako księga liturgiczno-muzyczna* [druk z Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu]. „Additamenta Musicologiae Lublinensia”. R. 1 : 2005 nr 1 s. 31–35.

101. Grabiec Dominika: „*Offertoria*” Szymona Ferdynanda Lechleitnera ze zbioru muzykaliów *Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu*. „Przegląd Muzykologiczny”. Nr 6 : 2006 s. 17–58.

CENTRALNA BIBLIOTEKA BISKUPIA Ratysbony

102. Rottermund Krzysztof: *Rękopisy Elsnera w zbiorach Centralnej Biblioteki Biskupiej w Ratysbonie*. „Ruch Muzyczny”. [R.] 48 : 2004 nr 14 s. 36–37.

CHRIST CHURCH LIBRARY Oksford

103. Przybyszewska-Jarmińska Barbara: *Niezauważona „Fantazja” na 4 instrumenty Francesca Maffiona. Rękopis GB-Och Mus 372-376 jako ślad misji dyplomatycznej Pawła Działyńskiego do królowej Anglii Elżbiety I w 1597 roku?* „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [R.] 7 : 2009 s. 103–122, il.

KAPITUŁSKA KNIŻNICA Spiška Kapitula (Słowacja)

104. Ahimjak Amantius, Adamko Rastislav, Bednáríková Janka: *Spiski Gradual Juraja z Kežmarku z 1426 roku* [rękopis Ms. mus. no 1]. Lublin, „Norbertinum”, 2008. — 605 s., il. — ISBN 978-83-7222-340-1.

BIBLIOTEKI NARODOWE

BIBLIOTEKA NARODOWA Warszawa

Zob. też poz. 91, 119, 121, 207, 219, 221, 242, 308, 333, 334, 336, 351, 352

105. Bielińska-Galas Ewa: „*Kyrieale*” dominikanów warszawskich — ślad włoskiej monodii liturgicznej w polskiej tradycji muzycznej XVII wieku [przechowywane obecnie w Bibliotece Narodowej, sygn. Mus. 5967]. „Rocznik Biblioteki Narodowej”. [T.] 39–40 : 2008 s. 267–280, il.

106. Borczak Małgorzata: *Kisielewski, Ksiel, kisielizm* [wystawa monograficzna „Stefan Kisielewski 1911–1991” w Bibliotece Narodowej]. „Nowe Książki” 2006 nr 10 s. 1.
107. Bratkowski Tadeusz: *Antyfonarz Mściława z Tyńca. Studium źródłoznawcze* [ze zbiorów Biblioteki Narodowej]. Przemyśl, druk. Bonus Liber w Rzeszowie, 2009. — 414 s. — ISBN 978-83-61312-47-5.
108. Chopin Fryderyk: *Allegro de concert op. 46*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 227 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2008. — [22] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A XI/46) + Poniatowska Irena: *Fryderyk Chopin: Allegro de concert op. 46*. Komentarz źródłowy. — 67 s. — ISBN 978-83-61142-16-4.
109. Chopin Fryderyk: *Etiudy op. 25*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 217 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2007. — [55] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A II/25) + Chechlińska Zofia: *Fryderyk Chopin: Etiudy op. 25*. Komentarz źródłowy. — 47 s. — ISBN 978-83-923583-7-4.
110. Chopin Fryderyk: *Fantazja f-moll op. 49*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 228 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2007. — [20] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A XI/49). + Tomaszewski Mieczysław: *Fryderyk Chopin: Fantazja f-moll op. 49*. Komentarz źródłowy. — 66, [2] s., il. — ISBN 978-83-923583-5-0.
111. Chopin Fryderyk: *Mazurki op. 24*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 216 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2008. — [13] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A IV/24) + Kamiński Paweł: *Fryderyk Chopin: Mazurki op. 24*. Komentarz źródłowy. — 66 s. — ISBN 978-83-61142-18-8.
112. Chopin Fryderyk: *Mazurki op. 33*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 221 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2007. — [19] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A IV/33) + Kamiński Paweł: *Fryderyk Chopin: Mazurki op. 33*. Komentarz źródłowy. — 66, [1] s. — ISBN 978-83-923583-2-9.
113. Chopin Fryderyk: *Nokturn Des-dur op. 27 nr 2*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 218 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2007. — [9] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A V/27/2) + Tomaszewski Mieczysław: *Fryderyk Chopin: Nokturn Des-dur op. 27 nr 2*. Komentarz źródłowy. — 47, [1] s. — ISBN 978-83-923583-1-2.
114. Chopin Fryderyk: *Polonez-fantazja op. 61*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Biblioteki Narodowej w Warszawie (Mus. 233 Cim). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2007. — [9] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A XI/61a) + Samson Jim: *Fryderyk Chopin: Polonez-fantazja op. 61*. Komentarz źródłowy. — 63, [1] s. — ISBN 978-83-923583-0-5.
115. Grabiec Dominika: *Muzyczne dziedzictwo epoki Jagiellonów. Międzynarodowa konferencja muzykologiczna w Bibliotece Narodowej* [25–29 VIII 2009, poświęcona m.in. badaniom źródeł muzycznych]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 53 : 2009 nr 20 s. 11.
116. Izbicki Bartosz: *Graduał tyński ms. B. S. I w świetle tradycji polskiej i europejskiej*. Studium źródłoznawcze. [Graduał obecnie w zbiorach Biblioteki Narodowej (Ak. 10810).] „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 1 (204) s. 161–162. „Autoreferaty”.
117. [Janczewska-Sołomko Katarzyna]: *Historia nagrań to muzyczna archeologia* / mówi Katarzyna Janczewska-Sołomko w rozmowie z Zofią Peret-Ziemlańską [m.in. o wystawach w Bibliotece Narodowej]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 53 ; 2009 nr 2 s. 16–17, il. „Relacje”.

118. Janczewska-Sołomko Katarzyna: *Kolekcja rolek pianolowych w Bibliotece Narodowej*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 28–34, il.
 - 118a. Janczewska-Sołomko Katarzyna: *Kolekcja walków fonograficznych w warszawskiej Bibliotece Narodowej*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 193–198.
 - 118b. Janczewska-Sołomko Katarzyna: *Religijne polonika fonograficzne do 1918 roku* [na podstawie zbiorów i badań prowadzonych w Bibliotece Narodowej]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 199–207.
 119. Janczewska-Sołomko Katarzyna: *Zabytki fonograficzne w zbiorach Biblioteki Narodowej w Warszawie* [o wystawie „Płyta gramofonowa ma 120 lat” zorganizowanej przez Zakład Dokumentów Dźwiękowych i Audiowizualnych w Bibliotece Narodowej i otwartej 1 X 2007 roku]. „Spotkanie z Zabytkami”. [R.] 32 : 2008 nr 4 s. 31–33.
 120. Perz Mirosław: *Wokół Mikołaja Radomskiego z figlami błazna Bobika* [m.in. na podstawie źródeł z Biblioteki Narodowej]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 67–86, il.
 121. *Staruszka płyta* [o wystawie „Płyta gramofonowa ma 120 lat” zorganizowanej przez Zakład Dokumentów Dźwiękowych i Audiowizualnych w Bibliotece Narodowej i otwartej 1 X 2007 roku]. „Ruch Muzyczny” [R.] 51 : 2007 nr 25 s. 3. „Aktualności”.
 122. Wygranienko Rostisław: *Jan Podbielski. Kolejna mistyfikacja?* [dotyczy „Preludium” organowego Jana Podbielskiego z Tabulatury Warszawskiej]. „Muzyka 21”. R. 9 : 2008 nr 7–8 s. 56–61, il.
- BIBLIOTHÈQUE NATIONAL de FRANCE Paryż
123. Suchowiejko Renata: *Działalność polskich muzyków w Paryżu w okresie międzywojennym — materiały źródłowe w zbiorach Bibliothèque Nationale de France*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 361–378, il.
 124. Suchowiejko Renata: *Zygmunt Mycielski i Nadia Boulanger — kilka refleksji o życiu i sztuce na podstawie listów z lat 1929–1939* [przechowywanych w zbiorach Bibliothèque Nationale de France]. „Kamerton” 2007 nr 1 (51) s. 47–56.
- Det KÖNIGLIGE BIBLIOTEK Kopenhaga — zob. poz. 303
- NACYJNALNA BIBLIOTEKA BELARUSII Mińsk
125. Piđtypczak-Majerowicz Maria: *Rarytasy bibliotek białoruskich* [m.in. o muzykaliach w Białoruskiej Bibliotece Narodowej]. „Biuletyn EBIP” [dokument elektroniczny] 2007 nr 1 (82).
- STAATSBIBLIOTHEK zu BERLIN — PREUSSISCHER KULTURBESITZ Berlin
- Zob. też poz. 159, 160, 186, 320, 339
126. Lechowski Piotr: *Sporna Berlinka. Kontrowersje wokół zbiorów bylej Pruskiej Biblioteki Państwowej przechowywanych w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie*. „Biuletyn EBIP” [dokument elektroniczny] 2008 nr 8 (99).
 127. Negrey Maciej: *O kwintecie fortepianowym Es-dur [op. 17] Józefa Nowakowskiego* [wydane u Kistnera w Lipsku ok. 1844 r. ze zbiorów Staatsbibliothek zu Berlin]. W: *Donum natalicum. Studia Thaddaeo Przybylski octogenario dedicata* / Pod red. Zofii Fabiańskiej, Alicji Jarzębskiej i Andrzeja Sitarza. Kraków, Musica Iagellonica, 2007 s. 489–511.
 128. Pietrzyk Zdzisław: *Book Collections from the Former Preussische Staatsbibliothek in the Jagiellonian Library*. „Polish Libraries Today”. Vol. 6 : 2005 s. 81–87.

129. Rottermund Krzysztof: *Autograf Dobrzyńskiego w Bibliotece Państwowej w Berlinie*. „Spotkania z Zabytkami”. [R.] 30 : 2006 nr 5 s. 40, il.
130. Rottermund Krzysztof: *Autografy Karola Lipińskiego w Staatsbibliothek zu Berlin*. W: *Karol Lipiński, życie, działalność, epoka*. T. 4 / pod red. Doroty Kanafy i Marii Zduniak. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 2007 s. 265–276, il.
131. Rottermund Krzysztof: *Gabrielscy — zapomniani wirtuozi fletu* [m.in. o materiałach archiwalnych ze zbiorów Staatsbibliothek zu Berlin]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 : 2007 nr 10 s. 32–36, il.
132. Rottermund Krzysztof: *Johann Wilhelm Gabrielski — zapomniany kompozytor i wirtuoz fletu* [m.in. na podstawie zbiorów Staatsbibliothek zu Berlin]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 6] : 2007–2008 s. 141–165, il.
133. Rottermund Krzysztof: *Koncerty skrzypcowe Karola Lipińskiego i ich dziewiętnastowieczne edycje ze zbiorów Staatsbibliothek zu Berlin*. W: *Karol Lipiński, życie, działalność, epoka*. T. 4 / pod red. Doroty Kanafy i Marii Zduniak. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 2007 s. 277–292, il.
134. Rottermund Krzysztof: *O Duranowskim i jego utworach ciąg dalszy* [w zbiorach Staatsbibliothek zu Berlin]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 48 : 2004 nr 17 s. 34–36, il.
135. Szlagowska Danuta: *Tańce z gdańskiej tabulatury lutniowej (I połowa XVII wieku)* [przechowywane obecnie w zasobach Staatsbibliothek zu Berlin, sygn.: Ms. Danzig 4022]. „Carillon Review / Przegląd Carillonowy”. Nr 2 : 2009 styczeń s. 30, il. + wkładka nutowa s. [4].
136. Walczak Ryszard: *Co dalej z Biblioteką Pruską („Berlinką”)?* „Studia Mazowieckie”. R. 3 : 2007 nr 4 s. 63–70.

BIBLIOTEKI PUBLICZNE

BIBLIOTEKA PUBLICZNA m. st. WARSZAWY Warszawa

137. Kozłowska Ewa: *Dziewiętnastowieczne druki muzyczne Biblioteki Publicznej m. st. Warszawy*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 83–89.
- 137a. Kempieńska Gwidona: *Phytoteka w Bibliotece Raczyńskich*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 229–230.

BIBLIOTEKA RACZYŃSKIECH Poznań

138. Kempieńska Gwidona: *Sposoby informowania czytelników o zasobach phytoteki Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu*. (Komunikat). W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 105–106.

KSIAŻNICA POMORSKA Szczecin

139. Mazikiewicz Małgorzata: *Kolekcja płyt szybkoobrotowych akustycznych i elektrycznych w zbiorach Książnicy Pomorskiej*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 35–62, il.
140. Mazikiewicz Małgorzata: *Kolekcja starych druków muzycznych w zbiorach Książnicy Pomorskiej*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 67–76.
141. Mazikiewicz Małgorzata: *Zbiory muzyczne Biblioteki Marienstifts Gymnasium w zasobie Oddziału Muzycznego Książnicy Pomorskiej*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 91–94.

142. Mazikiewicz Małgorzata: *Zbiory muzyczne Książnicy Pomorskiej w Szczecinie*. „Biblioteka muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 95–100.
143. Zyblewska Aleksandra : *Źródła do badań nad historią i działalnością szczecińskiego Stowarzyszenia Nauczycielek Muzyki (Musiklehrerinnenverein) ze zbiorów Książnicy Pomorskiej w Szczecinie*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 349–360, il.

MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA Radom

144. Majerczyk Krzysztof: *Kolekcja fonograficzna Czytelni Muzycznej i Zbiorów Multimedialnych*. W: „*Fonoteka wczoraj dziś i jutro*”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 35–62, il.

WOJEWÓDZKA i MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA Rzeszów

145. Jagusztyn Andrzej: *Upowszechnianie zbiorów muzycznych przez Wypożyczalnię Zbiorów Muzycznych Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rzeszowie w latach 1971–2008*. Wybrane problemy. „Kamerton”. [T.] 53 : 2009 s. 93–99.

- WOJEWÓDZKA i MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. dr WITOLDA BEŁZY Bydgoszcz
- 145a. Ryszkowska Eulalia: *Zbiór nut Henrietty Bąkowskiej w Wojewódzkiej i Miejskiej Bibliotece Publicznej im. dr Witolda Bełzy w Bydgoszczy*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 151–162, il.

BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE (układ w kolejności alfabetycznej miast)

UNIVERSITÄTS- und LANDESBIBLIOTHEK Bonn

146. Rottermund Krzysztof: *Koneksje Karola Lipińskiego z Mikołajem Sawickim* [lutnikiem wie-deńskim, na podstawie materiałów ze zbiorów Universitäts- und Landesbibliothek w Bonn]. W: *Karol Lipiński, życie, działalność, epoka*. T. 4 / pod red. Doroty Kanafy i Marii Zduniak. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 2007 s. 301–307, il.

SÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK STAATS- und UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK Drezno

147. Eigeldinger Jean-Jacques: *Nieznane chopiniana w albumie Natalii Obreskow* [w *Sächsische Landesbibliothek Staats- und Universitätsbibliothek w Dreźnie* (Musikabteilung Mus. 1-B-524)]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 53 : 2009 nr 21 s. 32–37, il. „Historia”

BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA Kraków.

Zob. też poz. 126–128, 339, 347

148. Chopin Fryderyk: *Barkarola Fis-dur op. 60*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Bi-blioteki Jagiellońskiej w Krakowie (Mus. Rkp 2204). Warszawa, Instytut Fryderyka Chopina, 2006. — [9] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe ; A XI/60a) + Szkłener Artur: *Fryderyk Chopin: Barkarola Fis-dur op. 60*. — 58, [1] s. — ISBN 978-83-923583-6-7.
149. Dudek-Kuczyńska Anna: *Polskie pieśni patriotyczne z lat 1768–1864 w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Na-rodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 201–220, il.
150. Gancarczyk Paweł: *Abbot Martin Rinkenberg and the origins of „Glogauer Liederbuch”* [ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. Mus. ms 40098]. „Early Music”. Vol. 37 : 2009 nr 1 s. 27–36. [Inna treść niż poz. 151].

151. Gancarczyk Paweł: *Opat Marcin Rinkenberk i powstanie tzw. Śpiewnika głogowskiego (ca 1480)* [ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, sygn. Mus. ms 40098]. W: *Tradycje śląskiej kultury muzycznej*. T. 11 / red. A. Granat-Janki. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 2008 s. 97–105. [Inna treść niż poz. 150].
152. Halamska Paulina: *Działalność Tobiasza Zeuschnera (1621–75) w kościele św. Marii Magdaleny. Kariera kompozytorska w protestanckim środowisku dawnego Wrocławia*. [Na podstawie źródeł ze zbiorów „Berlinki” w Bibliotece Jagiellońskiej]. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 1 s. 69–90, il.
- 152a. Heinrich Sylwia: *Pamiętki po Wandzie Landowskiej — dar Theo van Hasselta* [w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 169–174, il.
153. Heinrich Sylwia: *Sposoby pozyskiwania zbiorów w Oddziale Zbiorów Muzycznych Biblioteki Jagiellońskiej*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 425–430, il.
154. Heinrich Sylwia: *Stare płyty gramofonowe w Dziale Muzycznym Biblioteki Jagiellońskiej. Charakterystyka zbioru*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 74–76, il.
155. Heinrich Sylwia, Krzos Małgorzata: *Agnieszka Maria Mielenska-Ciepierska (1939–2008)* [wieloletni kierownik Oddziału Zbiorów Muzycznych Biblioteki Jagiellońskiej]. „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej”. R. 58 : 2008 s. 392–393.
156. Jasiński Tomasz: *Odkrywanie Mielczewskiego. Nowe spojrzenie na repertuar rękopisu 10002 Biblioteki Jagiellońskiej w Krakowie*. „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska”. Sectio L., Artes. Vol. 2 : 2004 s. 119–162.
157. Krzos Małgorzata: *Organizacja pracy i zadania bibliotekarza w dziale muzycznym biblioteki uniwersyteckiej na przykładzie Oddziału Zbiorów Muzycznych Biblioteki Jagiellońskiej*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 431–433, il.
158. Pagacz-Moczarska Rita: *Beethoven i jego Wiedeń. Wystawa manuskryptów w Bibliotece Jagiellońskiej*. „Alma Mater”. Nr 102 : 2008 s. 68–69.
159. Pietrzyk Zdzisław: *Zbiory z byłej Pruskiej Biblioteki Państwowej w Berlinie w Bibliotece Jagiellońskiej*. „Alma Mater”. Nr 100 : 2008 s. 16–19.
160. Walter-Mazur Magdalena: *Muzyka jako wotum. „Angst der Hellen und Friede der Seelen” Burckharda Grossmanna (1623)* [ze zbiorów byłej Pruskiej Biblioteki Państwowej w Berlinie w Bibliotece Jagiellońskiej]. „Muzyka”. R. 52 : 2007 nr 4 (207) s. 127–136, il.
161. Zieziula Grzegorz: *Życie i twórczość Władysława Żeleńskiego w świetle źródeł epistolarnych [z zasobu Biblioteki Jagiellońskiej]*. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 4 s. 89–104.
- POLSKIE CENTRUM MUZYCZNE UNIWERSYTETU POŁUDNIOWEJ KALIFORNI I Los Angeles**
162. Herter Joseph A.: *Władysław Żeleński do Zygmunta Stojowskiego. List sprzed 116 lat* [obecnie w Polskim Centrum Muzycznym Uniwersytetu Południowej Kalifornii w Los Angeles]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 15 s. 26–27, il. „Historia”.
163. Herter Joseph A.: *Zygmunt Stojowski. Life and Music* [zawiera katalog kompozycji i wykaz rękopisów Stojowskiego w zbiorach Polskiego Centrum Muzycznego Uniwersytetu Południo-

- wej Kalifornii w Los Angeles]. Los Angeles, Polish Music Center at USC ; Europe Press 2007. — 330 s., il. — (Polish Music History Series ; Vol. 10). — ISBN 1-932800-26-3.
- Recenzja: Jeremy Nicholas: *Odnaleźć Stojowskiego*. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 5 s. 36–37, il. „Książki”.
- BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II Lublin**
164. Bernagiewicz Robert ks.: *Śpiewy w „Missale Gnesnense” Jana Hellera z 1506 roku* [druk ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej KUL, sygn. XVI. 1879]. „Additamenta Musicologica Lublinensia”. R. 5 : 2009 nr 1 (5) s. 29–41.
- BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA im. IWANA FRANKA Lwów**
165. Király Peter: „*Non dite mai*” — *ein Bakfark zugeschriebene Lautenstück in einer Krakauer Lautenabtabulatur* [ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Lwowie]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 161–174.
- BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Łódź**
- Zob. też poz. 208
166. Łabiszewska Irena: *Muzyka w Filharmonii Łódzkiej w świetle programów koncertowych z lat 1947–1960 zgromadzonych w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi*. „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Librum”. [Vol.] 14 : 2007 s. 29–43.
167. Siewiera-Szmytka Katarzyna: *Rękopiśmienna tabulatura lutniowa M 6983 (olim Ms. Grässe 5102) z kolekcji Philippe Spitty* [w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi]. „Muzyka”. [R.] 49 : 2004 nr 3 s. 105–123.
- BIBLIOTEKA WYDZIAŁU TEOLOGICZNEGO UNIWERSYTETU OPOLSKIEGO Opole** — zob. poz. 307
- BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU ADAMA MICKIEWICZA Poznań**
168. Jazdon Andrzej: *O masonach i muzyce* [na podstawie muzykaliów masonskich ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 41–47.
169. Weber Bożena: *W kręgu niezwyklej przyjaźni. Zygmunt Mycielski i Adolf Chybiński* [na podstawie listów Z. Mycielskiego do A. Chybińskiego ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu]. „Kamerton” 2007 nr 1 (51) s. 72–79.
- 169a. Nizińska Hanna: *Kolekcja etnomuzykologicznych nagrań dźwiękowych w Bibliotece Katedry Muzykologii UAM w Poznaniu*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 209–218, il.
- BIBLIOTEKA KATEDRY MUZYKOLOGII UNIWERSYTETU ADAMA MICKIEWICZA Poznań**
170. Nizińska Hanna: „*Magia czarnego krążka*”. *Kolekcja operowa Katedry Muzykologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu* [wraz z podaniem jej zawartości]. W: „*Fonoteka wczoraj dziś i jutro*”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 107–114.
- BIBLIOTEKA GŁÓWNA UNIWERSYTETU MIKOŁAJA KOPERNIKA Toruń**
- Zob. też poz. 91, 352
171. Jadowska Aneta: *Spuścizna materialna po Paviłon Record Company, przechowywana w Archiwum Emigracji Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu*. W: „*Fonoteka wczoraj dziś i jutro*”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 70–73, il.
172. Lewandowska Ilona: *Cenne kolekcje płyt w zbiorach Biblioteki Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu*. W: „*Fonoteka wczoraj dziś i jutro*”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja

- Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 66–69, il.
- 172a. Lewandowska Ilona: *Stefan Burhardt ojcem kolekcji polonezów w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 141–150, il.
173. Szczurko Elżbieta: „*Festo Paschatos*” (1810) *Johanna Carla Pfietznera, organisty toruńskiego* [ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu]. W: *Musica ecclesiastica* / pod red. Aleksandry Kłaput-Wisniewskiej, ks. Andrzeja Filabera ; Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2009 s. 137–152, il.
- BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Warszawa**
- Zob. też poz. 91, 94, 178, 181, 258, 329
174. Jeż Tomasz: *Muzykalia kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP w Kłodzku. Unikatowa kolekcja repertuaru proveniencji jezuickiej na Śląsku* [obecnie w Bibliotece Uniwersyteckiej w Warszawie]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 241–260.
175. *Metopy, Maski, Mity... Dziedzictwo artystyczne Karola Szymanowskiego*. Katalog wystawy. Warszawa, Teatr Wielki — Opera Narodowa, Muzeum Teatralne, październik — listopad 2007 / oprac. Magdalena Borowiec, Monika Chudzikowska ; red. Piotr Maculewicz. Warszawa, Biblioteka Uniwersytecka, 2007. — 76 s., [16] s. tabl., il.
176. Mráčková Lenka: *Kodeks wrocławski w kontekście życia muzycznego ultrakwistycznych Czech około 1500 roku* [obecnie w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie WarU 5892]. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 2 (205) s. 3–20.
177. *Roman Palester* [dokument elektroniczny] / Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie ; Fundacja Uniwersytetu Warszawskiego. Warszawa, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie 2008, dysk optyczny (CD-ROM), dźwięk, kolor ; 12 cm + dok. druk. — [22] s.
178. *Roman Palester w BUW* [notatka o wystawie czynnej do 20 XI 2009 r., zorganizowanej przez Gabinet Zbiorów Muzycznych Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 53 : 2009 nr 23 s. 4, il. „Aktualności”.
179. *Szymanowski w Salach Redutowych* — wystawa [p.t.: „Metopy, Maski, Mity... Dziedzictwo artystyczne Karola Szymanowskiego”] urządzona przez Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie i Muzeum Teatralne w dniach I X do 25 XI 2007. Zapowiedź]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 : 2007 nr 23 s. 4. „Aktualności”.
180. Wieczorek Ryszard J.: *Polifonia religijna na Śląsku u schyłku XV wieku w świetle kodeksu Warszawa 5892* [z Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie]. „Prace Komisji Historii Sztuki” / Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. T. 34 : 2006 s. 303–317.
- ARCHIWUM KOMPOZYTORÓW POLSKICH XX i XXI WIEKU w GABINECIE ZBIORÓW MUZYCZNYCH BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIEJ Warszawa**
- Zob. też poz. 181
181. *Cenny nabytek Archiwum Kompozytorów Polskich BUW* [manuskrypt wyciągu fortepianowego IV Symfonii op. 60 Karola Szymanowskiego w częściowym odpisie Grzegorza Fitelberga. Komunikat]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 : 2007 nr 2 s. 6. „Aktualności”.
182. Hauptman-Fischer Ewa: *Korespondencja Ludomira Różyckiego i recenzje prasowe dotyczące jego opery Bolesław Śmiały* [ze zbiorów Archiwum Kompozytorów Polskich BUW]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patałas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 321–340.

- 182a. Jasińska-Jędrasz Elżbieta: *Korespondencja Karola Prosnaka* [w zbiorach Archiwum Kompozytorów Polskich w BUW]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 163–167.
- 182b. Jasińska-Jędrasz Elżbieta: *Spuścizna Stanisława Gołachowskiego, jako ważne uzupełnienie Archiwum Karola Szymanowskiego* [w zbiorach Archiwum Kompozytorów Polskich w BUW]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 175–182, il.
183. Jasińska-Jędrasz Elżbieta: *Spuścizna Stanisława Gołachowskiego jako znakomite uzupełnienie Archiwum Karola Szymanowskiego* [w Archiwum Kompozytorów Polskich BUW]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 12 s. 6–9, il.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Wilno

184. Morawski Jerzy: „*Missa Jagellonica*” z *Biblioteki Uniwersyteckiej w Wilnie*. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Jagellonica, 2009 s. 261–270.

BIBLIOTEKA UNIWERSYTECKA Wrocław

Zob. też poz. 258, 307

185. Bielińska-Galas Ewa: *Graduale magnum im Kontext des mittelalterlichen Messoffiziums in Polen* [dotyczy Graduału ms. B 1717 z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu]. W: *Musical Culture of the Bohemian Lands and Central Europe before 1620*. Proceedings of the International Conference, August 23–26, 2006. Praha, Koniach Latin Press, 2009 s. 30–47. — (Clavis Monumentorum Musicorum, Regni Bohemiae ; Series 5, Vol. 3).
186. Jeż Tomasz: *Łacińska twórczość muzyczna w ewangelickim Wrocławiu. Kwestia trwałości tradycji w czasach przemian konfesyjnych* [m.in. na podstawie źródeł z Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu i berlińskiej Staatsbibliothek]. „Barok”. T. 11 : 2004 nr 2 (22) s. 185–205.
187. Klimkowska Milena: *Szesnastowieczny rękopis PL-WRu IV Q 207 z wrocławskiego klasztoru kanoników regularnych na Piasku jako źródło muzyki religijnej*. W: *Muzyczne oblicza Śląska*. Materiały z konferencji. Wrocław 19. 06. 2008 / Red. Agnieszka Rożdżewska, Grzegorz Joachim. Wrocław-Lublin, Polihymnia, 2008 s. 19–26, il.
188. Kolbuszewska Aniela: *Katalog rękopisów muzycznych XVIII i XIX wieku Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2008. — 156 s. — (Bibliothecalia Wratislaviensia ; 8). — ISBN 978-83-229-2929-2.
189. Witkowska-Zaremba Elżbieta: *Późnośredniowieczna teoria muzyki w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu*. W: *Tradycje śląskiej kultury muzycznej*. T. 11 / red. A. Granat-Janki. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, 2008 s. 89–96, il.

* * *

BIBLIOTHECA RUDOLPHINA — zob. poz. 351

BIBLIOTHEK MARIENSTIFTS GYMNASIUM Szczecin — zob. poz. 141

BIBLIOTHÈQUE du CONSERVATOIRE ROYAL de MUSIQUE Bruksela — zob. BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH

BIBLIOTHÈQUE du CONSERVATOIRE ROYAL de MUSIQUE Liège — zob. BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH

BIBLIOTHÈQUE NATIONALE de FRANCE Paryż — zob. BIBLIOTEKI NARODOWE

BIELIŃSKA-GALAS Ewa

Zob. też poz. 94, 105, 185, 281

190. Bielińska-Galas Ewa: *Antyfony „Ad introitum” w polskich gradualach średniowiecznych*. „Nasza Przyszłość”. T. 105 : 2006 s. 207–230.

191. Bielińska-Galas Ewa: *Msza XI w polskich gradualach przedtrydenckich*. „Saeculum Christianum”. R. 11 : 2004 nr 2 s. 193–221.
192. Bielińska-Galas Ewa: *Teoria nurtu scholastycznego w aspekcie kryteriów identyfikacji modalnej śpiewów liturgicznych*. „Saeculum Christianum”. R. 13 : 2006 nr 1 s. 153–171.
193. Bielińska-Galas Ewa: *Tradycja przekazów muzycznych frankijskiego introitu na oktawę św. Wawrzyńca*. „Liturgia Sacra”. R. 11: 2005 nr 2 s. 375–385.
194. Bielińska-Galas Ewa: *Źródła muzyki lutniowej w erze digitalizacji zbiorów*. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 387–394, il.
- BIENKOWSKA Irena — zob. poz. 2
- BILIŃSKI Lucjan
195. Biliński Lucjan: *Udostępnianie nagrań a prawo autorskie*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 143–156, il.
- BISZTYGA Jerzy — zob. poz. 100
- BLAXAM Jennifer — zob. poz. 51
- BOBIK, błazen — zob. poz. 120
- BODZIOCH Beata
196. Bodzioch Beata: *Antyfonarze piotrkowskie z lat 1600–1645 jako źródło do badań nad chorałem gregoriańskim w Polsce*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 77 : 2002 s. 117–148.
197. Bodzioch Beata: *Katalog śpiewów antyfonarzy piotrkowskich (1600–1645)*. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. T. 89 : 2008 s. 89–188.
198. Bodzioch Beata: *Melodie oficjów rymowanych w antyfonarzach Andrzeja Piotrkowczyka*. „Liturgia Sacra”. R. 13 : 2007 nr 2 s. 461–496.
199. Bodzioch Beata: *Proprium de sanctis w antyfonarzach Andrzeja Piotrkowczyka z pierwszej połowy XVII w.* „Disputationes Scientifcae Universitatis Catholicae in Ružomberok”. [Vol.] 2 : 2003 s. 28–46.
- BOGDAN Izabela
200. Bogdan Izabela: *Niepokorny protestant Michael Weyda (1581 — ok. 1651), organista w Gdańsku i Królewcu na tle konfliktów konfesyjnych pierwszej połowy XVII wieku*. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 4 (207) s. 59–73.
- BOGDANY-POPIEŁOWA Wanda — zob. poz. 308
- BOLEŚLAWSKA-LEWANDOWSKA Beata
201. Bolesławska-Lewandowska Beata: *Zygmunt Mycielski — Andrzej Pamufnik — korespondencja* [w posiadaniu autorki z Cardiff University, Wielka Brytania] (komunikat). „Kamerton” 2007 nr 1 (51) s. 97–100.
- BOŃKOWSKI Wojciech
202. Bońkowski Wojciech: *Dziewiętnastowieczne edycje dzieł Fryderyka Chopina jako aspekt historii recepcji*. Wrocław, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego 2009. — 372 s., il. — (Musicologica Wratislaviensi ; 4). — ISBN 978-89-229-3078-6.
203. Bońkowski Wojciech: *Dziewiętnastowieczne edycje dzieł Fryderyka Chopina jako aspekt historii recepcji* [autoreferat]. „Muzyka”. [R.] 54 : 2009 nr 2 (213) s. 174–176.
204. Bońkowski Wojciech: *Edycje dzieł Fryderyka Chopina w warszawskiej oficynie Gebethnera i Wolffa. Studium przypadku*. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 3 (206) s. 75–100.

- BORCZAK Małgorzata — zob. poz. 106
BOROWIEC Magdalena — zob. poz. 175
BORSUK Adam — zob. poz. 15
BOULANGER Nadia — zob. poz. 124
BRATKOWSKI Tadeusz — zob. poz. 107
BURCHARD Maria — zob. poz. 335
BURHARDT Stefan — zob. poz. 172a
BYCZKOWSKA-SZTABA Jolanta
Zob. też poz. 19, 23, 82, 245, 246, 325
205. Byczkowska-Sztaba Jolanta: *Repertuar muzyczny kapeli cysterskiej w Pelplinie w świetle nowo odnalezionych dokumentów*. W: *Ingenio et Humilitate*. Studia z dziejów zakonu cystersów i Kościoła na ziemiach polskich, dedykowane Ojcu Opatowi dr. Eustachemu Gerardowi Kocikowi OCist. Katowice, Biblioteka Śląska, 2007 s. 425–439. — (Liber Amicorum ; vol. 2).
CATO Diomenes — zob. poz. 255
CENTRALNA BIBLIOTEKA BISKUPIA Ratysbony — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE
CHECHLIŃSKA Zofia — zob. poz. 109, 282, 283, 285
CHMIELEWSKA Małgorzata
206. Chmielewska Małgorzata: *Spóz Andrzej* [muzykolog, bibliotekarz muzyczny, kierownik Biblioteki Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. Stanisława Moniuszki]. W: Chmielewska Małgorzata: *Leksykon polskich pisarzy muzycznych XX wieku*. Wołomin, Wydawnictwo Polskie, 2008 s. 137–138.
CHOPIN Fryderyk
Zob. też poz. 108–114, 147, 148, 202–204, 211, 275, 282–286
207. *Chopin — wydanie faksymilowe* [o pierwszych tomach wydanych przez Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, obejmujących rękopisy Chopina ze zbiorów Biblioteki Narodowej i Biblioteki, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego]. „Ruch Muzyczny” [R.] 51 : 2007 nr 6 s. 3. „Aktualności”.
CHRIST CHURCH LIBRARY Oksford — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE
CHUDZIKOWSKA Monika — zob. poz. 175
CHYBIŃSKI Adolf — zob. poz. 169
CIEPIERSKA Agnieszka — zob. MIETELSKA-CIEPIERSKA Agnieszka Maria
CIEPŁOWSKI Stanisław — zob. poz. 15
CIEŚLAK Elżbieta — zob. poz. 34
CIMAROSA Domenico — zob. poz. 22
CLEMENT Johann Georg — zob. poz. 345
CZAJKOWSKI Stanisław — zob. poz. 66
CZARTORYSKA Izabela, księżna — zob. poz. 336
CZYTELNIA MUZYCZNA i ZBIORÓW MULTIMEDIALNYCH MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ Radom — zob. poz. 144
DAHLIK-TUREK Ewa — zob. poz. 1
DEKAŃSKI Dariusz — zob. poz. 230
DĘBOWSKA Maria — zob. poz. 59
DÖBEL Heinrich — zob. poz. 313
DOBRYŃSKI Ignacy Feliks — zob. poz. 129
DOMASZEWICZ Michał — zob. poz. 294
DROŻDŻ Andrzej

208. Drożdż Andrzej: *Wspomnienie o Marku Stachyrze (6 II 1967 — 9 VII 2006)* [kierownik Sekcji Muzykaliów w Bibliotece Uniwersyteckiej w Łodzi]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 245–247.
- DROŻDŻEWSKA Agnieszka — zob. poz. 187, 258, 307, 311
- DRUSINA de, rodzina muzyków gdańskich — zob. poz. 271
- DUDEK-KUCZYŃSKA Anna — zob. poz. 149
- DURANOWSKI August Fryderyk — zob. poz. 134
- DYKA Lucjan
209. Dyka Lucjan, Łazar Karina, Marczak Magdalena: *Datowanie i określenie proveniencji polskich rękopisów liturgicznych w oparciu o repertuar muzyczny*. „Additamenta Musicologica Lubliniensia”. R. 3 : 2007 nr 1 (3) s. 169–228.
- DZIAŁYŃSKI Paweł — zob. poz. 103
- DZIĘBOWSKA Elżbieta
210. Dziębowska Elżbieta: *Spóz Andrzej* [muzykolog, bibliotekarz muzyczny, kierownik Biblioteki, Muzeum i Archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego im. Stanisława Moniuszki]. W: *Encyklopedia Muzyczna PWM*. Część biograficzna / pod red. Elżbiety Dziębowskiej. [T.] Sm-Ś. Kraków, Polskie Wydawnictwo Muzyczne 2007 s. 58–59.
- ECCARD Johannes — zob. poz. 352
- EGGERT Johann Ephraim — zob. poz. 3
- EIGELDINGER Jean-Jacques
- Zob. też poz. 147
211. Eigeldinger Jean-Jacques: *Pierwszy koncert Chopina w Paryżu 25 lutego 1833. Nieznane dokumenty*. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 19 s. 34–38, il.
- EINERT Maksymilian — zob. poz. 18
- ELSNER Józef — zob. poz. 74, 102, 314, 322, 336
- ELŻBIETA I. królowa Anglii — zob. poz. 103
- ERDMAN Maria — zob. poz. 89
- d’EST, baronowa — zob. poz. 282
- FABIAŃSKA, właścicielka kancjonału — zob. poz. 89
- FABIAŃSKA Zofia — zob. poz. 68, 92, 127, 347
- FÉTIS François-Joseph — zob. poz. 283
- FILABER Andrzej ks. — zob. poz. 73, 75, 79, 83, 173
- FILKE Max 316
- FISCHER Ewa — zob. HAUPTMAN-FISCHER Ewa
- FITELBERG Grzegorz — zob. poz. 181
- FONOGRAFIA
- Zob. też poz. 117–119, 121, 169a, 195
212. Jamicki Jan A.: *Muzyka polska w katalogu Acte Préable*. Referat wygłoszony podczas seminarium „Muzyka polska — odkrycia i perspektywy” będącego imprezą towarzyszącą I Festiwalowi Muzyki Polskiej, Kraków, 9–13 listopada 2005 r. „Muzyka 21”. [R.] 6 : 2005 nr 12 s. 33–36. „Muzyka polska XIX w. i fonografia”.
213. Maculewicz Piotr: *Literatura fonograficzna*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek*. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 123–128, il.
214. Wojciechowicz Maria: *Firma B. Rudzki. Sklepy z instrumentami muzycznymi*. „Estrada i Studio” 2009 nr 9 s. 118–120.

215. Wojciechowicz Maria: *Płyta nie będzie już okrągła?* „Poradnik Bibliotekarza” 2006 nr 11 s. 7–12.
216. Wojciechowicz Maria: *Płyty analogowe i cyfrowe „Polskich Nagrań”*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 83–87, il.
217. Wojciechowicz Maria: *Polskie Zakłady Fonograficzne „Odeon”*. „Estrada i Studio” 2009 nr 2 s. 94–97.
218. Wojciechowicz Maria: *Robinsonowie powojennej fonografii*. „Estrada i Studio” 2008 nr 4 s. 110–113.

FONOTEKI

- Zob. też poz. 1, 31, 58, 118, 119, 137a, 138, 139, 144, 154, 170–172, 185, 195, 213, 216, 224, 299, 309
219. „Fonoteka wczoraj, dziś i jutro”. *Pierwsza Ogólnopolska Konferencja Fonotek* [zorganizowana przez Sekcję Fonotek Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i Bibliotekę Narodową]. *Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008. — 200 s., il. — ISBN 978-83-89316-94-3.
 220. Gmys Marcin: *Fonoteka*. „Zeszyty Literackie”. [R.] 26 : 2008 nr 4 s. 222–224.
 221. (km): *Fonoteka wczoraj, dziś i jutro*. [Pierwsza Ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11 i 12 V 2007, zorganizowana przez Sekcję Fonotek SBP i Biblioteki Narodowej.] „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 : 2007 nr 13 s. 22.
- Zapowiedź: „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 : 2007 nr 8 s. 5. „Aktualności”.
222. Wojciechowicz Maria: *Fonoteka wczoraj, dziś i jutro — Pierwsza Ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 r.* „Poradnik Bibliotekarza” 2007 nr 11 s. 22–23. „Relacje”.
 223. Wróblewska Maria: *Fonoteki na świecie*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 15–27, il.
 224. Ziolo Julita: *Ochrona bibliotecznych zasobów fonograficznych*. (Komunikat). W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. *Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007* / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 79–82.

FÖRSTER Kaspar — zob. poz. 303

FUKSA Katarzyna

225. Fuksa Katarzyna: *Śpiewy Triduum Paschalnego w rzymskiej tradycji liturgicznej i ich adaptacja na ziemiach polskich. Rys historyczny*. „Liturgia Sacra”. R. 12 : 2006 nr 1 s. 43–65.

FUNDACJA im. KAROLA i REGINY LIPIŃSKICH — zob. poz. 10

GABINET ZBIORÓW MUZYCZNYCH BIBLIOTEKI UNIwersYTECKIEJ w WARSZAWIE — zob. poz. 178

GABRIELSCY, rodzina muzyków i kompozytorów — zob. poz. 131

GABRIELSKI Johann Wilhelm — zob. poz. 132

GACEK Gabriela — zob. poz. 310

GALAS Ewa — zob. BIELIŃSKA-GALAS Ewa

GANCARCZYK Paweł

Zob. też poz. 42, 150, 151, 290–292

226. Gancarczyk Paweł: *Piotr z Grudziądza — kompozytor środkowoeuropejski XV wieku* [z wykazem twórczości i dyskografią]. W: „Rocznik Grudziądzki”. T. 17 : 2007 s. 39–51.
- GEBETHNER i WOLFF, firma wydawnicza — zob. poz. 204
- GLADAU Otto Christian — zob. poz. 36
- GLINKA Michał Iwanowicz — zob. poz. 296
- GMYS Marcin — zob. poz. 220
- GOLACHOWSKI Stanisław — zob. poz. 182b, 183
- GOLIANEK Ryszard Daniel
227. Golianek Ryszard Daniel: *Gatunki operowe w twórczości Józefa Michała Ksawerego Poniatowskiego* [na podstawie różnych źródeł zachodnioeuropejskich i amerykańskich]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 5] : 2006 [2007] s. 139–153.
- GÖLINGER Theodor — zob. poz. 42
- GOLLER V. — zob. poz. 84
- GOŁĄBEK Jakub — zob. poz. 68
- GOŁOS Jerzy
228. Gołos Jerzy: *Znalazła się zaginiona pieśń z XVI w.* [anonim: „Możem się słusznie podziwiać”]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 2 s. 38, il.
- GOMÓŁKA Mikołaj
229. *Konferencja naukowa „Mikołaj Gomółka — życie i twórczość”* [zorganizowana 9 X 2008 przez Towarzystwo Naukowe Sandomierskie, Urząd Miejski w Sandomierzu, Polskie Towarzystwo Historyczne Oddział w Sandomierzu]. „Muzyka”: [R.] 53 : 2007 nr 4 (211) s. 196.
- GOTTlieb Jane — zob. poz. 39
- GÓRA Barbara — zob. poz. 97
- GRABIEC Dominika — zob. poz. 101, 115
- GRAJEWSKI Czesław
- Zob. też poz. 67, 98
230. Grajewski Czesław: *Cechy charakterystyczne cysterskiej psalmodii oficjum. Na podstawie źródeł pelplińskich* [Archiwum Diecezjalnego i Biblioteki Wyższego Seminarium Duchownego w Pelplinie]. W: *Kulturotwórcza rola cystersów na Kociewiu* / red. Dariusz Dekanski i in. Pelplin, Bernardinum ; Tczew, Starostwo Powiatowe, 2002 s. 241–248.
231. Grajewski Czesław: *Specyficzność franciszkańskiej psalmodii oficjum* [na podstawie zabytków z różnych polskich bibliotek]. „Seminare”. T. 24 : 2007 s. 479–494.
- GRANAT-JANKI Anna — zob. poz. 151, 189, 314
- GRAUN Carl Heinrich — zob. poz. 307
- GROSSMANN Burkhard — zob. poz. 160
- GRÜBNAU Max — zob. poz. 50
- GRUNAU Daniel Magnus — zob. poz. 56
- GRUNT Stanisław — zob. poz. 96
- GUZY-PASIAK Jolanta
- Zob. też poz. 292
232. Guzy-Pasiak Jolanta, Sieradz Małgorzata: *Bibliografia 1956–2005* [zawartości „Muzyki”]. „Muzyka”, 2006. — 217 s.
- HALAMSKA Paulina — zob. poz. 152
- HASSELT Theo van — zob. poz. 152a
- HAUPTMAN-FISCHER Ewa — zob. poz. 65, 182
- HEINRICH Sylwia — zob. poz. 26, 152a, 153–155
- HELLER Jan — zob. poz. 164
- HERTER Joseph A. — zob. poz. 162, 163

HERZOG-AUGUST BIBLIOTHEK Wolfenbüttel

233. Przybyszewska-Jarmińska Barbara: *Rękopiśmienna księga partytur D-W Cod. Guelf. 34.7.Aug. 2° jako źródło muzyki instrumentalnej Franciszka Liliusa oraz innych twórców zwiazanych w XVII wieku z Rzeczpospolitą. „Muzyka”*. [R.] 53 : 2007 nr 4 s. 139–150, il.

HILEY David — zob. poz. 61

HINZ Edward ks.

234. Hinz Edward ks.: *Cechy paleograficzne i zawartość rękopiśmiennego kancjonalu choralowego dla Nowicjuszek zakonnych z 1634 roku. „Studia Pelplińskie”*. T. 41 : 2009 s. 151–154.

235. Hinz Edward ks.: *Jan Maklakiewicz i jego działalność na polu muzyki kościelnej. „Studia Pelplińskie”*. T. 41 : 2009 s. 155–158.

236. Hinz Edward ks.: *Józef Elsner i jego wkład do muzyki kościelnej w dobie polskiego Oświecenia i wczesnego Romantyzmu. „Studia Pelplińskie”*. T. 41 : 2009 s. 151–154.

237. Hinz Edward ks.: *Karol Kurpiński i jego muzyczna twórczość religijna. „Studia Pelplińskie”*. T. 41 : 2009 s. 159–163.

238. Hinz Edward ks.: *Ks. Jerzy Liban z Legnicy — humanista, teoretyk muzyki, kompozytor. „Studia Pelplińskie”*. T. 38 : 2007 s. 11–13.

239. Hinz Edward ks.: *Ks. Sebastian z Felsztyna — reprezentant muzyki wczesnego renesansu. „Studia Pelplińskie”*. T. 38 : 2007 s. 7–9.

240. Hinz Edward ks.: *Mikołaj Zieleński — czołowy kompozytor muzyki religijnej z przełomu renesansu i baroku. „Studia Pelplińskie”*. T. 36 : 2005 s. 147–141.

241. Hinz Edward ks.: *Stanisław Sylwester Szarzyński i jego religijna twórczość muzyczna. „Studia Pelplińskie”*. T. 39 : 2008 s. 9–11.

HORAK Roman — zob. poz. 10

HRABIA Stanisław

Zob. też poz. 7, 16, 19, 22–25, 27–29, 32, 33, 36, 40, 41, 50, 62, 78, 91, 123, 143, 149, 153, 157, 182, 194, 247–249, 302, 324, 326, 327, 351

242. Hrabia Stanisław: *Maria Prokopowicz [współzałożycielka Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP i kierownicza Zakładu Zbiorów Muzycznych Biblioteki Narodowej]. „IAML Electronic Newsletter”*. No 21 : 2006 (July) s. 15. „Transition”

IDASZAK Danuta

243. Idaszak Danuta: *Ewidencja, dokumentacja i edycja XVIII-wiecznych źródeł muzycznych. W: Musica varia / Red. Elżbieta Szczurko, Michał Zieliński. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, 2008 s. 47–51.*

INSTYTUT MUZYKOLOGII KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II Lublin

244. *Sesja naukowa „Muzyka religijna w Polsce. Tradycja i nowoczesność” w Instytucie Muzykologii KUL. [Informacja]. „Muzyka”*. [R.] 52 : 2007 nr 3 (206) s. 169.

INSTYTUT MUZYKOLOGII UNIwersYTETU JAGIELLOŃSKIEGO Kraków — zob. poz. 7, 16, 19, 22, 24–29, 32, 33, 36, 40, 41, 50, 54, 62, 78, 91, 123, 143, 149, 153, 157, 182, 194, 302, 351

INSTYTUT SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa — zob. poz. 1, 58, 355, 356

INTERNATIONAL ASSOCIATION of MUSIC INFORMATION CENTRES (IAMIC) — zob. poz. 245

INTERNATIONAL ASSOCIATION of MUSIC LIBRAIRIES, ARCHIVES and DOKUMENTATION CENTRES (IAML)

Zob. też poz. 8, 16, 19, 20, 24, 25, 27, 32, 33, 36, 40, 41, 50, 54, 62, 78, 97, 123, 143, 149, 153, 157, 182, 194, 302, 351

245. Byczkowska-Sztaba Jolanta: *Konferencja IAML — IAMIC — IMS, Göteborg (Szwecja), 19–23 czerwca 2006*. „Biuletyn Informacyjny Biblioteki Narodowej” 2006 nr 4 (179) s. 34–38.
 246. Byczkowska-Sztaba Jolanta: *Poland* [sprawozdanie z działalności Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP — Polskiej Grupy Narodowej IAML w 2005/2006 r.]. „IAML Electronic Newsletter”. No 21 : 2006 (July) s. 5. „National reports”.
 247. Hrabia Stanisław: *Poland* [sprawozdanie z działalności Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP — Polskiej Grupy Narodowej IAML w 2006/2007 r.]. „IAML Electronic Newsletter”. No 26 : 2007 (September) s. 4–5. „Reports from IAML 2007”.
 248. Hrabia Stanisław: *Poland* [sprawozdanie z działalności Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP — Polskiej Grupy Narodowej IAML w 2007/2008 r.]. „IAML Electronic Newsletter”. No 29 : 2008 (August) s. 11, il. „National reports”.
 249. Hrabia Stanisław: *Poland* [sprawozdanie z działalności Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP — Polskiej Grupy Narodowej IAML w 2008/2009 r.]. „IAML Electronic Newsletter”. No 33 : 2009 (July) s. 18. „National reports”.
 250. Smolarek Dariusz ks.: *Międzynarodowa Konferencja IAML Amsterdam 5–10 lipca 2009*. „Additamenta Musicologica Lubliniensia”. R. 5 : 2009 nr 1 (5) s. 220–252.
 251. Smolarek Dariusz ks.: *Międzynarodowa Konferencja IAML. Neapol 20–25 lipca 2008*. „Additamenta Musicologica Lubliniensia”. R. 4 : 2008 nr 1 (4) s. 211–232.
- INTERNATIONAL MUSICOLOGICAL SOCIETY (IMS) — zob. poz. 245
- IWASZKIEWICZ Jarosław — zob. poz. 287
- IZBICKI Bartosz — zob. poz. 116
- JACHOWSKI Jacek — zob. poz. 58
- JADOWSKA Aneta — zob. poz. 171
- JAGIELŁO-SKUPIŃSKA Aleksandra — zob. poz. 309
- JAGUSZTYN Andrzej
- Zob. też poz. — 145
252. Jagusztyn Andrzej: *Drukarnstwo i księgarstwo Rzeszowa czynnikami wspomagającymi rozwój kultury muzycznej miasta od XIX wieku do początków bieżącego stulecia*. „Kamerton” 2005 nr 1/2 s. 354–357.
- JAN OLBRACHT król polski — zob. poz. 67
- JANCZEWSKA-SOŁOMKO Katarzyna — zob. poz. 1, 58, 115, 117–119, 134, 135, 138, 139, 142–144, 151, 154, 167–172, 192, 195, 210, 213, 216, 221, 224, 295, 299, 305, 309
- JANKI Anna — zob. GRANAT-JANKI Anna
- JARNICKI Jan — zob. poz. 212
- JARZĘBSKA Alicja — zob. poz. 68, 92, 127, 264, 347
- JASIEWICZ Jan Jerzy
- Zob. też poz. 43–49, 64, 87
253. Jasiewicz Jan Jerzy: *Klasztor cysterski w Oliwie jako nośnik kultury muzycznej na Pomorzu*. „Studia Gdańskie”. T. 23 : 2008 s. 385–394.
- JASIK Beata
254. Jasik Beata: *Franciszek Woźniak. Katalog tematyczny utworów*. Bydgoszcz, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2007. — 210 s. — (Katalog Tematyczny Utworów ; 2). — ISBN 978-83-92349273.
- JASIŃSKA-JĘDROSZ Elżbieta — zob. poz. 182a, 182b, 183
- JASIŃSKI Tomasz
- Zob. też poz. 71, 156
255. Jasiński Tomasz: *Cato — Mielczewski — Żebrowski. Trzy przyczynki do badań nad muzyką staropolską*. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 1 (208) s. 41–67.

JAWORZYŃSKA Joanna — zob. PASZTALENIEC-JAWORZYŃSKA Joanna

JAZDON Andrzej

Zob. też poz. 168

256. Jazdon Andrzej: *Henryk Wieniawski. Katalog tematyczny dzieł*. Poznań, Towarzystwo Muzyczne im. Henryka Wieniawskiego, 2009. — 142 s. — (Dzieła Wszystkie. Seria B).

JEREMIASZ, prorok — zob. poz. 70

JĘŻ Tomasz

Zob. też poz. 174, 185

257. Jęż Tomasz: *Z przeszłości muzycznej wrocławskiego kościoła Św. Elżbiety w czasach baroku* [m.in. na podstawie źródeł z Archiwum Państwowego we Wrocławiu]. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 4 (207) s. 95–126, il.

JĘDROSZ Elżbieta — zob. JASIŃSKA-JĘDROSZ Elżbieta

JĘDRZEJEWSKA Waleria — zob. poz. 41

(jk) — zob. poz. 72

JOACHIMIĄK Grzegorz

Zob. też poz. 187, 307, 311

258. Joachimiak Grzegorz: *Kompozycje Sylwiusa Leopolda Weissa w śląskich tabulaturach lutniowych — próba uporządkowania wybranych zagadnień* [na podstawie rękopisów ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie, we Wrocławiu i Biblioteki Narodowej]. W: *Muzyczne oblicza Śląska*. Materiały z konferencji. Wrocław 19. 06. 2008 / Red. Agnieszka Rożdżewska, Grzegorz Joachimiak. Wrocław-Lublin, Polihymnia 2008 s. 27–42, il.

JOCHYMCZYK Maciej

Zob. też poz. 5, 73, 337

259. Jochymczyk Maciej: „*Missa Requiem*” Damiana Stachowicza w aspekcie związków słowno-muzycznych. W: *Muzyka religijna — między epokami a kulturą*. T. 2 / pod red. Krystyny Turek i Bogumiły Miki. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009 s. 11–27.

260. Jochymczyk Maciej: *Pietas & Musica. Damian Stachowicz SchP. Życie i twórczość w kontekście epoki*. Kraków, Musica Iagellonica, 2009. — 202 s. — ISBN 978-83-7099-159-3.

JUILLIARD SCHOOL, MUSIC DIVISION Nowy Jork — zob. poz. 39

JURAJ z KEŻMARKU — zob. poz. 104

KACZOROWSKI Robert ks.

Zob. też poz. 295

261. Kaczorowski Robert ks.: *Msza per annum (I-V) ze „Zbioru pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego” opublikowanego w 1871 roku w Pelplinie* [przez ks. Szczepana Kellera]. „Studia Gdańskie”. T. 24 : 2009 s. 252–264.

262. Kaczorowski Robert ks.: *Msze na Wielki Post i okres wielkanocny ze „Zbioru pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego” z 1871 roku* [opublikowanego przez ks. Szczepana Kellera w Pelplinie]. „Liturgia Sacra”. R. 12 : 2006 nr 2 s. 341–365.

263. Kaczorowski Robert ks.: *Msze w okresie Adwentu i Bożego Narodzenia ze zbioru pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego opublikowanego w Pelplinie w 1871 roku* [przez ks. Szczepana Kellera]. „Studia Pelplińskie”. T. 38 : 2007 s. 138–201.

264. Kaczorowski Robert ks.: *Msze z okazji wybranych uroczystości ze śpiewnika opublikowanego w 1871 roku* [przez ks. Szczepana Kellera p.t.: „Zbiór pieśni nabożnych katolickich do użytku kościelnego i domowego”]. W: *Donum natalicum. Studia Thaddaeo Przybylski octogenario dedicata* / Pod red. Zofii Fabiańskiej, Alicji Jarzębskiej i Andrzeja Sitarza. Kraków, Musica Iagellonica, 2007 s. 148–175.

265. Kaczorowski Robert ks.: *Śpiew i instrumentarium muzyczne w Księdze Psalmów. Studium leksykograficzne*. „Studia Gdańskie”. T. 15/16 : 2002/2003 s. 41–54.

- KAŁAMARZ Wojciech CM — zob. poz. 85
- KAMIŃSKI Paweł — zob. poz. 111, 112
- KANAFKA Dorota — zob. poz. 10, 130, 133, 146
- KANDZIOR-ZUG Anna:
266. Kandzior-Zug Anna: *Bibliografia wydanych w Polsce w latach 1998–2008 publikacji na temat twórczości muzycznej i myśli o muzyce we Francji*. „Młoda Muzykologia”. [T. 2] : 2009 s. 138–152.
- KAŃSKI Józef — zob. poz. 74
- KAPITULSKÁ KNIŽNICA Spišska Kapitula (Słowacja) — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA KOŚCIELNE i KLASZTORNE
- KARAŚ Agnieszka
267. Karaś Agnieszka: *Szkic osobowości Wincentego Lessla na podstawie jego listów do syna Franciszka* [m.in. ze zbiorów Biblioteki Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego]. „Kamerton” 2006 nr 1 (56) s. 87–97.
- KAROL BOROMEUSZ święty — zob. poz. 316
- KELLER Szczepan ks. — zob. poz. 261–264
- KEMPIŃSKA Gwidona — zob. poz. 137a, 138
- KIERZKOWSKI Maciej — zob. poz. 58
- KILNER Nikodem OSPPE — zob. poz. 75
- KIRÁLY Peter — zob. poz. 165
- KISIELEWSKI Stefan — zob. poz. 106
- KISTNER Friedrich — zob. poz. 127
- (kj-s) — zob. poz. 328
- KLASZTOR OO. CYSTERSÓW Oliwa — zob. poz. 253
- KLASZTOR OO. KANONIKÓW REGULARNYCH na PIASKU Wrocław — zob. poz. 187
- KLASZTOR OO. PIJARÓW Podoliniec — zob. poz. 8, 9
- KLIMKOWSKA Milena — zob. poz. 187
- KLAPUT-WIŚNIEWSKA Aleksandra — zob. poz. 73, 75, 79, 83, 84, 173
- KÓCIK Eustachy Gerard OCist — zob. poz. 205
- KOLBUSZEWSKA Aniela — zob. poz. 188
- KOŁBIN Dnitrj — zob. poz. 10
- Det KÖNIGELIGE BIBLIOTEK Kopenhaga — zob. poz. 303
- KONIK Marcin
- Zob. też poz. 337
268. Konik Marcin: *Kompozycje Johanna Valentina Rathgebera (1682–1750) w zbiorach polskich*. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 2 (209) s. 103–105.
269. Konik Marcin: *Muzyka religijna Johanna Valentina Rathgebera (1682–1750) w świetle źródeł polskich*. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 3 (210) s. 31–44.
- KOŚCIÓŁ p. w. św. ELŻBIETY Wrocław — zob. poz. 257
- KOŚCIÓŁ p. w. św. MARII MAGDALENY Wrocław — zob. poz. 320
- KOŚCIÓŁ p. w. WNIEBOWZIECIA NMP Kłodzko — zob. poz. 174
- KOZŁOWSKA Ewa — zob. poz. 137
- KOZŁOWSKA Małgorzata — zob. poz. 1, 58, 118, 138, 139, 144, 154, 170–172, 195, 213, 216, 224, 299, 309
- KRASSOWSKI Janusz — zob. poz. 37
- KRZOS Małgorzata — zob. poz. 155, 157
- KSIĄŻNICA POMORSKA Szczecin — zob. BIBLIOTEKI PUBLICZNE
- KUBIAK Agnieszka — zob. poz. 50, 50a

KUBIENIEC Jakub

Zob. też poz. 92

270. Kubieniec Jakub: *Uniwersalizm i swoistość w średniowiecznych antyfonarzach krakowskich*. Kraków, Musica Iagellonica, 2005 [2006]. — 220 s. — ISBN 83-7099-136-X.

KUCZYŃSKA Anna — zob. DUDEK-KUCZYŃSKA Anna

KUMALA Małgorzata — zob. poz. 16

KURPIŃSKI Karol — zob. poz. 237

KWIATKOWSKI Ryszard — zob. poz. 317

LANDOWSKA Wanda — zob. poz. 152a

LASO Orlando di — zob. poz. 42

LECHLEITNER Szymon Ferdynand (Ferdynand Szymon) — zob. poz. 6, 101

LECHOWSKI Piotr — zob. poz. 126

LESSEL Franciszek — zob. poz. 267

LESSEL Wincenty — zob. poz. 267

LESZCZYŃSKA Agnieszka

Zob. też poz. 51, 52, 91

271. Leszczyńska Agnieszka: *De Drusina — rodzina muzyków z Gdańska* [na podstawie archiwaliów z Biblioteki Litewskiej Akademii Nauk w Wilnie i Biblioteki Państwowego Uniwersytetu Rosyjskiego w Kaliningradzie]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [R.] 7 : 2009 s. 91–101.

272. Leszczyńska Agnieszka: *Między sztuką a komercją. Późnorennesansowa muzyka okolicznościowa i holdownicza w Prusach Królewskich* [na podstawie zachowanych źródeł muzycznych]. „Przegląd Muzykologiczny”. Nr 6 : 2006 s. 6–16.

273. Leszczyńska Agnieszka: *Początki niemieckiej polifonii religijnej w Królewcu, Gdańsku i Rydze* [na podstawie zachowanych źródeł muzycznych]. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 4 (207) s. 45–57.

274. Leszczyńska Agnieszka: *Tropem Francisca de Rivulo. Nowe wątki i hipotezy* [na podstawie zachowanych źródeł, m.in. z Biblioteki PAN w Gdańsku i Archiwum Państwowego w Toruniu]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 5] : 2006 [2007] s. 61–70.

Ditto. *On the Trail of Franciscus de Rivulo — New Clues and Hypotheses*. „Musicology Today” 2007 s. 67–77.

LESZCZYŃSKI Władysław — zob. poz. 5

LETERSKA Barbara

275. Leterska Barbara: *Dziewiętnastowieczne transkrypcje utworów Fryderyka Chopina. Aspekty historyczne, teoretyczne i estetyczne*. Kraków, Musica Iagellonica, 2005. — 340 s. — ISBN 83-7099-132-7.

LEWANDOWSKA Beata — zob. BOLESŁAWSKA-LEWANDOWSKA Beata

LEWANDOWSKA Bożena:

276. Lewandowska Bożena: *Bibliografia kultury muzycznej górali polskich Karpat*. Cz. 1: (1829–1980). Kraków, Musica Iagellonica, 2007. — 44 s. — ISBN 978-83-7099-140-1.

LEWANDOWSKA Ilona — zob. poz. 172

LIBAN Jerzy — zob. poz. 238

LIBRARY and ARCHIVES the JULLIARD SCHOOL, MUSIC DIVISION Nowy Jork

zob. BIBLIOTEKI AKADEMII MUZYCZNYCH

LICHAŃSKI Jakub Zdzisław — zob. poz. 99

LICHTENSTEIN-CASTELCOM Karl — zob. poz. 313

LILIUS Franciszek — zob. poz. 233

LIPIŃSKA Regina — zob. poz. 10

LIPIŃSKI Karol — zob. poz. 10, 130, 133, 146

- LISECKA Aleksandra — zob. poz. 83
LISECKA Małgorzata — zob. poz. 84
LISZT Ferenc — zob. poz. 288
LUBOMIRSKA z CZARTORYSKICH Izabella — zob. poz. 21
LWOWSKIE CENTRALNE ARCHIWUM UKRAINY Lwów — zob. ARCHIWA
ŁABISZEWSKA Irena — zob. poz. 166
ŁAZAR Karina — zob. poz. 209
MACULEWICZ Piotr — zob. poz. 175, 213
MAFFON Francesco — zob. poz. 103
MAJCHRZAK Józef — zob. poz. 310, 311
MAJERCZYK Krzysztof — zob. poz. 144
MAJEROWICZ Maria — zob. PIDŁYPCZAK-MAJEROWICZ Maria
MAKLAKIEWICZ Jan — zob. poz. 235
MARCZAK Magdalena — zob. poz. 209
MARSZAŁSKA Jolanta Małgorzata — zob. poz. 93
MASSART Lambert — zob. poz. 38
MAZIKIEWICZ Małgorzata — zob. poz. 139–142
MAZUR Magdalena — zob. WALTER-MAZUR Magdalena
MĄDRY Alina — zob. poz. 62
MELLER Beata — zob. poz. 53
MICHAŁSKA Anna — zob. poz. 35, 36, 36a
MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA Radom zob. BIBLIOTEKI PUBLICZNE
MIELCZEWSKI Marcin — zob. poz. 156, 255, 320
MIETELSKA-CIEPIERSKA Agnieszka Maria — zob. poz. 155
MIKA Bogumiła — zob. poz. 259, 301, 345
MIKOŁAJ z RADOMIA — zob. poz. 120
MOCZARSKA Rita — zob. PAGACZ-MOCZARSKA Rita
MOLL Lilianna M[anuella] — zob. poz. 37a, 37b
MONIUSZKO Czesław — zob. poz. 17
MONIUSZKO Stanisław — zob. poz. 40
MORAWSKI Jerzy — zob. poz. 184
MOSCHELES Ignaz — zob. poz. 283
MOSKWA Julia
277. Moskwa Julia: *Franciskanskaja tradycja messy; modalnost' grigorijskiego chorała* [na podstawie polskich graduałów: Ms. 3 IV 5 B z Biblioteki Seminarium Duchownego w Płocku; Ms. 170 z Biblioteki Kapituły w Gnieźnie; Ms. 2827 z Biblioteki Czartoryskich w Krakowie]. Moskwa, Państwowe Konserwatorium Muzyczne im. Piotra Czajkowskiego, 2007 — 496 s. — ISBN 5-89598-169-0.
MOZART Wolfgang Amadeus — zob. poz. 50a, 72
MRÁČKOVÁ Lenka — zob. poz. 176
MŚCISŁAW z TYŃCA — zob. poz. 107
MUSIALIK Janusz — zob. poz. 17
MUSIKLEHRERINNENVEREIN Szczecin — zob. STOWARZYSZENIE NAUCZYCIELEK MUZYKI (MUSIKLEHRERINNENVEREIN) Szczecin

MUZEA

278. Skrzydlewska Beata: *Muzea Kościoła Katolickiego w Polsce. Informator*. Kielce, Wydawnictwo Jedność, 2004. — 178 s. — (Biblioteka Ośrodka Archiwów, Bibliotek i Muzeów Kościelnych KUL ; Nr 2.) — ISBN 83-7224-638-6.

MUZEUM DIECEZJALNE Płock

279. Wiśniewski Piotr ks.: *Oficjum rymowane o św. Zygmuncie w antyfonarzach plockich z przełomu XV/XVI wieku* [przechowywanych w Muzeum Diecezjalnym w Płocku]. Studium historyczno-muzykologiczne. Lublin, Polihymnia, 2006. — 256 s. il. — ISBN 83-7270-469-4.
280. Wiśniewski Piotr ks.: *Terminacje psalmowe w rękopiśmiennym antyfonarzu plockim z XIV wieku* [przechowywanym w Muzeum Diecezjalnym w Płocku]. „Additamenta Musicologica Lublinsensia”. R. 3 : 2007 nr 1 (3) s. 25–38.

MUZEUM DIECEZJALNE Sandomierz

281. Bielińska-Galas Ewa: *Gradual ms. 1677 z Muzeum Diecezjalnego w Sandomierzu*. „Studia Sandomierskie”. T. 11 : 2004 z. 4 s. 5–27.

MUZEUM FRYDERYKA CHOPINA w NARODOWYM INSTYTUCIE FRYDERYKA CHOPINA Warszawa

282. Chechlińska Zofia: *Album baronowej d'Est* [z autografem *Impromptu cis-moll* F. Chopina w Muzeum F. Chopina]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 52 : 2008 nr 1 s. 33–35, :
283. Chechlińska Zofia: *Nieznany autograf Chopina* [Etiuda *f-moll* z *Méthode de Méthodes* pour le piano Moschelesa i Fetisa w Muzeum F. Chopina]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 271–278.
284. Chopin Fryderyk: *Etiudy op. 10 nr 3, 5, 6, 8, 9, 10*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie (M 192-197, D 16-21). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2007. — [27] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe. A II/10/3, 5, 6, 8, 9, 10) + Poniatowska Irena: *Fryderyk Chopin: Etiudy op. 10 nr 3, 5, 6, 8, 9, 10*. Komentarz źródłowy. — 57, [2] s. — ISBN 978-83-923583-3-6.
285. Chopin Fryderyk: *Impromptu As-dur op. 29*. Wydanie faksymilowe rękopisu ze zbiorów Muzeum Fryderyka Chopina w Warszawie (M 198, D 22). Warszawa, Narodowy Instytut Fryderyka Chopina, 2008. — [12], [2] s., il. — (Dzieła Chopina. Wydania Faksymilowe. A III/29) + Chechlińska Zofia: *Fryderyk Chopin: Impromptu As-dur op. 29*. Komentarz źródłowy. — 39, [1] s. — ISBN 978-83-61142-185.
286. *Rękopisy Chopina zakupione przez NIFC* [Tarantella op. 43 i Etiuda *f-moll* ze zbioru *Trois nouvelles études* z 1839 r.]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 53 : 2009 nr 1 s. 3. „Aktualności”.

MUZEUM im. ANNY i JAROSŁAWA IWASZKIEWICZÓW Stawisko

287. Romaniuk Radosław: *Ludzie na tratwie. O „Korespondencji” Zygmunta Mycielskiego i Jarosława Iwaszkiewicza (1945–1955)* [przechowywanej w archiwum Muzeum im. Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów w Stawisku i w depozycie u prof. Jana Stęszewskiego]. „Kamerton” [T.] 53 : 2009 s. 106–113.

MUZEUM LITERATURY im. ADAMA MICKIEWICZA Warszawa

288. *Rękopisy Liszta i Schumanna z archiwum Augusta hr. Zamoyskiego* [trafiły do zbiorów Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie. Komunikat]. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 3 (206) s. 168. „Aktualności”.
289. Wróblewska-Straus Hanna: *Cymelia z archiwum Augusta Zamoyskiego* [w zbiorach Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 : 2007 nr 12 s. 10–11.

Sprostowanie: „Ruch Muzyczny”. [R.] 51 ; 2007 nr 14 s. 6

MUZEUM NARODOWE Bratysława — zob. poz. 322

MUZEUM NARODOWE Kraków — zob. poz. 358

MUZEUM NARODOWE Warszawa

290. Gancarczyk Paweł: *Druki muzyczne XVI–XVII wieku w Bibliotece Muzeum Narodowego w Warszawie* [z dawnej Biblioteki kościoła Mariackiego w Gdańsku (obecnie w zbiorach Biblioteki PAN w Gdańsku) i ze zbiorów Biblioteki Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 5] : 2006 [2007] s. 87–97.

Ditto. *Sixteenth- and Seventeenth Century Music Prints at the National Museum Library in Warsaw*. „Musicology Today” 2007 s. 57–66.

291. Gancarczyk Paweł: *Nieznane rękopisy liturgiczne XIII–XVII wieku w zbiorach Muzeum Narodowego w Warszawie*. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 2 (205) s. 21–35, 2 tabl. kolor.

292. Gancarczyk Paweł, Guzy-Pasiak Jolanta: *Odnaleziony rękopis ze zbiorów Biblioteki Zakuskiej* [psalterz z notacją muzyczną, uważany za zaginiony w zasobach Muzeum Narodowego w Warszawie, rkp. sygn.: śr. 501]. „Cenne, Bezcenne, Utracone” 2008 nr 1 (54) s. 22–23.

MUZEUM OKRĘGOWE im. LEONA WYCZÓLKOWSKIEGO Bydgoszcz

293. Ignacy Jan Paderewski — *artysta, kolekcjoner, mąż stanu* [katalog wystawy pamiątek po Ignacym Janie Paderewskim. 4 XI — 30 XII 2007 w Muzeum Okręgowym w Bydgoszczy] / oprac. red. Jolanta Baziak, Danuta Sójkowska ; opisy not katalogowych Zofia Olszewska-Bajera i in. ; Muzeum Okręgowe w Bydgoszczy; Towarzystwo Muzyczne im. I. J. Paderewskiego w Bydgoszczy. Bydgoszcz, Muzeum Okręgowe im. L. Wyczółkowskiego, 2007. — 190 s., il. kolor. + płyta CD.

MUZEUM REGIONALNE im. HIERONIMA ŁAWNICZAKA Krotoszyn

294. Domaszewicz Michał: *Muzykalia w zbiorach muzeum w Krotoszynie*. „Kronika Wielkopolska” 2009 nr 4 (132) s. 112–118, il.

MUZEUM TEATRALNE Warszawa — zob. poz. 175, 179

MUZEUM WARMII i MAZUR Olsztyn

295. Kaczorowski Robert ks.: *Pięć pieśni do Matki Bożej Gietrzwałdowskiej w świetle rękopisu 70 z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie*. „Rocznik Gdański”. T. 64 : 2004 nr 1/2 s. 163–178.

MUZEUM-ZAMEK Łańcut — zob. poz. 19–22, 26, 28, 29

PAŃSTWOWE CENTRALNE MUZEUM KULTURY MUZYCZNEJ im. M. I. GLINKI Moskwa

296. Tartakowska Natalia: *Rękopisy i dokumenty polskich muzyków w zbiorach Państwowego Centralnego Muzeum Kultury Muzycznej im. M. I. Glinki*. „Rocznik Biblioteki Narodowej”. [T.] 39–40 : 2008 s. 281–288.

* * *

„MUZYKA” — zob. poz. 232

MYCIELSKI Zygmunt — zob. poz. 9, 124, 169, 201, 287

NACYJNALNA BIBLIOTEKA BELARUSII Mińsk zob. BIBLIOTEKI NARODOWE

NADOLNY Anastazy — zob. poz. 96

NARODOWY INSTYTUT FRYDERYKA CHOPINA Warszawa — zob. poz. 207, 286

NEGLEY Maciej — zob. poz. 18, 127

NICHOLAS Jeremy — zob. poz. 163

NIZIŃSKA Hanna — zob. poz. 169a, 170

NOWAK Janusz S.

297. Nowak Janusz S.: *Źródła tradycji muzycznej Sieniawy i Puław* [m.in. ze zbiorów Biblioteki Czartoryskich w Krakowie]. „Kamerton” 2006 nr 1 (50) s. 74–79.

NOWAKOWSKI Józef — zob. poz. 127

- NUCIUS Johannes — zob. poz. 315
- OBORNY Aneta:
298. Oborny Aneta: *Muzyka w kieleckich świątyniach Kościoła rzymsko-katolickiego w drugiej połowie XIX stulecia*. „Kieleckie Studia Teologiczne”. T. 6 : 2007 s. 255–276.
- OBRESKOW Natalia — zob. poz. 147
- OCHLEWSKI Tadeusz — zob. poz. 9
- ODDZIAŁ ZBIORÓW MUZYCZNYCH BIBLIOTEKI JAGIELLOŃSKIEJ Kraków — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE — BIBLIOTEKA JAGIELLOŃSKA, Kraków
- OLIWA Grzegorz — zob. poz. 20
- OLOFF Ephraim — zob. poz. 346
- OLSZEWSKA-BAJERA Zofia — zob. poz. 40, 293
- OŚRODEK ARCHIWÓW, BIBLIOTEK I MUZEÓW KOŚCIELNYCH KATOLICKIEGO UNIWERSYTETU LUBELSKIEGO JANA PAWŁA II Lublin — zob. ARCHIWA
- OŚRODEK KONTROLI REKORDÓW BIBLIOGRAFICZNYCH CENTRUM NUKAT Warszawa
299. Sobiepanek Anna: *Opracowanie dokumentów dźwiękowych w formacie MARC 21 w NUKAT. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 115–119.*
- PACZKOWSKI Jacek — zob. poz. 63
- PAĆKOWSKI Piotr
- Zob. też poz. 95
300. Paćkowski Piotr: *Chorał gregoriański w polskich zwyczajach procesji niedzielnych i ku czci świętych na podstawie „Processionale” Andrzeja Piotrkowczyka z 1621 r. „Liturgia Sacra”. R. 13 : 2007 nr 1 s. 147–158.*
- PADEREWSKI Ignacy Jan — zob. poz. 293
- PAGACZ-MOCZARSKA Rita — zob. poz. 158
- PALESTER Roman — zob. poz. 178
- PANUFNIK Andrzej — zob. poz. 201
- PAŃSTWOWA FILHARMONIA ŁÓDZKA Łódź — zob. poz. 166
- PAŃSTWOWE POWIATOWE ARCHIWUM Pezinek — zob. poz. 6
- PASIAK Jolanta — zob. GUZY-PASIAK Jolanta
- PASZTALENIC-JAWORZYŃSKA Joanna — zob. poz. 335
- PATALAS Aleksandra
- Zob. też poz. 7, 16, 19, 22, 25, 27, 32, 33, 36, 40, 41, 50, 54, 62, 76, 78, 91, 123, 143, 149, 153, 157, 182, 194, 302, 351
301. Patalas Aleksandra: *Działalność i repertuar kapeli muzycznej w Rakowie Opatowskim w świetle źródeł archiwalnych* [obecnie w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu i w zbiorach prywatnych Jana Węcowskiego]. W: *Muzyka religijna — między epokami a kulturą*. T. 2 / pod red. Krystyny Turek i Bogumiły Miki. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2009 s. 28–44.
302. Patalas Aleksandra: *Fundacja kapeli muzycznej w Rakowie jako przejaw działalności kontrreformacyjnych. Analiza repertuaru* [obecnie w Bibliotece Wyższego Seminarium Duchownego w Sandomierzu i w zbiorach prywatnych Jana Węcowskiego]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 39–69, il.

303. Patalas Aleksandra: *Kaspar Förster senior — znany i nieznan* [m.in. na podstawie druków ze zbiorów Det Kongelige Bibliotek w Kopenhadze i Bibliothèque Conservatoire Royal de Musique w Brukseli]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 209–226.
- PAWLIKOWSKI Gwalbert — zob. poz. 24
- PELCZAR Roman
304. Pelczar Roman: *Muzyka w kolegiacie Jarosławskiej w latach 1523–1800*. „Rocznik” / Stowarzyszenie Miłośników Jarosławia. T. 16 : 2005 s. 7–23.
305. Pelczar Roman: *Życie muzyczne w kościołach i klasztorach Jarosławia w XVI–XVIII w.* „Nasza Przyszłość”. T. 107 : 2007 s. 5–38.
- PERET-ZIEMLAŃSKA Zofia — zob. poz. 117
- PERZ Mirosław
- Zob. też poz. 90, 120
306. Perz Mirosław: *The Sacred and the Profane in Polish Music Sources and Painting of the Fifteenth century*. [Tutzing, Hans Schneider, 2007] s. [41]–56. il. — Nadb. z „Regensburger Studien zur Musikgeschichte”; 4.
- PFIETZNER Johann Carl — zob. poz. 173
- PIDŁYPCZAK-MAJEROWA Maria — zob. poz. 125
- PIECZKA Michał
307. Pieczka Michał: *Przekazy „Te Deum” Carla Heinricha Grauna (ok. 1703–1759) ze zbiorów dawnej Biblioteki Miejskiej we Wrocławiu i klasztoru bożogrobców w Nysie* [obecnie w Bibliotece Uniwersyteckiej we Wrocławiu i Bibliotece Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego]. W: *Muzyczne oblicza Śląska*. Materiały z konferencji. Wrocław 19. 06. 2008 / Red. Agnieszka Rożdżewska, Grzegorz Joachimiak. Wrocław-Lublin, Polihymnia, 2008 s. 43–54, il.
- PIELECH Marta — zob. poz. 322
- PIETRZAK Cecylia — zob. poz. 15
- PIETRZYK Zdzisław — zob. poz. 128, 159
- PIGŁA Włodzimierz
- Zob. też poz. 334
308. Pigła Włodzimierz: *Wanda Bogdany-Popielowa (25 V 1928 — 31 VII 2005)* [muzykolog, bibliotekarz muzyczny, była kierowniczką Zakładu Zbiorów Muzycznych Biblioteki Narodowej]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 241–244, portret.
- PIKULIK Jerzy ks. — zob. poz. 323
- PIOTR z GRUDZIĄDZA — zob. poz. 226
- PIOTRKOWCZYK Andrzej — zob. poz. 95, 100, 198 199, 300
- PODBIELSKI Jan — zob. poz. 122
- POLSKIE CENTRUM INFORMACJI MUZYCZNEJ (POLMIC) Warszawa
309. Jagiełło-Skupińska Aleksandra: *Digitalizacja i dystrybucja w Internecie nagrań własnych POLMIC w ramach Europejskiego projektu DMET*. W: „Fonoteka wczoraj dziś i jutro”. Pierwsza ogólnopolska Konferencja Fonotek. Warszawa 11–12 maja 2007 / Red. Katarzyna Janczewska-Sołomko, Małgorzata Kozłowska. Warszawa, Wydawnictwo Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich, 2008 s. 136–142.
- POLSKIE CENTRUM MUZYCZNE UNIWERSYTETU POŁUDNIOWEJ KALIFORNII Los Angeles — zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE
- POLSKIE NAGRANIA Warszawa
- Zob. też poz. 216

- 309a. Wojciechowicz Maria: *Kolekcja fonograficzna „Polskich Nagrań”. Profesjonalne nośniki dźwięku*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 219–228, il.
- POLSKIE RADIO Wrocław
310. Gacek Gabriela: *Nieznane zapisy fonograficzne muzyki ludowej autochtonicznej ludności polskiej na Dolnym Śląsku* [w taśmotece Polskiego Radia we Wrocławiu, zebrane przez Józefa Majchrzaka w l. 1953–1955]. „Muzyka” . [R.] 54 : 2009 nr 2 (213) s. 103–121.
311. Gacek Gabriela: *Józef Majchrzak (1909–1988). Zapomniany badacz muzyki ludowej Dolnego Śląska* [i jego nagrania pieśni ludowych Dolnego Śląska w taśmotece Polskiego Radia we Wrocławiu]. W: *Muzyczne oblicza Śląska*. Materiały z konferencji. Wrocław 19. 06. 2008 / Red. Agnieszka Rożdżewska, Grzegorz Joachimiak. Wrocław-Lublin, Polihymnia 2008 s. 115–122, il.
- POLSKIE TOWARZYSTWO HISTORYCZNE, ODDZIAŁ w SANDOMIERZU Sandomierz — zob. poz. 229
- POLSKIE WYDAWNICTWO MUZYCZNE Kraków — zob. poz. 9, 71, 330
- POLSKIE ZAKŁADY FONOGRAFICZNE „ODEON” Warszawa — zob. poz. 217
- POMES Kinga
- Zob. też poz. 31
312. Pomes Kinga: *Początki drukarstwa muzycznego w Europie*. „Kamerton” 2005 nr 1/2 s. 349–353.
- PONIATOWSKA Irena — zob. poz. 108, 284
- PONIATOWSKI Józef Michał Ksawery — zob. poz. 227
- POPIEŁOWA Wanda — zob. BOGDANY-POPIEŁOWA Wanda
- POPINIGIS Danuta
- Zob. też poz. 3, 54
313. Popinigis Danuta: *From Gdańsk to Kromiěřiz or, the Story of Heinrich Döbel and His Music for the Violin* [utwory gdańskiego kompozytora zachowane w kolekcji muzykaliów kapeli biskupa ołomuńskiego Karla Lichtensteina-Castelcomu w Kromieryżu]. „Musicology Today” 2006 s. 5–21.
- POPOWSKA Marta — zob. poz. 67
- POŚPIECH Remigiusz
- Zob. też poz. 77–79, 312
314. Pośpiech Remigiusz: *„Musica Nova Ecclesiastica” Józefa Elsnera (1769–1854) na tle polskiej muzyki religijnej XIX stulecia*. W: *Tradycje śląskiej kultury muzycznej*. T. 11 / red. A. Granat-Janki. Wrocław, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego, 2008 s. 107–120.
315. Pośpiech Remigiusz: *Wkład cystersów w rozwój kultury muzycznej Śląska*. W: *Johannes Nucius — epoka, duchowość, życie i twórczość*. Materiały z Konferencji Naukowej zorganizowanej z okazji 450-lecia urodzin Johanna Nuciusa, opata cysterskiego w Jemielnicy, kompozytora i teoretyka muzyki, Kamień Śląski, 11 października 2006 r. / red. Remigiusz Pośpiech, Piotr Terliński. Opole, Redakcja Wydawnictwa Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, 2008 s. 185–200.
- POŹNIAK Grzegorz
316. Poźniak Grzegorz: *Max Filke — „wędrowiec” ze Śląska — na przykładzie „Missa in honorem sancti Caroli Boromaei”, op. 80*. „Liturgia Sacra”. R. 13: 2007 nr 1 s. 169–181.
- POŹNIAK Piotr — zob. poz. 3, 38, 61, 68, 69, 120, 165, 174, 184, 283, 303, 321, 330, 338, 353, 358
- PROKOPOWICZ Maria — zob. poz. 242, 333, 334
- PROSNAK KAROL — zob. poz. 182a
- PRZECZ Violetta

317. Przech Violetta: *Ryszard Kwiatkowski*. Katalog tematyczny utworów. Bydgoszcz, Wydawnictwo Uczelniane Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego, 2005. — 171 s. — (Katalog Tematyczny Utworów ; 1). — ISBN 83-920233-4-X.
- PRZYBYLSKI Tadeusz — zob. poz. 68, 69, 92, 127, 264, 347
- PRZBYSZEWSKA-JARMIŃSKA Barbara
- Zob. też poz. 103, 233
318. Przybyszewska-Jarmińska Barbara: *Musik protestantische Kreise in der Forschung polnische Musikwissenschaftler nach 1989*. Publikationenübersicht. „Barock”. Sondernummer: Deutsch-polnische Kulturkontakte im 16. — 18. Jahrhundert. [R. 13] : 2006 s. 258–270.
319. Przybyszewska-Jarmińska Barbara: *Muzyczne dwory polskich Wazów*. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe Semper, 2007. — 286, XXVIII s., il. — ISBN 978-83-7507-023-1.
320. Przybyszewska-Jarmińska Barbara: *Odpisy oraz opracowania kompozycji Marcina Mielczewskiego i innych muzyków polskich Wazów w siedemnastowiecznej kolekcji muzykaliów kościoła św. Marii Magdaleny we Wrocławiu* [obecnie w Archiwum Państwowym we Wrocławiu i w Staatsbibliothek zu Berlin]. „Muzyka”. [R.] 51 : 2006 nr 1/2 (200/201) s. 117–146, il.
321. Przybyszewska-Jarmińska Barbara: „*Taniec polski*” w *siedemnastowiecznych przekazach literackich*. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 227–240
- PSZCZÓŁKOWSKA Zenobia Lidia — zob. poz. 55
- PUTZ Severin — zob. poz. 42
- RATHGEBER Johannes Valentin — zob. poz. 268, 269
- REDAELLI Stefano — zob. poz. 360
- RINKENBERG Martin — zob. poz. 150, 151
- RISTORI Giovanni Alberto — zob. poz. 360
- RIVULO Franziscus de — zob. poz. 51, 274
- ROJEK Barbara — zob. poz. 360
- ROMANIUK Jarosław — zob. poz. 287
- ROTTERMUND Krzysztof
- Zob. też poz. 86, 102, 129–134, 146
322. Rottermund Krzysztof: *Jeszcze o „Muzyce na nowo odkrytej”*. Glosa do artykułu o Mszy *B-dur op. 3 Józefa Elsnera* [Marty Pielech w „Ruchu Muzycznym” 2004 nr 8 (poz. 394 *Bibliografii Bibliotekarstwa Muzycznego w Polsce za lata 2000–2006*, w: „Biblioteka Muzyczna 2000–2006”) na podstawie przekazu utworu z Muzeum Narodowego w Bratysławie]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 48 : 2004 nr 11 s. 8–12, il.
- ROZEN Fryderyk
323. Rozen Fryderyk: [Recenzja:] *Jerzy Pikulik ks., „Polskie graduaty średniowieczne” Warszawa 2001, ss. 456 + il.* [Dotyczy poz. 398 *Bibliografii bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 2000–2006* w: „Biblioteka Muzyczna 2000–2006”]. „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”. [T.] 89 : 2008 s. 427–434.
- RÓŹDŻEWSKA Agnieszka — zob. poz. 187, 258, 307, 311
- RÓŻYCKI Ludomir — zob. poz. 182
- RUBINSTEIN Artur — zob. poz. 39
- RUDZKI B., muzyczna firma wydawnicza i handlowa — zob. poz. 214
- RUT Magdalena — zob. poz. 9
- RYSZKOWSKA Eulalia — zob. poz. 145a
- SÄCHSISCHE LANDESBIBLIOTHEK STAATS- und UNIVERSITÄTSBIBLIOTHEK Drezno
- zob. BIBLIOTEKI UNIWERSYTECKIE

- SAMSON Jim — zob. poz. 114
SAWICKI Mikołaj — zob. poz. 146
SCHMID Bernhold — zob. poz. 42
SCHULZ-BEUTHEN Heinrich — zob. poz. 37a
SCHUMANN Robert — zob. poz. 288
SEBASTIAN z FELSZTYNA ks. — zob. poz. 239

SEKCJA BIBLIOTEK MUZYCZNYCH SBP — POLSKA GRUPA NARODOWA IAML

- Zob. też poz. 7, 16, 19, 22, 24–29, 32, 33, 36, 40, 41, 50, 54, 62, 78, 91, 123, 149, 153, 157, 182, 194, 242, 246–249, 302, 333, 334, 351
324. *Biblioteka Muzyczna 2000–2006* / Red. Stanisław Hrabia, Andrzej Spóz i in. ; Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich. Sekcja Bibliotek Muzycznych — Polska Grupa Narodowa IAML. Warszawa, Wydawnictwo SBP, 2008. — 302, [1] s., il. — ISBN 978-83-89316-95-0.
325. Byczkowska-Sztaba Jolanta: *National Reports Poland*. „*Fontes Artis Musicae*” 2007 nr 2 s. 223–224.
326. Hrabia Stanisław: *National Reports Poland*. „*Fontes Artis Musicae*” 2008 nr 1 s. 68–69.
327. Hrabia Stanisław: *National Reports Poland*. „*Fontes Artis Musicae*” 2009 nr 4 s. 398.
328. (kj-s) *Konferencja Bibliotek Muzycznych i Fonotek* [zorganizowana w Akademii Muzycznej im. Stanisława Moniuszki w Gdańsku, 4–6 XI 2009]. „*Ruch Muzyczny*”. [R.] 53 : 2009 nr 26 s. 3. „Aktualności”.
329. *II Spotkanie robocze bibliotekarzy katalogujących druki muzyczne. Sprawozdanie*. [Spotkanie zorganizowane przez Sekcję Bibliotek Muzycznych SBP i Bibliotekę Uniwersytecką w Warszawie.] „*Biuletyn BUW. Maj w Bibliotece*” 2008 maj s. 13–14.

SEKCJA FONOTEK SBP

- Zob. poz. 219, 221, 328

* * *

- SEKIERKA Iwo Hubert — zob. poz. 70, 88
SIERADZ Małgorzata — zob. poz. 232
SIEWIERA-SZMYTKA Katarzyna — zob. poz. 167
SINGENBERGER Joseph J. — zob. poz. 84
SITARZ Andrzej
Zob. też poz. 68, 92, 127, 264, 347
330. Sitarz Andrzej: *W cieniu Polskiego Wydawnictwa Muzycznego. O kilku polskich wydawnictwach prywatnych działających w dziedzinie muzyki po II wojnie światowej do początku lat pięćdziesiątych*. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 335–354.
- SKIRMUND Henryk — zob. poz. 36a
SKOWRON Zbigniew — zob. poz. 18
SKRZYDLEWSKA Beata — zob. poz. 278
SKUPIŃSKA Aleksandra — zob. JAGIEŁŁO-SKUPIŃSKA Aleksandra
SMOLAREK Dariusz SAC — zob. poz. 6–8, 250, 251
SOBIEPANEK Anna — zob. poz. 299
SOŁOMKO Katarzyna — zob. JANCZEWSKA-SOŁOMKO Katarzyna

- SÓJKOWSKA Danuta — zob. poz. 293
SPITTA Philipp — zob. poz. 167
SPÓZ Andrzej
Zob. też poz. 23, 206, 210, 324
331. Spóz Andrzej: *Bibliografia bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 1996–1999*. „Biblioteka Muzyczna 1996–1999” : 2004 s. 183–220.
332. Spóz Andrzej: *Bibliografia bibliotekarstwa muzycznego w Polsce za lata 2000–2006*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 249–303.
333. Spóz Andrzej: *Wspomnienie o Marii Prokopowicz (24 III 1916 — 2 IV 2006)* [współzałożycielce Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP i kierownicze Zakładu Zbiorów Muzycznych Biblioteki Narodowej]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 231–239.
334. Spóz Andrzej, Pięta Włodzimierz: *Maria Prokopowicz* [współzałożycielka Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP i kierowniczka Zakładu Zbiorów Muzycznych Biblioteki Narodowej]. „Roczniki Biblioteczne”. R. 51 : 2007 s. 320–324, il. „Nekrologi”.
STAATSBIBLIOTHEK zu BERLIN — PREUSSISCHER KULTURBESITZ — zob. BIBLIOTEKI NARODOWE
STACHOWICZ Damian SchP — zob. poz. 259, 260, 337
STACHYRA Marek — zob. poz. 208
STEFANČYK Elżbieta — zob. poz. 335
STEIN Bruno — zob. poz. 84
STĘSZEWSKI Jan — zob. poz. 287
STOBÆUS Johannes — zob. poz. 352
STOIŃSKI Stefan Marian — zob. poz. 37b, 341a
STOJOWSKI Zygmunt — zob. poz. 162, 163
STOWARZYSZENIE BIBLIOTEKARZY POLSKICH
Zob. też SEKCJA BIBLIOTEK MUZYCZNYCH SBP — POLSKA GRUPA NARODOWA IAML.
335. *Strategia Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich na lata 2010–2021*. Praca zbiorowa / pod red. Elżbiety Stefančyk, Marii Burchard, Joanny Pasztaleniec-Jarzyńskiej. Warszawa, Wydawnictwo SBP, 2009. — 82, [6] s.
STOWARZYSZENIE NAUCZYCIELEK MUZYKI (MUSIKLEHRERINNENVEREIN) Szczecin — zob. poz. 143
STRAUS Hanna — zob. WRÓBLEWSKA-STRAUSS Hanna
STRÓŻYŃSKA Beata — zob. poz. 80
SUCHOWIEJKO Renata — zob. poz. 33, 38, 123, 124
SURZYŃSKI Józef — zob. poz. 347
SZADEJKO Andrzej — zob. poz. 56
SZAŁYGA Anna
336. Szałyga Anna: *Geneza odtworzenia śpiewogry „Pielgrzym z Dobromila” wg Izabeli Czartoryskiej* [m.in. na podstawie materiałów z Biblioteki Ossolineum, Biblioteki Książąt Czartoryskich i Biblioteki Narodowej]. „Kamerton” 2006 nr 1 (50) s. 146–153, il.
SZARZYŃSKI Stanisław Sylwester — zob. poz. 241
SZCZURKO Elżbieta — zob. poz. 12, 89, 173
SZELEST Marcin
337. Szelest Marcin: *Sub Sole Sarmatiae [seria]. Zesz. 11–12 / Red. Zygmunt M. Szweykowski. Zesz. 11. O. Damian Stachowicz (SchP): Missa Requiem / Wyd. Maciej Jochymczyk. Kraków 2007 Musica Iagellonica, ss. 44. ISMN M-9013313-1-0; Zesz. 12. O. Damian Stachowicz (SchP): Litaniae de Beata Maria Virgine / Wyd. Marcin Konik. Kraków 2007 Musica Iagellonica, ss.*

36. ISMN M-9013313-2-7 [recenzja krytyczno-porównawcza dotycząca wykorzystania źródeł muzycznych]. „Muzyka”. [R.] 53 : 2007 nr 4 (207) s. 163–184.
338. Szelest Marcin: *Źródłowe czy krytyczne? O wydaniach dawnej muzyki polskiej*. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 311–334.
- SZKLENER Artur — zob. poz. 148
- SZLAGOWSKA Danuta
- Zob. też poz. 135, 359
339. Szlagowska Danuta i in.: *Thematic Catalogue of Music in Manuscript from the Former Staatsbibliothek zu Berlin — Preussischer Kulturbesitz. Musikabteilung mit Mendelssohn-Archiv* [przechowywanych obecnie w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie]. Kraków, Musica Iagellonica; Gdańsk, Akademia Muzyczna im. Stanisława Moniuszki, 2007. — 272 s., [20] s. tabl., il. — (Music Collection from Gdańsk ; Vol. 2). — ISBN 978-83-7099-144-9.
- SZMYDKI Ryszard
340. Szmydki Ryszard: *Muzyczne partytury z dworu Zygmunta III przywiezione do Brukseli w 1621 roku*. „Barok”. R. 11 : 2004 nr 1 s. 207–210.
- Ditto w wersji angielskiej. „Baroque”. [R.] 13. No Special : 2006 s. 255–258.
- Ditto w wersji włoskiej. „Barocco” [R.] 12. Numero Speciale : 2005 s. 255–258.
- SZMYTKA Katarzyna — zob. SIEWIERA-SZMYTKA Katarzyna
- SZULIST Władysław ks. — zob. poz. 97
- SZWEYKOWSKI Zygmunt — zob. poz. 337
- SZYMANOWSKI Karol — zob. poz. 18, 175, 179, 181, 182b, 183
- SZYWALSKI Paweł — zob. poz. 81
- ŚLĄSKA BIBLIOTEKA MUZYCZNA Katowice
341. Witowska Małgorzata: *Dzieje ruchu śpiewaczego w zbiorach Śląskiej Biblioteki Muzycznej*. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 23–39, il.
- 341a. Witowska Małgorzata: *Spuścizna Stefana Mariana Stoińskiego w zbiorach Biblioteki Śląskiej* [tworząca zasób Śląskiej Biblioteki Muzycznej]. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008 s. 119–132, il.
- TARGOSZ Karolina
342. Targosz Karolina: *Mauzoleum Zygmuntowskie, kapela rorantystów i renesansowa „muzykologia” krakowska*. „Studia Waweliana”. T. 13 : 2007 s. 91–104.
- TARTAKOWSKA Natalia — zob. poz. 296
- TEATR WIELKI — OPERA NARODOWA Warszawa — zob. poz. 175
- TERLIŃSKI Piotr — zob. poz. 315
- TOMASZEWSKI Mieczysław — zob. poz. 110, 113
- TOMASZEWSKI Wojciech
343. Tomaszewski Wojciech: *Kronika życia muzycznego na prowincji Królestwa Polskiego w latach 1815–1862* / Biblioteka Narodowa. Instytut Książki i Czytelnictwa. Warszawa, Biblioteka Narodowa, 2007. — 463 s. — ISBN 978-83-7004-624-3.
- TONDER Janusz — zob. poz. 99
- TOWARZYSTWO MUZYCZNE im. IGNACEGO JANA PADEREWSKIEGO Bydgoszcz — zob. poz. 293
- TOWARZYSTWO NAUKOWE SANDOMIERSKIE Sandomierz — zob. poz. 229
- TRYBULEC Ireneusz
344. Trybulec Ireneusz: *Bracia Polscy i muzyka* [o zachowanych drukach ariańskich z XVII w. w różnych polskich bibliotekach]. „Ruch Muzyczny”. [R.] 53 : 2009 nr 8 s. 10–13, il. „Historia”.
- TUREK Ewa — zob. DAHLIK-TUREK Ewa

- TUREK Krystyna — zob. poz. 259, 301, 345
- UNIVERSITÄTS- und LANDESBIBLIOTHEK Bonn — zob. BIBLIOTEKI UNIERSYTECKIE
- UNIERSYTET WARSZAWSKI. INSTYTUT BADAŃ INTERDYSCYPLINARNYCH „ARTES LIBERALES” — zob. poz. 360
- URZĄD MIEJSKI Sandomierz — zob. poz. 229
- WALCZAK Ryszard — zob. poz. 136
- WALTER-MAZUR Magdalena — zob. poz. 160
- WAZOWIE, dynastia polskich królów — zob. poz. 279, 309, 320
- WEBER Bożena — zob. poz. 169
- WEISS Sylvius Leopold — zob. poz. 258
- WEYDA Michael — zob. poz. 200
- WĘCOWSKI Jan — zob. poz. 301, 302
- WĘGRZYN-KLISOWSKA Walentyna
- Zob. też poz. 24
345. Węgrzyn-Klisowska Walentyna: *Barokowe „Lamento” Johanna Georga Clementa z katedry wrocławskiej*. W: *Muzyka religijna — między epokami a kulturami*. T. 1 / pod red. Krystyny Turek i Bogumiły Miki. Katowice, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2008 s. 53–59.
- WIĄCEK Magdalena — zob. poz. 41
- WIECZOREK Ryszard
- Zob. też poz. 180
346. Wieczorek Ryszard: *Początki polskiej hymnologii. Ephraim Oloff i jego „Polnische Liedergeschichte”*. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 4 (207) s. 75–94.
- WIENIAWSKI Henryk — zob. poz. 38, 256
- WINOWICZ Krystyna
347. Winowicz Krystyna: *Osiągnięcia edytorskie wielkopolskiego muzyka ks. dra Józefa Surzyńskiego* [na podstawie materiałów ze zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej, Archiwum i Biblioteki Krakowskiej Kapituły Metropolitalnej na Wawelu oraz Biblioteki Książąt Czartoryskich]. W: *Donum natalicum. Studia Thaddaeo Przybylski octogenario dedicata* / pod red. Zofii Fabiańskiej, Alicji Jarzębskiej i Andrzeja Sitarza. Kraków, Musica Iagellonica, 2007 s. 361–368.
- WIŚLIŃSKA Anna — zob. poz. 21
- WIŚNIEWSKI Piotr ks.
- Zob. też poz. 279, 280
348. Wiśniewski Piotr ks.: *Śpiewy Mandatum w polskich drukach muzyczno-liturgicznych XVII wieku*. Warszawa, Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2008. — 134 s. il. — ISBN 978-83-7072-513-6.
- WITKOWSKA Alina — zob. ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA Alina
- WITKOWSKA-ZAREMBA Elżbieta
- Zob. też poz. 190
349. Witkowska-Zaremba Elżbieta: *Problem koniunkty w późnośredniowiecznych tekstach teoretycznych z polskich zasobów źródłowych*. „Muzyka”. [R.] 51 : 2006 s. 105–116.
- WITOWSKA Małgorzata — zob. poz. 341, 341a
- WOJCIECHOWICZ Maria — zob. poz. 214–218, 222, 309a
- WOJEWÓDZKA i MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA Rzeszów — zob. BIBLIOTEKI PUBLICZNE
- WOJEWÓDZKA i MIEJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA im. dr. WITOLDA BEŁZY Bydgoszcz — zob. BIBLIOTEKI PUBLICZNE
- WOJNO Hubert — zob. poz. 22

WOJNOWSKA Elżbieta

350. Wojnowska Elżbieta: *Meandry i atrybucje dzieła muzycznego. Transkrypcje muzyki wokalne w tabulaturach legnickich (I poł. XVII wieku)* [obecnie w zbiorach Biblioteki Narodowej i Biblioteki Legnickiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 7] : 2009 s. 123–140.

351. Wojnowska Elżbieta: „*Missa Bibliothecariana super ‘Sidus ex claro’ Orlandi*” czyli o niebezpieczeństwie podwójnego genetivu [na podstawie rękopisu z Biblioteki Legnickiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk z rozproszonej kolekcji Bibliotheca Rudolphina]. W: *Europejska kultura muzyczna w polskich bibliotekach i archiwach* / Red. Aleksandra Patalas i Stanisław Hrabia ; Instytut Muzykologii Uniwersytetu Jagiellońskiego i Sekcja Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich — Polska Grupa Narodowa IAML. Kraków, Musica Iagellonica, 2008 s. 15–26.

352. Wojnowska Elżbieta: *Problem muzyki okolicznościowej. Utwory Eccarda, Stobaeusa i innych kompozytorów zachowane w Królewcu / Kaliningradzie* [obecnie rozproszone w: Bibliotece Narodowej, Bibliotece Uniwersytetu w Toruniu i w bibliotekach niemieckich i litewskich]. „Polski Rocznik Muzykologiczny”. [T. 5] : 2006 [2007] s. 71–86.

Ditto: *The Problem of Occasional Music. The Works of Eccard, Stobaeus and Other Composers Held at Königsberg / Kaliningrad*. „Musicology Today” 2007 s. 38–56.

WOŻNA-STANKIEWICZ Małgorzata

353. Woźna-Stankiewicz Małgorzata: *Patriotyczne i religijne publikacje Ottona Mieczysława Żukowskiego*. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 719–748, il.

WOŹNIAK Franciszek — zob. poz. 254

WOŹNIAK Jolanta — zob. poz. 4, 57

WRÓBLEWSKA Maria — zob. poz. 223

WRÓBLEWSKA-STRAUS Hanna — zob. poz. 289

WYGRANIENKO Rostisław — zob. poz. 122

WYPOŻYCZALNIA ZBIORÓW MUZYCZNYCH WOJEWÓDZKIEJ I MIEJSKIEJ BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ Rzeszów — zob. poz. 145

WYRWA Ireneusz

354. Wyrwa Ireneusz: *Polskie tabulatury organowe z XVI i XVII wieku jako źródło informacji o roli organów w „Officium Divinum”*. „Additamenta Musicologica Lublinensia”. R. 1 : 2005 nr 1 s. 159–164

ZAKŁAD DOKUMENTÓW DŹWIĘKOWYCH I AUDIOWIZUALNYCH w BIBLIOTECE NARODOWEJ Warszawa — zob. poz. 119, 121.

ZAKŁAD HISTORII MUZYKI INSTYTUTU SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa

355. *Działalność Zakładu Historii Muzyki Instytutu Sztuki PAN w roku 2007* [m.in. o Zespole Katalogu Źródeł Muzycznych w Polsce i Archiwum Fonograficznym IS PAN]. „Muzyka”. [R.] 52 : 2007 nr 4 (207) s. 151–153.

356. *Działalność Zakładu Historii Muzyki Instytutu Sztuki PAN w roku 2008* [m.in. o Zespole Katalogu Źródeł Muzycznych w Polsce i Archiwum Fonograficznym IS PAN]. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 4 (211) s. 185–188.

ZAKŁAD ZBIORÓW MUZYCZNYCH w BIBLIOTECE NARODOWEJ Warszawa — zob. poz. 242, 308, 333, 334

ZAMOYSKI August hr. — zob. poz. 288

- ZBIORY FONOGRAFICZNE w INSTYTUCIE SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa — zob. BIBLIOTEKI i ARCHIWA POLSKIEJ AKADEMII NAUK.
- ZDUNIAK Maria — zob. poz. 10, 130, 133, 146
- ZESPÓŁ KATALOGU ŹRÓDEŁ MUZYCZNYCH w POLSCE w INSTYTUCIE SZTUKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK Warszawa — zob. poz. 355, 356
- ZESPÓŁ NAUKOWO-REDAKCYJNY JASNOGÓRSKICH MUZYKALIÓW Częstochowa — zob. poz. 78
- ZEUTSCHNER Tobias — zob. poz. 152
- ZIELEŃSKI Mikołaj — zob. poz. 240
- ZIELIŃSKI Michał — zob. poz. 12, 89
- ZIEMLAŃSKA Zofia — zob. PERET-ZIEMLAŃSKA Zofia
- ZIEZIULA Grzegorz — zob. poz. 161
- ZIOŁO Julita — zob. poz. 224
- ZWIĄZEK KOMPOZYTORÓW POLSKICH Warszawa
357. XXXVII Ogólnopolska Konferencja Muzykologiczna Związku Kompozytorów Polskich „Muzyka między naturą a kulturą” [zorganizowana 20–22 X 2008 w Akademii Muzycznej w Poznaniu, m.in. na temat polskich źródeł muzycznych. Informacja]. „Muzyka”. [R.] 53 : 2008 nr 4 (211) s. 197–198.
- ZWOLIŃSKA Elżbieta
358. Zwolińska Elżbieta: *O Marcinie Andreopolicie — organistrzu i muzyku w służbie Zygmunta Augusta* [na podstawie akt ze zbiorów Archiwum Głównego Akt Dawnych, Ossolineum i Biblioteki Muzeum Narodowego w Krakowie]. W: *Muzykolog wobec świadectw źródłowych i dokumentów*. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Piotrowi Poźniakowi w 70. rocznicę urodzin. Kraków, Musica Iagellonica, 2009 s. 123–146, il.
- ZYBLEWSKA Aleksandra — zob. poz. 143
- ZYGMUNT, święty — zob. poz. 279
- ZYGMUNT III WAZA, król polski — zob. poz. 340
- ŻEBROWSKI Marcin J. — zob. poz. 80, 255
- ŻELEŃSKI Władysław — zob. poz. 161, 162
- ŻÓRAWSKA-WITKOWSKA Alina
359. Żórawska-Witkowska Alina: *Damuta Szlagowska: Repertuar muzyczny z siedemnastowiecznych rękopisów gdańskich*. Gdańsk 2005 Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. S. Moniuszki, ss. 471 [recenzja do poz. 445 Bibliografii bibliotekarstwa muzycznego w Polsce 2000–2006. „Biblioteka Muzyczna 2000–2006” : 2008]. „Barok”. [R.] 15 : 2008 nr 2 (30) s. 187–190.
360. Żórawska-Witkowska Alina: *Giovanni Alberto Ristori i jego serenata dla polskiego dworu Augusta III*. W: *Włosi i italianizm w Europie Środkowej i Wschodniej XV–XVIII w.* / red. nauk. Barbara Rojek i Stefano Redaelli : Uniwersytet Warszawski, Instytut Badań Interdyscyplinarnych „Artes Liberales”. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe Semper, 2008 s. 60–74.
- ŻUKOWSKI Otto Mieczysław — zob. poz. 353
- ŻUREK Waldemar Witold ks. — zob. poz. 11, 60

BIBLIOTEKA MUZYCZNA MUSIC LIBRARY

Periodyk Sekcji Bibliotek Muzycznych Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich
— Polskiej Grupy Narodowej Międzynarodowego Stowarzyszenia
Bibliotek Muzycznych (IAML)

www.iaml.pl

Ukazały się następujące woluminy:

1979	wyd. 1982
1980–1982	wyd. 1984
1983–1984	wyd. 1984
1985–1986	wyd. 1992
1996–1999	wyd. 2004
2000–2006	wyd. 2008
2007–2009	wyd. 2010

Zawartość poszczególnych woluminów jest dostępna na stronie Sekcji Bibliotek Muzycznych SBP:

http://www.iaml.pl/biblioteka_muzyczna/

23124/15 •

